

AYT

IQ

EDEBİİYAT

SORU KÜTÜPHANESİ

ÖSYM

TARZINDA
HAZIRLANMIŞTIR

Hedefine Paraf At

VİDEO
ÇÖZÜM

MOBİL
KÜTÜPHANE

AKILLI
TAHTA

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1 ŞİİR BİLGİSİ

Kavrayalım

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri.....9

Söz Sanatları 21

Pekiştirelim33

Sınav Provası.....37

ÜNİTE 2 METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

Kavrayalım

Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler..... 41

Göstermeye Bağlı Edebî Metinler 51

Öğretici Metinler 55

Sözlü Anlatım Türleri 63

Pekiştirelim 65

Sınav Provası..... 69

ÜNİTE 3 İSLAMİYET ÖNCESİ VE DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Kavrayalım

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı73

İslamî Dönem İlk Ürünler 77

Pekiştirelim 81

Sınav Provası..... 83

ÜNİTE 4 HALK EDEBİYATI

Kavrayalım

Genel Özellikler - Anonim Halk Edebiyatı (Halk Hikâyeleri - Geleneksel Türk Tiyatrosu)... 85

Âşık Tarzı Halk Edebiyatı..... 91

Tekke-Tasavvuf Edebiyatı.....97

Pekiştirelim103

Sınav Provası.....109

ÜNİTE 5 DİVAN EDEBİYATI

Kavrayalım

Divan Edebiyatı Genel Özellikler - Nazım Biçimleri.....115

Şiir Akımları - Divan Şiiri Sanatçıları125

Divan Şiiri Sanatçıları.....127

Divan Edebiyatında Düzyazı..... 137

Pekiştirelim145

Sınav Provası.....151

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 6 EDEBİYAT AKIMLARI VE DÜNYA EDEBİYATI

 Kavrayalım	
Edebiyat Akımları	157
Dünya Edebiyatı	165
 Pekiştirelim	171
 Sınav Provası.....	175

ÜNİTE 7 TANZİMAT EDEBİYATI

 Kavrayalım	
Tanzimat Edebiyatının Oluşumu ve Öğretici Metinler.....	179
Tanzimat Edebiyatında Şiir.....	183
Tanzimat Edebiyatında Roman ve Hikâye	187
Tanzimat Edebiyatında Tiyatro.....	195
 Pekiştirelim	199
 Sınav Provası.....	205

ÜNİTE 8 SERVETİFÜNUN EDEBİYATI-FECRİATİ EDEBİYATI

 Kavrayalım	
Servetifünun Edebiyatının Oluşumu ve Öğretici Metinler.....	211
Servetifünun Edebiyatında Şiir.....	213
Servetifünun Edebiyatında Roman ve Hikâye	217
Bağımsız Sanatçılar	223
Fecriati Edebiyatı	225
 Pekiştirelim	227
 Sınav Provası.....	231

ÜNİTE 9 MİLLÎ EDEBİYAT

 Kavrayalım	
Millî Edebiyat'ın Oluşumu, Öğretici Metinler.....	235
Millî Edebiyat Şiiri.....	237
Millî Edebiyat'ta Roman ve Hikâye.....	243
Millî Edebiyat'ta Tiyatro	251
 Pekiştirelim	253
 Sınav Provası.....	259

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 10 CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

	Kavrayalım	
	Şiir (Cumhuriyet Edebiyatına Giriş - Saf Şiir)	265
	Şiir (1923-1960 Arası Toplumcu Eğilimi Yansıtan Şiir)	271
	Şiir (Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir)	277
	Şiir (Garip Akımı - Bağımsız Sanatçılar)	283
	Şiir (İkinci Yeni Şiiri)	287
	Şiir (Dinî Değerleri ve Metafizik Anlayışı Öne Çıkaran Modern Şiir)	291
	Şiir (1960 Sonrası Toplumcu Eğilimleri Yansıtan Şiir)	293
	Şiir (1980 Sonrası Türk Şiiri)	297
	Şiir (Cumhuriyet Dönemi Halk Şiiri)	299
	Pekiştirelim	303
	Sınav Provası	313
	Kavrayalım	
	CUMHURİYET EDEBİYATI - ROMAN VE HİKÂYE	
	Millî ve Dinî Duyarlılığı Yansıtan Eserler	323
	Toplumcu Gerçekçi Eserler	329
	Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Eserler	339
	Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Eserler	345
	Diğer Yazarlar	355
	Pekiştirelim	359
	Sınav Provası	369
	Kavrayalım	
	Tiyatro	379
	Pekiştirelim	385
	Sınav Provası	387
	Kavrayalım	
	Öğretici Metinler	389
	Pekiştirelim	395
	Sınav Provası	397
	AYT Denemeler	399

ŞİİR BİLGİSİ Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

KAVRAYALIM

1. Aşağıdaki dizelerin hangisinde redif kullanılmıştır?

- A) Her sabah günlerim hüznle başlar
Durmadan akıyor gözümde yaşlar
- B) Saadet benziyor boş bir seraba
Düşüyor her seven gönül azaba
- C) Her zaman geçilmez Külek Boğazı
Sivas'ta yükselir Veysel'in sazı
- D) Afyon'da kaymağım, Anzer'de balım
Çat'ta patıkayım, Keşan'da yolum
- E) Demek ki dünyada olur dermanın
Bir gün uyanırsın, geçmiş zamanın

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde "tunç uyak" vardır?

- A) Kimi esti başucumdan yel gibi
Kimi sızdı bir toprağa sel gibi
- B) Gezdirir rüzgâr gibi üstünde yamaçların
Boynuma çifte zincir çift örgülü saçların
- C) Çare yok, matemin çok derinse de
Hasretin tükenmez yaşın dinse de
- D) Uykuya varmak için bu hazin günde, erken
Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
- E) Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya
Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya

3.

I.

Serapa hüsn ü ansın dil-sitansın nâz-perversin
Civân-ı mihribânsın şuhsun nâzende dilbersin
Nazîrin yok cihanda hüsn ile mihr-i münevversin
Bahâ olmaz sana cânâ aceb pâkîze gevhersin

II.

Zalim aşk elinden içmişim ağı
Senin için dolanırım bu dağı
Alam belğine altın saç bağı
Tak saçına, ince bele as gelin

Yukarıda numaralanmış dizelerde

- I. Nazım şekli
- II. Tema
- III. Dil ve üslup
- IV. Nazım birimi
- V. Kafiye çeşidi

özelliklerinden hangileri ortak değildir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) IV ve V

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinde uyak yoktur?

- A) Varsın bahçelerde rüzgâr gezinsin
Yağmur ince ince toprağa sinsin
- B) Karac'oğlan der ki gümanım yoktur
Gayri rakiplerle amanım yoktur
- C) Canan bizim kıymetimiz bilmedi
Bu çeşmimden akan yaşı silmedi
- D) Kalırsın köşende baharsız, yarsız
Yıllar düşman olur, dostlar vefasız
- E) Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar

ŞİİRDE YAPI

DİZE

► Şiirdeki her bir satırdır.

ÖRNEK

- Yaralı bir ceylan kalbi gibi içli
bir sesin vardı
- Ağlarım hatıra geldikçe gülüş-
tüklerimiz

BEYİT

► İki dizenin bir araya gelmesiyle
oluşan ve bir anlam bütünlüğü
olan bölümlerdir.

ÖRNEK

Saldı gönül illerine âfeti
Kurdu göz ırmağına otağını

DÖRTLÜK

► Dört dizenin bir araya gelmesiyle
oluşan ve bir anlam bütünlüğü
taşıyan dize birliktelikleridir.

ÖRNEK

Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrâil hamle kılmadan
Gel dosta gidelüm gönül

BENT

► Şiirde üç, beş veya daha fazla
dizenin bir araya gelerek oluş-
turduğu bölümlerdir.

ÖRNEK

Kayıp duruyor bakışları
Duvardaki resme ve kapiya
Oğul mu beklediği, sevgili mi

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

ŞİİRDE AHENK, SES VE RİTİM

Şiirde sesler, kelimeler ve dize-lerle şiirin bütününe yayılan, ez-gili yapıdaki uyuma, seslerle sağ-lanan müzikli söyleyişe "ahenk" denir.

Bilgi

Şiirin en önemli öğelerinden olan ahenk; ölçü, durak, kafiye, redif, aliterasyon, asonans ve söz tekr-rları gibi farklı yollarla sağlanır.

REDİF

Dize sonlarında yazılışları, anlamları ve görevleri aynı olan eklerin, sözcük ve söz-cük gruplarının tekrar edil-mesidir.

ÖRNEK

Saçların yine solgun

Başların elemle dolgun

Açıklama

Bu dizelerde "-gun" eki, "fiilden isim yapım eki" olduğu ve aynı görevde bulunduğu için rediftir.

Redif, eş görevli ekler olabileceği gibi eş görevli sözcüklerden de oluşabilir.

Geçti cananın fırakı *canıma*
Tir-i cevri gibi girdi *kanıma*

Kerem eyle benden *kaçma*
Gamzen okun bana *atma*

Doğru söylerim halk *razı değil*
Eğri söylerim Hak *razı değil*

Âşık'ta bu hayret *nedir*
Maşuktaki şevket *nedir*
Derviş buna hikmet *nedir*
Bilsen nedendir bilmezem

5. I. Şiirde imge ve çağrışımlara ağırlıklı veren şair, kendi yaşamına dair göndermelerden yararlanıyor.
II. Toplumsal yozlaşma, şairin taşlamalarında en çok değiştiği konular arasında yer alıyor.
III. Şiirde sözcüklerin seçilerek kullanılışı ve sözcük-ler arasındaki musiki, okuyanlarda unutulmaz bir tat bırakıyor.
IV. Şiirde dize tekrarları, sözcüklerin kesik kesik bırakılışı ve imla konusundaki özgürlük, şairin ken-dince biçimler denemesini kolaylaştırıyor.
V. Ölçü ve uyak birlikteliğinden doğan uyum, onun şiirlerinin başat özellikleri olarak öne çıkıyor.

Yukarıdaki cümlelerin hangileri şiirin ahenk özel-likleriyle ilgili değildir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

6. Sen omzunda yorgan, elinde torban
Sen mevsim işçisi, büyük gezginci
Doğduğundan beri sen, anan, baban
Orakçı, çapacı, ırgat, ekinci

Bu dördüğüün uyak düzeni aşağıdakilerden han-gisine örnektir?

- A) Düz uyak B) Çapraz uyak
C) Sarma uyak D) Örüşük uyak
E) Mani tipi uyak

7. I. Çırpınır göğsünün içinde kalbi
Bir yaşlı ağaca sinen kuş gibi
II. Nasıl taştı çeliğin izi kalırsa derin
Üstüme satır satır öyle nakşoldu yerin
III. Benim içimde yaktı sanki gurubu akşam
Senin kirpiklerinde bir damla oldu akşam
IV. Çıkıp yükseklerden taş bırakalım
Kopan sese, kalkan toza bakalım
V. Haydi adsız doğmanın derdini duya duya
Yat ölüme benzeyen bir uğursuz uykuya

Yukarıdaki numaralanmış beyitler, kullanılan uyak çeşitlerine göre ikiye ayrılmış gruplandırılırsa hangi be-yit dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. I. Âşığın elinde dile gelir saz
Kıylara hayat verir nice saz
II. Yüreğimde yâre oldu bin pâre
Gönül başka yere düşmez ne çâre
III. Yedi derya bozbulanık selinden
Cümle âlem aciz kaldı dilinden

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen dizele-rin herhangi biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Yarım uyak B) Redif
C) Tunç uyak D) İç uyak
E) Cinaslı uyak

9. Yemeden içmeden külli beriyim
Senden ayrılalı cansız diriylim
Sinem üstünde bir kuru deriyim
Benim gözüm nuru gönlüm süruru
I. Aşk konusu işlenmiştir.
II. Ulamadan yararlanılmıştır.
III. 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.
IV. Çapraz kafiye örgüsü kullanılmıştır.
V. Yarım kafiye kullanılmıştır.

Yukarıdaki dizelerle ilgili olarak verilen numara-lanmış bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ulamaya yer ve-rilmemiştir?

- A) Tahta tahtadır ama insanlardan anlayışı
Hiç sevmediği hâlde tahta cebiri kavradı
B) Sonra başlayıp alçalmaya ovalara doğru
Haşhaş tarlalarında eflatun, pembe, beyaz
C) Gün ışığı çilemeye başladı başucunda
Denizler bir mavilik edindi günden
D) Yeşeren ekinlerin mustusunca
Eylül bitiminin aydınlık günü
E) Şimdi okşar da hafif hafif
Bir gün yerden yere çalar rüzgâr

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

1. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ayraç içinde verilen uyak yoktur?

- A) Dalgalandığın yerde ne korku ne keder
Gölgede bana da bana da yer ver
(Tam uyak)
- B) Ebediyet yolumuz, öyle elimde elin
Ak düşen saçlarınla nur kattığın heykelin
(Tunç uyak)
- C) Viran yurdun dolaştım, bir şehirden bir şehrine
Saç ve sakal ağarttım ben de "Vatan, vatan!" diye
(Yarım uyak)
- D) Yara sızlar
Ok değmiş yara sızlar
Yaralının hâlinde
Ne bilsin yaraszlar
(Cinaslı uyak)
- E) Susuzluktan bunalmış uçamazken serçeler
Bodur ağaçlar ile bomboş kalmış bahçeler
(Zengin uyak)

2. Yüzün bedir kaşın kalem
Nasip olup bir dem görem
Kime kalmıştır bu âlem
Konan göçer demedim mi

Bu şiirle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Pastoral öğelerden yararlanılmıştır.
B) I, II ve IV. dizeler aynı durak düzenine sahiptir.
C) Tam uyağa yer verilmiştir.
D) Redif yoktur.
E) 8'li hece ölçüsü kullanılmıştır.

3. Aşağıdaki dizelerin hangisinde "tam uyak" yoktur?

- A) Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik
- B) Bir nağme yükseldi sevinçten ve hazdan
Bir nağme yükseldi, güzelden beyazdan
- C) Leyla gelin oldu, Meclun mezarda
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda
- D) Bir geliş var!.. Ne mübarek, ne garib âlem bu
Hava boydan boya binlerce hayaletle dolu
- E) Yıllanmış bir çınar pusuluk yerin
Neredeyse gelecek beklediklerin

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinde farklı bir uyak türü kullanılmıştır?

- A) Gözleri geceler kadar derindi
Avuçları sudan daha serindi
- B) Hep aynı hayalin peşinde bu yolculuk
Hep gül yangını ve bahar sıtması ufuk
- C) Egemen olduğu yer eski hanların
Korur düzenini geçmiş zamanların
- D) Ardından ağlanacak ne varsa ömrümüzde
Tekrar doğuşun sırrı gülümseyen bir yüzde
- E) Seni has bahçeler üstünde görürken daha dün
Bizi hayran ediyor saksıda bir gonca bugün

5. Aşağıdaki dizelerin hangisinde zengin uyak kullanılmıştır?

- A) Maraş'ın gölleri ördektir, kazdır
Yaylaları kıştır, ovası yazdır
- B) Gökyay'ım n'eylesin ıssız çağlarda
Bir ağlar bir güler, durmaz kararda
- C) Uzak, çok uzağız şimdi ışıktan
Çocuk sesinden, gül ve sarmaşıktan
- D) Ne üstüne destanlar, sevdalar yazmak için
Ne şekilsiz derdime bir şekil kazmak için
- E) Afrodite, aşk tahtını kurmuş yüksek başında
Yakup'un rüyasından sanki iz var taşında

6. Ölüm ölene bayram, bayrama sevinmek var
Oh ne güzel bayramda tahta ata binmek var

Bu beyitteki uyak türü, aşağıdakilerden hangisiyle aynıdır?

- A) Ne hoştur kırlarda yazın uyumak
Bulutlar ufukta beyaz bir yumak
- B) Kader, beyaz kâğıda sütle yazılmış yazı
Elindeyse beyazdan, gel de sıyr beyazı
- C) Bu ıslıkla uzayan, dönen kıvrılan yollar
Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar
- D) Çok sürse ayrılık aradan geçse çok sene
Biz sende olmasak bile sen bizdesin gene
- E) Farkım ne, emel kaynağı bir körpe çocuktan
Mademki henüz gelmedi son yolcum ufuktan

UYAK

- Dize sonlarında yazılışları aynı, anlamları ve görevleri farklı olan eklerin, sözcük ve söz gruplarının tekrar edilmesidir.

ÖRNEK

Hocamdan ben sebak aldım
Okudum sebakın *bildim*
Üstâd'erdin üstâd *oldum*
Gör ne üstâda erdim ben

Açıklama

Bu dizelerde "-dım" ekleri, redif; sözcüklerin sonundaki "-l" sesleri, uyaktır.

UYAK TÜRLERİ

Yarım Uyak

Tek ses benzerliğine dayalı uyak türüdür.
Gün ikindi akşam *olur*
Gör ki başa neler *gelir*

Tam Uyak

En az iki ses benzerliğine dayalı uyak türüdür.
Usûlî ayrılmaz *senden*
Hiç cân ayrılır mı *tenden*

Zengin Uyak

En az üç ses benzerliğine dayalı uyak türüdür.
Gün olur sürüyüp beni *derbeder*
Bu ses rüzgârlara karışır *gider*

Tunç Uyak

Dize sonundaki bir sözcüğün başka bir dize sonundaki sözcüğün içinde geçmesiyle oluşan ses benzerliğine dayalı uyak türüdür.
Öteler öteler, gayemin *malı*
Gökte Samanyolu benim *ol/malı*

Cinaslı Uyak

Anlamları ayrı, yazılış ve söylenişleri aynı olan sözcüklerin benzerliğine dayanan uyak türüdür.
Yatma a kız yüz üstü
Ak gerdanlar *nem alır*
Ben felek soygunuyum
Hırsız gelse *nem alır*

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

UYAK DÜZENLERİ

Düz Uyak

Dize sonlarındaki ses benzerliklerinin “aaaa, aabb, aaxa, aaab” şeklinde örgülenmesidir.

Yârenler ecel *gelmeden* → a

Gözümüz toprak *dolmadan* → a

Felek bizden öç *almadan* → a

Hele bir demdir *sürelim* → b

Çapraz Uyak

Bir dördlükteki birinci ve üçüncü dize ile, ikinci ve dördüncü dizinin kendi arasında uyaklı olmasıdır. “abab” biçiminde gösterilir.

Zahit bizi *ta'neyleme* → a

Hak ismin okur *dilimiz* → b

Sakin efsane *söyleme* → a

Hazret'e varır *yolumuz* → b

Sarma Uyak

Bir dördlükte, birinci ile dördüncü dizinin, ikinci ile üçüncü dizinin uyaklı olmasıdır. Uyak düzeni “abba” biçimindedir.

Gök dibinde *havuzun* → a

Sularda *ellerimiz* → b

Bütün *emellerimiz* → b

Anlaştı uzun *uzun* → a

Mani Tip Uyak

Dizelerin sonlarındaki ses benzerliklerinin “aaxa” şeklinde örgülenmesidir.

Akşamlar *olmasaydı* → a

Badeler *dolmasaydı* → a

Yâr koynuna *girince* → x

Hiç sabah *olmasaydı* → a

Örüşük Uyak

Terza-rima nazım şeklinde kullanılmıştır. Uyak dizilişi; “aba / bcb / cdc / ded / e...” biçimindedir.

Bir varak-pâre-yî hazan-dîde → a

Ayrılıp sâk-ı meyve-bârından → b

Düştü bir şâirâne ümmîde → a

Bilgi

Mesnevi kafiyelenişiyle (aa/bb/cc...) oluşturulan şiirlerdeki “düz uyak” örgüsüne “mesnevi tipi uyak örgüsü” ismi de verilir.

7. Belki rüyalarıdır bu taze açmış güller
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde

Yukarıdaki dizelerle

- bitmeyen aşk türküsü
- çünkü eşyaya siner
- kumruların sesinde
- rüyası ömrümüzün

sözlerinin tümü kullanılarak sarma kafiye düzeninde anlamlı bir dördlük kurulmak istenirse aşağıdaki kullanımlardan hangisi son iki dizeyi oluşturur?

- A) III - II ve I - IV B) II - III ve IV - I
C) I - II ve III - IV D) IV - I ve III - II
E) I - III ve IV - II

8. I.
Malumdur benim sühanım mahlas istemez
Fark eyler anı şehrimizin nüktedanları

- II.
Emrahi olduğun hâce-i tasnif
Ne hâcet eylemek ârife tarif
Elbette fehmeder ehl-i maarif
Kadrimiz malûmdur güftârımızdan

Aşağıdakilerden hangisi farklı edebî dönemlerden alınmış bu şiir parçalarının ortak özelliğidir?

- A) Ölçü B) Nazım birimi C) Nazım şekli
D) Tema E) Nazım türü

9. Siz, ağaçlar, elbet beni bildiniz
Ben sizden ayrılmış yürür bir dalım
Ey çamlar, köknarlar, ey yeşil deniz
Ben kendi kendini sürür bir dalım

Bu dördlükle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I ve II. dizede ulama vardır.
B) II. ve IV. dizelerde redif vardır.
C) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
D) I. ve III. dizeler birbirleriyle zengin uyaklıdır.
E) I. ve III. dizeler ile II. ve IV. dizeler arasında çapraz uyak vardır.

10. Senden boşalan bağrıma gözyaşları dolmuş
Gördüm ki yazın bastığımız otları solmuş
Son demde bu mevsim gibi benzim de kül olmuş
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden

Yukarıda verilen dördlükle ilgili olarak aşağıdaki-lerden hangisi söylenemez?

- A) Redif vardır.
B) Sevgiliye karşı bir sitem dile getirilmiştir.
C) Nazm birimi dördlüktür.
D) İmgeli söyleyişlerden yararlanılmıştır.
E) Düz uyak kullanılmıştır.

11. Ruhumu bu çarmıha kendi ellerimle gerdim
Bir nebi ızdırabı kaynıyor her yerimde
Ölüm, siyah bir tütsü yakıyor gözlerimde
Aldığım her nefesi son nefes gibi verdim

Bu dördlüğün uyak türü ve uyak düzeni aşağıdaki-lerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Tam uyak – sarma uyak
B) Zengin uyak – sarma uyak
C) Zengin uyak – düz uyak
D) Tam uyak – çapraz uyak
E) Yarım uyak – çapraz uyak

12. Bugünün şiiri ve bu arada bizim şiirimiz, sözcüğün kalıplarına sığmayan bir şiir. Şiir artık anlatımın farklı olanaklarını zorluyor. Yeni şairler şiirin biçimiyle ve sözcüklerle oynuyorlar çünkü günümüz şiirinin derdi geleneksel anlatım olanaklarına sığmıyor artık.

Aşağıdakilerden hangisinin, böyle diyen bir şaire ait olduğu söylenemez?

- A) Şöyle böyle bir günün kurcalanmasından
Bir tırnak izidir nehir yüzümde akan
B) Eğilip bir taş alıyorum yerden, fırlatıyorum denize
Ufacık bir gülüş geçiyor suyun üzerinden
C) Ne çare ki sen varsın, o dünyada sen varsın
Benim korkum ölüm değil, seni yalnız bırakmak
D) Şiir insanın içinden dopdolul bir hayat gibi geçerse
O zaman ölünce de şiirler yazar insan
E) Şimdi hınçla ve karışık düşüncelerle üflenmiş
Camdan burkulmuş altın hâlini görüyorsun güneşin

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

1. Aşağıdaki dizelerden hangisi ayraç içinde verilen durak düzeniyle uyuşmamaktadır?

- A) Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir
(6+5)
- B) Aşağıdan akar gelir gemiler
Yel vurdukça inil inil iniler
Vefasızlar ayda bir dost yeniler
Güzel olsa esmer olsa elverir
(4+4+3)
- C) Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi
(4+4)
- D) Birdenbire sanki çıplak
Bir oynuyla sonbaharın
Bir kuş sesi düştü berrak
Boş aynasına civarın
(5+3)
- E) Dere boyu saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yârime gül demem
Gülün ömrü az olur
(4+3)

2. Gidiyorum işte gör Gönlüme yâr olasin
Beni ancak düşte gör Evime gül olasin
Değerimi bilmedin Başkasını seversen
Bir kötüye düş de gör Benden beter olasin

- I. Cinaslı kafiye kullanılmıştır.
II. 7'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.
III. Mânî tipi uyak örgüsüyle söylenmiştir.
IV. Benzer bir istek belirtilmiştir.
V. Ulama vardır.

Yukarıdaki numaralanmış bilgilerden hangileri verilen şiirlerin ortak özelliği değildir?

- A) Yalnız I B) II ve III
C) II ve V D) III ve IV
E) IV ve V

3.

I.

Şanlı hikâyesi binlerce erin
Sesi nabzım olmuş hengâmelerin
Nakleder yâdını gelen geçene
Bu hayalde uyur Bursa her gece
Her şafak onunla uyanır, güler
Gümüş aydınlıkta serviler, güller
Serin hülyasıyla çeşmelerinin
Başındayım sanki bir mucizenin

II.

Ebedî âşğın dönüşünü bekler
Yalan yeminlerin tanığı çiçekler
Artık olmayacak baharlar içinde
Ey, ömrün en güzel türküsü aldaniş
Aldan, geçmiş olsa bile ümitsiz kış
Her garipsi ayak izi kar içinde
Dönmeyen âşğın serptiği çiçekler

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen şiirlerin ortak özelliği değildir?

- A) İmgelere yer verme
B) Aynı uyak örgüsünü kullanma
C) Bentlerle yazılma
D) Kafiye ve redif kullanma
E) Ulamadan yararlanma

4. Çanakkale derler yokken hesapta
Mahşerin dünyada kurulduğu yer
Çanakkale derler topraktan kapta
Şehitlik şerbeti verildiği yer

Bayrakların karışması kanlara
Kılıçların kükremesi kınlara
Yanık bağırlara, ak alınlara
Çelik yağmurunun çevrildiği yer

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hem sözcük hem de ek hâlinde redif vardır.
B) Epik bir duyarlılıkla yazılmıştır.
C) Bütün dizeler aynı durak düzenine sahiptir.
D) Farklı uyak düzenlerine yer verilmiştir.
E) Değişik uyaklar kullanılmıştır.

ŞİİRDE ÖLÇÜ

- Şiirde, ahenk oluşturmak amacıyla dizelerdeki hece sayılarının ya da ses değerlerinin birbirine eşitlenmesidir.

Hece Ölçüsü

- Dizelerdeki hece sayılarının birbirine eşit olması esasına dayanır.
- Hece ölçüsüyle oluşturulan bir dizedeki hece sayısı o şiirin kalıbını oluşturur.
- Türk şiirinde en çok 7, 8, 11, 12 ve 14 heceli kalıplar kullanılmıştır.

Bilgi

Hece Ölçüsünde Durak

- Hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde vurgu yapmak amacıyla bir ya da iki kez durulan kısımlardır. Duraklar, sözcük ortasında bitmez.
- Dizedeki hece sayısı çift ise durak heceleri eşit böler: $8=4+4$. Hece sayısı tek ise genellikle hece sayısı çok olan durak önde, az olan durak sonda bulunur: $7=4+3$, $11=6+5$, $11=4+4+3$.

Durak Düzenleri

7'li Hece Ölçüsü (4+3)

Kaşların ok / dedikçe
Kırpığın çok / dedikçe
Pek mi gönlün / büyüdü
Sen gibi yok / dedikçe

8'li Hece Ölçüsü (4+4)

An vardır / uçup gezer
Teni tenden / seçip gezer
Canan bizden / kaçıp gezer
Edep erkân / yol bizdedir

11'li Hece Ölçüsü

- (4+4+3) Çukurova / bayramlığın / giyerken
Çıplaklığın / üzerinden / soyarken
Şubat ayı / kış yellini / kovarken
Cennet demek / sana yakışır / dağlar
- (6+5) Benden selam olsun / Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara / yaslanmalıdır
Ok gıcırtsından / kalkan sesinden
Dağlar seda verip / seslenmelidir

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

Aruz Ölçüsü

- Her dizinin ses bakımından denk olması esas olarak kabul edilir.
- Aruz ölçüsüyle yazılan dize- de sesli harfle biten hecelere "açık hece", sessiz harfle biten hecelere ise "kapalı hece" denir.
- Dizelerin son heceleri daima "kapalı hece" kabul edilir.
- Açık heceler (.) nokta, kapalı heceler (-) kısa çizgiyle gösterilir.

Aruzla İlgili Kavramlar

Zihaf (Kısma)

Uzun bir ünlünün ölçü gereğince kısa okunmasıdır.

İmale (Çekme)

Ölçüye uydurmak için kısa okunması gereken hecenin uzun okunmasıdır.

Med (Uzatma)

Hecelerin, asıl değerlerinden biraz daha uzun okunmasıdır.

Kasr (Kesme)

Uzun heceyi hafifletip incelterek okumadır.

Takti

Aruz ölçüsüyle yazılmış dizeyi ölçünün parçalarına göre ayırma.

Vasl (ulama)

Şiiri okurken ölçü gereği ünsüz harfle biten bir sözcüğün, kendinden sonra gelen ve ilk hecesinde ünlü olan sözcüğe bağlanmasıdır.

Serbest Ölçü

- Ölçüsüz ve uyaksız yazılan, belli kurallara bağlı olmayan şiirlerdir.

5. Dolu rüzgârla çıkıp ufka giden yelkenli
Gidişin seçtiğin akşam saatinden belli
Ömrünün geçtiği sahilten uzaklaştıkça
Ve hayalinde doğan âleme yaklaştıkça
Dalga kıvrımları ardında büyür tenhâlık
Başka bir çerçevedir, gitgide dünya artık
Daldığın mihveri, gittikçe, sarar başka ziya
Mavidir her taraf, üstün gece, altın derya

Bu dizeler ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tunç uyak vardır.
- B) Mesnevi tipi uyak düzeninde yazılmıştır.
- C) Görsel öğelere yer verilmiştir.
- D) İmge ve söz sanatlarına başvurulmuştur.
- E) Ahenk unsurlarına yer verilmiştir.

6. Handan'ın okuduğu dörtlükte şunlar vardır:

- sarma uyak örgüsü
- tam uyak
- ulama
- redif

Buna göre Handan, aşağıdaki dörtlüklerden hangisini okumuş olabilir?

- A) O, beyaz bir kuştı, uzun kanatlı
Ardında ışıktan bir iz bıraktı
Yel gibi dağları aştı bir atlı
Arada bir engin deniz bıraktı
- B) Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak
Serpilen aydınlıkta dalların arasından
Büyülenmiş bir ceylan gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak
- C) Ruhumu bu çarmıha kendi elimle gerdim
Bir nebi ızdırabı kaynıyor her yerimde
Ölüm, siyah bir tütsü yakıyor gözlerimde
Ağladığım her nefesi son nefes gibi verdim
- D) Tuna'yı görmedim fakat tanırım
Bir ümit önünde koştuğum zaman
Geçmiş anarak koştuğum zaman
Kendimi Budin'in beyi sanırım
- E) Siz şimdi sokaktan geçen oymaklar
Yürüyün siz bütün il çocukları
Göğüslerde gurur, elde bayraklar
Yürüyün başlar dik, alın yukarı

7. Evet, benim her şiirimde yılan dişli diken var
Sizler gidin bal verecek yeni açmış gül bulun
Belki benim acı sesim kulakları tırmalar
Sizler gidin, genç kızların türküsüyle şen olun

Varın sizler, onlar ile korularda el ele
Gezin, gülün, bir çift bülbül aşkı ile yaşayın
Yalnız kendi, yalnız kendi ruhunuzu okşayın

Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile
Milletimin felaketli hayatını söyleyim
Dertlilerin gözyaşını çevrem ile sileyim

Şiirle ilgili düşüncelerini böyle dile getiren şair, şiirlerinde aşağıdakilerden hangisine öncelik verir?

- A) İnsanların iç dünyasına
- B) Sanatlı söyleyişlere
- C) Toplumsal duyarlılığa
- D) Anlam kapalılığına ve imgeye
- E) Biçimsel kusursuzluğa

8. Aşağıdakilerin hangisinde boş bırakılan yere araç içindeki kavram getirilirse bir bilgi yanlışı ortaya çıkar?

- A) ---- şiiri geleneğinde yüksek zümreye seslenildiği için ağır bir dil kullanılmıştır. (Divan)
- B) ----, bir şiirin konusuna göre aldığı isimdir. (Nazım biçimi)
- C) ---- ölçüsünde dizelerin sayısı esas alınır ve kâlıplar buna göre belirlenir. (Hece)
- D) ----; satirik şiirin, halk edebiyatındaki karşılığıdır. (Taşlama)
- E) ----, karşılıklı konuşmanın olduğu ve daha çok, tiyatro türünde karşımıza çıkan şiir türüdür. (Dramatik şiir)

9. Seher vakti çaldım yârin kapısın
Baktım yârin kapıları sürmeli
Boş bulmadım otağının yapısın
Çıkageldi bir gözleri sürmeli

Bu dörtlükte aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Cinas
- B) Redif
- C) Ölçü
- D) Durak
- E) Tapşırma

1-D

2-A

3-B

4-C

5-A

6-D

7-C

8-B

9-E

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

1. Aşağıdaki dizelerden hangisinin diğerlerinden farklı bir gelenek içinde yazıldığı söylenebilir?

- A) Kalbim yine üzgün, seni andım da derinden
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden
- B) Bilmem kaçını fecri vatan toprağında biz
Görmekle şimdi bir yaşatan vecd içindeyiz
- C) Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada
Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rüyada
- D) Hergiz ölümün sanmaz, ölesi günün anmaz
Bu dünyadan usanmaz, gaffet önün almışdur
- E) Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar
Ömrün bütün ikbalini vuslatta duyanlar

2. Karac'oğlan der ki kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Bu dörtlükle ilgili olarak

- I. Duraklarda belirli bir kurala uyulmamıştır.
II. Redif vardır.
III. Çapraz uyak düzeniyle oluşturulmuştur.
IV. Tam uyak kullanılmıştır.
V. Tapşırma geleneğine uyulmuştur.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) Yalnız IV E) IV ve V

3. Bir gamlı hazanın seherinde
İsrara ne hacet yine bülbül
Bil, kalbimizin bahçelerinde
Can verdi senin söylediğin gül
Savrulmada gül şimdi havada
Gün doğmada bir başka ziyada

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Divan şiiri geleneğine ilişkin mazmunlardan yararlanıldığı
B) Çapraz uyağa yer verildiği
C) Birden fazla kafiye çeşidi içerdiği
D) Yaşama sevinci temasının işlendiği
E) Redife yer verildiği

4. Gönül gitmek ister gurbet illere
Velakin bizleri yâr eğlendirir
Ezelden mailiz gonca güllere
Bülbül-i şeydayı zar eğlendirir

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Mahlasa yer verilmiştir.
B) 4+4+3 duraklıdır.
C) Bent nazım birimi ile yazılmıştır.
D) Kafiye ve redif vardır.
E) Sarma uyak düzeniyle oluşturulmuştur.

5. Karadır kaşların ferman yazdırır
Bu dert beni diyar diyar gezdirir
Lokman hekim gelse yaram azdırır
Yaramı sarmaya yar kendi gelsin
Bu dizelerde "r" harfi belirgin şekilde tekrar edilerek
--- başvurulmuştur.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) asonansa B) aliterasyona
C) redife D) nakarata
E) kelime tekrarına

6. Hayır bu hâl uzun süremez, sen yakındasın
Hâlâ dağılmayan bu sisin arkasındasın

Bu dizelerde aşağıda verilenlerden hangisi yoktur?

- A) Tam uyak B) Asonans
C) Redif D) Aliterasyon
E) Tekrir

7. Bitmez oldu harmanların eyisi
Hurma tadı verir erik kayısı
Sadrazam etsen eğer seyisi
Ölmüş eşek arar nalın sökecek

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Satirik B) Lirik C) Epik
D) Didaktik E) Pastoral

ŞİİRLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Mahlas

Genellikle divan şiiri ve Türk halk şiirinde şairlerin kullandığı takma addır. Şairler, mahlaslarını genellikle son kısımda söyler.

Begüm *Dehhânî'ye* ölmezdin öndin

Tapuna irmegü imkânı yok mı

Tapşırma

Halk şiirinde âşıkların mahlas alması, adlarını veya mahlaslarını kullanmasıdır.

Hani *Karac'oğlan* hani

Veren alır tatlı canı

Yakışmazsa öldür beni

Yeşil bağla ala karşı

Aliterasyon

Şiirde aynı sessiz harflerin tekrarlanmasından oluşan ahenktir.

Gül *gölse* daim *ağlasa* bülbül
acep *değil*

Zira kimine *ağla* demişler kimi-
ne *göl*

Asonans

Bir şiirde ya da düzyazıda, ahenk oluşturmak için aynı ünlülerin yinelenmesidir.

Üfûl *üfûl* bir *hüzün* rüzgârı

Eser o *gülün* ülkesinden

Üstüme *üşüşür* bütün

Hatıralar *üzgün* mü *üzgün*

Nakarat

Şiiri oluşturan bölümlerin (üçlük, dörtlük vb.) her birinin sonunda tekrarlanan dizelerdir.

Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne hâdeyim

Gidiyorum gündüz gece

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

ŞİİR TÜRLERİ

Lirik Şiir

İçten gelen heyecanları anlatan duygusal şiir türüdür.

Lirik şiirlerde genellikle aşk, ayrılık, hasret, özlem gibi konular işlenir.

ÖRNEK

Geceleyn bir ses böler uykumu
İçim ürpermeyle dolar: -Nerdesin
Arıyorum yıllar var ki ben onu
Âşıkıyım beni çağıran bu sesin

Pastoral Şiir

Kır ve çoban yaşamının, doğa güzelliklerinin anlatıldığı şiirlerdir.

ÖRNEK

Tam otların sarardığı zamanlar,
Yere yüzükoyun uzanıyorum
Toprakta bir telaş, bir telaş
Kanıncalar öteden beri dostum
Ellerime hanım böcekleri konuyor
Ne şeker şey onlar!
Uç böcek, uç böcek diyorum
Uçuyorlar

Bilgi

Pastoral şiir, içeriğine göre ikiye ayrılmaktadır:

İdil: Bir çobanın ağzından yazılıp kır yaşamının güzelliğinin anlatıldığı şiirlerdir.

Eglog: Birkaç çobanın karşılıklı konuşmaları yoluyla oluşturulan şiirlerdir.

Didaktik Şiir

Bilgi ve öğüt içeren şiirlerdir. Bu tarz şiirlerde, ahlaki bir ders vermek ya da bilgi aktarmak amaçlanır.

ÖRNEK

İnsanlığa dürüst davran
İnsan küçük büyük evran
İnsanlara hakça davran
Koltuk sana bâki değil

8. Doğa, şarkısını söylemeye başladı
Yeşillere büründü ormanlar
Mavi elbisesini giydi sevgili deniz
Doğa, ilahisini dillendirmeye başladı
Çeşit çeşit türde hayvan
Renkli renkli yerde bitki

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Pastoral B) Satirik
C) Epik D) Didaktik
E) Dramatik

9. I. Sen söylersin söz içinde sözün var
Çalarsın çırparsın oğlun kızın var
Hiç demezsin üç beş arşın bezim var
Bedestenler senin olsa ne fayda

- II. Yiğit beyler hep küreğe yapıştı
Kaçtı, top atınca ödü tutuştu
Muhammed'in şefaati yetiştirdi
Gemi yandı deyip gördüğü vaktin

Bu dörtlükler, içerik açısından sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilen şiir türlerine örnek olabilir?

- A) Lirik - epik
B) Satirik - epik
C) Didaktik - lirik
D) Satirik - pastoral
E) Didaktik - satirik

10. Bey kürkünü beğenmiyor köçekler
Babasına akl'öğretir çocuklar
Yumurtadan burnu çıkan cücükler
Horoz oldum diye cık cık ediyor

Bu dörtlük, içerik açısından aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Pastoral B) Epik C) Lirik
D) Satirik E) Didaktik

11. Önümde şarkın o kar yüklü damları
Ve işte buzdan ışıklarla bir şafak
Beyaz ufuklara karşıydı camları
Benim kızaktır o billur yokuşta bak
Ve işte buzdan ışıklarla bir şafak

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Didaktik öğeler ağır basmaktadır.
B) Hece ölçüsünün 12'li kalıbıyla yazılmıştır.
C) Tekrar edilen dizelerle ahenk oluşturulmuştur.
D) Tam uyak vardır.
E) Yalın bir dille kaleme alınmıştır.

12. Uyu! Gözlerinde renksiz bir perde
Bir parça uzaklaş kederlerinden
Bir ruh gülümsüyor gibi derinden
Mehtabın ördüğü saatler nerde

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Lirik bir şiirden alınmıştır.
B) Ulamaya yer verilmiştir.
C) Kafiye ve rediften yararlanılmıştır.
D) Sarma uyak düzeniyle oluşturulmuştur.
E) İmgeye yer verilmemiştir.

13. Gözüm kaldı şu kaplanın postunda
Azrail de can almanın kastında
Döne döne teneşirin üstünde
Yunmayınca gönül yârdan ayrılmaz

Bu dörtlülle ilgili olarak

- I. Ulama vardır.
II. Redif yoktur.
III. Düz uyak düzeniyle oluşturulmuştur.
IV. Tam uyak kullanılmıştır.
V. Tapşırma geleneğine uyulmuştur.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve V
D) Yalnız IV E) IV ve V

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

1. I. Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz
Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz
Düşer mi tek taşı sandın harim-i namusun
Meğer ki harbe giden son nefer şehid olsun
- II. Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil
- III. Evvel bahar yaz ayları gelende
Seli boz bulanık akar Tuna'nın
Bülbüller ötüşür bahçelerinde
Gülü burcu burcu kokar Tuna'nın

Yukarıda numaralanmış şiirlerin türleri sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

I	II	III
A) Lirik	Satirik	Pastoral
B) Epik	Satirik	Pastoral
C) Lirik	Didaktik	Epik
D) Epik	Didaktik	Pastoral
E) Didaktik	Satirik	Pastoral

2. Bu rüzgâr, bu uzun sefer ne hoştur
Ne hoştur bu koşuş, bu yırtıcı hız
Kimi hız çılgını, kimi sarhoştur
Haykıran bağrıışan binlerce ağz

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Redif
B) Tunç uyak
C) 11'li hece ölçüsü ile oluşturulma
D) Sarma uyak örgüsü
E) Sözcük tekrarlarıyla ahenk sağlama

3. Delikanlım, işaret aldığın gün atandan
Yürüyeceksin... Millet yürüyecek arkandan
Sana selam getirdim Ulubatlı Hasan'dan

Sen ki burçlara bayrak olacak kumaştasın
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın

Bu dizelerde, aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Satirik
B) Pastoral
C) Epik
D) Lirik
E) Didaktik

4. Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk
Soğuk bir mart sabahı... Buz tutuyor her soluk
Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri
Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri
Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor
Höyükler bir dağ gibi uzaktan görünüyor

Bu dizelerle ilgili olarak

- I. Mesnevi biçiminde uyaklanmıştır.
II. Hecenin 7+7 kalıbıyla yazılmıştır.
III. Zengin uyak kullanılmıştır.
IV. Epik şiir örneğidir.
V. Ana izlek (tema) gurbettir.

aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve V
D) III ve IV
E) IV ve V

5. Yolculuk niyetinde değilim
Fakat böyle bir iş yapmaya kalsam
Doğru İstanbul'a giderim
Beni Bebek tramvayında görünce
Ne yaparsın acep

Mamafih söylediğim gibi
Yolculuk niyetinde değilim

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Konuşma dilinin rahatlığı içinde yazılmıştır.
B) Satirik şiire özgü nitelikler taşımaktadır.
C) Ölçü ve uyak önemsenmemiştir.
D) Günlük hayatın olağan akışı yansıtılmıştır.
E) Düzyazıya yaklaşan bir havası vardır.

6. Yaban yerlere bakma
Canın odlara yakma
Her gördüğüne akma
Tevhide gel tevhide

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

- A) Lirik
B) Dramatik
C) Epik
D) Didaktik
E) Pastoral

Epik Şiir

- ▶ Savaş, yiğitlik, kahramanlık ya da tarihi bir olayı coşkulu bir anlatımla işleyen ve okuyanda savaşma arzusu uyandıran şiirlerdir.

- ▶ Halk şiirinde **koçaklama** ve **des-tan** epik şiir türüne girer.

ÖRNEK

*Durmayın orada kargı kucakta
Dolansın yiğitler köşe bucakta
Bir savaş edelim kelle kucakta
Şehitler aşkına çalın kılıncı*

Satirik Şiir

- ▶ Toplumsal yaşamda aksayan yönleri, düzensizlikleri, insanların çeşitli konulardaki zayıflıklarını zekice, ince bir alaysama ile eleştiren şiirlerdir.

ÖRNEK

*Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara hâlini kimse sormuyor
Padişah sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümüz bizim*

Bilgi

Satirik şiirin halk şiirindeki karşılığı **taşlama**, divan şiirindeki karşılığı ise **hicviye**dir.

Dramatik Şiir

- ▶ Manzum biçimde yazılmış olan tiyatro yapıtları, dramatik şiirlerdir.

ÖRNEK

Hamza:

Dünyanın cenneti bence burası
İnsan unutupur hicranı, yası
Rüya görüyorum sandım ewela
Benliğim şaşkınlık içinde hâlâ

Birinci Yeniçeri:

Evet... Aldatırlar önce naz ile
Ağlarsın, önünde bin niyaz ile
Nihayet aşkına güya ram olur
Güya, ona başka yüz haram olur

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

ŞİİRDE TEMA VE KONU

TEMA (İZLEK)

- Tema, metinde üzerinde durulan düşünce, bilgi, gözlem ya da duygunun en genel, en soyut ifadesidir. Tema çoğunlukla tek sözcükten oluşur.
- Söz gelimi “yalnızlık, acı, hasret, sitem, sevinç, özlem” sözleri temadır.

ÖRNEK

Terk etmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım.
Hayın, karanlık gece.
Can garip, can suskun
Can paramparça ...
Ve ellerim kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terk etmedi sevdan beni.

Açıklama

Bu şiirde tema (ana duygu) şiirin bütününe hâkim olan “aşk” duygusudur.

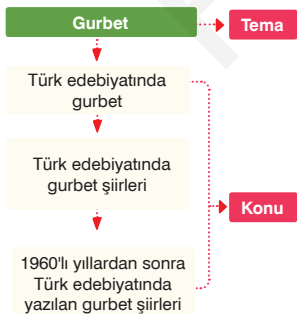
KONU

- Metinde üzerinde durulan her türlü kavram, olgu, olay, varlık ya da durum konuyu oluşturur.

Uyarı

Tema genel bir kavram, konu ise bu kavramın sınırlandırılmasıyla ortaya çıkan somut bir olgudur.

Söz gelimi “gurbet” bir temadır. Bu tema şu şekilde sınırlandırılarak konu hâline getirilebilir:

7. Aşağıdaki dizelerden hangisinde ötekilerden farklı bir tema işlenmiştir?

- Uykumun içinde bir rüya
Rüyamda bir gece
Gecede ben
Bir yere gidiyorum
Delice
Aklımda sen
- Gönlümle oturdum da hüznlendim o yerde
Sen neredesin, ey sevgili, yaz günleri nerde
Dağlar ağırırken konuşurduk tepelerde
Sen nerde o fecrin ağaran dağları nerde
- Ne hasta bekler sabahı
Ne taze ölüyü mezar
Ne de şeytan, bir günahı
Seni beklediğim kadar
- Yaşamak azaptır çok zaman
Dualara açıldı ağız
Tükendi dizlerde derman
Akşamı bulamayacağız
- Daha dün yanımdaydın bu saatte
Kollarım boş kaldı, yüreğim ateşte
Sensiz bedenim alev alev yanıyor
Gözlerim bak yine seni arıyor

8. Şiirde hayat olmalı, okurun yaşadığı sorunları bir ayna gibi yansıtmalı şiir. Şair, günlük yaşamdan kopmamalı. Soyut söyleyiş diye, imge diye tutturmamalı. Yaşamdan kopan bir şiirin, okurun kalbine dokunması mümkün mü?

Aşağıdakilerden hangisinin, bu şekilde konuşan bir şaire ait olduğu söylenebilir?

- Yanan mum bir rüya seyrederek camda
Bir ağır hastanın nabzıdır sesler
- Evet hep açık gidip gelen ağzın içindi
Gökyüzünün o huysuz maviliği içindi
- Bana yanmak düşüyor, yangın görsem resimde
Yaşıyorum zamanın koptuğu bir kesimde
- Bir Çin erkeni yaşadığım evin üstündeki gök
Hey, sıkıntının pencereleri! Beyazsakal
- Nerede o has ekmek, bir kuruşa okkası
Nerde o ağız tadı, eski reçel hokkası

- Akşam oldu mu bir kamyon
Bütün dostları alır gider
Bir başına kor
Seni ovanın ortasında
Sonra birden kuru
Kupkuru bir rüzgâr eser
Sevdanla özleminle geçmişinle
Artık baş başasın

Aşağıdakilerden hangisi içerdığı duygu yönünden yukarıdaki şiire anlamca en yakındır?

- Beni koyup giden cefacı dilber
Koyduğun yerlerde duramıyorum
Beni de alsaydın n'olur beraber
Derdimi kimseye veremiyorum
- Tam otların sarardığı zamanlar
Yere yüzükoyun uzanıyorum
Toprakta bir telaş, bir telaş
Karıncalar öteden beri dostum
- Dolaşıyorum bir başıma, ortalıkta kimsecikler yok
Kıyıları da bomboş, kır yolları da
Soluğumu duyuyorum ara sıra, onu duyuyorum
Duymuyorum belki de biliyorum yalnızca
- Buğday denizinde Sivas'ın
Amasya'nın elma bahçelerinde
Mutluluk salıncağında kolan vururuz
Birlikte har vurur harman savururuz
- Bir bademin altına, yorgun, oturmak biraz
Ayrı ayrı seyretmek çiçek açmış her dalı
Artık bütün renklerden, artık uzaklaşmalı
Beyaz işte, aylardır gözümde tüten beyaz

- Durduk, süngü takmış kâfir ayakta
Bizde süngü yok
Bir hayret kızılığı akardı üstümüzden
Dehşetten daha çok
Durduk, süngüsü düşmanın pırl pırl
Önümüze çıktı bir gündüz, bir gece
Korku değil haşa
Bir büyük düşünce

Bu dizeler aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek gösterilebilir?

- Epik şiir
- Lirik şiir
- Satirik şiir
- Pastoral şiir
- Didaktik şiir

1-D

2-D

3-C

4-E

5-B

6-D

7-D

8-E

9-C

10-A

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

1. Şiirde ileti doğrudan verilebileceği gibi imge ve sembollerle gizlenerek de verilebilir. İletinin dolaylı verildiği şiirlerde “örtük ileti”, doğrudan verildiği şiirlerde “açık ileti” söz konusudur.

Aşağıdaki dizelerden hangisinin açık iletili olduğu söylenebilir?

- A) Pencereden giren mehtap
Bu evde hırsız var
Mehtapta
Pencerede oturmuş
Beni görüyorum
- B) Patik yap, kunduracı, bol bol patik
Bebeler için, ilk adımı atacak
Çocuklar için, koşacak oynayacak
Terzi abla, mini mini elbise dik
Yazlık, kışlık, mevsimlik
- C) Ocaktaki çaydanlıktan bakıyor bana
Ekim ortalarında yağan karlardan
Ben köprünün üstündeyim şimdi -iyi mi-
Camların buğusundan yapılmış adam
- D) Atımı istedim evin göğü gerindi
Cin gülleri bir yerden ordan geliyor
Öyle sular dağların üstüydü isminiz
Yeşil, o solukları gibi rüzgârların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım
- E) Bulutu kestiler bulut üç parça
Kanım yere aktı bulut üç parça
İki gemiciyken Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha

2. Sağa döndüm, azıcık gitmeden üç beş basamak Merdiven geldi ki zorcaydı biraz tırmanmak!

Sola döndüm, odanın eski şayak perdesini
Aralarken kulağım duydu fakirin sesini

– Nerde kaldın? Beni hiç yoklamadın evladım
Haklısın, bende kabahat ki haber yollamadım

Bilirim çoktur işin, sonra bizim yol pek uzun
Hele dinlen azıcık, anlaşılan yorgunsun

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Mesnevi tipi uyak düzeniyle yazılmıştır.
B) Şiirsel söyleyiş, düzyazıya yaklaştırılmıştır.
C) Öykülemekten yararlanılmıştır.
D) Ahenk unsurlarına yer verilmiştir.
E) Çağrışımlara açık bir dil kullanılmıştır.

3. Aşağıdakilerden hangisi, bir manzume örneğidir?

- A) Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu
Kerem'in sazına cevap veren bu
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu
Sızmadı toprağa Çoban Çeşmesi
- B) Yüksel ki harabım bu beyabanda kederden
Yalnız yaşayanlar daha bedbaht ölümlerden
Yüksel ki hayalim yeni bir nura can atsın
Gönümde bir âlem gibi maziye yaşatsın
- C) Ne yalanlarda var ne hakikatta
Gözümü yumdukça gördüğüm nakış
Boşuna gezmişim, yok tabiatla
İçimdeki kadar iniş ve çıkış
- D) Söz anladım uzun, hem de pek uzun sürecek
Benimse vardı o gün birçok işlerim görecek
Bıraktım onları, saptım yokuşlu bir yoldan
Ne oldu şimdi acep, kim bilir, zavallı Hasan
- E) Kötülükler alıp gider başını bu dünyadan
Mevsim bahar olur, yaz olur
Bin çiçek açar saçları gül kokulu
Ala ceylanlar iner pınarlara

4. Karac'oğlan der ki gümanım yoktur
Gayri rakiplerle amanım yoktur
Sılaya varmaya dermanım yoktur
Nazlım beklemesin yollarımızı

Bu dördümlük ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Düz uyak düzeniyle yazılmıştır.
B) Uyak ve redife yer verilmiştir.
C) Duraklarda belli bir kurala uyulmamıştır.
D) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
E) Tapşırma geleneği sürdürülmüştür.

5. Küçük ve beyaz dişleriyle koyun
Ayrıkların arasından
Ayırır yoncayı yer
Kavaklar titreşir çitin üstünde
Güneş ince çizgilerince saatin
Yürür günün akşamına
Köyün üstüne en koyu mavi iner.

Bu dördümlükte aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

- A) Pastoral
B) Dramatik
C) Epik
D) Didaktik
E) Satirik

MANZUME VE ŞİİR

MANZUME

- ▶ Yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların anlatıldığı şiir biçimindeki metinlere **manzume** ya da **manzum hikâye** denir.
- ▶ Manzumelerde genellikle çeşitli bilgiler ve ahlaki mesajlar verilir.
- ▶ Edebiyatımızda manzume türünde **Tevfik Fikret, Mehmet Akif Ersoy, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul** öne çıkmıştır.

ÖRNEK

Çocuktum ufacıktım
Top oynadım acıktım
Buldum yerde bir erik
Kaptı bir alageyik
Geyik kaçtı ormana
Bindim bir akdoğana
Doğan yolun şaşırıldı
Kaf Dağı'ndan aşırıldı
Attı beni bir göle
Gölden çıktım bir çöle
Çölde buldum izini
Koştum tuttum dizini
Geyik beni görünce
Düştü büyük sevince
Verdi bana bir elma
Dedi: dinlenme, durma
Dağdan yürü, kırdan git

Açıklama

Manzumelerde bir olay, şiirin şekilsel özelliklerine bağlı kalınarak ele alınır.

Manzume ve Şiir

Farklılıklar	Manzume, şiir gibi imge ve çağrışım yönünden zengin değildir.
	Manzume olay anlatımına dayalıdır, şiirde böyle bir teknik yoktur.
	Manzume öğretici olduğundan şiir gibi sanatsal amaçlarla yazılmaz.
Benzerlikleri	Her iki şiirde de uyak, redif ve ölçü gibi ahenk unsurları yer alır.
	Her ikisi de dizeler hâlinde yazılır.

Şiirin Biçim ve İçerik Özellikleri

Şiir Dili

- İmgelerden yararlanılır.
- Az sözle çok şey anlatmak amaçlanır.
- Söz sanatları yoğun ve etkili bir şekilde kullanılır.

İMGE

- Farklı düşünce, duygu ve hayallerin, yeni olay ve durumların zihinde oluşturduğu görüntü ve tasarımların mecazlar ve söz sanatlarıyla şiirde ifade edilmesidir.

ÖRNEK

*Düştüm gözlerindeki uçurumlara
Kalbime saplı bir oktu kirpiklerin
Saçların düğümledi, ellerimi
Bakışın bir şilep gibi sızdı
İssiz, kalbimin derinliklerine*

Açıklama

Şairin, sevgilinin bakışlarındaki dikkati ve derinliği ifade ettiği “gözdeki uçurum”; kirpikleri “ok”a benzetmesi, saçların elleri “düğümlemesi”, bakışı bir “şilep”e benzetmesi ve yalnızlığını kalbinin “issiz” olduğu biçiminde açıklaması birer “imge”dir.

ALİŞİLMAMIŞ BAĞDAŞTIRMA

- Şiir dilinde, imge ve çağrışım oluşturmak için şairlerin günlük dilin mantığına uymayan söyleyişler oluşturmasıdır.

ÖRNEK

*Bir zevk duyulmaz oldu, buranın
rüzgârlarından*

Hayat soldu bir günün enginlerinde yine.

Selam! Sonsuzların yorgun gö-nüllerine

*Selam: Güneşi içeren çocukların
diyarından!*

Açıklama

“Hayat soldu, günün enginleri, sonsuzların yorgun gönülleri, güneşi içeren çocuklar” sözleri, günlük dilin mantığına aykırı söyleyişlerdir.

6. Kapuna geldi âsîler şefâat yâ Resûlallâh
Suçunu bildi kâsîler şefâat yâ Resûlallâh
- Kapundan özge yok kapum tapundan özge yok tapum
Bu dem geldüm bilip suçum şefâat yâ Resûlallâh

Garîk-i bahr-i isyânüm harîk-i nâr-ı hicrânüm
Fakîrüm zâr u giryânüm şefâat yâ Resûlallâh

Yolum seddeyledi ayâr kılup gurbette işüm zâr
Elüm tut lutfile kurtar şefâat yâ Resûlallâh

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Beyit nazım birimiyle yazılmıştır.
- Dinî-tasavvufi geleneğin izlerini taşımaktadır.
- Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalara yer verilmiştir.
- Mesnevi kafiye düzeniyle yazılmıştır.
- İç kafiye yer verilmiştir.

7. Şıklık oldu yeni âdet
Rağbet etti bütün millet
Hayret gelir etsen dikkat
Şık beylerde olan hâlet
Kabul olunmaz rezalet

Başta fesi dört parmaktr
Sözü halkı kandırmaktı
İşi aylık kırdırmaktı
Şık beylerde olan hâlet
Kabul olunmaz rezalet

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Eleştirel bir tutumla yazılmıştır.
- Nazım birimi, benttir.
- Duraklarda belli bir düzene uyulmuştur.
- Redife yer verilmiştir.
- Nakarat oluşturan dizeler vardır.

8. I
Bir gün ölüp kucağına ulaşsam
Gözlerimden döksem sevinç yaşını
Sancağının gölgesinde dolaşsam
Öpsem, öpsem toprağını taşıyı

II
Deniz dediğin bir tarladır
Sözü pek, eli ağır
Dost gibi güldürür insanı
Dost gibi ağlatır

- Aynı ölçüyle yazılma
- Bir istekte bulunma
- Aynı nazım birimiyle oluşturulma
- Redif ve kafiyeyle yararlanılma
- Sanatlı söyleyiş yer verme

Numaralı bilgilerden hangileri, yukarıda verilen şiirlerin ortak özelliğidir?

- I ve II
- II ve III
- III ve IV
- Yalnız III
- IV ve V

9. Aşağıdaki dizelerin hangisinde alışılmamış bağdaştırmalara yer verilmiştir?

- Geçti yaz günlerinin güzelliği
Açık pencereler, damlar, bahçeler
Her şey ne sıcaktı, her şey ne iyi
Hatta o karanlık, aysız geceler
- Ne zaman elleri zambaklı padişah olursam
Sana uzun heceli bir kent vereceğim
Girilince kapıları yitecek ve boş
- Seni seviyorum demek isterdim
Ölesiye bir duyguyla
Taparcasına dil dökmek
Ve saçlarım ağarmadan söylemek isterdim
- Ne bir haram yedin ne bir cana kıydın
Ekmek kadar temiz su gibi aydın
Hiç kimse duymadan hükümler giydin
- Gün olur, alır başımı giderim
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim
Yelkovan kuşlarının peşi sıra

Söz Sanatları

KAVRAYALIM

1. Aşağıdaki dizelerin hangisinde dört ögesi de bulunan bir teşbih vardır?

- A) Gönül ayna olmuş sevgimi yansıtıyordu
Ruhum ise aynaya bakıp ağlıyordu
- B) Bizim de kalbimizi kımlıdır yerinden
Toprağa diz vuruşu dağ gibi zeybeğin
- C) Ben kendi varlığı içinde taşan
Uçsuz bucaksız bir denizim
- D) Altın gibi sapsarı başakların arkasından
Gün doğuyor, umut ve ekmek için
- E) Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre alevdir bu karanfil

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “Bizi heyecanla kendine çeken Akdeniz, içimizdeki coşkuya eşlik ediyor.” cümlesindekine benzer sanatlı bir söyleyiş yoktur?

- A) Akşam güneşinin kararmaya başlayan yüzümüze gönderdiği dost ışıklara çarpa çarpa tekne mi ze döndük.
- B) Bu bölgede adaları, kıyıya çekilmiş tekneleri, su kayağı yapanları gördüğünüz gibi göz alan maninin birçok tonunu da görüyorsunuz.
- C) On binlerce yıldır akan kar sularının kayaları to katlaya tokatlaya açtığı kanyondan içeriye girdiğinizde sıfır dereceye yaklaşan buz gibi bir su ayaklarınızı yalayacak.
- D) Kaunos’un tepesindeki Osmanlı kalesinin kalıntıları size yalnızca denizi göstermez, insanın tüylerini diken diken eden acılarıyla dolu bir tarih sayfasını hüzünle açar.
- E) Dalgalarla selamlaşan tekne mi ze, kıyıya paralel bir su türküsü tutturarak yola koyuluyor.

3. Sabahtan uğradım ben bir fidana
Dedim mahmûr musun dedi ki yok yok
Ak elleri boğum boğum kınalı
Dedim bayram mıdır dedi ki yok yok
Bu dizelerdeki altı çizili sözcükte görülen söz sanatı, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Senin yanındayken, avuçlarımda
Suda sabun gibi eriyor zaman
- B) Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş
Kurmıştular tutuşan ocağa karşı bağdaş
- C) Nihayetsiz bir ova ağırttı benzimizi
Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi
- D) Bir kuş sesi gelir dudaklarından
Gözlerin, gönlümde açan nergisler
- E) Bak düştü ömrümden bir yaprak daha
Gözlerim eğrildi, yüzüm soldu

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinde herhangi bir söz sanatı yoktur?

- A) Sesin perde perde genişledikçe
Solun gözlerinden yağarken gece
- B) Bir bahar sabahının karanlığında ıssız
Gökte diz çökmüş iki titretilmiş yıldız
- C) Türküler söyleyerek iniyorum sahile
Gökte yıldızlar, içimde bir coşku
- D) Sızamaz damla damla dudaklara
Kalbin kaynağından bu heceler
- E) Derdim çoktur hangisine yanayım
Yine tazelandı yürek yarası

SÖZ SANATLARI

TEŞBİH (BENZETME)

➤ Aralarında benzerlik ilgisi bulunan iki varlık veya kavramdan, nitelik bakımından güçsüz olanı güçlü olana benzetmektir.

ÖRNEK

Erciş sapağında, Van Gölü mavi
bir çarşaf gibi önüme serildi

Cennet kadar güzel vatan

➤ Tam bir teşbihte dört unsur bulunur:

kutu	gibi	küçük	ev
↓	↓	↓	↓
Kendisine Benzetilen	Benzetme Edatı	Benzetme Yönü	Benzeyen

Teşbih Türleri

Ayrıntılı Teşbih	Dört ögesi de bulunur. Ellerim (benzeyen) bir karnat (benzetilen) gibi (b. edatı) titretilmiş (b. yönü)
Kısaltılmış Teşbih	Benzetme yönü yoktur. Selvi (benzetilen) gibi (b. edatı) boyuyla (benzeyen) selamladı bizi
Pekleştirilmiş Teşbih	Benzetme edatı yoktur. Yollar (benzeyen) köyleri saran (b. yönü) eskimiş çerçeveler (benzetilen)
Teşbihbeliğ	Yalnızca benzeyen ve benzetilen vardır. Yılan (benzetilen) yol (benzeyen) Kömür (benzetilen) gözüne (benzeyen) hayran oldum

Söz Sanatları

İSTİARE (EĞRETİLEME)

- Benzeyen ya da kendisine benzetilenden birinin bulunmadığı benzetmelere **istiare** denir.

ÖRNEK

Beşikteki **kuzuya** kurban olam

Benzetilen

Açıklama

Şair, benzeyen öge olan “çocuk” sözcüğünü kullanmamıştır.

İstiare Türleri

Açık İstiare

Benzetmenin ögelerinden yalnızca kendisine benzetilen ile yapılan istiarelerdir.

Şakaklarıma **kar** mı yağdı ne var?

“Beyaz saç” “kar”a benzetilmiş ancak “beyaz saç” söylenmemiştir.

Kapalı İstiare

Benzetmenin ögelerinden yalnızca benzeyenle yapılan istiarelerdir. Benzetlenen, bir özelliğinden çağrıştırılır.

Can kafeste durmaz uçar

“can” sözcüğü, “kuş”a benzetilmiş ancak kuş açıkça söylenmeyerek bir özelliğinden (uçmak) çağrışım yapılmıştır.

TEŞHİS (KİŞİLEŞTİRME)

- İnsan dışındaki canlı ya da cansız varlıkları, duyan, düşünen, hareket eden bir insan kişiliğinde göstermektir.

ÖRNEK

Nazlı nazlı batarken **güneş**

Koyu bir karanlık öptü denizi

Ay, suda bestelerken şarkısını

Küreklirim suya en derin şiiri yazdı

5. Ramazandan kim ederdi gile vakt olsa eger
Azıcık sohbete ol mâh ile ahşamında
mah: ay, **gile:** şikâyet
- Bu beyitte altı çizili sözle yapılan edebî sanat aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) İstiare B) Tevriye
C) Mecazımürsel D) Teşhis
E) İntak

6. Aşağıdaki dizelerin hangisinde kişileştirilen varlık yanlış gösterilmiştir?

- A) Hazin bir siyaha boyandı bulutlar
İkimize ağlar bu nazlı yağmurlar
- B) Açtın dertlerini, kanattın beni
Altında türküler düzdüğüm ağaç
- C) Besbelli her saat artar kederi
Belki de yüreği yara dağların
- D) Bir bulut gezer yayla yayla Anadolu'yu
Bir baştan başa selam götürür
- E) Yıldız gibi uçar ateş böcekleri
Gecenin gözyaşı öper çiçekleri

7. Gizemine vurulmuş rüzgâr, suskundur belli
Perde perde yükselen, göl üstünde buğunun
Hüzün düşmüş kalbine, kim sunar bir teselli
Daha güzelsin diye boynu bükük kuğunun

- I. Telmih
II. İrsalimesel
III. Hüsnütalil
IV. Teşhis
V. İstifham

Bu dizelerde yukarıdaki söz sanatlarından hangileri yoktur?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) III ve V E) IV ve V

8. Kaşların kemandır kirpiğin oktur
Bilinmez dertlerin sayısı çoktur

Boyun servi, gözün asumandır
Bilirim gülüm ettiğin haktır

Dişlerin inci, ellerin ipektir
Cefanı çeken bu kalbin zoru pektir

Bu dizelerde geçen aşağıdaki sözcüklerden hangisi teşbihin “benzeyen” ögesi değildir?

- A) kaş B) kirpik C) el
D) diş E) servi

9. Aşağıdaki dizelerin hangisinde cinas sanatı vardır?

- A) Çare yok, matem çok derinse de
Hasretin tükenmez yaşın dinse de
- B) Bir de bakarsınız büsbütün yokum
Biliniz, dünyada ben o gün yokum
- C) Ne hoştur insanın bir gül açası
Koşan göklerde kuş gibi uçası
- D) Uzaktadır her şey, hep... yalnız ölüm
Her yerde, her an yakınımız, ölüm
- E) Terziye kumaş geldi düşünür ki ne kese
Ölçtü, biçti baktı ki ne cep olur ne kese

10. Bir ışık gibi gezdirdim denizlerde
Seni ey güzel yelkenli
Bir bayrak gibi dalgaladın
Kaleler üstünde
Seninle ağladım bir ömür
Seninle güldü yüzüm

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi yoktur?

- A) Teşbih B) Telmih C) Nida
D) Tezat E) Mecazımürsel

1-D	2-B	3-E	4-C	5-A	6-E	7-A	8-E	9-E	10-B
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Söz Sanatları

1. Seninle avundum yıllar yılı çaresiz
Seninle uyandım uyudum
Masallarda, türkülerde, cönklerde
Seni buldum, seni duydum, seni okudum

Yukarıdaki dörtlüğün son iki dizesinde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Kinaye
B) Tevriye
C) Leffüneşir
D) İstifham
E) Teşbih

2. Dalgalardan seken üç çifte kayıklar sökerek
Süzülür sahile, şahin gibi, yüzlerce kürek

Bu dizelerdeki altı çizili sözcükte görülen edebî sanat aşağıdakilerin hangisidir?

- A) Teşhis
B) Teşbih
C) Mecazımürsel
D) Telmih
E) Kinaye

3. Aşağıdaki dizelerin hangisinde intak sanatı yoktur?

- A) Çiğdem der ki ben elayım
Yiğit başına belayım
Hepsinden ben âlâyım
Benden âlâ çiçek var mı
- B) Kulağının dibinde haykırdı fırtına
Isınmak istiyorsan toprağı çek sırtına
Uzakta can verirken el dövüne yırtına
Onu ölüm bir derin uyku halinde aldı
- C) Sabahleyin kozasından bakan gelincikler
Sorar bu dünyaya:
-Ne istersin?
Kanatlanıp uçalım mı?
Çiçek olup açalım mı?
- D) Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı aşikâr etme
Lal olsun dillerin söyleme yâda
Garip bülbül gibi âh-ü zâr etme
- E) Dinle ak başlı çeşme söylüyor
Kaç yıldır akarım bilmem pazar yerini

4. Yer, gök suların çizdiği bir levha kadar boş
Yollar düşünür, bahçeler ıssız, yalılar boş

Bu dizelerde görülen edebî sanatlar aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Mübalağa - istifham
B) Teşhis - teşbih
C) İntak - telmih
D) Telmih - teşbih
E) Cinaz - teşhis

5. “Verdim gönül o gül ruhun aline aldanıp / Etmezdi kimse eylediğim rengi ben bana” beytinde “al” kelimesi iki anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. İlk anlamı, “kırmızı renk”, ikinci ve uzak anlamıysa “hile”dir. Şair beyitte, “hile” anlamını kastedecek şekilde kullanmıştır.

Bu parçada sözü edilen edebî sanat, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Teşbih
B) Mecazımürsel
C) Kinaye
D) Tevriye
E) İstiare

6. Gözlerin kararan yollarda üzgün
Ve bir zambak kadar beyazdı yüzün
Süzülüp akasya dallarından gün
Erir damla damla ayaklarında

Bu dörtlükteki altı çizili dizelerde görülen söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kinaye
B) İstiare
C) Teşhis
D) Telmih

E) Hüsnütalil

İNTAK (KONUŞTURMA)

- İnsan dışındaki varlıkların insan gibi konuşturulmasıdır.

ÖRNEK

*Küçük bir çeşmeyim yurdumun
Unutulmuş bir dağında
Hiç kesilmeyecek suyum
Yıldızların aydınlığında
Boyuna akar durumum*

Uyarı

Teşhis ve intak, birbirine karıştırılmamalıdır. Teşhiste insan dışındaki varlıklara insanlara özgü nitelikler yüklenirken intakta varlıklar insan gibi konuşturulur.

MECAZİMÜRSEL (AD AKTAR-MASI)

- Bir sözün, benzetme amacı güdülmeden, başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

ÖRNEK

*Bir **tencere** kaynar ocakta
Et mi kaynar, dert mi kaynar
Bilinmez*

Açıklama

Bu dizelerde “tencere”den kastedilen “su”dur. Ancak su yerine tencere sözcüğü kullanılarak mecazımürsel yapılmıştır.

Bilgi

Ad aktarmasında; “parça-bütün, neden-sonuç, özel-genel, eser-sanatçı, iç-dış, yer-insan, soyut-somut, yön-uygarlık, araç-kullanıcı” gibi anlam ilgileri bulunur.

Örnek	A. İlgisi
<i>Sobayı yakıp ısındık.</i>	iç-dış
<i>Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâ!</i>	parça-bütün
<i>Anadolu bize hınçla bakıyor.</i>	yer-insan

Söz Sanatları

KİNAYE

- Bir sözü aynı anda hem gerçek hem mecaz anlama gelecek şekilde kullanmadır. Kinayede asıl kastedilen mecaz anlamdır.

ÖRNEK

Bulamadım dünyada gönüle mekân

Nerde bir gül bitse etrafı diken

Açıklama

Gerçek anlamda her gülün etrafında diken bulunur ancak beytin bağlamı düşünüldüğünde şair, mecaz anlamda her güzelin yanında bir sevdiği olduğunu ifade ediyor.

HÜSNÜTALİL (GÜZEL NEDENE BAĞLAMA)

- Herhangi bir olayı gerçek nedene dışında güzel ve hayali bir nedene bağlayarak anlatmadır.

ÖRNEK

Kadrini bilmeyenler alır eline

Bu yüzden boynun eğri menekşe

Açıklama

Menekşenin boynunun eğriliği, kıymetini bilmeyenlerin onu eline almasından kaynaklanmadığı hâlde böyle bir durum varmış gibi gösterilmiştir.

ÖSYM

Kendi hüsnünden utanmış da kızarmış yanağı

Yüzün örtüp kapamış saçları baştan aşağı

Bu dizelerde yer verilen sanat aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hüsnütalil B) Tezat
C) Tenviye D) Cinaz
E) Mecazımürsel

ÇÖZÜM

Bu dizelerde şair, sözünü ettiği kişinin yanındaki kızarıklığı, kendi güzelliğinden utanmasına bağlayarak hüsnütalil sanatına başvurmuştur.

Cevap A

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde “hüsnütalil” sanatına yer verilmemiştir?

- A) Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi
B) Umutla parlar gözler, herkes yolunu gözler
Zambaklar sen geldin diye yurdu süsler
C) Kurudu gözde pınarlar, canım içre canım gitti
Devrildi iri çınarlar, nice gül fidanım gitti
D) Bir an önce görülsün diye Akdeniz
Toroslarda ağaçlar hep çocuk kalır
E) Seni görmek için çiğdemler tez açarmış
Senle yarışsın diye sümbül koku saçarmış

8. Dövdü yağış beni, dövdü kar beni
Bir karıncaya binsem götürür beni

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Tezat - abartma - teşbih
B) Hüsnütalil - intak - tevriye
C) Tezat - cinas - tecahülürif
D) Tekrir - abartma - teşhis
E) Tezat - telmih - teşbih

9. Bülbül gül elinden ah ile zardır
Ne de olsa kışın sonu bahardır
Bu da gelir bu da geçer ağlama

Bu dizelerde altı çizili sözcükte aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı vardır?

- A) Bir sözcüğü, hem gerçek hem mecaz anlamını sezdirecek biçimde kullanma
B) Bir olgunun gerçek nedenini bir yana bırakarak olguyu başka bir nedene bağlama
C) Birden çok anlamı bulunan bir sözü uzak anlamıyla kullanma
D) İnsan dışındaki varlık ve kavramlara insana ait duygu ve davranış özelliklerini yükleme
E) Anlam yönünden birbirine ilgili sözcükleri bir arada kullanma

10. Fırat'ın belinde altın kemer var
Her sevenin gönlünde bir aslan yatar
Soğuktur pınarları cana can katar
Seni seven dünyayı bir pula satar

Bu dizelerde

- I. İrsalimesel
II. Mecazımürsel
III. Mübalağa
IV. Teşhis

sanatlarından hangilerinin örneği vardır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

11. Ey güzellik burcuna hürşid olan yakma beni
Yırde kalmaz çün bilürsin dūd-ı âhi kimsenün
(hürşid: güneş, dūd-ı âh: beddua.)

Bu beyit için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Şair “ey” sözcüğüyle nida sanatına başvurarak sevgilisine seslenmiştir.
B) Sevgiliye duyulan aşk, güneşin doğuşuna bağlanarak bir hüsnütalil sanatı yapılmıştır.
C) Sevgiliye sitem dile getirilmiştir.
D) İrsalimesel sanatından yararlanılmıştır.
E) “hürşid” sözcüğü ile açık istiare sanatına başvurulmuştur.

12. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ayraç içinde verilen sanat yoktur?

- A) Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı
Arkada zincirlenen yüksek Toros Dağları (Tekrir)
B) Yaşlı bir ağızdan saçılır büyük büyük fikirler
Geçmiş ile gelecek arasında unutulur bugünler (Mecazımürsel)
C) Havada kavuşmanın bayıltan kokusu var
Durma, durma, gözünün alabildiği kadar (Teşbih)
D) Ardımda kalan yerler anlaşıırken baharla
Önümüzdeki arazi örtülü şimdi karla (Teşhis)
E) Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri
Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri (İstiare)

Söz Sanatları

1. Kalanlar ortada genç, ihtiyar, kadın, erkek
Harâb olup yaşıyor talihin azabıyla

Bu dizelerdeki altı çizili sözde yer alan söz sanatı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kinaye B) İstiare C) Tevriye
D) Mecazımürsel E) Telmih

2. Gökten bir inci seçemeyen gemici
Yol bulamadı gemisine
Şair bu dizelerde "inci" sözcüğünü "yıldız"a benzetmiş ancak yıldız sözcüğünü kullanmamıştır. Dolayısıyla bu dizelerde ---- sanatına başvurmuştur.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) tezat B) mecazımürsel
C) istiare D) teşbih
E) tevriye

3. Aşağıdaki dizelerin hangisinde tariz sanatının örneği vardır?

- A) İl göçsün göçtüğün vakit
Yol yansın geçtiğin vakit
Suyundan içtiğin vakit
Kaynak senden incinmesin
B) Öylesine insan ve Müslüman ki
Öylesine dost, öylesine can ki
Ve öylesine yakın ki
Allah'a, adak ellerim
C) Kimi deli diye güler arkamdan
Kimi suçlu diye tutar yakamdan
Eller değil, aklım korkar şakamdan
Kendime kızdımsa sebebi sensin
D) Yâr elinden aldığım bir çiçeği
Hâlâ bir albümde saklar dururum
Aylar, yıllar geçti yârdan haber yok
Kuru bir çiçeği koklar dururum
E) El âlemin derdi seni mi aldı
Bol bol ye, iç, uzan, yat, keyfine bak
Eli barıştırmak sana mı kaldı
Halkı birbirine kat keyfine bak

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ayraç içindeki söz sanatına yer verilmemiştir?

- A) Yerde gökte bulmak için o ay yüzlü güzeli
Gözyaşı bir yana gitti âh u efgân bir yana
(Hüsnütalil)
B) Dindar adam tevekkülü, rikkatle herkese
İsa'yı çarmıhında, uzaktan hatırlatır
(Telmih)
C) Sonsuzluğa eremez seraplar bensiz
Ve günah olduğunu unutur güneş
(Teşhis)
D) Durmuş saat gibiydi durup geçmeyen zaman
Donmuş sükût içinde güneş görmeyen cihan
(Kinaye)
E) Gözün üstünde kaşın var demesinler der isen
Var yürü hatem gibi her ferde olma zîr-dest
(İrsalimesel)

5. Ecel tuzağını açamaz mısın
Açıp da içinden kaçamaz mısın
Azat eyleseler uçamaz mısın
Kırık mı kanadın kolların hani
Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Tecahülüarif B) Hüsnütalil
C) Tevriye D) Kinaye
E) Tariz

6. Otlar kalem olsa tamam etmiyor
Deryalar mürekkep olsa yetmiyor
Dahi bu sevdaya gücüm çatmıyor
Zayıf nâtüvâne oldum n'ideyim

Bu dizelerde aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı vardır?

- A) Bir durumu, gerçekte olduğundan daha üstün gösterme
B) Bir sözü benzetme amacıyla bir söz yerine kullanma
C) Birden çok anlamı bulunan bir sözcüğü uzak anlamıyla kullanma
D) İnsanlara özgü bir niteliği cansız varlıklara aktarma
E) Bir olguyu, gerçek nedeninin dışında, hoşla giiden bir nedene bağlama

MÜBALAĞA (ABARTMA)

- Bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi ya olamayacağı bir biçimde anlatmak ya da olduğundan çok veya az göstermektir.

ÖRNEK

Bir ah çeksem dağı taşı eritir

Gözüm yaşı değişmeni yürütür

Açıklama

Şair, içinde yaşadığı sıkıntılı durumu olduğundan daha çok göstererek anlatıyor..

TARİZ (DOKUNDURMA)

- Söylenen bir sözün ya da kavramın gerçek ve mecaz anlamı dışında büsbütün tersini kastetmektir.

ÖRNEK

Öyle hızlıydı ki kaplumbağa ile yarışırdı.

Açıklama

Bu cümlede kişi, aslında karşısındakinin çok yavaş davrandığını tersten söyleyerek belirtmektedir.

Üç parmak eksik ölç, ölçersen kile

Tatlı söz konuşma bir kimse ile

Dört kuruşa sekiz kuruş et hile

Hilekârlık hoş sanattır usanma

Açıklama

Şair "üç parmak noksan ölç, insanlarla tatlı söz konuşma, hile et, hilekârlık hoş sanattır" derken bu söylediklerinin tam zıddını kastetmektedir.

Uyarı

Tariz ile kinaye genellikle karıştırılmaktadır. Tarizde sözün gerçek ya da mecaz anlamda kullanılmasından çok, söylenilenin tam tersini kastetme söz konusudur. Kinayede ise sözün gerçek ve mecaz anlamının bir arada kullanılıp kullanılmadığına bakılır.

Söz Sanatları

TECAHÜLÜARİF (BİLMEZLİK-TEN GELME)

- Bilinen bir gerçeği bilmezlik-ten gelmezdir. Şairler, söyle-yişte bir anlam inceliği yarat-mak için bildiğini hissettirdiği bir şeyi bilmezlikten gelir.

ÖRNEK

*Ne dökülmüş ak gerdanın üstüne
Kâkül müdür zülûf müdür tel midir*

Açıklama

Şair, sevgilinin yüzüne ne dökül-düğünü bildiği hâlde bilmez gö-rünmektedir.

*Bulutlar mı geçiyor başımın
üstünden*

Ben mi gidiyorum bulutların al-tında?

Açıklama

Şair, yaşadığı karmaşık ruh hâli-ni ifade etmek için, bulutların üs-tünden geçtiğini bildiği hâlde bil-mez görünmektedir.

İSTİFHAM (SORU SORMA)

- Anlamı ve duyguyu güçlen-dirmek için sözü, soru bi-çiminde söylemektir. İstif-hamda, soruya yanıt isteme amacı yoktur.

ÖRNEK

*Her gün bu kadar güzel mi bu
deniz*

Böyle mi görünür gökyüzü her za-man?

Açıklama

Şair içindeki coşkuyu ifade etmek için yaşadığı ruh hâlinin etkisiyle soru sormaktadır.

Uyarı

Tecahülûarifle istifham sanatı, ço-ğu zaman karıştırılmaktadır. Te-cahülûarifte şair, bildiğini bilmez görünürken istifhamda bir anlam inceliği yaratmak için soru sorar. Dolayısıyla bilmez görüne du-rumu yoktur.

7. Bu sevdâ dayanılmaz bir ağıttır zülfünde
Rüzgârın her busesi içinde kurşun olur
Yıldız kayar, ay susar geceye güldüğünde
Dağda çiğdem solarken çölde ceylan vurulur

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından han-gisi yoktur?

- A) İstiare B) Teşbih
C) Teşhis D) Tenasüp
E) Mecazımürsel

8. Aşağıdaki dizelerin hangisinde tecahülûarîf yok-tur?

- A) Eylül mü sen misin büken boynumu
Uçuşan yapraklar, göçen kuşlar mı
B) İçimde kar donar, buzlar tutuşur
Yağan ateş midir, kar mıdır bilmem
C) Hiç sevmeyecek misin artık beni
Sormayacak mısın hâlim nicedir diye
D) Eski esvablarım, tutun elimden
Aynalar, söyleyin bana, ben kimim
E) Göz müdür bakan yoksa keskin kılıç mı
Söz müdür dökülen yoksa inci mi

9. O gece dalgalı deniz durgundu
Ömründe susmayan rüzgâr yorgundu
En kara gönüller aya vurgundu
Leyla'yı içinde bulan Mecnun gibi

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından han-gisi yoktur?

- A) İstifham B) Telmih C) Teşhis
D) Teşbih E) Tezat

10. Sadece benzeyen ve benzetilenle de benzetme sa-natı yapılabilir. Benzetme yönü ve benzetme edatı bulunmayan bu tür benzetmelere "teşbihbeliğ" de-nir.

Buna göre aşağıdaki dizelerin hangisinde teşbih-i belîğ (güzel benzetme) yoktur?

- A) Kirazdır dudağı inci dişleri
Selvi suna'm gibi gül fidan olmaz
B) Gurbet içinde bir ok
Her şey bana yabancı
C) Bir bakışı vardı Esmâ'nın
Kavak yaprakları gibi pırl pırl
D) Ömrüm bir tarladır mahsulü çile
Gül bin cilve eder garip bülbüle
E) Acep beni anar m'ola
O kaşları keman şimdi

11. Aşağıdaki dizelerin hangisinde mübalağa sanatı-na başvurulmuştur?

- A) Perdeleri sımsıkı örtünce odamda ben
En fazla yaptığım şey ağlamak, ağlamaktı
B) Gözlerinden göğüme sayısız yıldız akar
Bir gülüşün içinde binlerce lamba yakar
C) Bir bademin altına, yorgun, oturmak biraz
Ayrı ayrı seyretmek çiçek açmış her dalı
D) Bir defa da alın terinin saadetin hakkını düşün
Düşün zafer türkülerini, düşün atılan topları
E) Bülbül kesmiş sesini arar yavuklusunu
Yitirmiş kokusunu gül gülistan içinde

12. Demen kim adli yok ya zulmü çok her hâl ile olsa
Gönül tahtına andan özge sultan olmasın ya Rab

Bu dizelerde aşağıdakilerin hangisinde verilen edebî sanatlara başvurulmuştur?

- A) Teşhis - mecazımürsel
B) İstifham - tevriye
C) Tezat - nida
D) Hüsnütalil - teşbih
E) Tezat - tecahülûarîf

Söz Sanatları

1. Aşağıdaki dizelerin hangisinde telmih yoktur?

- A) Eyüp'üm sabırdan tattım bir zerre
Kurtlar merhem olsun düştüğü yere
- B) Gitmek istediğin yer Kızıldeniz'se gülüm
Git öyleyse Musa'nın iziydi terk ettiğin
- C) Bulutta şaha kalkmış Fatih'ten kalma kır at
Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat
- D) Bu akşam bilmediğim bir âlem içindeyim
Ya rü'yâda bir seyyah ya semavî Çin'deyim
- E) Şuh Şirin'ler yüzünden dağ delen Ferhatlar
Aslıhan'lardan yanan Âşık Keremler görmüşüz

2. I.

Artıkça tenimde deprenir ağrı
Çay akar gözümde sineme doğru
Kendi melek-simâ cemâli uğru
Göz göre gönlümü çalan bu mudur

II.

Ne kadar çok olsa cürmüm günâhım
Zerrece rahminden yok mudur şâhım
Yedi kat göklere set çekti âhım
Feryâda gelmişim figân günüdür
Uğru: haydut, uğursuz

Bu iki dördlükte

- I. Kinaye
II. Mübalağa
III. Hüsnütalil
IV. Tezat
V. İstifham

sanatlarından hangileri ortak değildir?

- A) I ve II B) I ve III C) I ve V
D) III ve IV E) IV ve V

3. Neden sesime ses vermezsiniz dağlar
Yoksa taştan mıdır yüreğiniz sizin

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Tezat B) Abartma C) Hüsnütalil
D) Tenasüp E) Tecahülürif

4. I.

Hata yapmak fırsatını Âdem'e veren sendin
Bilmedim onun talihinden ne kadar düştü bana

II.

Dil-i sengin ile gönlün evini yapmasa yâr
Sev birini dahi ki olmaz yalnız taş duvar

Yukarıda numaralanmış dizelerde görülen söz sanatları aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Telmih - mübalağa
B) Kinaye - tevriye
C) İrsalimesel - tenasüp
D) Telmih - irsalimesel
E) Tezat - mübalağa

5. Benzetilenin açıkça verildiği istiareler "açık istiare", benzetilenin açıkça verilmediği bir özelliğiyle çağrıştırdığı istiareler "kapalı istiare" olarak adlandırılır.

Buna göre aşağıdaki dizelerin hangisinde "kapalı istiare" vardır?

- A) Hiç kuşum yok ki sen şimdi kalbimde
Bir kış uykusuna yatan böceksin
- B) Kardır yağın üstümüze geceden
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden
- C) Gönül her çiçekten bal almak ister
Kırıldı kanadı uçamaz oldu
- D) Gideceksin buralardan gün gelecek
Yavaş yavaş kaybolacak bindiğin tren
- E) Lavanta kokuları gelir uzak mahallelerden
Yel estikçe sıra sıra kavaklar sallanır

6. Yalçın doruklarda kar hep seni kıskanmış
Seni görünceye dek kendini ak sanmış
Seni görmek içinmiş, çiğdemler tez açmış
Senle yarışın diye sümbül koku saçmış

Bu dördlükte

- I. Teşhis
II. Hüsnütalil
III. Tevriye
IV. Mecazımürsel

sanatlarından hangilerinin örneği yoktur?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

TELMİH (ANİŞTİRMA)

► Söz arasında, geçmişteki önemli bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca ya da bir esere işaret etmek, onu anımsatmaktır.

ÖRNEK

Beni bende demen bende değilim
Bir ben vardır bende benden içerü
Süleyman kuş dili bilür dediler
Süleyman var Süleyman'dan içerü

Açıklama

Bu dördlükte "Süleyman" sözcüğüyle Hz. Süleyman'ın mucizelerine göndermede bulunulmuştur.

ÖSYM

Divan şiirinde, edebî sanatlarla sağlanan derin ve yoğun bir anlam söz konusudur. Bunu gerçekleştirmek için bazen bilinen bir olaya ait birkaç anahtar kavram verilerek okuyucunun zihninde çağrışımlar uyandırılır, bazen dış dünyadaki gerçekliklerin sınırı zorlanır, bazen de olaylar daha çarpıcı gerekçelere bağlanır.

Bu parçada özellikler dile getirilen edebî sanatlar, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Tevriye – Kinaye – Hüsnütalil
B) Telmih – Teşbih – Tecahülürif
C) Telmih – Mübalağa – Hüsnütalil
D) Tenasüp – Mecazımürsel – Mübalağa
E) Tenasüp – Kinaye – Tecahülürif

ÇÖZÜM

Bilinen bir olaya çağrışımında bulunma "telmih", dış dünyadaki gerçekliğin sınırlarını zorlama "mübalağa", olayların daha çarpıcı gerekçelere bağlanması ise "hüsnütalil" sanatın açıklamağdır.

Söz Sanatları

TEZAT (ZITLIK)

- Birbirine zıt özelliklerin, duygu, düşünce ve hayallerin bir arada söylenmesidir.

ÖRNEK

Gülmek ol gonceye münasıptır

Ağlamak bu dil-i hazine gerek

Açıklama

Bu dizelerde “ağlamak” ve “gülmek” sözcükleri karşıtlık ilgisi oluşturduğundan bu dizelerde tezat sanatı vardır.

TEVRİYE

- İki ya da daha çok anlamı olan sözcüğü, sözün yakın anlamını söyleyip uzak anlamını kastederek kullanmaktır.

ÖRNEK

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar

Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar

Açıklama

Bu dizelerde “ulusun” sözcüğü hem köpeklerin “uluması” hem de “ulu, yüce” anlamında kullanılarak tevriye yapılmıştır.

Bâkî çemende hayli perîşan imiş varak

Benzer ki bir şikâyeti var rûzgârdan

Açıklama

Bu dizelerde “rûzgâr” sözcüğü hem “esen yel” hem de “zaman” anlamında kullanılarak tevriye sanatı yapılmıştır.

Uyarı

Kinaye ve tevriye çoğu zaman karıştırılmaktadır. Her iki söz sanatında da iki anlam bulunmakla birlikte kinayedeki, hem gerçek hem de mecaz anlam söylenip mecaz anlam kastedilirken tevriyede sözcüğün her iki anlamı da gerçek anlamdır.

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde tezat sanatı yoktur?

- A) Yollar tutulurken bir kale düşer
Bir mevsim başlarken bir mevsim biter
- B) Ölüm bize ne uzak, bize ne yakın ölüm
Ölümsüzlüğü tattık, bize ne yapsın ölüm
- C) Aydınlıkça koştum karanlık çıktı
Her sevgi, her vefa bir anlık çıktı
- D) Devce yapında ilk rahatlığı duydum
Şifası mı ne ki ruha bu ilk yudum
- E) Var olan yokluğun ömrünü sürüyorum
Aşklar bomboş kuruntu, hürriyetler esaret

8. Aşağıdaki dizelerin hangisinde kinaye vardır?

- A) Güneşi yudum yudum içtiğimiz şu lahzada
Ruhumuz yıkanıyor yanan sonsuz semada
- B) Karanlıktır sağın solun
Zayıfsan bükülür kolun
- C) Güneşlerde uyuklayan yamaçları
Kalbi duran tarlaları bıraktık
- D) Ay bir lotüs, kocaman düşmüş bir berraklığa
Gök parlıyor durgun bir göl gibi saf ve şeffaf
- E) Bu sonbahar ne kadar serin
Geceyi hasretle bekliyor zaman

9. Dinmiş denizin şarkısı, rüzgâr uyumakta
Körfez düşünür, Kanlıca mahzundur uzaktaAşağıdakilerin hangisinde bu dizelerdekine benzer bir söz sanatı yoktur?

- A) Evvela gökyüzü alıp başını çekip gitti
O gökyüzü ki gözünün bebeğinde mihenk taşı
- B) Nazlı rüzgâr konuşur anladığım bir dilde
Sevdiğim şarkıyı söylerdi hafiften korular
- C) Ben akşama kadar rıhtımda ısıklı çalardım
Ve yorgun gemiciler dönerdi seferden
- D) Haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
Demirlemişti eli kolu bağlıydı ağılıyordu
- E) Bir dere tutturmuş bir türkü
Yüreğimin ortasında

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde, ayraç içinde verilen edebî sanat yoktur?

- A) Ve denizin yorgun çağındaydı çocuklar
Çığlıkları titretir balkondaki sarmaşığı (Mübalağa)
- B) Önce küçük rüzgârlar uyanırdı
Güneşin ipeğini çözerdi bir tavus (Teşhis)
- C) Yitirdi çoktan düşlerindeki çocuklar
Kumsala çekilmiş ölü kayıklar gibi (Teşbih)
- D) Gönül Kербela oldu iniliyor bir damla su
Sanki üstünden geçmiş Ebrehe'nin ordusu (Tel-mih)
- E) Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm (Tezat)

11. Kamu bîmârına canan deva-yı dert ider ihsan
Niçün kılmaz bana derman beni bîmâr sanmaz mı?
bîmâr: Hasta.

Bu dizelerde, aşağıdaki sanatlardan hangisi vardır?

- A) Leffüneşir B) Tenasüp C) Telmih
D) Tevriye E) Mübalağa

12. Sakın Mecnûn'u sanman ehl-i aşkın ihtiyâridir
Güzel sevmekte zira kimseye hiç ihtiyâr olmaz
Bu dizelerde altı çizili “ihtiyâr” sözcüğüne “yaşlı” ve “kendi iradesi ile seçme” şeklinde iki anlam yüklenmiştir. Ancak asıl kastedilen, uzak anlamı olan “kendisi iradesi ile seçme”dir.

Bu açıklamadaki söz sanatı, aşağıdakilerin hangisindeki altı çizili sözde vardır?

- A) Beni bir pencerede koyup akşamları
Zevki bol bir başka sofraya geçmişsin
- B) Yetmez mi sana döşek ve yastık olarak kucağım
Sert oldu hava, çıkma koyundan kuzucağım
- C) Yaklaştı kış mevsimi, kara bulut kapladı çihani
Kalmadı sabah melteminin gezecek dermanı
- D) Bulutlar atlarının yelelerinde uçar
Gül gibi bir gülüşle dudaklarında, rüzgâr
- E) Kırmızı ama dudakları, neden kırmızı
Bilir miyim elleri sıcak ya, neden sıcak

1-D

2-B

3-E

4-D

5-C

6-E

7-D

8-B

9-C

10-E

11-B

12-B

Söz Sanatları

1. (I) Doğu coğrafyasının söylence dolu topraklarında, düşsel bir yolculuğa çıkmış gibi hissediyoruz kendimizi. (II) Akdamar Adası'nda bizi efsanelerdeki o kükremiş aslanlar değil, iskelede dinlenen birkaç hüznü martı karşılıyor. (III) Baharın bu ilk günlerinde çiçekleriyle adayı düşün alayına çeviren sabırsız badem ağaçları da sessizdi nedense. (IV) Badem ağaçları arasından geçerek geldiğimiz tarihî kilisede bugüne kadar gördüğüm en güzel taştan hayvanat bahçesiyle karşılaştım. (V) Kilisenin duvarlarına tavus kuşları, ayılar, boğalar, ceylanlar, dağ keçileri, geyikler ve papağanların kabartmaları işlenmişti.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde kişileştirme sanatı vardır?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) III ve V E) IV ve V

2. Gerek şaki olsun gerekse said
Kerim kereminden eylemez teb'id
Böyledir Mevla'dan sen kesme ümid
Gün doğmadan neler doğar, demişler

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Telmih B) Tevriye
C) İrsalimesel D) Hüsnütalil
E) İstiare

3. Aşağıdaki dizelerin hangisinde, ayraç içinde verilen edebî sanat yoktur?

- A) Ey nazlı yâr, güllü elbise giymişsin biliyorum
Elbisendeki dikenler tenini incitmesin diyorum
(Mübalağa)
B) Kırık minareden duyulmaz ezan
Hep ocaklar sönmüş, devrilmiş kazan
(Tevriye)
C) Çağır Karac'oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
(İrsalimesel)
D) N'idem Mısır ilinün sultanlığını
Çü Yusuf düşmüşem Kenan'dan ayrı
(Telmih)
E) Öyle sermestem ki idrak etmezem dünya nedir
Ben kimim, saki olan kimdir, mey ü sahba nedir
(Tecahülûarif)

4. Hayretinden Yûsuf'un kavm-i Züleyhâ kesti el
Sen ciğerler zahmını dillerde destân eyledin

Bu dizelerde aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı vardır?

- A) Anlamı güçlendirmek için karşıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır.
B) Herkesçe bilinen bir olaya, ünlü bir kişiye ya da bir inanca işaret edilmiştir.
C) Anlatımın etkisini güçlendirmek için bir sözcük ya da sözcük grubu yinelenmiştir.
D) Anlamca birbiriyle ilgili sözcükler bir arada kullanılarak bir anlam inceliği yaratılmıştır.
E) Bir olgu, gerçek nedeninin dışında, hoşla giden bir nedene bağlanmıştır.

5. Aşk, efsane ve efsun değildir. Aşk, san'at-ı her dûn değildir. Her aşk davası eden âşık olmaz, her muhabbetten dem vuran sâdık olmaz. Yazık ki herkes merd-i aşk değildir ve değme kalbde derd-i aşk bulunmaz. Aşk bir kimyadır, onun madenî can olur; aşk bir cevherdir onun mekânı kân olur. Aşk bir zevktir, onun da şeydaları var; aşk bir hurûştur, onun da der-yaları var.

Bu parçadaki altı çizili sözler aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Seci B) İştikak C) Tevriye
D) Akis E) Cinaz

6. Şiirin en önemli unsurlarından biri de söz sanatlarıdır. Söz sanatları, dizelere çağrışım zenginliği ve çok boyutluluk katar.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinin, çağrışım yönünden zengin olduğu söylenemez?

- A) Uçuyor rüzgâr gibi altımdaki küheylân.
Ne kadar dizginlesem yavaşlayacak değil
B) Artık yaratan sensin havamı iklimimi
Buzların soğuğu yok, alevler sıcak değil
C) Kaynarken ortalıkta cehennem kazanları,
Cennet, barış masalları dinlettiler bize.
D) Beyaz taşlar attım denize kıyından toplayıp
Dertlerimi, kederlerimi düşündüm ağlayıp
E) Her sabah ilk ışıklar gözlerimi oyardı
Uyanan taş duvarlar iniltimi duyardı

İRSALİMESEL

- Bir düşünceyi inandırmak ve pekiştirmek amacıyla şiiri bir deyim, atasözü ya da atasözü değerinde bir örnekle desteklemedir.

ÖRNEK

- *Ehl-i dillerde bu mesel anılır*
Kim ki çok söyler ise çok yanılır
- *Bal tutan kimse ki yalar parmağını*
Bu sözün ma'nisini etmede iz'an iyidir

ÖSYM

Aşağıdaki beyitlerin hangisinde irsalimesel sanatına yer verilmiştir?

- A) Ziyaretten murâd olan duâdır
Bugün bana ise yarın sanadır
B) Kardaşına kuyu kazarsa kişi
Kuyuya düşmek olur anın işi
C) Ne siyâh eylemiş bu nâsiyeyi
Saçımı bembeyaz eden bahtım
D) Balık baştan kokar bunu bilmemek
Seyrânî gafilin ahmaklığından
E) Ahde vefâyı va'd-i teht sanmasın
ki dost
Gözden ırağ olunca gönülden
ırağ olur

ÇÖZÜM

A'da, "ziyaretten murâd olan duâdır"; B'de, "kuyu kazarsa kişi / kuyuya düşmek olur anın işi" (Kuyu kazan kişi kendi kazdığı kuyuya düşer.) D'de, "balık baştan kokar"; E'de, "gözden ırağ olunca gönülden ırağ olur" sözleri, atasözü ve deyim niteliğinde özlü sözler olduğu için bu dizelerde "irsalimesel" sanatına yer verilmiştir.

Cevap C

Söz Sanatları

NİDA

Şairin, çok duygulanmasını ve heyecanlanmasını sağlayan olayları ve varlıkları göz önüne getirip değişik ünlemlerle onlara seslenmesidir.

ÖRNEK

Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker

Gökten ecdat inerek öpse o pak alni, değer

Eyvâh !.. Beş on kâfirin îmânına kandık

Bir uykuya daldık ki cehennemde uyandık

TENASÜP

Anlamca birbiriyle ilgili sözcüklerin bir dizede, beyitte veya dörtlükte bir arada kullanılmasıdır.

ÖRNEK

Aramazdık gece mehtâbı yüzün parlarken

Bir uzak yıldız benzerdi güneş sen varken

Açıklama

Bu dizelerde “mehtap (dolanay), yıldız ve güneş” sözcükleri anlamca birbiriyle ilgili olduğu için bu dizede “tenasüp” sanatı vardır.

Artık demir almak günü gelmişse zamandan

Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan

Açıklama

Bu dizelerde “demir almak, gemi ve liman” sözcükleri anlamca birbiriyle ilgilidir.

Uyarı

Tenasüp sanatında birbiriyle ilgili sözcükler arasında karşılıklı ilgi bulunmamalıdır.

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ayraç içindeki söz sanatı yoktur?

- A) Bir damla su ver bana ey çöl! Bari sen küsme Kalmadı hiçbir şeyim bak, günahım da yandı (Mecazîmürsel)
- B) Dün sabah seni görüp çarpılmış gökte güneş Önce anlayamamış ona ne olduğunu (Teşhis)
- C) Senin için ırmağa karışıyor denizler Can meyvesi kırıyor dalları senin için (Hüsnütalil)
- D) Dostluklar da biter düşmanlıklar da İzleri kalırmış hatıralarda (Tezat)
- E) Aslanlarımız koşuyor, Çanakkale cehennemine Binlerce top patlıyor, dumanlı ovanın yüzünde (İstiare)

8. Aşağıdaki dizelerin hangisinde nida yoktur?

- A) Ey şehitler tepesi andımız olsun Bu gömülen şehitler üstüne
- B) Ya Râb, bu uğursuz gecenin yok mu sabâhı Mahşerde mi biçârelerin, yoksa felâhı
- C) Behey ala gözlü dilber Vaktin geçer demedim mi
- D) Hey Sakarya, kim demiş suya vurulmaz perçin Rabbim isterse, sular büküm büküm burulur
- E) Âni bir üzüntüyle rüyadan uyandım Tekrar o alev gömleği giymiş gibi yandım

9. Bu yağmur, bu yağmur kıldan ince
Öpüşten yumuşak yağın bu yağmur
Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince
Aynalar yüzümü tanımaz olur

Bu dörtlükte

- I. Tevriye
- II. Telmih
- III. Teşhis
- IV. Tekrir
- V. Teşbih

sanatlarından hangilerinin örneği yoktur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) I ve V
- D) III ve IV
- E) IV ve V

10. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni Akın Bey, söz sanatları konusunda beş öğrencisine ödev vermiş ve onlardan bir sonraki derse, anlattığı sanatları örnek-lendiren dizelerle gelmelerini istemiştir. Öğrenciler aşağıdaki dizeleri örneklemiştir.

Erdal:

“Rüzgâr eser dallarımız atışır
Yas ile sevincim yıkışır dağlar”

Berrin:

“Ey çoban, bıçaktan keskin sesinle
Delinmiş, deşilmiş çaldığın kaval”

Serhat:

“İçimde tıkanı kaldı aydınlık
Bu aydınlık beni boğmak üzredir”

Serkan:

“Üstüme camlarını hep simsiyah dikiyor
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler”

Elif:

“Başımdan bir kova sevda döküldü
İslanmadım, üşümedim, yandım oy!”

Yukarıda verilen örneklerden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hiçbir öğrenci leffüneşir sanatına örnek vermemiştir.
- B) Serhat ve Elif’in örneklediği dizelerde istiare vardır.
- C) Berrin, hem nida hem de hüsnütalil sanatını örneklemiştir.
- D) Serkan, teşbihbeliğ sanatını örneklemiştir.
- E) Erdal’ın örneklediği dizedeki söz sanatı, “Özgürlüğe giden tutsaklar gibi / Siyah gözlerine beni de götür” dizelerinde de vardır.

11. Ol peri-veş kim melahat mülkünün sultanıdır
Hükm anın hükmü bana ferman anın fermanıdır

Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kinaye
- B) Tenasüp
- C) Tezat
- D) İntak
- E) Telmih

Söz Sanatları

1. I. Güneş çekip gidince gökten döküldü akşam
Lambalar göz kırparken bir kara güldü akşam
(Teşhis)
- II. Göz yumma ne kadar nuru kararsa
Sönmez ebedî, her gecenin gündüzü vardır
(Kinaye)
- III. İnsana sadakat yaraşır görse de ikrah
Yardımcısıdır doğruların Hazret-i Allah
(İrsalimesel)
- IV. Biz dalgalar, fırtınalar kahramanı yiğitleriz
Ufuklardan ufuklara haber sorar gezeriz
(Telmih)
- V. Bir köprü kurup zulmetin ardında, seherle
Bildim gülüp eğlenmeyi ömrümce kederle
(Hüsnütalil)

**Yukarıdaki numaralanmış dizelerin hangilerinde
ayraç içindeki söz sanatı yoktur?**

- A) I ve II B) I ve III C) II ve V
D) III, IV ve V E) IV ve V

2. Çukuru tiksindirir zirvedeki hâlleri
Gün gelip ruhlarını boğacak veballeri
Cehennemde villalar sudan ucuz diyorlar
Geç kalan kaybedecek, yağlayın pedalları!
Bu dizelerde şair, yapılmaması gereken şeyleri, ya-
pılması gereken şeylermiş gibi anlatarak ---- sanatı-
na başvurmuştur.

**Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden han-
gisi getirilmelidir?**

- A) tevriye B) tenasüp C) tariz
D) kinaye E) tezat

3. Bu ne yüzdür bu ne gözdür bu ne zülf ü bu ne bâlâ
Biri lâle biri nergis biri sünbül biri Tûbâ
zülf: saç, bâlâ: boy

Şair, ikinci dizedeki "lâle, nergis, sünbül ve Tûba" sözcüklerini, sırasıyla ilk dizedeki "yüz, göz, saç ve boy" sözcükleriyle ilgili olarak kullanmıştır. Daha çok divan şairlerinin başvurduğu bu sanat, ---- olarak adlandırılmaktadır.

**Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden han-
gisi getirilmelidir?**

- A) leffüneşir B) tenasüp C) iştikak
D) iham E) tekrar

4. Bağ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz
Biz neşâtın da gamın da rûzgârın görmüşüz
Bağ-ı dehrin: dünya bahçesi

**Bu beyitle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi
söylenemez?**

- A) Şair, dünya yaşantısında hem sıkıntılı günleri hem de güzel günleri gördüğünü "bahar" ve hazan" sözcükleriyle ifade ederek "kinaye" sanatına başvurmuştur.
- B) Beyitteki "hazan-bahar" ve "neşat-gam" kelimeleri arasında tezat sanatı vardır.
- C) İkinci dizedeki "neşat" ve "gam" sözcükleri, sırasıyla birinci dizedeki "bahar" ve "hazan" sözcükleriyle ilgili olarak kullanılarak "leffüneşir" sanatına başvurulmuştur.
- D) Beyitteki "rûzgâr" sözcüğünde hem "yel" hem de "zaman" anlamları birlikte kullanıldığı için tevriye sanatı vardır.
- E) Şair, gençliğin geçici olduğunu bildiği hâlde bilmez görünerek "tecahülûarif" sanatına başvurmuştur.

5. Bülbülün tomar-ı şevkin gerçi kim gül dürmedi
Lîk hâr-ı kahrıla kan ağılatıp güldürmedi

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Cinas B) Tenviye C) Kinaye
D) Mübalağa E) Akis

6. Aşağıdaki dizelerin hangisinde akis sanatı vardır?

- A) Erbâb-ı teşâür çoğalıp şair azaldı
Yok öyle değil şairin ancak adı kaldı
- B) Fikrim tebeddül eylemez âlem tebeddül eylese
Âlem tebeddül eylese fikrim tebeddül eylemez
- C) Dün, bir gölge gibi geçti yanımdan
Oydu, bir bakışta tanıdım onu;
- D) Mektuplarım ağırlarken sustu dilekçelerim
Yüzümün serabında delirdi gecelerim
- E) Caddeden sokaklara doğru sesler elendi
Pencereler kapandı, kapılar sürmelendi

CINAS

- Yazılışları ve söylenişleri aynı, anlamları farklı olan sözcükleri bir arada kullanma sanatıdır.

ÖRNEK

Bir güzel şûha dedim ki iki gözün sürmelidir

Dedi vallahi seni Hind'e kadar sürmelidir

Açıklama

Bu beyitteki ilk dizede "sürmeli" sözcüğü "Kırpık diplerine sürülen siyah boya" anlamında, ikinci dizedeki "sürmeli" sözcüğü "göndermek" anlamında kullanıldığı için bu sözcüklerde "cinas" sanatı yapılmıştır.

LEFFÜNEŞİR

- Genellikle bir beyit içinde birinci dizede en az iki şey söylenip ikinci dizede bunlarla ilgili benzerlik ve karşıtlıkların verilmesidir.

ÖRNEK

Gönlümde ateştin, gözümde yaştın

Ne diye tutuştu, ne diye taştın

Açıklama

II. dizedeki "tutuşmak" ve "taşmak" sözcükleri sırasıyla I. dizede geçen "ateş" ve "yaş" sözcükleriyle ilgili olarak kullanıldığı için bu sözcüklerde leffüneşir sanatı vardır.

TEKRİR

- Ahenk oluşturmak için belli sözcüklerin veya söz gruplarının tekrar edilmesidir.

ÖRNEK

Ey varlığı varı var eden var!

Yok yok sana yok demek ne düşvar

Büyüksün ilahi büyüksün büyük

Büyüklük yanında kalır pek küçük

Etkinlik

Aşağıdaki dizeleri uygun olan söz sanatlarıyla ile eşleştiriniz.

1

Baktığım hep yüce dağlar
Mazisi yürekler dağlar

2

Öyle bir devim ki ben hakikat-
te pıreyim
Bir delik gösterin de utancım-
dan gireyim

3

Lâleyi sümbül, gülü hâr almış
Zevk u şevk ehlini âh u zâr al-
mış

4

Nedir bu handeler, bu işveler?
Bu nâz-u istiğnâ.
Nedir bu cilveler, bu şîveler?
Bu kâmet-i bâlâ

5

Dövdükçe tavlanan demir er
geç kılıçlaşır
Her kın filizlenip Ali'den Zülfi-
kar açar

a

Telmih

b

Tenasüp

c

İstifham

d

Cinas

e

Tezat

Cevaplar

1. d 2. e 3. b 4. c 5. a

Söz Sanatları

7. Ölüm gelir. Çiçekler ölülerin tabutlarına
Çelenk olmak için büyür.
Anaların gözyaşları bekler göz çukurlarında
Zamanı gelince akmak için
Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

A) Hüsnütalil B) Aliterasyon C) Tevriye
D) Nida E) İstifham

8. I. Eğilmez başımıza taç yaptık hürriyeti
II. Zaferle kalbimize yazdık cumhuriyeti
III. Sakarya'dan su içen o çelik süngülerle
IV. Yuvaları dağılmış, yılmaz bir avuç erle
V. "Hedef Akdeniz, asker!" diyen parmağa koştuk
VI. Zafer bahçelerinden gül koparmağa koştuk
Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) I. dizede "hürriyet" taca benzetilmiştir.
B) III. dizede "süngüler" sözcüğü ile mecazımürsel yapılmıştır.
C) Şiirin genelinde tenasüp sanatına yer verilmiştir.
D) V. dizede "parmağa" sözcüğü tevriyeli kullanılmıştır.
E) Mesnevi şeklinde uyaklanan dizelerde ahenk, kafiye ve redifle sağlanmıştır.

9. I. Güneşler doldu bomboş evime
Bir çift yürek güneşe doğru kanatlı
II. Söz söyle gönlünün iktidarınca
El elden üstündür arşa varınca

Yukarıda numaralanmış dizelerde görülen söz sanatları aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Mecazımürsel - kinaye
B) İstiare - tevriye
C) Teşbih - irsalimesel
D) Telmih - tenasüp
E) Mecazımürsel - irsalimesel

10. Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın

I. irsalimesel
II. Teşhis
III. İstifham
IV. Tekrir
V. Kinaye

Bı dizelerde yukarıdaki söz sanatlarından hangileri yoktur?

A) I ve II B) I ve V C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

11. Yastıktan alçak mı kadrımız bizim
Gel baş koy sevdiğim yetmez mi dizim
Hâlen doğmaz mısın seher yıldızım
Uyan gözlerine kurban olduğum

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

A) İstifham B) Tevriye C) Mübalağa
D) Mecazımürsel E) Kinaye

12. Ben bir ayrı otuyum dostlar
Ne buğday amcam ne piriñç dayım
Mısırla akraba bile değilim
Bir yeşermeye göreyim
Canıma kastederler yapabilseler
Ama nafîle, duramam

**Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdaki-
lerden hangisidir?**

A) Mecazımürsel B) Kinaye C) İntak
D) Tezat E) Tevriye

1-E 2-C 3-A 4-E 5-A 6-B 7-A 8-D 9-E 10-B 11-A 12-C

Şiir Bilgisi

PEKİŞTİRELİM

1. I.
Asırda acaip işler çoğaldı
Bilmem bu işleri kimler ediyor
Dünyayı hep rezil köpekler aldı
Gelen ümerâya karşı gidiyor
- II.
Bahar oldu düştük dile
Sen de efgan eyle bülbül
Har elinden gonca güle
Şikâyetin söyle bülbül
- I. Lirik şiir örneği taşımaktadır.
II. Rediften yararlanılmıştır.
III. Toplumsal eleştiri yapılmıştır.
IV. Yarım uyağa yer verilmiştir.
V. Çapraz uyak düzenine sahiptir.
- Yukarıdaki numaralanmış bilgilerden hangileri verilen şiirlerin ortak özelliği değildir?**
- A) I ve II B) I ve III C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde teşhis (kişileştirme) sanatı yoktur?
- A) Otur ki sandalye hatırlasın
Sandalye olduğunu
- B) Hasretiz bir kanat şakırtısına
Mavi gökte kuşlar yine uçar mı
- C) Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi
- D) Bir ışıktı yanardı gecelerde
Akşam, çiçekler uykuya yattı
Sardı karşı kıyıları karanlık
- E) Deniz dediğin bir tarladır
Gülü gül, diken diken, tohumu tohum
Toprak gibi verimli, toprak gibi cömert

3. Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı
- Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle
- Bu dizeler, içerik açısından aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?**
- A) Epik
B) Didaktik
C) Pastoral
D) Satirik
E) Dramatik
4. Benim de yandı içim anlayınca derdinizi
Fakat, baban sana ismarlayıp da gitti sizi
O bunca yıl çalışıp alınının teriyle seni
Nasıl büyüttü? Bugün, sen de kardeşini
Yetim bırakmayarak besleyip büyütmelisin
— Küfeyle öyle mi
— Hay hay! Neden bu söz lâkin
Kuzum ayıp mı çalışmak, günah mı yük taşımak
Ayıp, dilencilik; işlerken el, yürürken ayak
— Ne doğru söyledi! Öp oğlum amcanın elini
— Unuttun öyle mi? Bayramda komşunun gelini
“Hasan, dayım yatı mekteplerinde zabittir
Senin de zihnin açık... Söylemiş olaydık bir
Koyardı mektebe... Dur söyleyim.” demişti hani
Okutma sen de hamal yap bu yaşta şimdi beni
Söz anladım ki uzun, hem de pek uzun sürecek
Benimse vardı o gün pek çok işlerim görecektim
Bıraktım onları, saptım yokuşlu bir yoldan
Ne oldu şimdi acep, kim bilir, zavallı Hasan
- Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) Ölçü ve uyağa bağlı kalınmıştır.
B) Biçim ve içerik özelliklerine göre manzume türünün özelliklerini taşımaktadır.
C) Şiir düzyazıya yaklaştırılmıştır.
D) Öyküleyici anlatımdan yararlanılmıştır.
E) Şiirsellik anlama tercih edilmiştir.

ÖRNEK

Ne zaman düşünsem sizi titrerim
Yaslı dağlar, yüzü gülmeyen dağlar
Bu dağlar içinde bir yer var derim
Orada kaybolan bir ses var, ağılar

Hey bu dağlar yalçın, karanlık, derin
Ne bir geçit verir ne sıcak bir in
Gün battığı zaman sarp tepelerin
Üstünden bir kartal geçer, o kadar

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdaki-lerden hangisi söylenemez?

- A) Belli bir durak düzenine sahiptir.
B) Nida sanatından yararlanılmıştır.
C) Her iki dördlük de aynı uyak düzeniyle yazılmıştır.
D) Ulamadan yararlanılmıştır.
E) Ses ve ritim önemsenmiştir.

ÇÖZÜM

Her iki dördlükte de 6+5=11’li hece ölçüsü kullanılmış, duraklarda belli bir düzene uyulmuştur.

İlk dördlükte “yaslı dağlar”, ikinci dördlükte “hey” sözcüklerinden anlaşıldığı üzere “nida” sanatından yararlanılmıştır.

İlk dördlükteki “dağlar içinde”, ikinci dördlükteki “bir in” sözcükleri arasında ulama vardır.

Ses ve ritim, uyak, redif ve sözcükler arasındaki sessel uyumdan sağlanır. Verilen her iki dördlükte de uyaktan ve rediften yararlanılmıştır.

Verilen dördlüklerde aynı uyak düzeni yoktur. İlk dördlük “abab”, ikinci dördlük “aaab” biçiminde uyaklanmıştır.

Etkinlik

Aşağıdaki dizeleri ilgili uyak türüyle eşleştiriniz.

1 Kış gününde güller bitmez
Dalında bülbüller ötmez
Can arzular elim yetmez
Gönül selam ister şimdi

2 Gaiblerden bir ses geldi: Bu adam
Gezdirsün boşluğu ense kökünde
Ve uçtu tepemden birdenbire dam
Gök devrildi, künde üstüne künde

3 Kızardı ben bunu deyince yüzü
Yine de hep onun yolun göz-
lerim
Korkarım şu yaşım geçer de
yüzü
Şu yaşı akıtır durur gözlerim

4 Can bedenden ayrılacak
Tütmez baca yanmaz ocak
Selam olsun kucak kucak
Dostlar beni hatırlasın

5 Ne hasta bekler sabahı
Ne taze ölüyü mezar
Ne de şeytan, bir günahı
Seni beklediğim kadar

6 Semaî'm kavuştuk bahara yaza
Güzeller kendini çekerler naza
Hayran oldum yeşil dalda avaza
Bülbüller ötüşür güller ne güzel

a Yarım uyak

b Tam uyak

c Zengin uyak

d Tunç uyak

e Cinaslı uyak

Cevaplar

1-a 2-d 3-e 4-c 5-b 6-b

Şiir Bilgisi

5. Her şey araya giriyor, aradan çıkıyor
Arada çocuklar doğuyor, büyüyor, yürüyor
Arada evler, evlenmeler, ölümler duruyor
Arada yaz kış bahar, dünya dönüyor

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Ahenk redifle sağlanmıştı.
B) Serbest ölçüyle oluşturulmuştur.
C) Yinelemeye yer verilmiştir.
D) Aliterasyon vardır.
E) Şiirin ana teması karamsarlıktır.

6. Bir zincir istiyorum, hırsımı bağlayacak
Bir yangın istiyorum, ruhumu dağılayacak
Bir ana istiyorum, başımda ağlayacak

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Redif
B) Tekrir
C) Uyak
D) Teşbih
E) Somutlaştırma

7. Ne kadar çok olsa dağların karı
Eritir Huda'nın hoş bulutları
Yetişir bağların ayvası narı
Açılır nev-bahar böyle de kalmaz

Bir çıplak yamacın altında dere
Yollardan gelinir şırıltısına
Ne söylüyor bilmem bu söğütlere
Dalmışlar suların akıntısına

- I. Rediften yararlanma
II. Pastoral unsurlar içermesi
III. Teşhis sanatına başvurma
IV. Umud duygusunu ele alma
V. Duraklarda belli bir düzene uyma

Yukarıdaki numaralanmış bilgilerden hangileri verilen şiirlerin ortak özelliği değildir?

- A) Yalnız I
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV
E) I, II ve V

8. Bir Kaf Dağı kalmıştı varlığından bihaber
Seni görünce o da tutuşup yandı gülüm

Bu dizelerde altı çizili sözcükte aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Kinaye
B) İstiare
C) Telmih
D) Mecazımürsel
E) Tevriye

9. Kulak ver sözüme, dinle vatandaş
Uyma laklak edip gülüşenlere
Seni meşgul eder, işinden eğler
Karışsın tembel perişanlara

Adım at ileri, geriye bakma
Bir sağlam iş tut da elden bırakma
Saçma sapan sözler hep delip takma
Allah'ın yardımı çalışanlara

Bu dizelerde, aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Didaktik
B) Epik
C) Lirik
D) Pastoral
E) Satirik

10. Bâğa sen serv-i revânı bir kadem bassın deyü
Hayli döküldü saçıldı yoluna berg-i hazân
(Bahçeye sen servi, ayak bassın diye sonbahar yaprakları yoluna döküldü.)

Bu dizelerde aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı vardır?

- A) Bir durumu, gerçekte olduğundan daha üstün gösterme
B) Bir sözü benzetme amacı gütmekten başka bir söz yerine kullanma
C) Birden çok anlamı bulunan bir sözcüğü uzak anlamıyla kullanma
D) İnsanlara özgü bir niteliği cansız varlıklara aktarma
E) Bir olguyu, gerçek nedeninin dışında, hoşagiden bir nedene bağlama

1-B

2-B

3-A

4-E

5-E

6-D

7-D

8-B

9-A

10-E

Şiir Bilgisi

1. Benim için şiir, sonsuz olasılıklar içeriyor. Ben sözcüklerin taşıdığı anlamları soyutlaştırıyorum. Sözcüklere bilinen anlamlarından farklı anlamlar yüklüyor, asla bir araya gelmeyecek sözcükleri bir araya getirerek alışılmamış sözlerle çağrışım zenginliği oluşturuyorum.

Aşağıdakilerden hangisinin, böyle diyen bir şaire ait olduğu söylenemez?

- A) Şiirin deniz kıyısındaki sesine bırakılmış ölümdür yanacak sarayların kestiği bir, yarım ay
B) Ama yok ne olur ağlama böyle ama yok Şunun şurasında tramvaysız, çocuk olmak turuncu olmak
C) Bir gün bir akşam vakti gelip kapını çalsam Sen çıksan karşıma, hoş geldin desen gülerek
D) Saçında uykusu kaçmış çiçekler ıslattığın içindi Çocuklar okuldan dönüyormuş gibi sesin içindi
E) Bir ilk çağıydı göğünün dünyada Ben geldim senin som akşamını açtım

2. Aşağıdaki dizelerin hangisi ayraç içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) Hâllerimi söylemedim ömrüm geçti sır içinde Yüreğimi pişirmişim sevda denen kor içinde (Ulama ve yarım uyak vardır.)
B) Şimdi bomboş sebilden selviler bir şey sorar Hatırlatır uzayan dem çekişleri rüzgâr Mermer basamaklarda uçuşur beyaz tüyler (Teşhis sanatına yer verilmiştir.)
C) Bir bakmışım baloncusu uçmuş kan mavisi balonlar Kuşların vurulduğu mevsim Üsküdar iskele alanında (Altı çizili söz, alışılmamış bağdaştırmadır.)
D) Yeditepe üstünde zaman bir gergef işler Yedi renk, yedi sestem sayısız belirişler (Tam uyak ve rediften yararlanılmıştır.)
E) Gümüş bir dumanla kaplandı her yer Yer ve gök bu akşam yayla dumanı Sürüler, çimenler, sarı çiçekler Beyaz kar, yeşil çam yayla dumanı (Pastoral şiir örneğidir.)

3. Aşağıdaki dizelerin hangisinde, ayraç içinde verilen edebî sanat yoktur?

- A) Hangi ilaç giderir bu sancımı Yedi tepeli şehirde bıraktım goncamı (İstiare)
B) Makbul isen hitabına herkes kulak tutar Düşmüş isen kelimini bir fert dinlemez (Kinaye)
C) Üç beysiz kafanın derdine, üç milyon halk Bak nasıl doğranıyor? Kalk, baba, kabrinden kalk (Mecazımürsel)
D) Hem küçük hem güzel hem de utangaçtı Gözleri gözümden daima kaçtı (Tecahülârif)
E) Güneş balçık ile sivanmaz ey dil Bi-zeban da olsa bellidir kâmil (İrsalimesel)

4. Geceleri bir çarpıntı duyarsan Gözlerim aklına gelirse Telaş telaş yağmurdan kaçıyorum Sarayburnu'ndan geçiyorum Akşamsa eylülse ıslanmışsam Beni görsen belki anlayamazsın İçlenir gizli gizli ağlarsın Eğer ben yalnızsam yanılmışsam Elimden tut yoksa düşeceğim Yoksa bir bir yıldızlar düşecek Yağmur beni götürecektir yoksa beni

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sevgi teması işlenmiştir.
B) Sözcüklerin birbiriyle anlam ve yapı uyumuna dikkat edilmiştir.
C) İmgeli söyleyişten uzak durulmuştur.
D) Konuşma dilinin söz değerleriyle oluşturulmuştur.
E) Serbest ölçüyle yazılmıştır.

Etkinlik

Aşağıdaki şiirlerin türlerini altlarında boş bırakılan yere yazınız.

1.

İş gelmez elinden gitmez bir kâre
Aslında neslinde giymemiş hâre
Sandığı gömleksiz duran mekkâre
Bedestene gelir, kaftan beğenmez

2.

Dadaloğlu'm birgün kavga kurulur
Öter tûfek davlumbazlar vurulur
Nice koçyiğitler yere serilir
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir

3.

Gümüş bir dumanla kapandı her yer
Yer ve gök bu akşam yayla dumanı
Sürüler, çeşmeler, sarı çiçekler
Beyaz kar, yeşil çam yayla dumanı

4.

Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner
Çayırıları büyürken görürüm
Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni

Cevaplar

- 1- Satirik şiir
2- Epik şiir
3- Pastoral şiir
4- Lirik şiir

ÖRNEK

Akdeniz'in dalgası gönlüm kadar taşmadı
Hey ne dağsın ki dalgam zirvene yaklaşmadı
Bin geçit aştı gönlüm, bir kalbini aşmadı
Geçtiğim dağlar bugün, bana ağlar yolumda

Bu dizelerde aşağıdakilerin hangisinde verilen edebî sanatlara başvurulmuştur?

- A) Teşhis - hüsnütalil
B) Mübalağa - teşhis
C) Kinaye - tevriye
D) Tecahülürif - teşbih
E) İstifham - tevriye

ÇÖZÜM

Şair, yoğun duyguyu ifade ederken "gönlünün Akdeniz'in dalgasından daha fazla taşıdığını" söyleyerek mübalağaya; "geçtiğim dağlar ağlar" diyerek teşhis sanatına başvurmuştur.

Cevap B

ÖSYM

Olmuyor neyleyim
Olmuyor velinimetim efendim
Olmuyor yirminci asırda
Tarz-ı kadîm üze gazeller söylemek

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Eski edebî anlayışa karşı çıkan bir anlayış dile getirilmiştir.
B) Yabancı kökenli sözcükler kullanılmıştır.
C) Yinelemeye başvurulmuştur.
D) Farklı duygular uyandırma amacı güdülmüştür.
E) Devrik cümlelerin etkileyiciliğinden yararlanılmıştır.

ÇÖZÜM

"Tarz-ı kadîm" ifadesiyle eski edebiyat ifade edilmiş ve "olmuyor" denerek bu edebiyata karşı çıkmıştır. Dizelerde "Tarz-ı kadîm, velinimetim" sözcükleri yabancı kökenlidir. "olmuyor" sözcükleri yinelemedir. Devrik cümlelerden yararlanılmış ancak farklı duygular uyandırılmamıştır.

Cevap D

Şiir Bilgisi

5. Döndüm daldan kopan kuru yaprağa
Seher yeli dağıt beni, kır beni
Götür tozlarımı burdan uzağa
Yârin çıplak ayağına sür beni

Ayın şavkı vurur sazım üstüne
Söz söyleyen yoktur sözüm üstüne
Gel ey hilal kaşım dizim üstüne
Ay bir yandan sen bir yandan sar beni

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birden fazla kafiye çeşidi içerdiği
B) 11'li hece ölçüsü ile kaleme alındığı
C) Bütün dizelerde aynı durak düzeninin bulunmadığı
D) Yaşama sevinci temasının işlendiği
E) İstiare ve nida sanatlarına yer verildiği

6. Aşağıdaki dizelerin hangisinde kullanılan uyak çeşidi diğerlerinden farklıdır?

- A) Söğüt giz fısıldar sayıklar meşe
Ayık düş görür her bucak, her köşe
B) Açılmış çiçektir her gülen dudak
Kılıfta tomurcuk zor gülen dudak
C) Ağaçlar hu çeker iniler taşlar
Bülbül, gözlerinden akıtır yaşlar
D) İçerim yanıyor dışarım serin
Zeynep'i bu hafta ettiler gelin
E) Kimdir o, nasıldır diye rüzgârlara sordum
Hülyamı tutan bir büyü var onda diyordum

7. O esrarlı yangına bu can nasıl dayandı
Sahile vurdu kalbim, su yandı, kum da yandı
Bir mum gibi eriyip aktı uykusuzluğum
Ölüme başkaldıran dertli uyku da yandı
Yurdundan mahrum edip dolaştırdın Cem gibi
Ruhumla söndü alev, sonra ruhum da yandı

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi yoktur?

- A) Tenasüp B) Teşbih C) Telmih
D) Tecahülürif E) Hüsnütalil

8. Ben şimdi, o güzel çehrenden başka
Ne bir yüz düşünür ne hatırlarım
Kanımla yazsam da bu çılgın aşka
Tercüman olamaz şu satırlarım

- I. Redife yer verilmiştir.
II. Kinaye sanatından yararlanılmıştır.
III. Tunç uyak vardır.
IV. Söyleyici, duygularını tam anlatamadığını düşünmektedir.
V. Duraklarda belli bir düzene uyulmuştur.

Bu dörtlükle ilgili olarak yukarıda verilenlerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) Yalnız II C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

9. Dağlar orman, tepeler bağ, ovalar hep tarla
Koca mera dolu baştan başa sağmallarla
Köylünün kırları tutmuş yayılırken davarı
Sökemezsin, sarar afakını yün dalgaları

Bu dörtlük, içerik açısından aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Lirik B) Pastoral
C) Didaktik D) Epik
E) Satirik

10. Ne zaman düşünsem sizi titrerim
Yaslı dağlar, yüzü gülmeyen dağlar
Bu dağlar içinde bir yer var derim
Orada kaybolan bir ses var, ağlar

Neden hiç çıkmıyor içimden bu ses
Tipi, çığ, fırtına... Donar her nefes
Yine bu ses ağlar, işitmez herkes
Beni kıvrandırır, inletir, yakar

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Farklı uyak çeşitlerinin bulunduğu
B) 11'li hece ölçüsüyle yazıldığı
C) Duraklarda belli bir düzene uyulduğu
D) Satirik şiire özgü nitelikler taşıdığı
E) Tenasüp sanatından yararlanıldığı

1-C	2-D	3-D	4-C	5-D	6-B	7-E	8-A	9-B	10-D
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Şiir Bilgisi

SINAV PROVASI

1. Söz oyunlarına yer veren, alışılmamış bağdaştırmalarla dilin anlatım olanaklarını geliştiren ve anlaşılması çaba isteyen dizeleri okumaktan hoşlanan bir okurun, aşağıdakilerden hangisini sevmesi beklenebilir?

- A) Bugün de vaktinde çıktı gazeteler
Geçti ilk sayfalara Beşiktaş cinayeti
İsmarlama yazılan üstat kalemlerin
Taksim'deki ziyafetten resimler
Çeyrek saat uzaktasın çok değil
O batası Babiali'den
Tek satır yok sayfalarda
- B) Göremedik sıkıntısız yaşandığını
Bolluğun şiirini yazamadık
Ne kadar uzak
İsteklerimle içli dışlı yaşamak
Üzmek hastalıklı şiirlerle
Eşimi dostumu
- C) Susuz bir aklık başlayınca aramızdan
Yavaşça oluyor ellerime bulaşması
Bir eksiyle yüklü minüskül H harfinden
Bir meydan çarpmasından
Beni hatırlamakların
- D) Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulüm
Günahımsın, vebalımsın
- E) Ölümün kimseyi sevindirmede
Atsız arabasız kalktı cenazen
Alçak gönüllü adamdın
Herkesten uzak yaşadın
Cami avlusunda
Ölümün de gürültüsüz olsun

**2. Bizi hiç tasalı görmez bu yerler
Yiğitler, ölürlen bile gülerler
Yeter ki yaşayan er oğlu erler
Bizi çiğnetmesin ayak altında**

Bu dizelerde, aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Didaktik
- B) Epik
- C) Dramatik
- D) Satirik
- E) Pastoral

3. Okuduğum dizelerde şair, söz sanatlarını çok başarılı bir biçimde kullanıyor. Tezattan yararlanarak yaşadığı durumu etkileyici bir biçimde anlatırken hüs-nûtalile başvurup olayları daha çarpıcı gerekçelere dayandırarak şiirine zengin çağrışımlar kazandırıyor.

Bu parçada konuşan kişinin okuduğu dizeler aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Ben de gördüm güneşin doğarken battığını
Esrarlı bir bakışın gönlü kapattığını
- B) Hangi pencereye koşarsan ahretlik
Bir gökyüzü, siyah, güneşten habersiz
- C) Saksında ruhumun bütün yası var
Derdimle soluyor açılan gonca
- D) Ne siyah eylemiş bu alın yazımı
Saçımı bembeyaz eden bahtım
- E) Ben geldim diye karardı bütün bulutlar
Gözyaşıma inat, raks ediyor yağmurlar

4. Şiir; zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, kimi örnekleri hece ve durak bakımından denk, kimi örnekleri kendi başına bir bütün oluşturan edebî anlatım biçimidir. Duygusal ve etkileyicilik, şiirsel bir anlatımda ön plandadır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki dizelerin hangisinde şiirsellik daha sınırlıdır?

- A) İnsan bir yanınca Kerem misali yanmalı
Uykudan bile mahşer gününde uyanmalı
- B) Bu hayale uyur Bursa her gece
Her şafak onunla uyanır, güler
- C) Şarkılar bilirim çiğ tutmuş
Usta ellerin yapısı
Resimler, heykeller, destanlar
- D) Fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
Eski zamanlardan bir cuma çalıyor
- E) Kuşlar uçtu yeşil ovanın üstünde
Güneş açtı, kara bulutlar dağıldı

ÖRNEK

- I.
Kasnağından fırlayan kayışa
Kaptırdın mı kolunu Alışım
Daha dün ögle paydosundan önce
Zileli'nin gitti ayakları
Yazıldı onun raporuna
ihmalden
- II.
Tütün işçileri yoksul
Tütün işçileri yorgun
Ama yiğit
Pınl pınl namuslu
Nami gitmiş deryaların ardına
Vatanımın bir umdu

Yukarıda verilen şiirleri yazan şairler aşağıdakilerden hangisine öncelik verir?

- A) Şaşırtıcı imgelerle örülü sanatlı bir dile
- B) Sözcüklerin birbiriyle olan müzikal uyumlarına
- C) Saf şiirin özelliklerine
- D) Toplumsal sorunları dile getirmeye
- E) Biçimsel kusursuzluğa

ÇÖZÜM

Şiirleri incelediğimizde şairlerin işçilerden söz ettiğini, biçimsel bir kaygı taşımadığını, imgelere yer vermediğini görüyoruz.

Bu şairler, "toplumsal sorunları dile getirmeye" öncelik verip şiirin biçimsel özelliklerini geri plana atmıştır.

Cevap D

Etkinlik

Zannetme ki güldür, ne de lâle
Âteş doludur, tutma yanarsın
Karşında şu gülğün piyâle!
İçmişti Fuzûlî bu alevden
Düşmüştü bu iksir ile Mecnun
Şi'rın sana anlattığı hâle

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir, belirlenir?

1. Telmih vardır.

2. Mesnevi tipi uyak vardır.

3. Tunç uyak kullanılmıştır.

4. İç uyak vardır.

Cevaplar

1.. cümle

ÖSYM

Sen olasan diyü yir yir asılup âyinelere

Gelene gidene eyler nazarı döne döne

Bu beyit için aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Sen zamiriyle sevgili kastedilmiştir.
- B) Aynalar sevgiliye âşık kişiler olarak düşünülmüştür.
- C) Aynaların dizi dizi asılması güzel bir nedene bağlanmıştır.
- D) Âşığın ızdırabının aynalara yansması tasvir edilmiştir.
- E) Ahengi sağlamak için bazı ifadeler tekrar edilmiştir.

Çözüm

Şair, "sen" zamiriyle sevgiliye seslenmiş; aynalar, sevgiliye âşık kişiler gibi tasvir edilmiş ve aynaların karşındaki kişilere görünmesi, sevgiliye beklemleri gibi güzel bir nedene bağlanmış; "yir, yir" ve "döne, döne" sözcükleri ahengi sağlamak için tekrar edilmiştir.

Dizelerde âşığın ızdırabının aynalara yansması tasvir edilmemiştir.

Cevap D

Şiir Bilgisi

5. Göğsümden havaya kattığım zehir
Kaçıp dolaşsan da sen, şehir şehir

Bu beyitteki uyak türü, aşağıdakilerin hangisiyle aynıdır?

- A) Ben mezarla sırdaş olur beklerim
Toprağında bir taş olur beklerim
- B) Hâlîm, açık denizde düdük çalan bir gemi
Kim duyar, ötelerden haber veren bestemi
- C) Ben, kimsesiz seyyahı, meçhuller caddesinin
Ben, yankısından kaçan çocuk kendi sesinin
- D) Camlar tutuşurken, eski kafesler
Dağınık sürüyü toplayan sesler
- E) Tabiat, gurbetten bir puslu
Çırpınır, denizi arar su

6. Dost ümidiyle ortalığa düşmeyegör
Hangi kapıyı çalsan kimseler yok
Hangi omuza dokunsam yabancı çıkar

Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kinaye
- B) Tevriye
- C) Telmih
- D) Tezat
- E) Leffüneşir

7. Yiğit yiğide yâd olmaz
İyilerde ham süt olmaz
Bin kaygı bir borç ödemez
Gamlanma gönül gamlanma

Yiğit yiğidin yoldaşı
At yiğidin öz kardaşı
Sağlıktır cümlelerin başı
Gamlanma gönül gamlanma

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tam kafiye ve rediften yararlanıldığı
- B) İçerğinin koşma ile benzerlik taşıdığı
- C) 8'li hece ölçüsü ile kaleme alındığı
- D) Çapraz kafiye düzeniyle yazıldığı
- E) İrsalimesel sanatına yer verildiği

8. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ayraç içindeki söz sanatı yoktur?

- A) Hicran gün ortasında neden böyle seslenir
Birden hatırlatır unutan kalbe sevgiyi (Teşhis)
- B) Allah'a sığın şahs-ı halimin gazabından
Zira yumuşak huylu atın çiftesi pektir (İrsalimesel)
- C) Sıyrıl beyaz karanlık içinden parıl parıl
Berraklığında bilme nedir, hafta, ay ve yıl (Tenasüp)
- D) Fani ömür biter, bir uzun sonbahar olur
Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, tarumar olur (Tevriye)
- E) Bir çanağı yoktur ayran içecek
Kahveyi bulunca fincan beğenmez (Tariz)

9. Gökyüzünde turnam bölüktür bölük
Ayrılık elinden ciğerim delik
Önü muhabbet de sonu ayrılık
Depreştirmen, eski yaram çok benim

Bu dördümlük ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) 11'li hece ölçüsüyle yazıldığı
- B) Lirik şiire örnek olduğu
- C) Hüsnütalil sanatına yer verildiği
- D) Ulamadan yararlanıldığı
- E) Düz kafiye düzeninde olduğu

10. Gafil gezme şaşkın bir gün ölürsün
Yalan dünya senin olsa ne fayda
Akıbet alırlar tatlı canını
Bülbül gibi dilin olsa ne fayda

Söylersin de el içinde sözün var
Yeler çalışırsın oğlun kızın var
Bu dünyada üç beş arşın bezin var
Bedestenler senin olsa ne fayda

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Lirik
- B) Pastoral
- C) Epik
- D) Dramatik
- E) Didaktik

1-C

2-B

3-E

4-E

5-B

6-A

7-D

8-D

9-C

10-E

Şiir Bilgisi

1. Hüsn ile bugün Yusuf-ı devransın
Ne incisin ne mercansın ne cansın
Korkarım fitne-i ahir zamansın
Mehdi misin İsfahan'dan mı geliş

Güzel sevmek olmuş Zihni'ye âdet
Ne bağda ser çektin a servi kamet
Sormak ay'bolmasın ey çeşm-i âfet
Mülk-ü lal-i Bedahşan'dan mı geliş

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Telmih sanatından yararlanıldığı
B) Zengin uyaktan yararlanıldığı
C) Duraklarda belli bir düzenin olmadığı
D) Tapşırma geleneğine yer verildiği
E) Divan edebiyatına özgü mazmunlara yer verildiği

2. Doğuda bir yurdu vardı ozanların
Her gece uykumda bir nal şakırtısı
Serüvenlerini anlatır şarkısı
At üzerinde ölen kahramanların

Bu dörtlükle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. ve IV. dize arasında tam uyak vardır.
B) Ek biçiminde redife yer verilmiştir.
C) Sarma uyak düzenine göre yazılmıştır.
D) 6+5 duraklı hece ölçüsüyle yazılmıştır.
E) II. ve III. dize arasında yarım uyak vardır.

3. Ne güzel geçti bütün yaz
Geceler küçük bahçede
Sen zambaklar kadar beyaz
Ve ürkek bir düşüncede
Sanki mehtaplı gecede
Hülyan, eşiği aşılmaz

Bu dizeler aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek gösterilebilir?

- A) Lirik şiir
B) Didaktik şiir
C) Pastoral şiir
D) Epik şiir
E) Satirik şiir

4. I. Zerelerim çözülmüş gibi sesler veriyor
Ben sıcak bir denize inen buzdan bir dağım (Te-zat)
II. Kalbini göstermese göğsünün yırtığından
Yol mu bulurdu Kerem kurduğunuz yığından (Tel-mih)
III. Önünde dün beyazlar giyinirken kara kış
Bugün sensiz kalan yaz kara bağlar ardında (Teş-his)
IV. Bir gün İcadiye'de veya Sultantepe'de
Bir beste kanatlanır, birden olduğun yerde (İsti-are)
V. Her ufku tek başına bekleyen eski camlar
Bir sır gibi ömründen sızdırılmış akşamlar (Leffü-neşir)

Yukarıdaki numaralanmış dizelerin hangisinde ayraç içinde verilen sanat yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Süzülüp mavi göklerden yere doğru
Omuzuma bir beyaz güvercin konu

Aldım elime, usul usul okşadım
Sevdim, gençliğimi yeniden yaşadım

Bembeyazdı tüyleri, öyle parlaktı
Açsam ellerimi birden uçacaktı

Eğildim kulağına; dur, gitme dedim
Hârelî gözlerinden öpmek istedim

Duydum; avuçlarımda sıcaklığını
Duydum; benden yıllarca uzaklığını

Bu beyitlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tecahülûarif sanatından yararlanıldığı
B) Yalın bir anlatımı olduğu
C) Farklı türde uyakların olduğu
D) Mesnevi tipi kafiye örgüsüne sahip olduğu
E) Öyküleyici anlatımın kullanıldığı

Etkinlik

Aşağıdaki şiirlerin temasını altlarında boş bırakılan yere yazınız.

1.

Önce çaresizlik çaldı kapıları
Sonra yoksulluk
Bütün aşına çehreler silindi aynalardan
Bir anda boşaldı dünya
Bir başıma kaldım

2.

İnsanlar vardır; pırl pırl bir deniz
Boşa gitmez ne kadar güvenseniz
Dibini görürsünüz her şey meydana
Korkmadan dalarsınız, sizi sarar

3.

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

4.

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir

Cevaplar

- 1- Yalnızlık
2- Dostluk
3- Ümitsizlik
4- Kahramanlık

Şiir Bilgisi

ÖSYM

Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak
Serpilen aydınlıkta dalların arasında
Büyülenmiş bir ceylan gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak

Yukarıda verilen dörtlülle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sarma uyak kullanılmıştır.
B) Somutlamaya başvurulmuştur.
C) Hece ölçüsüyle yazılmıştır.
D) Sözcüklerin çağrışım gücünden yararlanılmıştır.
E) Redif vardır.

ÇÖZÜM

Dizelerde uyak düzeni "abba" olduğundan sarma uyak vardır. "Zaman" büyülenmiş bir ceylana benzetilerek somutlanmıştır. 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Sözcüklere kendi anlamları dışında çağrışımsal bir anlam yüklenmiştir. Dizelerde redif yoktur.

Cevap E

ÖSYM

Bülbülün aşkıdır dalda öttüğü
Çobanın sütedir koyun güttüğü
Toprağın Hâbil'i kabul ettiği
Şüphesiz yüzünün yumşaklığından

Bu dörtlülle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Telmih sanatına başvurulmuştur.
B) Sarma kafiye düzeninde yazılmıştır.
C) Redife yer verilmiştir.
D) Yarım kafiye kullanılmıştır.
E) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

ÇÖZÜM

Dizelerde "Hâbil" ve "Kâbil" hikâyesine göndermede bulunulduğu için telmih sanatına başvurulmuştur. "öttüğü, güttüğü, ettiği" sözcüklerindeki "dık-" ekleri redif, "et-, öt- ve güt-" sözcüklerindeki "t" sesleri yarım uyaktır. Şiir, 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiye düzeni sarma (abba) değil, düz (aaab) uyaktır.

Cevap B

6. Üzerimden güneş doğup aşıyor
Eriyip kar gibi bahtım üşüyor
Gönül tandırında bir aş pişiyor
Yanan ciğer midir, yürek mi bilmem

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Düz uyak düzeninde yazıldığı
B) İstifham ve teşbih sanatlarından yararlanıldığı
C) Satirik şiir örneği olduğu
D) Redife yer verildiği
E) 11'li hece ölçüsüyle yazıldığı

7. Babası anası koyun güttüren
Dağ başında kavalını öttüren
Kazma ile başın tıraş ettiren
Kolay kolay berberleri beğenmez

Bu dörtlük, içerik açısından aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Lirik B) Pastoral C) Satirik
D) Didaktik E) Epik

8. — Bugün ağız yine evlatlarım, diyordu peder,
Bugün ağız yine; lâkin yarın, ümit ederim,
Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!
— Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim
Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;
Zavalılık yine kaç gündür işte hasta... - Olur
Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;
Ninen baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...
Çocuk düşündü şikâyetli bir nazarla: - Ya biz,
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mısralardaki anlam diğer dizelere taşınmıştır.
B) Öykülemeye başvurulmuştur.
C) Uyak ve redif gibi ahenk unsurları önemsenmemiştir.
D) Toplumsal bir duyarlılıkla oluşturulmuştur.
E) Düzyazıya yaklaşan bir havası vardır.

9. Bir kere sevdaya tutulmayagör
Ateşlere yandığının resmidir
Âşık dediğin, Mecnun misali kör
Ne bilsin âlemde ne mevsimidir

- I. Telmih sanatından yararlanılmıştır.
II. Farklı uyak türlerine yer verilmiştir.
III. Çapraz uyak örgüsüne sahiptir.
IV. Satirik şiir örneğidir.
V. Redife yer verilmiştir.

Bu dörtlülle ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri söylenemez?

- A) I ve III B) Yalnız II C) II ve IV
D) Yalnız IV E) III ve V

10. Bahar gelip her yan güldü
Çiçekleri biraz kucaklayım
Deyip kuşçuk her yana baktı
Sakin gökte kanat çırpıtı

Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kinaye B) Telmih C) İntak
D) İstifham E) Tevriye

11. I. Olur mu dünyaya indirsem kepenk
Gözyaşı döksem, Nuh tufanına denk
II. Zil sesleri uzandıkça karşı yakaya
Genç efeler silah çekip başlar şakaya
III. Bir tarihi yolundan çevirecek sözleri
Yirmi milyon bakışla ışıldıyor gözleri
IV. Soğuyan kanlara bir başka hararet katan o
Kararan gözleri bir lahzada aydınlatan o
V. Üstümüzden gelen boran kış gibi
Şahin pençesinde yavru kuş gibi

Yukarıdaki dizeler uyak çeşidi yönüyle eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1-B	2-D	3-A	4-E	5-A	6-C	7-C	8-C	9-D	10-C	11-E
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler

KAVRAYALIM

1. Hikâye türü ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi söylenemez?

- A) Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olay ve durumlar, yer ve zamanla öğeleriyle ele alınır.
- B) Ahmet Mithat Efendi'nin *Küçük Şeyler* adlı eseri edebiyatımızda bu türün ilk örneği olarak kabul edilmiştir.
- C) Bu türün daha başarılı örnekleri Servetî'nun edebiyatı, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet edebiyatı sanatçılarınca verilmiştir.
- D) İtalyan yazar Boccacio, *Decameron* adlı eseriyle bu türün dünyadaki ilk örneğini vermiştir.
- E) Edebiyatımızda destanlar, halk hikâyeleri ve masallar bu türe benzer özellikler taşımaktadır.

2. O geceyi pek rahatsız olarak geçirdim. Uyuyuncaya kadar korkunç hayaller, uykumun arasında ise çok dehşetli kâbuslar beni tesiri altında ezmiş, bitirmiş, harap etmişti. Neden bu derece ıstıraplar içinde kalıyordum? Çünkü korkuyordum. Meliha'dan çok, pek ziyade korkuyordum. İhtiyarımın bir gün elimden gidebilmek ihtimalinin galip olduğunu düşünerek korkuyordum. Bununla beraber kalbimin en derin bir yerinde, Meliha ile beraber bulunacağımdan dolayı bir neşe vardı. O da kalbimi titretiyordu. Mamafih ben metanetimde sebat etikten sonra...

Bu parça, aşağıdaki roman türlerinden hangisine özgü nitelikler taşımaktadır?

- A) Macera romanı
- B) Egzotik roman
- C) Tarihî roman
- D) Fantastik roman
- E) Psikolojik roman

3. Aşağıdakilerden hangisi, edebî metinlerin özelliklerinden değildir?

- A) Duyurmayı değil, sezdirmeyi amaçlayan öznel ve özgün bir yapıdır.
- B) Gerçekler, sanatçının kendi düş gücüyle harmanlanarak yeniden kurgulanır.
- C) Gerçeği olduğu gibi yansıttıkları için kurmaca bir yapıya sahip değildir.
- D) Çok anlamlı ve yoruma açık bir yapıdadır.
- E) Mecazlı ifadeler, yan anlamlar ve duygu değerleriyle süslenen bir dil kullanılır.

4. I. Olay
II. Kişi
III. Zaman
IV. Yazar
V. Mekân

Yukarıdakilerden hangileri romanın yapı unsurlarından biri değildir?

- A) I ve II
- B) Yalnız II
- C) II ve III
- D) Yalnız IV
- E) IV ve V

5. Dünya edebiyatında roman türünün ilk örneği, İspanyol yazar Cervantes'in XVII. yüzyılın başlarında yayımlanan ---- adlı eseridir. Türk edebiyatında ilk yerli roman ise Şemsettin Sami'nin ---- adlı eseridir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) *Don Kişot - Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*
- B) *Robinson Crusoe - Letaif-i Rivayat*
- C) *Gargantua - Mai ve Siyah*
- D) *Sefiller - İntibah*
- E) *Don Kişot - Küssadan Hisse*

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

Sunum, Tartışma, Panel, Forum, Açık Oturum, Sempozyum, Konferans, Münazara, Söylev

YAZILI ANLATIM TÜRLERİ

SANATSAL (YAZINSAL, EDEBİ, KURGUSAL) METİNLER

COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER
Şiir, Mensur Şiir

OLAY ÇEVRESİNDE GELİŞEN METİNLER

ANLATMAYA BAĞLI METİNLER

Destan, Masal, Efsane, Halk Hikâyesi, Mesnevi, Hikâye, Roman

GÖSTERMEYE BAĞLI METİNLER

Tiyatro

ÖĞRETİCİ METİNLER

KİŞİSEL HAYATİ KONU ALAN METİNLER

Hatıra, Gezi Yazısı, Biyografi, Otobiyografi, Mektup, Günlük

GAZETE ÇEVRESİNDE GELİŞEN METİNLER

Makale, Deneme, Sohbet, Fıkra, Eleştiri, Röportaj, Mülakat, Haber Yazısı

Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler

1. Yürüyordum. Yürüdükçe de açılıyordum. Evden kızgın çıkmıştım. Belki de tıraş bıçağına sinirlenmiştim. Olur, olur! Mutlak tıraş bıçağına sinirlenmiş olacağım.
- Otların yeşil olması, denizin mavi olması, gökyüzünün bulutsuz olması, pekâlâ bir meseledir. Kim demiş mesele değildir, diye? Budalalık! Ya yağmur yağsaydı? Ya otların yeşili mor ya denizin mavisi kırmızı olsaydı? Olsaydı o zaman mesele olurdu, işte. Çikolata renginde bir yaprak, çağla bademi renkli bir keçi gördüm. Birisi arkamdan,
- Hişt, dedi.
- Dönüp baktım. Yolun kenarındaki daha boyunu bosunu almamış taze devedikenleriyle karabaşlar erik lezzetinde bana baktılar. Dışlerim kamaştı. Yolda kimsecikler yoktu. Bir evin damını, uzakta uçan bir iki kuşu, yaprakların arasından denizi gördüm.

Bir hikâyeden alınan bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İç diyalog tekniğinden yararlanılmıştır.
- B) Anlatımda betimleyici unsurlardan yararlanılmıştır.
- C) Serüvene dayalı hareketli bir olay örgüsü söz konusudur.
- D) Yalın bir anlatımı vardır.
- E) Kahraman bakış açılı anlatıcıyla oluşturulmuştur.
2. Ara sıra kamyon herhangi bir sebeple yavaşlar gibi olunca delikanlı yüzünde zapt edemediği bir dehşet ifadesiyle yerinden fırlıyor, “Acaba duracak mı? Para toplamaya mı başlayacak?” diyor; araba tekrar hızlanınca derin bir nefes alarak yerine çekiliyor ve atlamak için kati kararını veriyordu. Fakat nasıl atlayacak? Bu kamyon, bu gitgide gözünde büyüyen, bütün hislerine alışamadığı ve ezici tesirler yapan korku makinesi kendisini bir kısaç gibi yakalamıştı. Buradan kurtulmasına imkân olmadığını sanıyordu. Gözleri alev alev olmuş, dört tarafına bakınıyor, etrafındaki köylülerin, ön sıralarda oturan efendilerin hep kendisine baktıklarını, biraz kımıldasa yakasına yapışacaklarını zannediyordu. Alnından yanaklarına doğru terler akıyordu.

Sabahattin Ali’nin “Kamyon” hikâyesinden alınan bu parçada aşağıdaki hikâye unsurlarından hangisi belirgin değildir?

- A) Zaman B) Çatışma C) Kahraman
D) Olay E) Mekân

3. Aşağıdakilerden hangisinin bir masalın dilek bölümünden alındığı söylenebilir?

- A) Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler.
- B) Masal masal matitas, kalaylandı bakır tas. Çukura düştü, çıkamaz. Pır pır eder, uçamaz.
- C) Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, sakinlerinin çok mutlu olduğu bir köy varmış.
- D) Derken, o ülkenin kralı üç gün sürecek bir düğün şenliği düzenlemiş.
- E) Gökten üç elma düşmüş, biri kahramanlarımızın başına, biri anlatanın, biri de dinleyenlerin başına...

4. Yarasa dediğimiz kuşun ne idüğü Pek belli değildir bilirsiniz: Kimine göre faregillerdendir. Kimine göre kuşgillerdendir bu hemşerimiz. Bir yarasa dalmış bir gün tepesi üstü Bir gelinciğin yuvasına, Farelere dış bileyen gelincik. Yürümüş üstüne hemen haklamak için: — Sen ha, demiş; ne suratla gelirsin evime? Az mı kötülük etti Senin soyun sopun benim milletime? Fare değil misin sen? Ben de gelincik değilim, sen fare değilsen. — Aman, rica ederim, demiş yarasacık; Farelerle ne ilişkim var benim?

Bu parça aşağıdaki metin türlerinden hangisini örnekendir?

- A) Mesnevi B) Fabl C) Destan
D) Masal E) Manzum hikâye

5. Roman türü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Farklı anlatıcı bakış açıları kullanılabilir.
- B) Kurmaca bir gerçeklik söz konusudur.
- C) Betimlemeler ayrıntılı ve işlevseldir.
- D) Kişi kadrosu dar olup kişiler tek yönlüdür.
- E) Bir ana olay etrafında gelişen yan olaylar söz konusudur.

ROMAN TÜRLERİ

Egzotik	Uzak ülkelerin manzara ve geleneklerini anlatan romanlardır: Jonathan Swift - Gülliver'in Gezileri
Serüven	Okuru gerilim içinde tutmayı amaçlayan roman türüdür: Aleksandre Dumas - Monte Kristo Kontu
Sosyal	Sınıfsal çatışma, işçi-köylü sorunları gibi konular ele alınır: Fakir Baykurt - Kaplumbağalar
Fantastik	Gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu alır: Tolkien - Yüzüklerin Efendisi
Bilim-Kurgu	Geleceğe dair, bilimsel kurallara yer veren romanlardır: Jules Verne - Ay'a Yolculuk
Psikolojik	İnsanın iç dünyasını ve bilinçaltını anlatan roman türüdür: Mehmet Rauf - Eylül romanı
Tezli	Belli bir görüşün savunulması için yazılan romanlardır: Reşat Nuri - Yeşil Gece
Tarihi	Konularını tarihî bir olay ve kişilerden alan roman türüdür: Kemal Tahir - Devlet Ana

HİKÂYE (ÖYKÜ)

- Olmuş ya da olması mümkün olan olayları kısa bir planla anlatan yapıtlardır.
- Olaylar anlatılırken fazla ayrıntının yer almadığı bu türde kişiler, yaşamlarının belli bir kesiti içinde izlenir.
- Hikâyede olaylar serim, düğüm, çözüm biçiminde bir plana bağlı kalınarak anlatılır. Serimde olay ve kişiler tanıtılır, düğümde olay gelişir ve çözümde ise olay sonuçlanır.
- Bu plan, olay hikâyesinde görülürken durum hikâyelerinde görülmeyebilir.

Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler

1. (I) Masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla olağanüstü durum ve olayları anlatan hikâyeleridir. (II) Masallarda genellikle iyilik-kötülük, doğruluk - haksızlık, adalet - zulüm, alçakgönüllülük - kibir gibi zıt durumların temsilcisi olan kişilerin mücadelelerinden söz edilir. (III) Yer ve zaman kavramlarının belirsiz olduğu masallarda kişiler, belirli tavırların temsilcisi olan kalıplaşmış niteliklere sahiptir. (IV) Dinsel ya da ulusal nitelikleriyle öne çıkan masallarda, öğretici bir amaç güdülür. (V) Kendine özgü yapı özellikleri olan masallar, "dilek" adı verilen bitiş tekerlemesiyle son bulur.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki masal-ulus eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Binbir Gece Masalları* - Arap
B) *Aisopos Masalları* - Yunan
C) *Pançatantra Masalları* - Hint
D) *Grimm Kardeşler Masalları* - İngiliz
E) *Andersen Masalları* - Danimarka

3. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen kavramla uyuşmamaktadır?

- A) Bir yazarın, başka bir yazarın metninden aldığı parçaları kendi metninin içinde eriterek yeniden yazması. (Metinler arasılık)
B) Yazarların; olayları açıklamak, kahramanın kimliğine açıklık getirmek veya bir problemi çözmek için, anlattıklarının şimdiki zamanından ayrılarak geçmişe gitmesi. (Geriye Dönüş)
C) İç konuşmadaki düzenli mantık sıralamasından çıkılarak kahramanın düşüncelerinin art arda ve düzensiz bir biçimde verildiği yöntem. (Bilinç akışı)
D) Gerçekliğin farklı alanlarından alınan çeşitli parçaların, doğrudan doğruya, biçimci görüşlere uygun olarak birleştirilmesi. (Kurgu)
E) Bir sanatkarın dil ve anlatım özelliklerini temel alarak onu anımsatan, çağrıştıran yeni bir çıktı ortaya koymak. (Parodi)

4. Aşağıdaki parçalardan hangisi iç konuşmaya örnek olarak gösterilebilir?

- A) Karşıya koştular. Az sonra Kasımpaşa'ya doğru sarkan uçurumun kıyısında yürüyorlardı. Dönüp dönüp Haliç'e bakıyordu. Güler: — Işıklar yanınca daha da güzelleşir, dedi. — Bu yolu sever misiniz? — Çok. Bazen elimde bir kitap, bir sıraya otururum.
B) Belkıs'ın bürosunun geniş camları Galata Köprüsü'ne ve ardından görünen Yenicami'ye açılıyordu. Pencerede patlayıp odaya sızan ikinci alacası, camla kaplı masanın üzerinde yayılıp genişleyerek kadının yüzünü bakır rengine boyamıştı. Böyle daha güzeldi Belkis.
C) Bir gece, yine uyumadan sabahı beklerken kaynağı belirsiz bir yerden, ince ince akan bir keman sesi koğuşa kadar ulaşmış ve onu alıp bir süre için sarı sayvanların gölgelediği, sarı salkımlarla bezeli bir bahçeye götürmüştü. Her şey sarıydı bu bahçede.
D) Bedrettin, listeyi oluştururken büyülenmiş gibiydi: Bir isim söylüyor, duruyor, düşünüyor; söylediği ismin listeye girip girmeyeceği konusunda kendi kendiyi tartışıyor; sonra başka bir isim söylüyor, diğerlerinin yanında yer alıp almayacağı konusunda kuşkuyla kapılıyor, yardım istercesine yüzüne bakıyordu.
E) Simit yiyerek yürüyor. Tek tük geçenler dönüp ona bakıyorlar. Kılığı düzgün bir adamın sokakta simit yemesi yasaktır. Bütün yasaklar gibi bunun da kaçamak yolu yok mu? Simidi kır, cebine sok. Tek elinle bir lokma koparıp kimseye sezdirmeden ağzına at. Ama, ben dişlerim sağlamken ısıracağım.

5. I. Halit Ziya Uşaklıgil
II. Ahmet Muhip Dıranas
III. Haldun Taner
IV. Kemal Tahir
V. Adalet Ağaoğlu

Yukarıda verilenlerden hangileri Türk edebiyatında roman türünde verdiği yapıtlarla öne çıkan yazarlardan biri değildir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

İç Konuşma

- Kahramanların içsel konuşmalarını aktarmaya dayanan bir tekniktir. Bu teknikte kahramanın duygu ve düşünceleri sesli düşünme şeklinde yansıtılır.

ÖRNEK

Bu kedi, tahta masanın üstüne çıkmış, köpeğine durmadan homurdanacak mı? Sandalyenin üstündeki vişneçürüğü rengindeki delik çoraplar... Asmanın yaprakları daha yemyeşil. Bizim bahçedeki kurudu bile. Deniz, Bozburun'a doğru başını almış gidiyor. Uzaklarda görünen, İstanbul'un neresi kim bilir?

Diyalog

- Kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir.

ÖRNEK

— Erken çıkmanızı kim söyledi?
— Müdür Bey söyledi.
— Neden erken çıkmanızı istedi?
— İşimizi erken bitirdik beyim, herhâlde bu yüzden söyledi
— Tamam siz gidebilirsiniz, ben müdür ile görüşürüm.

HİKÂYE ETME TEKNİKLERİ

Kişi Tanıtımı

- Metindeki kişilerle ilgili okuyucuya tanıtıcı bilgiler verilir.

Olay Anlatımı ve Özetleme

- Anlatıcı özetlemede olayları, kişileri veya diğer unsurları genel hatlarıyla hatırlatırken olay anlatımında olayı oluşturan çatışmayı detaylı bir biçimde verir.

Geriye Dönüş

- Eserde kronolojik akışın kırılarak geçmişe dönülmesi, geçmişe ait yaşantıların anlatılmasıdır.

ÖRNEK

Emir Bey'e baktı, yüzü gergin ama solukları düzgün. İki yıl önceki yangının son yuttuğu evi hatırladı. Aram Usta'nın oturduğu evi. Az yukarda, üç yol ağzındaydı. Şimdi, arta kalan yığıntıda kuzukulağı, hindiba yetişiyor.

Göstermeye Bağlı Edebî Metinler

1. Tiyatro türü ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi söylenemez?

- A) Geleneksel edebiyatımızın bir parçası olarak orta oyunu, Karagöz, meddah, köy seyirlik oyunları gibi çeşitleri vardır.
- B) Türk edebiyatında Batılı anlamda ilk tiyatro çalışmaları Tanzimat Dönemi'nde başlamıştır.
- C) Servetifünun Dönemi'nde ihmal edilen tiyatro, Millî Edebiyat Dönemi'nde canlanmış; asıl kimliğine ise Cumhuriyet Dönemi'nde ulaşmıştır.
- D) Edebiyatımızda çoğunlukla bireysel temalar işlenmiş, eğitsel yön ihmal edilmiştir.
- E) Bu türün başarılı örnekleri Haldun Taner, Turgut Özakman, Güngör Dilmen, Vasıf Öngören, Recep Bilginer, Orhan Asena gibi sanatçılarca ortaya konmuştur.

2. Aşağıdakilerden hangisi önemli trajedi yazarları arasında yer almaz?

- A) Euripides B) Aiskhyleos
- C) Racine D) Shakespeare
- E) Corneille

3. Düşünce ve duyguları müzik veya türlü eşyalar eşliğinde bazen dansla, bazen de gövde ve yüz hareketleriyle yansıtmayı amaçlayan sözsüz bir oyundur. Bu oyunda yaşamın herhangi bir anı, parçası vücut dili kullanılarak anlatılır. Böylece izleyici konuşmanın yardımı olmadan oyuncunun düşüncelerini ve oyunun kurgusunu kendisi yorumlayarak hisseder. Kökeni milattan önceki dönemlere dayanan bu oyunda başarı, performansı sergileyen sanatçının yetenek ve bilgisine bağlıdır.

Bu parçada sözü edilen tiyatro türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Melodram B) Fars
- C) Feeri D) Vodvil
- E) Pandomim

4. Geleneksel Türk tiyatrosuyla modern tiyatronun karşılaştırılmasına ilişkin aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) Geleneksel Türk tiyatrosu yazılı metne dayanmazken modern tiyatrodaki metin vardır.
- B) Geleneksel tiyatrodaki dil, sanatlı ve süslüken modern tiyatrodaki açık, yalın bir dil kullanılır.
- C) Geleneksel Türk tiyatrosunda taklit ve yanlış anlamalar önemli yer tutarken modern Türk tiyatrosunda konuya göre dil kullanılır.
- D) Geleneksel Türk tiyatrosunda belli tipler varken modern tiyatrodaki karakter ve tip çok çeşitli bir nitelik gösterebilir.
- E) Geleneksel tiyatrodaki sahne ve kostüm gibi öğeler çok sınırlı şekilde yer alırken modern tiyatrodaki konuya göre değişen detaylı sahne ve dekor öğeleri söz konusudur.

5. I. Bale
II. Opera
III. Vodvil
IV. Fars
V. Feeri

Yukarıda verilenlerden hangileri müzikli tiyatro türlerinden biri değildir?

- A) I ve III B) II ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan yere araç içindeki kavram getirilirse bir bilgi yanlış ortaya çıkar?

- A) ----, tiyatro yapıtlarındaki olay örgüsü olarak adlandırılmaktadır. (Dramatik örgü)
- B) ----, manzum ya da mensur olarak yazılabilen tiyatro türüdür. (Dram)
- C) ----, sanatsal yönü zayıf, halkın beğenisine seslenen, basit hareketli oyunlardır. (Operet)
- D) ----, bir sorunu eleştirmek ya da günlük yaşamdaki herhangi bir konuyu ele almak için yazılan kısa oyunlardır. (Skeç)
- E) ----, kahramanları olağanüstü varlıklar olan, masalların tiyatroya uyarlanmış biçimi olarak değerlendirilen oyundur. (Feeri)

GÖSTERMEYE BAĞLI EDEBÎ METİNLER (TİYATRO)

- Olmuş ya da olabilecek olayların, oyuncular tarafından sahne de oynanması için yazılmış yapıtlardır.
- Güzel sanatların en eski dallarından biri olan tiyatro, hem konuşmaya hem de eyleme dayanan gösteri sanatıdır.
- Tiyatro Eski Yunan edebiyatında doğmuş ve gelişmiştir.
- Türk tiyatrosunda Tanzimat Dönemi'ne kadar geleneksel tiyatro ürünleri (*Karagöz, orta oyunu, meddah, kukla, köy seyirlik oyunları*) görülmüştür.
- Tanzimat'la birlikte modern tiyatro türlerinde yapıtlar verilmeye ve bu türler sahnelenmeye başlanmıştır.

TİYATRONUN GELİŞİMİ

- İlk yerli tiyatro:
Şair Evlenmesi → İbrahim Şinasi
- Sahnelenen ilk tiyatro yapıtı:
Vatan yahut Silistre → Namık Kemal
- İlk çeviri ve adapteler:
Zor Nikâhı → Ahmet Cevdet Paşa (Moliere'den)
- Hece ölçüsünün kullanıldığı ilk tiyatro:
Nestere → Abdülhak Hamit
- Aruz ölçüsünün kullanıldığı ilk tiyatro:
Eşber → Abdülhak Hamit

Öğretici Metinler

1. Türk edebiyatında metinler çeşitli şekillerde gruplandırılmıştır. Örneğin ----, gazete çevresinde gelişen metinler arasında değerlendirilirken ----, kişisel hayatı konu alan metin türlerinden biridir. Anlatmaya bağlı metinler içinde yer alan türlerden biri de ----.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) makale - eleştiri - öyküdür
B) deneme - biyografi - masaldır
C) fıkra - anı - şiirdir
D) dram - günlük - romandır
E) sohbet - destan - fabldır

2. 1860 yılı Türk edebiyatı için bir milattır. Pek çok yazınsal tür, bu tarihten sonra edebiyatımızda görülmeye başlanmıştır. ---- bunlardan biridir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada boş bırakılan yere getirilemez?

- A) Deneme B) Fıkra C) Hikâye
D) Makale E) B temsilcileridir iyografi

3. Aşağıdakilerden hangisi biyografi türüyle ilişkilendirilemez?

- A) Hâl tercümesi B) Tezkire
C) Portre D) Menakıpname
E) Sefaretname

4. I. Deneme
II. Röportaj
III. Biyografi
IV. Makale
V. Fabl
VI. Fıkra

Yukarıdakilerden hangileri gazete çevresinde gelişen metin türlerinden biri değildir?

- A) I ve III B) II ve V C) III ve V
D) III ve VI E) IV ve VI

5. (I) Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde giren makale türünün ilk örneğini, Şinasi 1860 yılında ilk özel gazetede yayımladığı *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi* adlı yazısıyla vermiştir. (II) Yine bu dönemde Ahmet Mithat Efendi'nin Osmanlı dili ve edebiyatı hakkındaki görüşlerini dile getirdiği, dilin sadeleştirilmesi gerektiğini vurguladığı *Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şâmilidir* adlı yazısı makalenin önemli örnekleri arasında yer alır. (III) Ayrıca Ziya Paşa'nın, Türk edebiyatının temellerinin divan edebiyatı değil de halk edebiyatı olduğunu söylediği *Şiir ve İnşa* adlı makalesi, dönemine damgasını vurmuştur. (IV) Servetifünun Dönemi'nde ise Fransız İhtilali'ni konu alan *Edebiyat ve Hukuk* adlı makalesiyle derginin kapanmasına neden olan ve eleştiri temelli makalelerini *Kavgalarım* adlı eserinde toplayan Hüseyin Cahit Yalçın önemli bir makale yazarıdır. (V) 1911 yılına gelindiğinde ise Ömer Seyfettin'in *Genç Kalemler* dergisinde yazdığı *Yeni Lisan* makaleleri Millî Edebiyat'ın doğmasına öncülük etmiş, kendinden uzun süre söz ettirmiştir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. I. Bir konuda bilgi verme, bir konuyu açıklama, haber verme, kanıları değiştirme, düşündürme, tatnıtma gibi amaçlar taşır.
II. Üslup ve anlatım kaygısı ön plandadır.
III. Çok anlamlılığa kapalıdır, her okuyanın aynı anlamı çıkarması amaçlanır.
IV. Sözcükler daha çok, mecaz ve yan anlamlarıyla kullanılır.
V. Kaynağını gerçek dünyadan alır, okurun düş gücüne hitap edilmez.

Öğretici metinlerle ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve III B) II ve IV C) III ve V
D) Yalnız IV E) IV ve V

ÖĞRETİCİ METİNLER

GAZETE/İNTERNET
ÇEVRESİNDE GELİŞEN
METİNLER

Makale

Deneme

Eleştiri

Sohbet

Fıkra

Haber Yazısı

Röportaj

Mülakat

KİŞİSEL HAYATI KONU
ALAN METİNLER

Mektup

Günlük

Anı

Otobiyografi

Gezi yazısı

Blog

E-Posta

Biyografi

GAZETE ÇEVRESİNDE
GELİŞEN METİNLER

MAKALE

- Makale, bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş ve düşünceler öne sürmek veya bir tezi savunmak, desteklemek için yazılan bilimsel içerikli yazılardır.
- Alanında uzman kişilerce yazılan bu yazılarda görüşleri kanıtlama zorunluluğu vardır.
- Makalede amaç, bir konuda bilgilendirme, bir konuyu öğretme ya da o konuyla ilgili temel bilgileri açıklamaktır.
- Nesnel bir anlatımın kullanıldığı makalelerde dil, göndergesel işlevinde kullanılır.

Öğretici Metinler

1. Osmanlı vilayetlerindeki belediye teşkilatıyla ilgili ilk yasal düzenlemeler 1864 *Vilayet Nizamnamesi*'nden sonra yapılmıştır. Bu nizamnamede, "her köy bir belediye dairesi" sayılmış ancak şehir ve kasabalarda kurulacak belediye idareleri için başka bir hüküm getirilmemiştir. Asıl 1867 yılında çıkarılan birisi dokuz ve diğeri on altı bentlik iki talimatname, Osmanlı taşrasında belediye teşkilatlarının kuruluş ve görevlerini belirleyen ilk yasal düzenlemeler olmuştur. Belediyenin görevlerini, belediye reisinin nasıl tayin olacağını, belediye meclisinin üyelerini tarif eden bu talimatlar, Beyrut'ta olduğu üzere daha önce kurulmuş olan belediyelere de yasal statü kazandırmıştır.

Bu metinle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Düşünceler kanıtlara dayandırılarak ortaya konmuştur.
B) Açıklayıcı anlatıma yer verilmiştir.
C) Makale türünde kaleme alınmıştır.
D) Anlatıcının duygularına yer verilmiştir.
E) Terimlerden yararlanılmıştır.

2. Kişisel yaşantıya dayalı türlerden biri olan gezi yazıları Türk edebiyatının en köklü düzyazı türleri arasındadır. Seydi Ali Reis'in *Mir'atü'l Memâlik*'i, Piri Reis'in *Cihannüma*'sı bu türün ilk örnekleri arasındadır. Türk edebiyatında gezi yazısı türünün en önemli örneklerini ise *Seyahatname* adlı yapıtıyla Evliya Çelebi vermiştir. Batılı anlamda ilk örneklerini *Avrupa'da Bir Gece* adlı yapıtıyla Ahmet Mithat'ın verdiği gezi yazıları, asıl kimliğini Cumhuriyet Dönemi'nde kazanmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. I. *Şehir Mektupları*
II. *Defter-i Âmal*
III. *Saray ve Ötesi*
IV. *Hayat Böyledir*
V. *Eşref Saat*

Yukarıda verilenlerin hangileri sohbet ya da fıkra türünde ortaya konmuş bir yapıt değildir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) Yalnız IV E) Yalnız V

4. Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğünce yerleştirilen foto-kapana, hafta sonu gece saatlerinde, Artvin'de ilginç bir görüntü takıldı. Ormanda karşılaşılan iki yaban tavşanı kavgaya çıkmaya başladı. Âdeta boks maçını andıran kavgada tavşanların arka ayakları üzerine kalkarak birbirlerine güç gösterisinde bulunması dikkat çekti. Tavşanların tatlı sert kavgası Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından sosyal medyadan paylaşıldı. Kısa süre içinde yüz binlerce beğeni alan görüntüler, uzmanları bile hayrete düşürdü.

Bu haber metnindeki altı çizili bölümlerde aşağıdaki 5N 1K sorularından hangisinin cevabı yoktur?

- A) Niçin B) Ne zaman C) Nerede
D) Nasıl E) Ne

5. Haber yazısı ile röportajın karşılaştırılması ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Haber yazıları kişisellikten uzak, objektif bir anlatımla yazılırken röportajlarda kişisel görüşlere yer verilebilir.
B) Haberlerde olaylar genellikle ana hatlarıyla ele alınırken röportajlar, çok daha ayrıntılıdır.
C) Her iki türdeki yazılar gazete ve dergilerde yayımlanmaktadır.
D) Haberde olay ya da durumlar, 5N 1K ilkesine göre ele alınırken röportajda böyle bir şablona dikkat edilmez.
E) Röportajda öğretici ve bilgi verici bir yaklaşım sergilenirken haberler daha çok kitleleri yönlendirmek amacıyla yazılır.

RÖPORTAJ

- Herhangi bir gerçeği, yaşanan bir sorunu ortaya koymak amacıyla yazılan öğretici nitelikli yazılardır.
- Röportaj; araştırma, inceleme, gezip soruşturma ve sorunu yerinde gözlemlemeye dayanır.
- Röportaj yazarı, sorunu değerlendirir; görsellerle destekleyip harmanlayarak sunar.
- Yazar, konuyu kendi penceresinden, i. kişili anlatımla ortaya koyar. Bundan dolayı röportajlar, yazarın görüşlerini yansıtır.
- Yazı dizisi biçiminde yayımlanan röportajlar bir kurumla ya da bir kişiyle ilgili olabilir.

TEMSİLCİLERİ

- Bu Diyar Baştan Başa, Çukurova Yana Yana* adlı yapıtlarıyla Yaşar Kemal bu türün en önemli isimidir.
- Diğer röportaj yazarları Yaşar Nabi, Fikret Ötym, Sait Faik, Tahir Kutsi Makal'dır.

HABER METİNLERİ

- Toplumda veya doğada meydana gelen çeşitli olay ya da durumla ilgili bilgi ve duyurulardır.
- Toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren güncel olaylar ele alınır.
- Yalın ve kısa cümleler kullanılmalı, objektif bir yaklaşım benimsenmelidir.
- Haber, çoğunlukla 5N1K kuralına (ne, niçin, nasıl, nerede, ne zaman, kim) uygun yazılır.
- Haber planı, tersine dönmüş piramit diye bilinir. Tersine dönmüş piramitte, haber, giriş bölümünde birkaç cümle ile özetlenir.

HABERLE İLGİLİ TERİMLER

Ajans: Haber toplama ve yayma işiyle uğraşan kuruluş.

Muhabir: Haber toplayan, bildiren veya yazan kişi.

Sürmanşet: Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlık.

Asparagas: Uydurma haber.

Sansasyonel: Çarpıcı haber.

Tiraj: Baskı sayısı.

Sözlü Anlatım Türleri

1. Bir konu üzerinde, belli kural ve yöntemlere uyularak gruplar hâlinde yapılan tartışmalardır. Genellikle okullarda uygulanan bu tartışma türünde öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişmesi, karşılaştırmalı düşünme alışkanlığı kazanmaları, bazı konularda ders dışında araştırma yapmalarını sağlamak amaçlanır. İki grup hâlinde, jüri önünde yapılan bu tartışmalarda gruplardan biri konuya olumlu yönden yaklaşırken diğer grup olumsuz açıdan yaklaşır.

Bu parçada sözü edilen sözlü anlatım türü, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Panel
B) Sohbet
C) Forum
D) Münazara
E) Açık oturum

2. Aşağıdakilerden hangisi tartışma türlerinden biri değildir?

- A) Münazara
B) Mülakat
C) Panel
D) Forum
E) Açıkoturum

3. "Panel" ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Her konuşmacının kendi konusunun dışına çıkarak diğer konuşmacıların konularına dair değerlendirme yapması esastır.
B) Oturum sonunda dinleyicilerin sorularına cevap verildiği bir bölüm eklenerek foruma dönüştürülebilir.
C) Oturumu yöneten bir başkan bulunur.
D) Belirli bir konunun farklı yönlerinin ele alındığı konuşmalardır.
E) Eşit sürelerde konuşma hakkı tanınan konuşmacıların sayısı 3-6 kişi arasında değişmektedir.

4. Genellikle bir kurum veya kuruluşça bilim, sanat, edebiyat gibi alanlarda düzenlenen toplantılara önceden hazırlık yaparak gelen uzmanlar, bir dinleyici topluluğu önünde konuşmalarını yapar. Belli bir konuda, aynı ortamda gerçekleştirilen etkinliklerde konuşmacılar tebliğlerini sunar. Bir ya da birkaç gün süren bu etkinliklerin sonunda, yapılan konuşmaların bir değerlendirmesi yapılır. Bu toplantılarda yapılan konuşma metinleri genellikle daha sonra bir kitap biçiminde bir araya getirilir.

Bu parçada sözü edilen sözlü anlatım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Forum
B) Münazara
C) Açık oturum
D) Konferans
E) Sempozyum

5. I. Bilim, sanat, teknoloji gibi alanlarda uzman kişilerin bir topluluk karşısında yaptıkları planlı konuşmalardır.
II. Bir başkan yönetiminde yapılan bu konuşmalarda başkan, alınan kararları kamuoyuna açıklar.
III. Amaç, dinleyiciyi belli bir konu hakkında bilgilendirmek, konuşma yapılan konuya ilişkin gerçekleri anlatmaktır.
IV. Konuşma sırasında dinleyiciler de konuşmalara katılarak görüşlerini ve düşüncelerini açıklar.
V. Bir tür yarışma biçiminde geçen bu konuşmalarda farklı görüşleri savunan iki grubun birbirine üstünlük sağlama çabası görülür.

Yukarıda verilenlerden hangileri, konferansla ilgili olarak söylenebilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) Yalnız IV
E) IV ve V

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

Sunum, Tartışma, Panel,
Forum, Açık Oturum,
Sempozyum, Konferans,
Münazara, Söylev

MÜNAZARA

- İki karşıt düşüncenin, iki grup arasında bir jüri önünde tartışıldığı konuşmalardır.
- Daha çok, okullarda uygulanan bir tartışma çeşididir.
- Tez ve antitez olmak üzere iki karşıt görüşün yer aldığı münazarada savunulan düşünceyi kanıtlama ve tartışmadan galip çıkma amacı güdülmür.

KONFERANS

- Bilimsel veya güncel bir konuda, konunun uzmanı olan kişilerce yapılan açıklayıcı, öğretici konuşmalardır.
- Konferansın amacı, geniş bir kitleye veya uzmanlar grubuna bir konu hakkında bilgi vermektir.
- Hazırlıklı bir konuşma niteliği taşıyan konferanslarda açık, anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.

SÖYLEV

- Belli bir düşünceyi anlatmak, bir ülküyü aşlamak veya halk topluluklarını coşturmak amacıyla yapılan konuşmalara söylev (nutuk) denir.

TEMSİLCİLERİ

- En önemli temsilcileri Eski Yunan'da **Demosthenes**, Roma edebiyatında **Cicero**'dur.
- Ülkemizde **Hamdullah Suphi Tanrıöver**, **Mehmet Emin Yurdakul**, **Halide Edip Adıvar**, **Behçet Kemal Çağlar**, **Mustafa Kemal Atatürk** söylevleriyle tanınmıştır.

Metinlerin Sınıflandırılması

PEKİŞTİRELİM

1. Muhabir:

— Yazılarınızda neden çok yalın ve duru bir dili tercih ediyorsunuz?

Yazar:

— Elbette yalın bir dille, konuşma diliyle yazıyorum. Çünkü ben gazetemde gündemi takip ediyor, güncel gelişmeleri sıcak sıcak geniş halk kitlelerine değerlendiriyorum. Terimlerle yüklü, ciddi, somurtkan bir dili halk yadırgar. O yüzden ben de düşüncelerimi yer yer nükteli söyleyişlerle ve içten bir dille dile getiriyorum. Okuru yormuyorum ama birikimimi de okura aktarmaya çalışıyorum.

Bu diyalogda yazarın gazetede yazıları, aşağıdaki yazınsal türlerden hangisini örneklerdir?

- A) Fıkra B) Mülakat C) Röportaj
D) Sohbet E) Deneme

2. Elazığ'da bir ağa oğlu, su başında kızlardan su istemiş, kızların en güzeli toprak bir maşrapayla su vermiş. Aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir:

- Güzel kız, adın nedir?
— Adım Ceylan, gönlüm seyrân.
— Baban kim, hangi oymaktansın?
— Babam bu illerin beyi Kara Osman.
— Kız çok güzelsin, ben sana kurban.

Bu konuşmadan sonra kız ceylan gibi süzülüp gitmiş. Ağa oğlu kızı babasından istemiş. Ama Kara Osman vermeye yanaşmamış. Oğlan da bir gece baskın yapıp kızı kaçırmış. Gececekleri bölgede karşılarına bir göl çıkmış. Oğlan arabacıya arabayı göle sürmesini söylemiş. Sığ sandıkları dipsiz gölde boğulup gitmişler. Bu gölün adı, Dipsiz Göl olmuş.

Bu parça aşağıdaki metin türlerinden hangisini örneklerdir?

- A) Masal B) Manzum hikâye C) Destan
D) Efsane E) Halk hikâyesi

3. Karga hazretleri, ağızlarında peynir,

Bir dalın üstüne tünemişlerdir.

Tilki kardeş kokuyu alıp gelir,

ona şöyle der:

“— Vay, Bay Karga, günaydın!

Bu ne şirinlik, bu ne güzelliiktir efendim.

Bende yalan yok, sizi pek beğendim.

Hani, sesiniz de tüyünüzze uygunsa eğer

Sultanısınız bu ormanların...”

Karga deli olur bu sözlerle,

Sesinin de güzelliğini göstermek ister,

Koskocaman açar gagasını

Peyniri düşürür yere.

Tilki saldırır peynire

....

Fena hâlde şaşırıp utanır karga

Ve artık biraz geç olsa da

Bir daha aldanmamaya yemin eder.

Bir fablattan alınan bu metinle ilgili olarak

- I. Ders verme amacı güdülmüştür.
II. Öğüt bölümüne yer verilmemiştir.
III. Kardeşlik ve dayanışma teması işlenmiştir.
IV. Kişileştirme ve konuşturma sanatından yararlanılmıştır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

4. I. Öğretici ve açıklayıcı anlatımdan yararlanma
II. Gazete ve dergilerde yayımlanma
III. İleri sürülen görüşleri kanıtlama amacı taşıma
IV. Süslü ve sanatlı bir anlatımdan uzak durma
V. Olumlu ya da olumsuz değerlendirmeler yapma

Yukarıda verilenlerden hangileri makale ile eleştirinin ortak özelliklerinden biri değildir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

Etkinlik

Aşağıdaki cümlelerdeki boşluklara uygun olan sözcükleri yazınız.

1

---, konuşmacı tarafından bir yerde toplanmış topluluğa, bir düşüncüyü coşkulu bir dille anlatan yazıdır.

2

---, bir konunun, karara varmak için çok, çeşitli yönlerden aydınlatılması için küçük bir topluluk önünde, bir sohbet havası içinde tartışılmasıdır.

3

---, dinleyicilerin tartışmalara aktif bir biçimde katıldığı sözlü anlatım türüdür.

4

---, herhangi bir konu üzerinde zıt düşüncelerin karşılıklı olarak savunulmasıdır.

5

---, kitleleri ilgilendiren bir konunun, konuyla ilgili uzmanlar tarafından bir başkan yönetiminde ve dinleyiciler önünde tartışıldığı konuşmalardır.

Cevaplar

1. Söylev
2. Panel
3. Forum
4. Münazara
5. Açık oturum

Metinlerin Sınıflandırılması

1. Bu hikâyelerde, çatışmaya dayalı olaylar bulunmaz. Her zaman, her yerde ve her insanın yaşayabileceği günlük hayat içindeki sıradan durumlar ele alınmıştır. Bu yüzden serim, düğüm ve çözüm planına uyulmaz hatta “serim” ve “çözüm” bölümleri çoğu zaman bulunmaz.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen hikâye türünde eser vermemiştir?

- A) Memduh Şevket Esendal
- B) Sait Faik Abasıyanık
- C) Oktay Akbal
- D) Vüs'at O. Bener
- E) Refik Halit Karay

2. **Aşağıdakilerden hangisi trajedi ve komedide ortak değildir?**

- A) Koro ve diyalog bölümlerinden oluşma
- B) Şiir biçiminde yazılma
- C) Üslupta seçkinlik aramama
- D) Eski Yunan edebiyatında ortaya çıkma
- E) Üç birlik kuralına uyma

3. **“Makale ve sohbet”in karşılaştırıldığı aşağıdaki yargıların hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

- A) Sohbette samimi, konuşma havasında bir dil kullanılırken makalede, ağırbaşlı ve ciddi bir dil kullanılır.
- B) Sohbette okurlara düşüncelerin doğruluğunu kabul ettirme amaçlanmazken makalede düşünceler okura inandırıcı kılınmaya çalışılır.
- C) Makale, gazete çevresinde gelişen metin türü iken sohbet, kişisel hayatı konu alan metin türüdür.
- D) Sohbette öznel yargılar ağırlıklıyken makalede nesnellik daha ön plandadır.
- E) Makalede konular daha derin ve detaylı ele alınırken sohbette daha yüzeysel ele alınır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi, ayraç içinde belirtilen yazı türünün özelliklerini yansıtmaz?**

- A) Birdenbire, önümde bir adamla bir kadın gördüm. Kalpazankaya yolunu sordular. Üstüdesiniz, dedim. Sanki yol hareket etti. İki adımda benden uzaklaştılar. (Öykü)
- B) Ekonomik ve toplumsal kalkınmanın ön şartı olan sanayileşme çok önemlidir. Ne var ki sanayileşme tamamen “yarar” merkezli değildir. Çünkü bugün sanayileşme sonucu hava, su, toprak gibi doğal ortamlar büyük oranda kirlenmektedir. (Makale)
- C) Tuğladan yapılan ve yedigen biçiminde olan Yanık Kalesi, oldukça etkileyici ve güzel bir mekân. Kalenin temelleri hendeğin içindedir. Bu temellerde hamam kubbesi denli iri taşlar vardır. (Gezi yazısı)
- D) Şairin Batı kültürünün değerlerini şiirlerinde kendine özgü biçimiyle dile getirmesi hoş karşılanabilir. Hatta bunu çok başarılı bir şekilde de yapıyor şair ama bu, aynı zamanda kendi kültüründen de bir uzaklaşmadır, şiirimize zarar verir. (Eleştiri)
- E) Lise öğrenciliği yıllarında şiire başladı. İlk şiiri 1927’de *Servetifünun* dergisinde yayımlandı. Bu dergide tanıştığı arkadaşlarıyla “Yedi Meşale” topluluğuna katıldı. (Otobiyografi)

5. Hemen her gün yazıyorum. Güncel olan her tür konuyu yorumlayarak okurlarımı etkileme, düşündürme, uyarma çabası içindeyim. Bana ayrılan köşenin sınırlılığı göz önünde bulundurularak benden görüş ve düşüncelerimi kısa ancak etkili bir dille aktarmam bekleniyor. Hemen her gün ve yinelemeye düşmeden güncel konulara ilişkin yazı yazmanın güçlüğü varın siz tahmin edin. Üstelik bu türde yazmak derin bir bilgi ve kültür birikimine sahip olmayı, akıcı, içten bir anlatım becerisini yakalamayı da gerektiriyor.

Bu parçada düşüncelerine yer verilen yazar, yazılarını aşağıdaki türlerin hangisiyle kaleme almaktadır?

- A) Röportaj
- B) Fıkra
- C) Makale
- D) Hatıra
- E) Mülakat

ÖSYM

Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen kavramla uyuşmamaktadır?

- A) İç konuşmadaki düzenli mantık silsilesinden çıkılarak kahramanın düşüncelerinin art arda ve düzensiz bir biçimde verildiği teknik. (Bilinç Akışı)
- B) Yazarların; olayları açıklamak, kahramanın kimliğine açıklık getirmek veya bir problemi çözmek için, anlattıklarının şimdiki zamanından ayrılarak geçmişe gitmesi. (Geriye Dönüş)
- C) Bir yazarın, başka bir yazarın metninden aldığı parçaları kendi metninin içinde eriterek yeniden yazması. (Metinler Arasılık)
- D) Gerçekliğin farklı alanlarından alınan çeşitli parçaların, doğrudan doğruya, “biçimci” görüşlere uygun olarak birleştirilmesi. (Kurgu)
- E) Yazarın, kahramanların akıllarından geçeni, içlerinden geçirdiklerini, onların kendi kendileriyle konuşması biçiminde yansıtmaması. (Diyalog)

ÇÖZÜM

Yazarların anlatıyı mantık dokusundan uzaklaştırarak başvurduğu teknik, “bilinç akışı”,

Şimdiki zamandan geri döndüğü teknik, “geriye dönüş”,

Bir yazarın, başka yazarların metninden parçaları alıntılarla kullanılması, “metinler arasılık”,

Biçimci görüşe uygun olarak parçaları birleştirme “kurgu” olarak adlandırılır.

Yazarın kahramanların içinden geçeni onların kendi konuşmaları biçiminde vermesi, diyalog değil; iç monolog tekniğine örnektir.

Metinlerin Sınıflandırılması

SINAV PROVASI

1. Ailesi son derece fakirdi. Evde ondan başka dört çocuk daha vardı. Buna rağmen ilk hastalandığı zaman onu ihmal etmemişler; aylarca Gureba Hastanelerine, dispanserlere, eczanelere, hâsılı bedava veya ucuz hasta bakılan bütün yerlere taşımışlardı. Fakat neticede hiçbirinden bir fayda gelmediğini, bütün emeklerin ve ilaç paralarının boşa gittiğini görerek onu kendi hâline bırakmışlardı. Ötekiler de evlattı. Bunu kurtaracağız diye sapasağlam dört çocuğu ziyan etmekte mana yoktu. Ne yapsınlar, bunun da alın yazısı böyle imiş! Bu hâlde yaşayacağı kadar yaşardı. Babanın para vermeden reyini almak için günlerce hastane kapısında beklediği bir büyük doktor ayaküstü,

— İlaçtan fayda beklemeyin, demişti, mümkün olduğu kadar çok güneş alırdırınız. Allah'ın âlâ olduğu kadar da bol ve bedava bir ilâcı...

Fakat belaya bakın ki bu fakir mahallede bu ilaç da doktorun zannettiği kadar bol ve bedava değildi. Hasta çocuğu güzel havalarda sokağa çıkarırlar, kapının önünde bir eski ot minderinin üstüne uzatırlardı.

Bu parçayla ilgili olarak

- Çağrışımına dayalı, okurun çaba göstermesini isteyen bir anlatımı söz konusudur.
- İlahî (tanrısal) bakış açılı anlatıcıya yer verilmiştir.
- İç monologlara yer verilerek kahramanlar kendi ağzından konuşturulmuştur.
- Gösterme tekniğinden yararlanılmıştır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I B) I ve III C) II ve III
D) III ve IV E) Yalnız IV

- Münazara
- Panel
- Açık oturum
- Forum
- Sempozyum

Yukarıda verilenlerin hangisinde tartışmanın sonucunu bir jüri belirler?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Okudunuz mu böyle bir şey? Yoksa televizyon mu söyledi? Yoo! Yoo yooo! Kaptan dedemin gemisi mi batmış? Hadi oradan uğursuzlar! Bugün yarın dönecek Kaptan dedem. Mülazımım da elbet. Beyzadem benim. Çakır gözlüm. Vals yapacağız gene yukarı sofada. Tuna dalgalarıyla. Gemi batmışmış! Hadi oradan. Ağzı kara, derdi bizim bahçıvan Arnavut Müslim Efendi. O misal, ağzı kara bunların, Aa! Siz gene mi geldiniz? Bir de bunlar çıktı başıma görüyor musunuz! Hain domuzlar! Ay, inşallah düş görüyordum! Kör olasıcalar, evime göz koydular. Kandı- rıyorlar beni. Kederlere boğmak istiyorlar. Tez verem olayım da öleyim istiyorlar.

Bu parçada kullanılan anlatma tekniği aşağıdaki-lerden hangisidir?

- A) İç çözümleme
B) Geriye dönüş
C) İç diyalog
D) Özetleme
E) Bilinç akışı

- Kişi, eşya, eser ya da bir yerle ilgili olarak yaptığı inceleme ve tanıtlara yer verilebilir.
- Gazete ve dergilerde yayımlanır.
- Bilimsel bir dil kullanılır, yazar kendi görüş ve izlenimlerini yazılarına yansıtmaz.
- Yazar ele aldığı konuyu, konuşmalarla ve fotoğraflarla desteklemeli; anlattıklarını bir mantık çerçevesine oturtabilmelidir.
- Yalnızca güncel konuların ele alındığı bu türde, mizah ve ironi önemli bir yer tutar.

Yukarıda verilenlerden hangileri röportajla ilgili olarak söylenemez?

- A) I ve II B) I ve III C) Yalnız IV
D) III ve V E) Yalnız V

Etkinlik

Aşağıdaki metinden hareketle ilgili cümleleri, doğru ya da yanlış olarak değerlendiriniz.

İnsanları sevebilmek arzusuyla otelin kapısını açtığım zaman karşıma ilk çıkan insan, bir küfeci çocuğu oldu. Kirli, soluk yanaklarına, çıplak ayaklarına merhametle değil, sevgi ile baktım. Zaten otelin kapısından bu niyetle çıkmamış mıydım? Onu kucaklamak, kösedeki kunduracıdan ona bir lastik ayakkabı, biraz ilerideki dükkândan beyaz bir keten pantolon almak arzusuyla durdum.

— Ne bakıyorsun efendi, dedi, hamal mı lazım?

— Yok çocuğum, dedim.

“Gel sana bir pantolon, bir ayakkabı alayım.” demek üzereydim. Fakat gözlerini görünce vazgeçtim. Yirmi beş kuruş çıkarıp verdim, yürüdüm. Arkamdan koşup iade etti. Yüzünü görmedim fakat elleri kararlı idi.

— Her sakallıyı baban zannetme, anladın mı?

Yirmi beşi aldım. Cevap vermeden yoluma devam etmek istedim. Birden bütün neşemin bir camın kırılışı kadar şangırtı çıkarak düşüp kırıldığını gördüm.

1. Olaylar tanrısal bakış açısıyla anlatılmıştır.

2. Gündelik hayattan bir kesite yer verilmiştir.

3. Anlatıcının ruhsal durumuna değinilmiştir.

4. Betimleyici anlatıma yer verilmiştir.

5. Özetleme tekniğinden yararlanılmıştır.

6. Kişi, zaman ve mekân unsurları belirgindir.

Cevaplar

1. Yanlış 2. Doğru 3. Doğru
4. Doğru 5. Yanlış 6. Doğru

Metinlerin Sınıflandırılması

1. Yazar:

— Son öykü kitabımda, yazarın aradan çekilerek okuyucunun yapıtla baş başa kaldığı tekniği tercih ediyorum. Bu teknikle genellikle diyaloglara yer veririm.

I. Eleştirmen:

— Evet, bu özellik tüm eserlerinizde fark ediliyor. Bununla birlikte size bir şey sormak istiyorum: Son eserinizde, uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleşen olayları öykünün bir yerinde genel hatlarıyla vermeyi ihmal etmişsiniz, bunu bilerek mi yaptınız?

Yazar:

— Haklısınız. Ben okurun biraz yorulmasını, eseri okurken emek vermesini tercih ediyorum. Bu yüzden sözünü ettiğiniz tekniği kullanmıyorum. Kahramanlarının iç dünyasına kadar her şeyi bilen anlatıcıyı kullanarak okura her şeyi verebildiğimi düşünüyorum.

II. Eleştirmen:

— Anlatıcının yapıttaki kahramanlardan biri olduğu bakış açısını kullanarak da aynı etkiyi yakalayabilirsiniz, diye düşünüyorum ama sizin görüşünüze de elbette saygı duyuyorum.

Yukarıdaki diyaloglardan aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Yazar, son öykü kitabında “gösterme tekniğini” kullanmıştır.
- B) I. eleştirmenin, yazarın ihmal ettiğini düşündüğü teknik, “özetleme tekniği”dir.
- C) II. eleştirmenin yazara öneri olarak sunduğu bakış açısı, birinci kişili anlatıcıya yer verilen tekniktir.
- D) Yazar, kahramanların iç dünyası hakkında okurların bilgi sahibi olması için “iç monolog” tekniğini kullanmıştır.
- E) Yazar, “tanrısal (hâkim) bakış açısı”nı tercih ettiğini söylemiştir.

2. Trajedi türüyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Konular tarihten ve mitolojiden seçilir.
- B) Kaba, çirkin, bayağı sözlere yer verilmez.
- C) Üç birlik kuralına (olay, yer, zaman birliği) uyulur.
- D) Kahramanlar toplumun her kesiminden seçilebilir.
- E) Yaşamın acıklı yönleri anlatılarak seyircide acıma hissi uyandırılmaya çalışılır.

3.

- Tiyatro oyunlarında konuşanların söyledikleri sözlerden her birine verilen ad.
- Sahnenin arkasında duran ve gerektiğinde oyunculara sözlerini fısıltıyla söyleyip hatırlatan görevli.
- Bir oyunda konunun ana bölümlerinden her biri.
- Oyuncuların hazırlıklarını yaptığı ve sahneye çıkmak için beklediği sahne arkasındaki bölüm.
- Oyuncuların, duygu ve düşüncelerini yüz hareketleriyle anlatması

Aşağıdaki terimlerden hangisi, yukarıdaki açıklamalardan biriyle eşleştirilemez?

- A) Dekor
- B) Mimik
- C) Suför
- D) Perde
- E) Replik

4.

- I. Toplumun genelini ilgilendiren güncel konuların ele alındığı
- II. Kişisel yargıların ve yorumların yer aldığı senli benli bir anlatımın olduğu
- III. Herhangi bir düşünsel ya da kurgusal plana bağlı kalınmadan yazıldığı
- IV. Ele alınan konuların mutlaka kanıtlanması gerektiği
- V. Yanlış anlaşılmalara yer vermekten kaçınan ya da bir anlatımla yazıldığı

Haber yazılarıyla ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri söylenebilir?

- A) I ve II
- B) I ve V
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) IV ve V

5.

Masallarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gerçek dışı kişilerin başından geçen hayal ürünü olaylar anlatılır.
- B) İyilik-kötülük, doğruluk-haksızlık, güzellik-çirkinlik gibi çatışmalar üzerine temellendirilir.
- C) Millî ve dinî motiflere çokça yer verilerek insanlara dinsel ve ahlaki öğütler verilir.
- D) Anlatmaya bağlı edebî metinlerden biridir.
- E) Olaylar; döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerine bağlı kalınarak işlenir.

Etkinlik

Aşağıdaki cümlelerdeki boşluklara uygun olan sözcükleri yazınız.

Günlük yaşamdaki kesitlerin aktarımına dayanan ---- hikâyesinde, serim-düğüm ve çözüm bölümlerine sıkı sıkıya bağlı kalmak söz konusu değildir.

Gazete ve dergilerde yayımlanan ----, günlük konularla ilgili, kısa ve esprili yazıdır.

Masalın ---- bölümünde, masala giriş yapılır ve tekerleme dile getirilir.

İlkelerini V. Hugo'nun belirlediği ---- türünün edebiyatımızdaki temsilcilerinden biri de Namık Kemal'dir.

Bir yeri ya da bir kişiyi tanıtmak için yazılan ---- türünün edebiyatımızdaki temsilcileri arasında Yaşar Kemal ve Sait Faik de vardır.

Bir kişinin günlük yaşantısını ve tanıklıklarını tarih atarak günü gününe yazdığı yazılar ---- olarak adlandırılır.

Kişinin zihninden geçenlerin mantık süzgecinden geçirilmeden olduğu gibi aktarılmasına dayanan ---- tekniği, postmodernist romanlarda sıkça kullanılmaktadır.

Kahramanları hayvanlardan oluşan ---- türünde teşhis ve intak sanatlarından yararlanır.

Cevaplar

- 1. durum
- 2. fıkra
- 3. döşeme
- 4. dram
- 5. röportaj
- 6. günlük
- 7. bilinç akışı
- 8. fabel

İSLAMİYET ÖNCESİ VE DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

KAVRAYALIM

1. (I) İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Dönemi'nde ozan, kam, baksı, şaman gibi adlar verilen söz ustası şairler vardı. (II) Herkesin hürmet ettiği bu kişiler yuğ adı verilen ölüm törenlerinde şiirler okurdu. (III) Yuğ törenlerinde okunan bu şiirlere sagu adı verilirdi. (IV) Sığır ya da şölen adı verilen törenlerde ise aşk, doğa, yiğitlik gibi konuların yer aldığı koşma adlı şiirler okunurdu. (V) Bu şiirler, başka dillerin etkisinden uzak, saf bir Türkçe ile söylenirdi.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki ölçütlerden biri değildir?

- A) Dinî yaşantı ve dinsel anlayışlar
B) Dilde meydana gelen değişimler
C) Savaşlar ve toplumsal hareketler
D) Yaşanan coğrafya ve göçler
E) Ekonomi ve ticaretteki gelişmeler

3. Orhun Yazıtları'yla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bu yazıtlar, 8. yy.da Tonyukuk, Bilge Kağan ve Kül Tigin adına dikilmiştir.
B) Dörtlük nazım biçimiyle söylenen şiirlerden oluşan bu yazıtlarda özlü ve sade bir dil kullanılmıştır.
C) Söylev türünün ilk örneği olan yazıtlarda Türk milletinin birlik olması gerektiği vurgulanmıştır.
D) Üç tarafı Köktürkçe, bir tarafı Çince olan bu metinlerde Türk tarihi, kültürü ve medeniyetiyle ilgili önemli bilgiler verilmiştir.
E) Yazıtlar, ilk kez 1893 yılında Danimarkalı Wilhelm Thomsen tarafından okunmuştur.

4. Yapay destan, yakın çağlarda, herhangi bir tarih olayın bir şair tarafından destan kurallarına uygun olarak yazılmasıdır. Türk edebiyatında ----, ---- adlı yapıtı bir yapay destan niteliği taşımaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisinde verilenler sırasıyla getirilemez?

- A) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın - *Üç Şehitler Destanı*
B) Kayıkçı Kul Mustafa'nın - *Genç Osman Destanı*
C) Ceyhun Atuf Kansu'nun - *Sakarya Meydan Savaşı*
D) Mehmet Akif Ersoy'un - *Çanakkale Şehitlerine*
E) Cahit Külebi'nin - *Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda*

5. Aşağıda verilenlerden hangisi tümüyle İslam Öncesi Dönem'e ait edebî ürünlerden oluşmuştur?

- A) Semai - sav - destan - koşuk
B) Ağıt - koşuk - destan - varsağı
C) Sagu - koşuk - sav - destan
D) Sagu - koşuk - varsağı - destan
E) Mâni - koşuk - varsağı - sagu

6. Türk edebiyatının dönemleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî Edebiyat sanatçıları köylü ve işçilerin sorunlarına değinerek ideolojik bir yaklaşımla edebî kaygılardan uzak durmuştur.
B) Divan edebiyatı sanatçıları Arapça-Farsça sözcük ve tamlamalarla yüklü, süslü bir dil kullanmıştır.
C) Türk edebiyatı, Tanzimat edebiyatıyla birlikte Batılı edebî türlerle tanışmıştır.
D) İslamiyet Öncesi Dönem'de söyleyeni belli olmayan ürünler ortaya konmuştur.
E) Halk edebiyatında şairler, şiirlerini ağırlıklı olarak hece ölçüsüyle ve sade bir dille oluşturmuştur.

TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI (...-XI. yüzyıl)

Sözlü Edebiyat

Yazılı Edebiyat

İSLAMİYET ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI (XI-XIX. yüzyıl)

Divan Edebiyatı

Halk Edebiyatı

Anonim Halk
Edebiyatı

Dinî-Tasavvufi
(Tekke) Halk Edebiyatı

Âşık Edebiyatı

BATİ ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI (1860-...)

Tanzimat Dönemi
Edebiyatı (1860-1896)

Servetifünun
Dönemi Edebiyatı
(Edebiyatıcedide)
(1896-1901)

Fecriatı Topluluğu
(1909-1912)

Millî Edebiyat Dönemi
(1911-1923)

Cumhuriyet Dönemi
Türk Edebiyatı
(1923-...)

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

1. Destan, Emevilerin Hristiyanlarla yaptıkları savaşlarda büyük kahramanlıklar göstermiş Abdullah isimli bir kişiyle ilgili olarak doğmuştur. Destan kahramanı, hem çok bilgili hem çok dindar ve cömerttir. Müslümanlığı yaymak için yaptığı mücadelelerde insanların yanında büyücü, cadı ve dev gibi olağanüstü güçlerle de savaşır. "Aşkar Devzâde" isimli atı da kendisi gibi kahramandır. Arap, Fars ve Türklerin 10-20. yüzyıllar arasında oluşturdıkları ortak İslam kültür dairesinin ürünlerinden biri olmakla beraber Türkler arasında da yayılmıştır.

Bu parçada sözü edilen destan, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Satuk Buğra Han Destanı*
B) *Danışment Gazi Destanı*
C) *Battal Gazi Destanı*
D) *Köroğlu Destanı*
E) *Edige Destanı*

2. Koşukla ilgili olarak aşağıda verilen yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Sürek avlarında, şölen ve sığır törenlerinde söylenmiştir.
B) Dörtlük nazım birimiyle söylenen bu şiirler, "aaxa" biçiminde kafiyelenmiştir.
C) Doğa, at, silah sevgisi, kahramanlık, savaş gibi konular işlenmiştir.
D) Genellikle yarım uyak ve redif ahenk ögesi olarak kullanılmıştır.
E) Yalnızca hece ölçüsüyle söylenen bu şiirlerde yabancı etkilerden uzak yalın bir dil kullanılmıştır.

3. Kaşgarlı Mahmut'un *Divanü Lügati't-Türk* adlı eserinde Zülkarneyn olarak bahsettiği İskender; Semerkant'ı geçerek Türk ülkelerine yönelince Türk haklarını, Hucend Irmağı kıyısına kırk gözcü yerleştirerek ona karşı tedbir aldı. İskender yaklaşıncı bu gözcüler, hükümdarın Balasagun'daki sarayı önünde 360 nevbet yani nöbet davulu çaldı. Türkler, gece başını yaparak İskender'in öncülerini bozguna uğrattı. İskender ile Türkler barıştı ve İskender geri döndü.

Bu parçada anlatılanlar aşağıdaki destanlardan hangisiyle ilgilidir?

- A) *Şu* B) *Oğuz Kağan* C) *Siyenpi*
D) *Alp Er Tunga* E) *Ergenekon*

4. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen destanla uyuşmamaktadır?

- A) Truva Savaşı ve bu savaşta yer alan insanlarla ilgili söylenceleri dile getiren, manzum bir destandır. (*İlyada*)
B) 3000 yıllarının ilk yarısında Mezopotamya'daki Uruk kentinde hüküm süren ve ölümsüzlüğü arayan bir kralın öyküsüdür. (*Gılgamış*)
C) İspanyolların ulusal kahramanı Rodrigo'nun 11. yüzyılda Araplarla mücadelesini anlatır. (*La Cid*)
D) 12. yüzyılda Kıpçak Türkleriyle Rusların yaptıkları savaşlar ve bu savaşta kahramanlıklar gösteren Rus bir kahramanın mücadeleleri anlatılır. (*Kalevela*)
E) Destanda ilk insanın yaratılışından başlanarak İran'da Arapların egemen olduğu döneme kadarki süreç anlatılır. (*Şehname*)

5. Aşağıdaki yapıt-yazar eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Kaybolmuş Cennet* - Milton
B) *Çılgın Orlando* - Voltaire
C) *Kurtarılmış Kudüs* - Tasso
D) *Aeneis* - Vergilius
E) *İlahi Komedi* - Dante

6. Orijinal Metin Günümüz Türkçesiyle
Öpkem kelip ogradım Öfkelenip dışarı çıktım
Arslanlayu kökredim Arslan gibi kükredim
Alplar başın togradım Yiğitler başını doğradım
Emdi meni kim tutar Şimdi beni kim tutabilir

Kanı akıp yoşuldu Kanı akıp boşandı
Kabı kamugdeşildi Derisi baştan başa değildi
Ölüg birle koşuldu Ölülerle bir oldu
Togmuş küni uş batar Doğan güneş işte batıyor

Bu dizelerden yola çıkıldığında İslamiyet öncesi Türk edebiyatıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kahramanlık, şiirlerde yaygın bir biçimde işlenen temalardan biridir.
B) Dil; yabancı dillerin etkisinden uzak, yalın bir yapıdadır.
C) Hece ölçüsü kullanılmıştır.
D) Nazım birimi olarak dörtlük kullanılmıştır.
E) Tapşırma geleneği sürdürülmüştür.

Destanların Oluşum Aşamaları

Doğuş (Çekirdeklenme): Önemli tarihî ve sosyal olaylar, bu olaylar içinde kahramanlaşmış kişiler görülür.

Yayılma safhası: Olayın ve kahramanlığının sözlü gelenek yoluyla yayıldığı safhadır.

Tespit ve yazıya geçirilme: Sözlü gelenekte yaşayan destanı, bir şair, derleyip yazıya geçirir.

DESTAN TÜRLERİ

Doğal Destan

- Birtakım olaylar sonucu kendiliğinden oluşan destanlardır. Örneğin *Bozkurt Destanı*

Yapay Destan

- Bir şairce oluşturulan destanlardır. Örnek olarak *Fazıl Hüs-nü Dağlarca*'nın *Üç Şehitler Destanı*

YAZILI EDEBİYAT

Orhun Yazıtları

- Yazılı edebiyatın en eski belgelelidir. Göktürk Devleti'nin kurucularından *Bilge Kağan*, *Kül Tigin* ve *Vezir Tonyukuk* adına dikilmiştir.
► Türk ve Türkçe adı, ilk kez bu yazıtlarda geçmektedir.
► Yazıtlar, türünün ilk örneği sayılmaktadır.
► Tarih, anı türünün de bir bakıma ilk örnekleri sayılabilir.
► İlk kez 1893 yılında Danimarkalı *Wilhelm Thomsen* tarafından okunmuştur.

Orhun Yazıtları

Tonyukuk (Tunyukuk) Yazıtı: 720-726 yılları arasında Vezir Tonyukuk adına dikilmiştir.

Kül Tigin Yazıtı: 732 yılında Bilge Kağan tarafından kardeşi, Kül Tigin adına dikilmiştir.

Bilge Kağan Yazıtı: Yazarı *Yol-lug Tigin* olan bu yazıt, 734 yılının da Bilge Kağan adına dikilmiştir.

İslamî Dönem İlk Ürünler

KAVRAYALIM

1. ---- Araplara Türkçe öğretmek, söz varlığı, anlatım özelliği, kültürel zenginlik açısından Türkçenin Arapçadan hiç de geri kalmayan bir dil olduğunu göstermek amacıyla yazılmıştır. Yapıt, Türkçenin en önemli kültür hazinesidir. Yapıtın temel söz varlığını Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi oluşturur. ---- eserini oluştururken bir alan araştırmacısı gibi çalışmış, böylece Türk dilinin lehçelere göre dil bilgisi kurallarını başarıyla ilk kez belirlemiştir. Yapıtta, İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait pek çok koşuk, sagu, sav örneği yer almaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) *Kutadgu Bilig* - Yusuf Has Hacıp
B) *Muhakemetü'l-Lügateyn* - Ali Şir Nevayi
C) *Mukaddimetü'l-Edep* - Zemahşeri
D) *Şecere-i Türki* - Ebu'l Gazi Bahadır Han
E) *Divanü Lügati't-Türk* - Kaşgarlı Mahmut

2. ----, ---- adlı yapıtının muhtevasını genel anlamda İslam düşüncesinin ana konuları, Horasan sufiliğinin temel esasları teşkil etmektedir. İlahi aşk, tevhit, ilahi irade ve kudret, Hz. Peygamber'e hürmet ve peygamber sevgisi, sünnete uyma, günah ve sevaplar, Allah'ın kahır ve rahmeti, züht ve takva kitaptaki konuların temelini oluşturmaktadır. Dörtlük ve gazel tarzı şiirlerin yer aldığı yapıt, Türk edebiyatındaki ilk tasavvufi eserdir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Ahmet Yesevi'nin - *Divan-ı Hikmet*
B) Edip Ahmet Yükeki'nin - *Atabetü'l-Hakayık*
C) Ali Şir Nevayi'nin - *Mizanü'l-Evzan*
D) Yusuf Has Hacıp'ın - *Kutadgu Bilig*
E) Âşık Paşa'nın - *Garipname*

3. Yapıttaki "bâb" adı verilen bölümlerinin başlıklarından da anlaşıldığı gibi, Türk-İslam dünyasının kültür çerçevesi içinde, fertlerin terbiyesi için belirlenmiş esasları, olduğu gibi Türkçe ve manzum olarak tekrarlayan bir ahlak kitabıdır. Eserdeki fikirler çok defa ayet, hadis veya başka Arapça beyitler ile desteklenmektedir. Edip Ahmet Yükeki, bu eserinde dizelelerine kendi yorum ve görüşlerini dâhil etmeden bilinen dinî ve ahlaki esasları güzel bir Türkçe ile ifade etmeyi tercih etmiştir.

Bu parçada sözü edilen yapıt aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Divanü Lügati't-Türk*
B) *Atabet'ül-Hakayık*
C) *Divan-ı Hikmet*
D) *Kitab-ı Dede Korkut*
E) *Muhakemetü'l-Lügateyn*

4. ***Dede Korkut Hikâyeleri*'yle ilgili olarak**

- I. 15. yy.da yazıya geçirilmiştir.
II. Hikâyelerin yazarı, aynı zamanda çoğu hikâyenin kahramanı olan Dede Korkut'tur.
III. 12 hikâyeden oluşan bu metinlerde, şiir ve düzyazı iç içe kullanılmıştır.
IV. İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait olan bu hikâyelerde olağanüstü öğelere yer verilmiştir.
V. Açık, yalın bir dil kullanılmış; yabancı dillerin etkisi sınırlı kalmıştır.

yargılarından hangileri yanlıştır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve V
E) IV ve V

İSLAMİYET DÖNEMİ İLK ÜRÜNLER

- Türkler, İslamiyet'in kabulüyle birlikte yeni bir kültür dairesine girmiş; sosyal ve kültürel yaşamda yeni bir dönem açılmıştır.
- 11. yy.da başlayan bu dönem, Tanzimat Dönemi'ne kadar devam etmiştir.
- Bu dönemde İslamiyet, toplumu şekillendirirken İslamiyet öncesi kültür de yaşamaya devam etmiştir. Bundan dolayı bu döneme, "**Geçiş Dönemi**" de denmiştir.

İSLAMİYET DÖNEMİ İLK ÜRÜNLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Uygur alfabesinin yanında Arap alfabesi de kullanılmış, İslam dinine ait kavramlar edebiyatı zenginleştirirken Türkçe de Arapça ve Farsçadan etkilenmiştir.
- Yapıtlar; Türklere İslam dinini ve kültürünü öğretmek, Türk kültürünün yaşamasını sağlamak, topluma ve devleti yönetenlere ahlaki dersler vermek için yazılmıştır.
- Aruz ölçüsü kullanılmaya başlanmış, Fars ve Arap edebiyatına ait nazım biçimleri kullanılmıştır.
- Şiirlerde dörtlüğün yanında beyit de kullanılmıştır.

Bilgi

Bu dönemde şu yapıtlar verilmiştir:
Kutadgu Bilig, *Atabetü'l-Hakayık*
Divan-ı Hikmet, *Divanü Lügati't-Türk*,

İslamî Dönem İlk Ürünler

1. Kutadgu Bilig'le ilgili olarak

- Mesnevi nazım biçimiyle yazılmış, aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- Yapıtta, belli kavramları temsil eden dört sembolik kişilik yer almaktadır.
- Yusuf Has Hacıp tarafından yazılan yapıt, Abbasi Halifesi Ebu'l Kasım Abdullah'a sunulmuştur.
- Şiir ve düzyazı iç içedir.
- Toplum hayatındaki bozuklukları düzeltmek, insanı mutlu edecek yolların neler olduğu dönemin hükümdarına öğütler biçiminde dile getirilmiştir.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) Yalnız II C) I ve III
D) III ve IV E) IV ve V

- Salur Kazanın Evinin Yağmalanması
- Kazan Beyin Oğlu Uruz Beyin Tutsak Olması
- Koca Duha Oğlu Deli Dumrul
- Çaştani Bey Hikâyesi
- Prens Papamkara ve Kalyanamkara

Yukarıda verilenlerden hangileri Dede Korkut Hikâyeleri'nden biri değildir?

- A) I ve III B) Yalnız III C) II ve IV
D) III ve IV E) IV ve V

- Yıglap udu artadım
Bagrım başın kartadım
Kaçmış kutug irtedim
Yagmur kipi kan saçar

Edgü er süngüki erir, atı kalır.
(İyi insanın kemiği erir, adı kalır.)Beş erngek tüz ermes.
(Beş parmak bir değildir.)

Yukarıdaki örnekler, aşağıdaki eserlerin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Divanü Lügati't-Türk
B) Muhakemetü'l-Lügatayn
C) Kutadgu Bilig
D) Divan-ı Hikmet
E) Atabetü'l-Hakayık

- Türkler, 8. yüzyıldan itibaren İslamiyet'i kabul etmeye başlamış; İslamiyet'le birlikte Türk edebiyatında önemli değişimler yaşanmıştır. İslamiyet'in kabulüyle Türk edebiyatında İran ve Arap edebiyatının etkisiyle yeni tür ve şekiller kullanılmaya başlanmıştır. Türk edebiyatına gazel, kaside, mesnevi, ilahi gibi yeni nazım türleri; beyit, bent gibi nazım birimleri girmiştir. İslam uygarlığı etkisinde verilen ---- gibi ilk eserler "Geçiş Dönemi" denilen bu dönemde verilmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Kutadgu Bilig
B) Atabetü'l-Hakayık
C) Risaletü'n-Nushiyye
D) Divan-ı Hikmet
E) Divanü Lügati't-Türk

- Aşağıdakilerden hangisi Kutadgu Bilig'de geçen sembolik kahramanlardan biri değildir?

- A) Kuntogdı B) Aytoldı
C) Ögdülmüş D) Odgurmış
E) Kül Tarkan

- Aşağıdaki açıklamaların hangisi ayraç içindeki eserle ilişkilendirilemez?

- A) İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait koşuk, sagu ve sav örnekleri içerir. (Divanü Lügati't-Türk)
B) Belirli bir sosyal rolü ve değeri temsil eden dört sembolik karaktere yer verilmiştir. (Kutadgu Bilig)
C) Didaktik bir anlayışla oluşturulan eserde beyit ve dörtlük nazım birimleri kullanılmıştır. (Atabetü'l-Hakayık)
D) Dinî ve tasavvufi konular, yalın bir dille ele alınmıştır. (Divan-ı Hikmet)
E) Dinî bir duyarlılıkla şekillendirildiğinden İslamiyet öncesi motiflere yer verilmemiştir. (Kitab-ı Dede Korkut)

DİVANÜ LÜGATİ'T-TÜRK

- Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072-1074 yılları arasında yazılan yapıt, Halife imam Ebu'l Kasım Abdullah'a sunulmuştur.
- Araplara Türk dilini öğretmek amacıyla yazılan yapıt, 8.000'e yakın Türkçe kelimenin açıklamasını içeren bir sözlüktür.
- Kaşgarlı Mahmut, yapıtta Türkçe sözcüklerin anlamını vermekle kalmamış; **koşuk, sagu ve sav örneklerine yer vererek** bu örnekleri toplayan ilk yapıt olmuştur.
- Yapıtta Türk boylarının yaşam biçimleri ve yaşadıkları coğrafya hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Yapıt, bu yönüyle aynı zamanda bir ansiklopedidir.
- Kaşgarlı Mahmut esere o döneme ait bir de Türk illeri haritası eklemiştir.
- Kaşgarlı Mahmut'un amacı **Araplara Türkçeyi öğretmek** olsa da Türkçenin Arapçadan üstün bir dil olduğunu göstermek istemiştir.

ATABETÜ'L HAKAYIK

- 12. yy.da **Yükneklî Edip Ahmet** tarafından yazılan yapıt, Türk ve Acem Meliki Muhammed Dâd İspehsalar Bey'e sunulmuştur.
- "**Hakikatlerin eşiği**" anlamına gelen yapıt, aruzun "feülün/ feülün/ feülün/feül" kalıbıyla yazılmıştır.
- Yapıtta, bilginin yararı ile cahilliğin zararları, cömertliğin övgüsü, alçak gönüllülüğün erdemleri işlenmiştir.
- Bir **nasihatname** özelliği gösteren yapıt, didaktik bir anlayışla yazılmıştır.
- Aruzla şiir yazma geleneğinin yeni başlamış olmasından dolayı yapıtta çok sayıda aruz kusuru bulunmaktadır.
- 14 bölümden oluşan yapıtta **40 beyit ve 101 dörtlük** bulunmaktadır.
- Yapıtı, dönemin diğer yapıtlarından ayıran en önemli özelliği ayet ve hadisler çokça yer vermesidir.

İslamiyet Öncesi ve Dönemi Türk Edebiyatı

PEKİŞTİRELİM

1. “Türk dili ile Arap dilinin atbaşı beraber yürüdükleri bilinsin diye Halil’in *Kitabü’l-Ayn*’ında yaptığı gibi, kullanılmakta olan kelimelerle bırakılmış bulunan kelimeleri bu kitapta birlikte yazmak, ara sıra gönlüme doğar dururdu. Ben onların (yani Türklerin) en uz dillisi, en açık anlatanı, akılca en incisi, soyca en köklüsü, en iyi kargı kullananı olduğum hâlde onların şehirlerini, çöllerini baştan başa dolaştım. Türk, Türkmen, Oğuz, Çiğil, Yağma, Kırgız boylarının dillerini, kafiyelerini belleyerek faydalandım. Öyle ki ben de onlardan her boyun dili en iyi şekilde yer etti. Ben onları en iyi surette sıralamış, en iyi düzenle düzenlemişimdir.”

Bu parçada konuşan kişi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Yusuf Has Hacıp B) Seydi Ali Reis
C) Kaşgarlı Mahmut D) Ahmet Yesevi
E) Edip Ahmet Yükneki

2. Aşağıdakilerden hangisi, Türk destanlarında yer alan mitolojik öğelerden biri değildir?

- A) Ağaç B) Ev C) Rüya
D) Geyik E) Mağara

3. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen kavramla uyuşmamaktadır?

- A) Konusu daha çok aşk, tabiat güzellikleri, savaş ve yiğitlik olan şiiirlerdir. (Koşuk)
B) İslamiyet öncesi Türk edebiyatında bir düşünceyi, bir deneyimi, bir öğüdü, en az sözcükle kısaca anlatan söz kalıplarıdır. (Sav)
C) Toplumu derinden etkileyen olaylar sonucunda halk arasında kendiliğinden oluşan ve dilden dile anlatılan uzun nazım türüdür. (Destan)
D) Eski Türklerde ölen kişinin ardından düzenlenen cenaze merasimlerinin genel adıdır. (Sığır)
E) Ölen kişinin yitliğini, yaptığı işleri, değerini anlatan, ölümünden doğan acıyı dile getiren şiiirlerdir. (Sagu)

4. (I) Eski Türkçe, Türklerin VIII. asırdan XIII. asra kadar kullandıkları tek yazı dilidir. (II) Türkler; bu dönemde Köktürk, Uygur, Arap ve Kiril alfabelerini kullanmışlardır. (III) Eski Türkçenin etkili olduğu dönemde *Orhun Kitabeleri*, Uygurlardan kalan daha çok Buda ile Mani dinlerine ait metinler, Karahanlılar Devri’nde *Kutadgu Bilig*, *Divanü Lügati’t-Türk* ve *Atabetü’l-Hakayık* gibi eserler verilmiştir. (IV) Eski Türkçeden sonraki dönem olan Orta Türkçede dilimiz, Kuzey-Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi olarak ikiye ayrılmıştır. (V) Batı Türkçesi; Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi aşamalarından geçerek günümüzde konuştuğumuz Türkiye Türkçesini de içermektedir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet Öncesi Türk destanlarından biridir?

- A) *Manas Destanı*
B) *Satuk Buğra Han Destanı*
C) *Ergenekon Destanı*
D) *Edige Destanı*
E) *Cengiz Han Destanı*

6. *Kutadgu Bilig*’le ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) “Mutluluk veren bilgi” anlamına gelen eser, Geçiş Dönemi’nin bilinen ilk ürünüdür.
B) Karahanlı Türkçesiyle, mesnevi nazım biçiminde yazılmıştır.
C) Esas bölümünü beyitlerin oluşturduğu eserde 173 dörtlük de vardır.
D) Dört sembolik kişinin kendi aralarında konuşmalarıyla devlet yönetiminin nasıl olması gerektiğinden söz ettiği için eser, aynı zamanda edebiyatımızdaki ilk siyasetnamedir.
E) Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan eser, Karahanlı hükümdarı Tabgaç Buğra Han’a sunulmuştur.

Etkinlik

Aşağıda verilen destanlarla ulusları eşleştiriniz.

1 Mahabharata

2 Beowulf

3 Le Cid

4 Chanson de Roland

5 Igor

6 İlyada

7 Gilgamesh

Rus

Fransız

Sümer

İngiliz

Hint

Yunan

İspanyol

Cevaplar

1.e 2.d 3.g 4.b 5.a
6.f 7.c

İslamiyet Öncesi ve Dönemi Türk Edebiyatı

SINAV PROVASI

1. (I) Oğuzların düşmanlarıyla ve doğaüstü güçlerle mücadelelerini konu alan *Dede Korkut Hikâyeleri*, on iki hikâye ve bir ön sözden oluşur. (II) Hikâyeler, XIV. yy. sonlarında veya XV. yy. başlarında Dede Korkut tarafından derlenmiştir. (III) Oğuz Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan bu hikâyelerin, biri Dresden’de diğeri Vatikan’da olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. (IV) Destandan halk hikâyesine geçiş dönemi eseri olan hikâyelerde gerçeğe yakın olaylar olduğu gibi olağanüstülükler içeren bölümler de vardır. (V) Şiir ve düzyazı iç içe bir anlatımı olan hikâyelerde olay anlatımının yapıldığı bölümler düzyazı, duygu ve coşkunun öne çıktığı bölümler şiir biçimindedir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Destanlar bir ulusun kültürel kodlarını yansıtan en önemli belgelerdir. *Nibelungen*, *Ramayana*, *Chanson de Roland*, *Beowulf* gibi destanları incelediğimizde o ulusun, tarihsel ve kültürel değerlerine, kolektif bilinçaltına ulaşabiliriz.

Bu parçada destanı anılmayan ulus aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İngiliz B) Fransız C) Hint
D) İspanyol E) Alman

3. **İslam öncesi Türk şiiriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Dize başı ya da dize sonu kafiye kullanılmıştır.
B) Dil, yabancı etkilerden uzak, sade ve duru bir nitelik taşımaktadır.
C) Çoğunlukla hece ölçüsü kullanılmakla birlikte aruz da kullanılmıştır.
D) Benzetmelerde doğadan yararlanılmış; daha çok aşk, ayrılık, kahramanlık, yurt ve doğa sevgisi gibi konular işlenmiştir.
E) Söyleyeni belli olmayan şiirler, sözlü gelenek içinde doğmuş ve dilden dile yayılmıştır.

4. (I) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı, MÖ 4000’li 3000’li yıllardan başlayarak Türklerin İslamiyeti kabul ettiği XI. yüzyıl ortalarına kadar sürer. (II) Bu dönemde ortaya konan şiirler, dinsel ya da kültürel törenlerde okunmuş, kuşaktan kuşağa aktararak taşınmıştır. (III) Bu şiirler; kam, ozan, baksı ve şaman denilen şairlerce “kopuz” eşliğinde söylenmiştir. (IV) Yedili, sekizli, on birli hece ölçüleriyle söylenen bu şiirlerde, doğa, aşk, kahramanlık, cesaret, binicilik, at sevgisi, askerlik, ölüm gibi konular işlenmiştir. (V) Bu dönemde ortaya konan, koşuk, sagu ve destan gibi kimi ürünler, Yusuf Has Hacıp’in *Kutadgu Bilig* adlı yapıtında derlenmiştir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. **Ulusların tarih öncesi çağlarında oluşmuş, olağanüstü olaylarla, doğaüstü kahramanlarla ve kahramanlıklarla yüklü, öyküleyici özellikler taşıyan uzun şiirlere ne ad verilir?**

- A) Destan B) Koşuk C) Türkü
D) Sagu E) Sav

6. • Bu destan XI ile XII. yüzyıllarda Kırgız kültür dairesi içinde meydana gelmiştir.
• Destanda İslamiyet’i yaymak için mücadele eden bir kahramanın karşılaştığı engellerle mücadelesi anlatılmıştır.
• İslamiyet öncesi Türk kültür, inanç ve kabullerine yer verilen destanda yaklaşık 500 bin dize yer almaktadır.

Bazı özellikleri verilen destan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Battal Gazi* B) *Edige*
C) *Koroğlu* D) *Manas*

E) *Satuk Buğra Han*

ÖSYM

Aşağıdakilerden hangisi, *Kutadgu Bilig*’de yer alan kişi ve onun temsil ettiği kavramlar arasında değildir?

- A) Alp Er Tunga - Doğruluk
B) Ay Toldı - Saadet
C) Kün Togdı - Kanun
D) Ögdülmüş - Akıl
E) Odgurmuş - Akıbet

ÇÖZÜM

“Alp Er Tunga” Saka Türklerinin hükümdarıdır ve *Kutadgu Bilig*’de “doğruluk” kavramını sembolize etmektedir.

Cevap A

ÖSYM

- 12. yy.da Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır.
- Türk kültürünün Orta Asya sahasında İslamiyet’in kabulüyle başlayan değişiminin ve yeniden yapılanmasının ilk ürünlerindendir.
- Eser, İslam ruhuna uygun ideal insan ve toplum oluşturma çabalarının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Bazı özellikleri verilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Divan-ı Hikmet*
B) *Kutadgu Bilig*
C) *Atabetü'l-Hakayık*
D) *Divanu Lügâti't-Türk*
E) *Vesiletü'n-Necât*

ÇÖZÜM

Ahmet Yesevi tarafından yazılan ve İslam ruhuna uygun ideal insan oluşturma çabasının ürünü olan yapıt, *Divan-ı Hikmet*’tir.

Cevap A

HALK EDEBİYATI

Genel Özellikler - Anonim Halk Edebiyatı (Halk Hikâyeleri - Geleneksel Türk Tiyatrosu)

KAVRAYALIM

1. (I) Halk edebiyatı; anonim halk edebiyatı, âşık edebiyatı ve tekke-tasavvuf edebiyatı olmak üzere üçe ayrılır. (II) Hece ölçüsü ve dörtlülük nazım birimi esasına dayanan bu edebiyatta anonim ürünleri türkü, mâni, ninni gibi eserler oluşturur. (III) Tekke şairlerinin Allah sevgisini işledikleri şiirlere ilahi denir ve ilahilere farklı tarikatlarda değişik adlar verilir. (IV) Tekke şiirinde devriye, şathiye, nutuk; âşık edebiyatında da koşma, semai, varsağı, destan gibi nazım biçimleri vardır. (V) Koşma ve semailerle tanınan ve 15. yy.da yaşayan Karacaoğlan, âşık edebiyatının en ünlü sanatçılarından.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. **Hacivat:** “Karagöz, geçmiş ola!”

Karagöz: “Hacivat, pek yorulduğum, edelim mola. (Durur.)”

Hacivat: “Yıktın perdeyi, eyledin vîrân, varayım sahibine haber vereyim hemân! (Gider.)”

Karagöz: “Şikeste beste ma’zûr! Her ne kadar sürç-i lisân ettikse affola!” Yarın akşam ... oyununda yakan elime geçerse Hacivat, bak ben de sana ne oyunlar oynarım. (Gider.)

Yukarıda verilen parça Karagöz oyununun hangi bölümünden alınmıştır?

- A) Giriş B) Muhavere
C) Fasil D) Bitiş
E) Döşeme

3. **Orta oyunundaki tiplerle ilgili olarak aşağıdaki açıklamaların hangisinde bilgi yanlış vardır?**

- A) Külhanbeyi; genellikle mâni okuyup argo konuşan, nara atarak yürüyen tulumbacı bir kabadıdır.
B) Zenne; kadınların sahneye çıkmasının hoş görülmemesi nedeniyle takma bıyık, sakal ve kısa saçla sahneye çıkan kadındır.
C) Çelebi; terbiyeli, ince, zevk sahibi ve şık olmasının yanında züppe ve zampara rolünü oynayan mirasyedi gençtir.
D) Kavuklu; iyi niyetli, nerede nasıl davranacağını bilmeyen, Pişekâr'ın sözlerini yanlış anlayan saf tiptir.
E) Arnavut; kendisine iyi davranıldığında uysal, öfkeli olduğunda hemen silaha sarılan cahil fakat dü-rüst bir tiptir.

4. Mendil yudum pınarda
Bir kuş gördüm çınarda
Başkasını istemem
Gezme yârim kenarda

Bu dizelerle ilgili olarak

- I. Düz mâni örneğidir.
II. 7'li hece ölçüsü ile oluşturulmuştur.
III. İlk iki dize doldurmazdır.
IV. Tam kafiye ve redif vardır.
V. Durak düzenine uyulmuştur.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız III B) Yalnız IV C) I ve II
D) I ve III E) II ve IV

HALK EDEBİYATI

- Kaynağını daha çok, sözlü gelenek ve halk kültüründen alan, halka hitap eden bir edebiyattır.
- Kendine özgü bir üslubu bulunan halk edebiyatında şiir ağırlıklı ürünler verilmiş olmakla birlikte az da olsa düzyazı alanında ürünler de verilmiştir.
- Şiirlerde hece ölçüsü kullanılmıştır. Ancak divan şiirinin etkisiyle özellikle 17. yy.dan itibaren bazı şairler aruz ölçüsünü de kullanmıştır.
- Şiirlerde **nazım birimi olarak dörtlülük** kullanılırken az da olsa türkü ve mânilerde değişik birimlerle de şiirler söylenmiştir.
- Şiirlerde **söz sanatlarına çok az yer verilirken** kalıplaşmış sözler de kullanılmıştır. 17. yy.dan sonra az da olsa divan şiiri mazmunlarından da yararlanılmıştır.
- Masal ve destanlardaki bazı olağanüstülükler dışında genelde somut ve gerçekçi konular işlenmiştir.
- Şiirler çoğu zaman **saz eşliğinde, doğaçlama** söylenmiştir.
- Ürünlerde biçimden çok konu önemslenmiş; aşk, sevgi, gurbet, ayrılık, kahramanlık, tasavvufi (dinî) konular işlenmiştir.
- Şiirlerin **özel bir başlığı yoktur**, şiirler konuya veya kullanılan nazım biçimine göre isimlendirilmiş, **son dörtlükte mahlasa (tapşırma)** yer verilmiştir.
- Halk şairlerinin hayatları ve şiirleri, **cönk** ya da **mecmua** adı verilen defterlerde toplanmıştır.

Genel Özellikler - Anonim Halk Edebiyatı (Halk Hikâyeleri - Geleneksel Türk Tiyatrosu)

1. (I) Orta oyununun Pişekâr ve Kavuklu adında iki önemli kişisi vardır. (II) Oyun tümüyle bu iki kişinin ekseninde, bütün oyunun çatısı ve gerilimi bu iki kişinin karşıtlığında, aralarındaki çatışmada gelişir. (III) Orta oyunu ile eş anlamda başka deyimler vardır: kol oyunu, meydan oyunu, taklit oyunu, zuhuri... (IV) Orta oyunları; “serim, düğüm, çözüm, öğüt” olmak üzere dört bölümden oluşur. (V) Pişekâr, oyunun başında ve sonunda seyirciye doğrudan seslenir, oyunu tanıtır, kusurları için özür diler, gelecek oyunun zamanını ve yerini duyurur.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Asıl sözlerin bulunduğu bölüme bent adı verilen tür-
külerde her bendin sonunda tekrarlanan nakarat bö-
lümüne “kavuştak” denir. Ait oldukları bölgelere
göre değişik adlar alan bu şiirler genellikle hece öl-
çüsünün 7’li, 8’li ve 11’li kalıpları ile söylenir. İlk ör-
nekleri İslamiyet öncesi Türk edebiyatında görülen
türküler, ezgiyle söylenen şiirlerdir.

Bu parçadaki numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Sarı sarı içinde
Sarı zarfın içinde
On iki birlik kardeş
Birbirinin içinde
(Portakal)

Bu dizeler, aşağıdakilerden hangisini örneklen-dirmektedir?

- A) Mâni B) Türkü
C) Ninni D) Kargış

E) Bilmece

4. (I) “Gölge oyunu” olarak da ifade edilen Karagöz; bir çerçeveye gerili kumaş ya da deri arkasına konan ışık kaynağı önünde figürlerin hareket ettirilmesiyle oynatılır. (II) Hayalî ya da Karagözcü denen kişi tarafından seslendirilen figürlerin görüntüsünün yansıdığı beyaz perdeye “ayna” adı verilir. (III) Hayalî; sesleri taklit eden, tasvirleri sopalarla hareket ettiren, müzik ve espri gücüne sahip bir kişidir. (IV) Karagöz oyunu dört bölümden oluşur ve oyuna diğer tiplerin de dâhil olduğu, asıl konunun anlatıldığı bölüme “mu-havere” adı verilir. (V) Orta oyunuyla benzerlik gösteren oyunda kişiler açısından bir karşılaştırma yapılacak olursa Hacivat’ın, Pişekâr’a; Karagöz’ün ise Kavuklu’ya karşılık geldiği görülür.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. • 7’li hece ölçüsüyle söylenir.
• Uyak örgüsü aaba biçimindedir.
• Anonim halk edebiyatı ürünlerindendir.
• Aşk, ayrılık, doğa sevgisi gibi çeşitli konular işle-nir.

Bazı özellikleri verilen nazım şekli aşağıdakiler-den hangisidir?

- A) Mâni B) Ninni C) Türkü
D) Ağıt E) Semai

6. Türkü, anonim halk edebiyatı nazım şekli ve türüdür. Ezgisi yönüyle diğer halk şiiri türlerinden ayrılan tür-küler, genellikle 7’li, 8’li ve 11’li hece kalıbıyla söylenir. Çağdan çağa ve yöreden yöreye içerik ve şekil olarak değişiklikler gösteren türküler, yörelerine göre ---, ---, --- ve --- gibi adlar alır.

Bu parçada boş bırakılan yerlerden birine aşağı-dakilerden hangisi getirilemez?

- A) oturak B) kayabaşı
C) bozlak D) hoyrat

E) kargış

4. Karşılıklı (Deyiş) Mânî

- İki kişinin karşılıklı olarak söyle-dikleri mânîlere denir. Bunlar, so-rulu-cevaplı biçimde düzenlenir.
• Genellikle mâninin kimin ağzın-dan söylendiği belirtilir.

ÖRNEK

Oğlan:
Bahçelerde pıtrak
Gel sevdiğim oturak
Oturak da ne yapak
Evlenek de kurtalak
Kız:
Karanfil deste deste
Beni anamdan iste
Eğer anam vermezse
Son cevap benden iste

TÜRKÜ

- Düzenleyicisi bilinmeyen, hal-kın sözlü geleneğinden doğan ve çeşitli ezgilerle söylenen nazım şeklidir.
• Türküler, adına “**bent**” denen 2-4 dizelik bölümlerden oluşur.
• Genellikle **hece ölçüsünün 7’li, 8’li ve 11’li** kalıplarıyla söylenir.
• Çoğu zaman bu bentler, ezgisi ve sözleri değişmeden tekrarlan-an (nakarat) ve adına “**kavuş-tak**” ya da “**bağlama**” denen di-zelerle birbirlerine bağlanır.
• Kavuştaklar, çoğunlukla 1-4 dize-den oluşur. Kavuştaklar genelde kendi aralarında uyaklı olurken bent uyakları değişiklik gösterebilir.
• Konularına göre **ninni, ağıt, do-ğa türküleri, askerlik türküleri, oyun türküleri** gibi türleri vardır.
• Türkülerin konularını çoğunlukla sevgi, doğa, özlem, acı, güzellik, yiğitlik, ayrılık ve çeşitli yaşanmış olaylar, bir başka deyişle yaşa-mın kendisi oluşturur.
• Ezgilerine göre “**divan, bozlak, hoyrat, kayabaşı, oturak**” gibi isimler alır.

Âşık Tarzı Halk Edebiyatı

1. Devrindeki gelişmeleri yakından takip eden bir şairdir. Gördüğü yanlışlıkları eleştirmekten geri durmamıştır. Bu yönüyle bakıldığında devrindeki şairlerden farklı bir özellik göstermektedir. Onun olaylara eleştirel bakışla yaklaşması, halkın duygu ve düşüncelerine de tercüman olduğunun bir göstergesidir. 19. yüzyılda yaşamış olan şair, taşlamalarının yanı sıra aşk konularını işleyen şiirleriyle de tanınır.

Bu parçada söz edilen saz şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Karacaoğlu B) Gevheri
C) Köroğlu D) Dadaloğlu
E) Seyrani

2. *Kitab-ı Hikâye-i Garibe*, divan ve halk edebiyatı alanında verdiği eserlerle tanınan halk şairinin nazım-nesir karışımı bir eseridir. 1845 yılında kaleme alınan bu eser, yazılı metni geç tespit edildiği için pek bilinmemektedir. Hikâye, ilk modern eserlerin ortaya konduğu döneme ait olması itibarıyla dikkate değer yenilikler sergilemektedir. Halk hikâyesi ve mesnevi gibi geleneksel türlerle tam olarak örtüşmeyen eser, bazı yönlerden Batılı türlere ait özellikleri içinde barındırmaktadır. Bunlar anlatının konusu ve başkışının özellikleri gibi noktalarda belirginleşmektedir.

Bu parçada sözü edilen eserin yazarı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Âşık Ömer B) Kaygusuz Abdal
C) Erzurumlu Emrah D) Bayburtlu Zihni
E) Âşık Sümmâni

3. I. Yunus Emre
II. Bayburtlu Zihni
III. Erzurumlu Emrah
IV. Âşık Ömer
V. Köroğlu

Yukarıdakilerden hangileri divan sahibi şairlerden biri değildir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) III ve V
D) IV ve V E) Yalnız V

4. **Koşma ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) İçeriğine göre güzelleme, koçaklama, ağıt ve tapşırma gibi adlar alır.
B) 11'li hece ölçüsü ile dörtlükler hâlinde söylenir.
C) Dörtlük sayısı 3-5 arasında değişir.
D) Genellikle "abab - cccb - dddb..." şeklinde kafiyeleşir.
E) Son dörtlükte şairin mahlasına yer verilir.

5. Bülbül gibi bağ-ı firkatte öttüm
Hercâyi dilberin ahdini güttüm
Güzeller adına kur'alar attım
Her biri bahtıma cefakâr geldi

Bu dörtlülle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Güzelleme özelliği taşımaktadır.
B) Bir koşmanın son dörtlüğüdür.
C) Yarım uyak vardır.
D) Teşbih sanatına yer verilmiştir.
E) Divan şiirinin etkisini taşımaktadır.

6. 17. yy.'ın güçlü halk şairlerinden biri olan ---, bir taraftan klasik şairlerin şiirlerine nazireler yazarken diğer taraftan âşık tarzı başarılı şiirler kaleme almıştır. Hemen her konuda şiir yazdığı görülen şair, hem aruz hem de hece veznine hâkimdir. Yazdığı semai ve koşmaların yanında murabba, gazel, kaside ve müstezat gibi nazım biçimlerinde de başarılı şiirler kaleme almıştır. En çok şiiri olan şair olarak tanınan ozan, yalnız halk musikisi değil; klasik Türk musikisi ile de uğraşmış, bazı şiirleri bestelenmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Âşık Ömer B) Gevherî
C) Erzurumlu Emrah D) Bayburtlu Zihni
E) Karacaoğlu

KARAGÖZ OYUNUNDAKİ
KAHRAMANLAR VE TİPLER

Karagöz

Oyunun başkahramanıdır ve okuryazar olmayan bir halk insanıdır. Dobra bir kişiliği olan Karagöz, kendisini ilgilendirmeyen işlere burnunu sokar ve zor durumda kalır.

Hacivat

İyi eğitim görmüş, bilgili ama kişisel çıkarlarını her zaman önde tutan, kur-naz, eğitimi ve şehirli bir kişidir. Tüm mahallelinin akıl danıştığı Hacivat, her konuda biraz bilgisi olan bir ticaret insanıdır.

Önemli Tipler

Çelebi: Belli bir işi olmayan, züppe tiplerdendir. Mirastan kalan mal mülkle geçinir.

Tiryaki: Boşta gezen bir tiptir. Afyon yutup pinekle-mekle ömrünü geçirir. Hoppa, tembel, ters ve duygusuz bir tiptir.

Tuzsuz Deli Bekir: Oyundaki kabadayı tiplerden biridir.

Beberuhi: Cüceliğinden ötürü engelli tiplere giren, geveze, yaygaracı, hızlı konuşan bir tiptir.

Zenne: Kadın karakterlere verilen isimdir.

Bilgi

- Karagöz oyunu, dört bölümden oluşur: **1. mukaddime** (giriş), **2. muhavere** (karşılıklı konuşma), **3. fasıl** (oyunun asıl bölümü), **4. bitiş**
- Karagöz oyunlarını oynatan kişiye **hayalî** ya da **hayalbaz**, Karagöz oynatan "hayalî"nin veya "hayalbaz"ın yardımcısı olup perdeyi hazırlayan, kişiye **çirak** adı verilir.
- Sandıktan oyun takımlarını çıkarıp yerleştiren kişiye **sandık-kâr**, oyunda söylenmesi gerekli gazel, şarkı ve türkülerini okuyan kişiye **yardak** adı verilir.

Tekke-Tasavvuf Edebiyatı

1. Tarikatlara göre değişik isimler alan ilahiler, çoğunlukla dörtlükler hâlinde oluşturulmuştur. Kendine özgü bir ezgiyle ve sadece saz eşliğinde söylenen bu şiirlerde, çoğunlukla hece ölçüsü kullanılmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdakilerin hangisinde tekke-tasavvuf edebiyatı sanatçıları bir arada verilmiştir?

- A) Erzurumlu İbrahim Hakkı - Ercişli Emrah - Niya-zi-i Mısırî
B) Eşrefoğlu Rûmî - Kayıkçı Kul Mustafa - Hacı Bayram Veli
C) Hacı Bektaş Veli - Eşrefoğlu Rûmî - Bayburtlu Zihnî
D) Kaygusuz Abdal - Erzurumlu İbrahim Hakkı - Dadaloğlu
E) Pir Sultan Abdal - Aziz Mahmut Hüdaî - Erzurumlu İbrahim Hakkı

3. Şiirlerini oldukça sade ve akıcı bir Türkçe ile yazmıştır. Tasavvuf ile ilgili en zor konuları şiirlerinde oldukça yalın bir dille anlatmıştır. Şiiri, tasavvufa dair duygu ve düşüncelerini anlatma amacına hizmet eden bir araç olarak kullanmıştır. Tasavvuf ile ilgili düşüncelerini şiirlerinde içten bir söyleyişle anlatarak yaşadığı zamanda Moğol akınlarından bunalan Anadolu insanına moral vermiştir. *Risaletü'n-Nushiyye* adlı kitabını mesnevi nazım biçimiyle kaleme almış, hece ölçüsüyle de şiirler yazmıştır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Yesevi B) Yunus Emre
C) Hacı Bektaş Veli D) Hacı Bayram Veli
E) Kaygusuz Abdal

4. Bir sinek bir kartalı salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir, ben de gördüm tozunu
Bir küt ile güreştim, elsiz ayağım aldı
Güreşip basamadım göyündürdü özümü

Bu dörtlüğün nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şathiye B) İlahi
C) Nefes D) Nutuk
E) Devriye

5. I. Mürşit
II. Vahdetivücut
III. Masiva
IV. Fenafillah
V. Çile

Yukarıdaki nazım biçimlerinden hangi ikisi

- Müritlere rehberlik eden, tasavvufi öğretileri aktaran insan-ı kâmil kişi.
- Nefsin eğitimi sırasında çekilen sıkıntılar, katlanılan zorluklar
- Allah dışındaki diğer varlıklar.

kavramlarından biriyle ilişkilendirilemez?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) IV ve V

6. Tekke-tasavvuf edebiyatında Hz. Muhammet'in "Ben nebi iken Âdem su ile çamur arasındaydı." hadisi ile ilgili olup insanın varoluşunu anlatan şiirlerin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nutuk B) Devriye
C) Naat D) Nefes
E) Şathiye

ÂŞIK EDEBİYATI ŞİİR ÜRÜNLERİ

NAZIM BİÇİMLERİ

- Koşma
- Semai
- Varsağı
- Destan

NAZIM TÜRLERİ

- Koçaklama
- Taşlama
- Güzelleme
- Ağıt

(Bu nazım türleri, koşma ve semai nazım biçimlerinde ortaya konmuştur.)

ÂŞIK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

KOŞMA

- Halk şiirinde aşk, doğa, yiğitlik, gurbet, özlem, ayrılık, ölüm gibi temaların işlendiği lirik şiirlerdir.
- Nazım birimi dörtlüktür.
- Dörtlük sayısı çoğunlukla 3 ile 5 arasındadır, 12 dörtlüğe kadar çıkanları da vardır.
- Hece ölçüsünün 11'li kalıbıyla söylenir.
- Kafiyeleşimi "abcb, cccb, dddb ...; abab, cccb, dddb ..." gibidir.
- Son dörtlükte şairin mahlası bulunur.
- Konularına göre **güzelleme**, **taşlama**, **koçaklama**, **ağıt** gibi adlar alır.
- İslamiyet Öncesi Dönem'deki karşılığı "koşuk", divan şiirindeki karşılığı ise "gazel"dir.

Not

Yapılarına göre koşmaların "mürâcaa koşma", "yedekli koşma", "musammat koşma", "zincirleme koşma" şeklinde türleri vardır.

Tekke-Tasavvuf Edebiyatı

1. Hakkında yazılan menakıbnameye göre Alanya Beyi'nin oğlu ve asıl adı Gaybi olan sanatçı, ilginç bir olay sonucu, Antalya'da bulunan Abdal Musa dergâhı vasıtasıyla Bektaşilik tarikatına girer. Burada Bektaşilikle ilgili eğitim aldıktan sonra, tarikatı yaymaya çalışmış hatta Mısır'a gidip orada bir dergâh kurmuştur. Bektaşi olmadan önceki dönemde de iyi bir eğitim aldığı düşünülen sanatçı, hem aruz hem de heceyle şiirler yazmış, saz şairlerinde pek görülmeyen biçimde çeşitli eserler vermiştir. *Divan*, *Sarayname*, *Dilgüşa*, *Vücutname* yapıtlarından bazılarıdır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kul Himmet
B) Seyyit Nesimi
C) Kazak Abdal
D) Kaygusuz Abdal
E) Pir Sultan Abdal

2. 17. yüzyılda yaşayan ve devrin padişahlarından büyük saygı gören ----, halktan sultanlara kadar uzanan geniş bir tesir halkası meydana getirmiştir. III. Murat, III. Mehmet, I. Ahmet, II. Osman ve IV. Murat gibi padişahlara devletin idaresi hususunda halkın görüşlerini de dile getiren mektuplar yazarak öğütler vermiştir. Celvetiyye tarikatının kurucusu olan şair, şiirlerinde hem hece hem aruz vezni kullanmış, Muhyiddin İbn-i Arabî'nin sistemleştirdiği "vahdetivücut" anlayışına bağlı kalmıştır. Üç yıl boyunca şeyhi Üftâde ile arasında geçen ahlaki ve tasavvufi konuşmaları içeren *Vâkıât* ve Kur'an'dan seçilen bazı ayetlerin açıklamasını yaptığı *Nefâisü'l-Mecâlis*, çok sayıdaki eserlerinden öne çıkan ikisidir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Hacı Bektaş Veli
B) Aziz Mahmut Hüdayi
C) Niyazi-i Mısri
D) Eşrefoğlu Rumi
E) Hacı Bayram Veli

3. Aşağıdaki sanatçı-yapıt eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Erzurumlu İbrahim Hakkı - *Marifetname*
B) Aziz Mahmut Hüdayi - *Tarikatnâme*
C) Pir Sultan Abdal - *Gevhernâme*
D) Eşrefoğlu Rûmî - *Müzekki'n-Nüfûs*
E) Yunus Emre - *Risaletü'n-Nushiyye*

4. Benim bir isteğim vardır Kerim'den
Münkir bilmez, evliyanın sırrından
Kaygusuz'um ayrı düştüm pirimden
Ağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Bu dördlüğün nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nefes
B) Devriye
C) Şathiye
D) Nutuk
E) Münacaat

5. İlahiler, tekke-tasavvuf edebiyatının en bilinen türlerinden olup hem hece hem aruz ölçüsüyle oluşturulmuştur. Tarikat çevrelerinde farklı isimlerle anılan bu şiirler; Mevlevilerde tapuğ, Bektaşilerde nefes, Ale-
vilerde deme (deyiş), Gülşenîlerde ayın, Halvetîler-
de durak adını alır.

Bu parçadaki bilgi yanlışını gidermek için altı çizili sözlerden hangileri yer değiştirmelidir?

- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve III
D) II ve IV
E) IV ve V

Karacaoğlan (17. Yüzyıl)

- 17. yüzyılda yaşayan sanatçı, âşık edebiyatının en ünlü şairidir.
- Türkmenler arasında (Çukurova) yetişen sanatçı, meydan şairidir.
- Divan edebiyatından hiç etkilenmemiş, **bütün şiirlerinde hece ölçüsünü** kullanmıştır.
- Şiirlerinde yalın bir dille, **gözleme dayalı somut ve gerçekçi benzetmeler yapmış**; Anadolu kızlarının adlarına şiirlerinde yer vermiştir.
- Şiirlerinin önemli bir kısmı, "Karacaoğlan çıkırma" geleneği ile türküleşerek değişik sanatçıların dilinden geniş kitlelere ulaşma imkânı bulmuştur.

Âşık Ömer (17. Yüzyıl)

- 17. yüzyılın medrese eğitimi alan âşıklarından olan şair, şiirlerinde hem hece hem de aruz ölçüsünü kullanmıştır.
- Divan şairleri etkisinde naat, gazel vs. yazan şairin şiir dili, öteki halk şairlerine göre daha ağırdır.
- Âşıklar arasında aruzla şiir yazma geleneğini başlatan şair olarak kabul edilir.
- 105 şairin adını andığı ve *Divan*'ında yer alan manzum *Şairname* ise **Türk edebiyatındaki ilk "şairname"**dir.

Ercişli Emrah (17. Yüzyıl)

- 17. yüzyılın ikinci yarısında, 18. yüzyılın başlarında Van'a bağlı Erciş yöresinde yaşadığı tahmin edilmektedir.
- Şiirlerinin çoğunluğunu koşma ve semai teşkil ederken az sayıda destanı da bulunmaktadır.
- Yaşadığı aşk macerası etrafında gelişen *Emrah ile Selvihan Hikâyesi* en sevilen Türk halk hikâyeleri arasında yer alır.

Halk Edebiyatı

1. I. Dedim ne gülersin dedi nazımdır
Dedim kaşın mıdır dedi gözümdür
Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür
Dedim ver öpeyim söyledi yok yok
- II. Derd-i dilim arttı yârimin derdim
Seksende doksanda yüzde seyreyle
Gonca güllerini yârimin derdim
Gerdanda dudakta yüzde seyreyle
- III. Ey cemali parlak kaddi toparlak
Lebleri bal kaymak şeker misin sen
Boynuma lale tak hele bir yol bak
Bu kadar yalvarmak ister misin sen

Numaralanmış koşmaların türleri aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Yedekli koşma – cinaslı koşma – ayaklı koşma
B) Zincirleme koşma – müracaa koşma – musammat koşma
C) Musammat koşma – cinaslı koşma – zincirleme koşma
D) Müracaa koşma – zincirleme koşma – ayaklı koşma
E) Müracaa koşma – cinaslı koşma – musammat koşma

2. I. Kendisine söylenen bazı sözleri yanlış anlama
II. Konuşmalarında süslü ve ağır bir dil kullanma
III. Hacivat'la çoğu konuda ters düşünme
IV. Orta oyunundaki Kavuklu tipini andırma
V. Düşündüğünü söylemekten çekinmeme

Yukarıdakilerden hangileri Karagöz tipinin özellikleri arasında değildir?

- A) I ve II B) Yalnız II C) II ve IV
D) III ve IV E) Yalnız V

3. Âşık edebiyatı temsilcilerinden ---- 17. yüzyılda yaşamış, divan ve tekke şiirinden etkilenmeden, hece ölçüsüyle ve yalın bir halk diliyle koşma, destan, varsağı, semai gibi türlerde şiirler söylemişken 13. yüzyılda yaşamış, *Risaletü'n-Nushiye* yazarı ----, özellikle divanındaki şiirlerde yalın bir dille tasavvuf düşüncesini anlatmış ve tekke edebiyatının en büyük şairi kabul edilmiştir. 19. yüzyıl âşık edebiyatı sanatçılarından ---- ise taşlama türündeki şiirlerle adını duymuştur.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Kaygusuz Abdal - Erzurumlu İbrahim Hakkı - Bayburtlu Zihni
B) Karacaoğlu - Yunus Emre - Seyrani
C) Köroğlu - Karacaoğlu - Dadaloğlu
D) Dadaloğlu - Pir Sultan Abdal - Âşık Ömer
E) Sümmâni - Kaygusuz Abdal - Karacaoğlu

4. I. Halk edebiyatında masalların başında söylenen veya âşıkların hikâyeye başlamadan önce söylediği, bazen tekerleme biçiminde olan uyaklı giriş bölümüne “döşeme” denir.
II. Halk edebiyatında herhangi bir şeyin belli özellikleri verildikten sonra ne olduğunun sorulduğu manzum bilmecelelere “muamma” denir.
III. İçinde halk şairlerinin manzum ve mensur ürünlerinin yer aldığı, aşağıdan yukarıya doğru açılan, çoğu meşin kaplı, el yazması defterlere “divançe” denir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinin de yapılan tanım yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Kağızmanlı Hıfzı (20. Yüzyıl)

20. yüzyılın başlarında Kars'ın Kağızman ilçesinde yetişmiş olan ve şiirlerinde “Hıfzı” mahlasını kullanan şair, “badeli âşık”lardandır.
- 1918'de Ermeni çetecileri tarafından katledilen ozanın, **1915 yılında Türklerle yapılan toplu katliamı dile getirdiği uzun ağıdı** meşhurdur.
- Amcasının kızı Ziyade'nin verem hastalığına yakalanarak ölmesi üzerine söylediği *Sefil Baykuş* ağıdı ününü daha da artırmıştır.

ÖSYM

XVI. ve XVII. yüzyıllarda yaşayan, Yunus Emre ile Nasreddin Hoca gibi nereli olduğu konusunda değişik rivayetler bulunan bir saz şairidir. Çukurova, Balkanlar, Azerbaycan, Türkmenistan gibi değişik bölgelerde yaşadığı düşünülen saz şairi hakkındaki bir başka tartışma da Barak veya Varsak boyuna mensup olup olmadığıdır. Şiirlerinin temasını genellikle güzellik ve gurbet kavramları oluşturan âşık, bütün şiirlerini hece ölçüsüyle söylemiştir.

Bu parçada söz edilen saz şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Köroğlu B) Âşık Ömer
C) Karacaoğlu D) Ercişli Emrah
E) Gevherî

ÇÖZÜM

Parçada sözü edilen, şiirlerinin temasını genellikle güzellik ve gurbet kavramları oluşturan ve bütün şiirlerini heceyle söyleyen şair, Karacaoğlu'dur.

Cevap C

Halk Edebiyatı

SINAV PROVASI

1. 19. yüzyıl halk şairlerinden olan ----, şiirlerinde ikiyüzlülük, rüşvet, haksızlık, fakirlik, adalet, bilgisizlik gibi sosyal temaları da işlemiştir. Yaşadığı dönemde bozulan hak ve adalet dağıtan müesseseleri konu edinen şiirler yazmıştır. Ülkedeki başıbozukluğun sebebinin yöneticiler olduğunu, pek çok şiirinde dile getirmiştir. Şiirlerinde dini kötüye kullananlar veya yanlış yorumlayanlar da eleştirilmiştir. Bazı hicivleri devlet büyüklerinin hoşuna gitmemiş, bundan dolayı İstanbul'dan ayrılarak memleketi Kayseri'ye dönmek zorunda kalmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Âşık Ömer
B) Seyranî
C) Kazak Abdal
D) Karacaoğlu
E) Dadaloğlu

2. 17. yy.da yaşayan ozan, Romanya Türklerinden olup rivayetlere göre Deliorman'da Demir Baba onu evlat edinmiş, daha sonra Balım Sultan'ın müridi olmuştur. Hayatı ve edebî kişiliği hakkında cönk ve mecmuaların okunması ile bilgiler elde edilebilmiştir. Bu cönklerde rastlanan ve "Balım Sultan'a yazdığı, "Eşeği saldım çayıra" ve "Ormanda büyüyen adam azgını" ile başlayan taşlamaları çok meşhurdur. Dönemindeki bozuklukları, gördüğü yanlışlıkları pervasızca eleştirdiği taşlamaları güncelliğini hâlâ korumaktadır. Bundaki en önemli etken, şiirlerini yalın ve içten bir anlatımla oluşturmastır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Karacaoğlu
B) Dadaloğlu
C) Âşık Ömer
D) Seyranî
E) Kazak Abdal

3.

	I	II
I.	Küşteri meydanı	• Tef ve zili çalan ve oyunda bazı yerlerde yapılması gerekli efekte de yardımcı olan kişi.
II.	Sandikkâr	• Belli bir işi olmayan, mirastan kalan mal mülkle geçinen züppe tip.
III.	Dayrezen	
IV.	Çelebi	• Işıkla aydınlatılan ve sahne olarak kullanılan beyaz perdeye verilen isim.
V.	Hayalbaz	

Yukarıda I. gruptaki Karagöz oyunu terimleri, II. grupta verilen açıklamalarla eşleştirildiğinde hangi ikisi dışarıda kalır?

- A) I ve II
B) Yalnız II
C) II ve V
D) III ve IV
E) IV ve V

4.

- 15. asır mutasavvıf şairlerdendir.
- Şiirlerinde hem hece hem aruz ölçüsünü kullanan sanatçı, Bektâşi tarikatının düşünce yapısı samimi bir biçimde dile getirmiştir.
- Divan, Gülistan, Gevhername, Minbername*; şat-hiyeleriyle ünlenen şairin şiir türündeki eserleridir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hacı Bayram Veli
B) Eşrefoğlu Rumî
C) Yunus Emre
D) Kaygusuz Abdal
E) Pir Sultan Abdal

DEME

- Alevi-Bektaşî tarikatlarında, semah törenlerinde saz eşliğinde söylenen ilahilerdir.
- Genellikle hece ölçüsünün 8'li kalıbının kullanıldığı bu şiirlerde dörtlük sayısı 3-7 arasında değişir.
- Koşma ve semai biçiminde söylenen demelerde Alevilikle ilgili temalar işlenir.
- Pir Sultan Abdal** demeleriyle ünlüdür.

ÖRNEK

Deme

Çıkalım meydan yerine
Erelim Ali sırrına
Cân ü başı Hak yoluna
Koyamazsın demedim mi
(Pir Sultan Abdal)

NUTUK

- Bektâşi mürşitlerinin, tarikata yeni girenlere tarikatın adabını, derecelerini öğretmek amacıyla yazdıkları şiirlerdir.
- Dörtlük nazım birimi ile oluşturulan bu şiirler, hecenin 11'li kalıbıyla söylenir.
- Yalın bir dille söylenen didaktik (öğretici) şiirlerdir.
- Kaygusuz Abdal**, nutuklarıyla bilinmektedir.

ÖRNEK

Nutuk

Vücudun şehrinin verme gayrıya
Hatır yıkıp göç eyleme sayruya
Var bir amel kazan Hakk'a yaraya
Hakk'a yaramıyan huyu n'eylersin
(Pir Sultan Abdal)

Halk Edebiyatı

1. **Kayserili:** Dayak yemiş tazı gibi ne zıplıyon karşımda?

Karagöz: Oyunun hoşuma gitti de ben de sana uydurdum?

Kayserili: Benim oyunumdan sağa ni?

Karagöz: Doğru ama kardeşim...

Kayserili: Gardaşın niden oluyom?

Karagöz: A hemşerim...

Kayserili: Hemşerin niden olayım, sen de Kayserilimin?

Karagöz: Değil...

Kayserili: Değil de neden namusuma dokanıyon?

Karagöz: Bileydim namusuna dokunacak, hiç selam vermezdim.

Kayserili: Selamın senin olsun a sümsük herif, benim gibi kibar ol da öyle hırlaşalım?

Karagöz: Hırlaşmayı bir tarafta it de zırlaşalım.

Kayserili: Hiç nezaketin yoh.

Karagöz: Ona nezaket demezler.

Kayserili: Ne dirler baham?

Karagöz: Nezaket?

Kayserili: Guleyim bari hay dilini eşek arısı sohsun, nektep te mi gormedin?

Karagöz: Nektep değil, mektep.

Kayserili: Çok cahil herifmişsin be!

Bir Karagöz oyunundan alınan bu parçayla ilgili olarak

- I. Oyunun mukaddime bölümünden alınmıştır.
- II. Günlük konuşma dili kullanılmıştır.
- III. Şive taklidine yer verilmiştir.
- IV. Karagöz, konuşulanları yanlış anlamaktadır.
- V. Diyaloglar üzerine kurgulanmıştır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

2. **Murat'ın babası:**

— Bugün okulda ne yaptınız oğlum?

Murat:

— Bugün edebiyat dersimiz çok renkli ve dolu dolu geçti. Derste Esra, "aaxa" kafiye örgüsünde ve 7'li hece ölçüsüyle söylenmiş bir şiir okudu. Herkes bu şiiri hem komik hem ilginç buldu. Daha sonra Faruk, koçaklamalarıyla tanınan Avşar Türklerine mensup bir ozanımızın şiirini okudu. Bu şiirde bir yığıtlık, meydana okuma havası vardı. Öğretmenimiz, saz şairlerinin şiirlerini topladıkları küçük defterlerden birini bizim görmemiz için evinden getirmişti. Sınıftaki herkes tek tek bu küçük hacimli ve dikdörtgen biçimli defteri inceledi. Dersin sonunda öğretmenimiz, Bayburtlu Zihni'nin bir eserinden söz ederek içeriği ile ilgili kısa bir bilgi verdi.

Bu diyalogda yer alan kişilerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Esra, "mâni" nazım biçiminde bir şiir okumuştur.
B) Faruk'un okuduğu şiir, Dadaloğlu'na aittir.
C) Esra'nın okuduğu şiir, anonimdir.
D) Öğretmenin öğrencilere örnek olarak getirdiği defterin adı "cönk"tür.
E) Öğretmenin dersin sonunda içeriği ile ilgili bilgi verdiği eserin adı, *Makalat*'tir.

3. I. *Divan-ı İlahiyat*

II. *Gülüştân*

III. *Müzekki'n-Nüfus*

IV. *Kitâb-ı Miglâte*

V. *Gevhernâme*

Yukarıdaki eserlerden hangileri, Kaygusuz Abdal'a ait değildir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) Yalnız IV E) IV ve V

Pir Sultan Abdal (16. Yüzyıl)

16. yüzyılın başlarında Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Banaz köyünde doğan sanatçı, Anadolu Alevilerinin ilk üç büyük şairi arasında yer alır.

Konu bütünlüğü bulunan ve coşuklu bir dille söylediği şiirlerinde inançlarını tavizsiz biçimde savunmuştur.

Şiirlerinde **Allah, Peygamber, Hz. Ali ve On İki İmam'a bağlılık** konularını işlemiştir.

Nefes ve deme ustası olan şairin **Sarı Tamburam** şiiri, **Yunus Emre**'nin ünlü **Dertli Dolap** şiirini hatırlatır.

Aziz Mahmut Hüdayi (17. Yüzyıl)

Celvetiye tarikatının kurucusu olan mutasavvıf şair, şiirlerinde bazen hece, bazen aruz vezni kullanmıştır.

İbnü'l Arabî'nin sistemleştirdiği "**vahdetivücüt**" anlayışına bağlı bir mutasavvıftır.

"**Sahib-i Zaman, Mürşid-i Kâmil**" unvanlarıyla anılan şairin ünü, halkın arasında nakledilen menkıbe ve kerametleriyle geniş kesimlere yayılmıştır.

Yapıtlarının çoğunu Arapça yazmış, Kur'anı Kerim'den seçtiği bazı ayetleri açıklamış, dinî bilgiler vermiştir.

Eserler

Divan (Divan-ı İlâhiyyat), Tarikatname, Mektubat, Nesâih ve Mevâiz, Mirâciyye, Nefaisü'l-Mecalis, Tecelliyat

DİVAN EDEBİYATI

Divan Edebiyatı Genel Özellikler - Nazım Biçimleri

KAVRAYALIM

1. • Türklerin divan edebiyatına kazandırdığı, bestelenmek amacıyla yazılan aşk ve doğa konulu nazım biçimi.
- İran edebiyatından divan edebiyatına geçen, aruzun 24 farklı kalıbıyla yazılan nazım biçimi.
- Uzun okunması gereken bir heceyi vezin gereği kısa okuma.
- Terkibibent ve terciibentlerde bentleri bağlayan ikili dize.

Divan edebiyatı ile ilgili aşağıdaki terimlerden hangisinin tanımı yukarıda verilmemiştir?

- A) Rubai B) Şarkı
C) Zihaf D) Vasıta beyti
E) Fahriye

2. (I) En az 33, en fazla 99 beyitten oluşan kaside, din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılan şiirlerdir. (II) Aruzun değişik kalıplarıyla yazılabilen kaside, uyak düzeni bakımından gazele benzer. (III) Gazelde olduğu gibi ilk beyte "matla", son beyte "makta" denir; şairin adının veya mahlasının geçtiği beyte "taç beyit" denir. (IV) Kasideler adını rediflerinden, uyaklarındaki son ünsüzden veya nesip bölümündeki tasvirlerden alır. (V) Kasideler, işledikleri konuya göre şûhane, âşıkane, hikemî ve tegazzül gibi adlar alır.

Bu parçadaki numaralı cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Ey şûh-ı kerem-pîşe dil-i zâr senindir
Yok minnetin aslâ
V'ey kân-ı güher anda ne kim var senindir
Pinhân ü hüveydâ

Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz
Baş üzre yerin var
Gül goncesisin gûşe-i destâr senindir
Gel ey gül-i ra'nâ

Bu dizeler biçim ve içerik özelliklerine göre aşağıdaki nazım biçimlerinin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Müseddes B) Muhammes
C) Kaside D) Müstezat
E) Terkibibent

4. Aruz ölçüsünün kullanıldığı divan şiirinde, tüm şairlerin kullandığı mazmunlar (kلیهleşmiş, kalıplaşmış sözler) vardır. Dil, süslü ve sanatlı olup Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalara sıkça yer verilir. Parça güzelliğinin arandığı şiirlerde mutlaka bir başlık yer alır.

Bu parçada altı çizili bölümlerden hangisi, bir bilgi yanlışlığına yol açmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

DİVAN EDEBİYATI

Osmanlı coğrafyasında, 13. yüzyıl sonlarından 19. yüzyılın ikinci yarısına kadarki süreci kapsayan edebiyattır. Bu edebiyat; Arapça, Farsça ve Türkçenin iç içe olduğu Osmanlıca denilen bir yazı diliyle oluşturulmuştur.

Türklerin İslam dinini kabul etmeleriyle sosyal yaşamlarında köklü değişimler olmuş, bu değişimler edebiyata da yansımıştır.

Anadolu sahasındaki kurucusu 13. yüzyılda yaşamış olan **Ho-ca Dehhanî**'dir

Medrese eğitimi almış bir kesime seslendiği için "**saray edebiyatı**", "**yüksek zümre (havas) edebiyatı**", "**klasik Türk edebiyatı**", "**eski Türk edebiyatı**", "**enderun edebiyatı**", "**tarz-ı kadim**" gibi adlarla anılmıştır. Şairlerin şiirlerini divan denilen şiir defterlerinde toplamaları nedeniyle "**divan edebiyatı**" denmiştir, günümüzde de yaygın olarak bu isimlendirme kullanılmaktadır.

"Divan edebiyatı" ismini ilk olarak **Ömer Seyfettin** ve **Ali Canip** kullanmıştır.

Arap ve Fars edebiyatı sanatçılarını taklit ederek ilk ürünlerini veren divan edebiyatı sanatçıları, zaman içinde duygu ve düşüncelerini kendilerine özgü bir anlatımla ortaya koymayı bilmişler ve 600 yıl kadar sürecek olan "divan edebiyatı"nı oluşturmuşlardır.

Divan Edebiyatı Genel Özellikler - Nazım Biçimleri

1. Aşağıdaki beyitlerin hangisi ayraç içinde verilen ifadeyi örneklemez?

- A) Yok çıkmaga gönlün der-i dünyâ-yı denîden
Billahi de hoşnûd mısın yohsa yirinden
(Bulunduğu durumdan memnun olma)
- B) Sîm ile zeri kendüne kat kat siper itdün
Merg okını geçmez mi sanursın siperünden
(Kendine aşırı güvenme)
- C) A'yân-ı cihândan kerem umma anı sanma
Âsâr-ı atâ ola ya pâşâda ya begde
(Beklentisiz yaşama)
- D) Bir devrde geldük bu fenâ âleme biz kim
Bahşetmekten iz var ne beşerde ne melekde
(Cimrilik ve cimri insanlardan şikâyet etme)
- E) Yok derdüne bir çâre ider mîr ü gedâdan
Sen çekdügün âlâmı gerek sakla gerek de
(Başkasının yaşamına özenme)

2. Gazel ve kasidede

- I. Nazım biriminin beyit olması
II. Kafiye düzeninin aynı olması
III. Yazılma amaçlarının aynı olması
IV. En güzel beyitlerine aynı adın verilmesi
V. İlk ve son beyitlerine aynı adın verilmesi

özelliklerinden hangileri ortak değildir?

- A) I ve II B) I ve V C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

3. Le'âl-i vafuna gelmez benüm gibi nâzım

Nite ki gerdiş ide sübha-i sinîn ü şühûr

(Felek, aylar ve yıllarca tesbih çekse bile bu dünyaya senin övgünü yapacak benim konumumda bir şair gelmez.)

Yukarıda günümüz Türkçesiyle verilen beyit, bir kasidenin aşağıdaki bölümlerinden hangisinde yer alır?

- A) Methiye B) Tegazzül
C) Fahriye D) Nesip

E) Dua

4. Divan şairleri yazdıkları kasidelerin nesip bölümlerinde düğün, ziyafet, şenlik gibi tasvirlerle yer vermişlerdir. Bu kasidelere ---- adı verilmiştir. Yine şairler, Ramazan, Kurban hatta Nevruz bayramlarını vesile kılarak devlet büyüklerine nesip bölümlerinde bayramı konu alan kasideler sunmuşlardır. Bu kasidelere de ---- adı verilmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) bahariyye - rahşiyiye
B) sûriyye - ıdyiyye
C) rahşiyiye - bahariyye
D) cülûsiyye - ıdyiyye
E) ıdyiyye - cülûsiyye

5. Mesneviler; aşk, tarihî olaylar, din ve tasavvufu birlikte çeşitli toplumsal konuların işlendiği uzun şiirlerdir. Çeşitli bölümlerden oluşan mesnevilerde Dört Halife'nin ya da devrin büyüklerinin övüldüğü bölüme ---- adı verilir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) medh-i çihar-yâr-i güzîn
B) sebeb-i telif
C) agâz-ı dastan
D) hatime
E) dibâce

6. I. Gazel - lirik şiir
II. Nutuk - didaktik şiir
III. Gazavatname - epik şiir
IV. Varsağı - dramatik şiir
V. Rubai - pastoral şiir

Yukarıdaki numaralanmış tür eşleştirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) I ve V C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

- Sanatlı söyleyişi önde tutan, kurallıcılığın ağır bastığı bir edebiyattır.

- Toplumsal sorunlar, günlük hayat ve yerli yaşam yapıtlara pek yansımamış; halktan uzak bir edebiyat ortaya çıkmıştır.

- Divan şiirinde konu bütünlüğüne pek önem verilmemiş, beyitlerin anlam bütünlüğü önemsenmiştir.

- Şiirlerde özel başlıklar kullanılmamış; şiirler, nazım biçimlerine ya da kullanılan rediflere göre adlandırılmıştır.

- Şiirler işledikleri konuya göre **tevhit, mersiye, hicviye, naat, met-hiye, münacat** gibi adlar alır.

- Divan şiirinde aruz ölçüsünün yanında **Âşık Paşa, Nedim, Şeyh Galip** gibi bazı şairler az da olsa **heceyle şiir denemesi** yapmışlardır.

ÖSYM

Türk edebiyatının gelişimi içinde divan edebiyatı varlığını 13-19. yüzyıllar arasında sürdürdü. Bu edebiyatın başlıca özellikleri şöyle sıralanabilir:

Sanatta kurallara bağlı olmak, öncelikle konuşma dilinden yararlanmak, yüksek tabakaya seslenmek, belirli türlerin ve kalıpların dışına çıkmamak, Arapça ve Farsçanın dil kurallarını benimsemek.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisi divan edebiyatının bir özelliği değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM

Divan edebiyatı özellikleri arasında, "öncelikle konuşma dilinden yararlanmak" olamaz çünkü divan edebiyatında sanatlı söyleyiş ön planda tutulur.

Cevap B

Divan Edebiyatı Genel Özellikler - Nazım Biçimleri

1. Terkibibentler, 5 ile 10 arasında değişen beyte sa-
hip bentlerden oluşur. Bent sayısı 3 ile 17 arasında
değişir. Övgü, yergi, sosyal eleştiri gibi farklı konu-
larda yazılır. Bentler, gazel gibi "aa, ba, ca..." biçi-
minde uyaklanır. Bentler arasında yer alan vasıta be-
yitleri aynen tekrarlanır.

Bu parçada altı çizili bölümlerden hangisi, bir bil-
gi yanlışlığına yol açmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki beyitlerin hangisi, "toplumsal bir yergi, eleştiri" anlamı içermemektedir?

- A) Matbahlarına aç varan âdem değenek yer
Derbânları var göz kapuda el değenekde
B) Çarh-ı feleğin sa'dına vü nahsına lanet
Kevkeblerinin sâbit ü seyyârına hem yuf
C) Sanman bizi kim şîre-i engûr ile mestüz
Biz ehl-i harâbâtданuz mest-i elestüz
D) Evc-i feleğe basdı kadem câh ile câhil
Erbâb-ı kemâlin yeri yok zîr-i felekde
E) Dünyâ talebiyle kimisi halkın emekde
Kimi oturup zevk ile dünyâyı yemekde

3. Ey dil hele âlemde bir âdem yok imiş
Var ise de ehl-i dile mahrem yok imiş
Gam çekme hakîkatte eğer ârif isen
Farz eyle ki elân yine âlem yok imiş

Bu dizeler aşağıdaki nazım şekillerinden hangi-
siyle yazılmış olabilir?

- A) Murabba B) Şarkı
C) Rubai D) Taştir
E) Kıt'a

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan ye-
re araç içinde verilen kavram getirilirse bilgi yan-
lışlığı ortaya çıkar?

- A) Divan şiirinde bütün mısraları kafiyeli gazellere
---- denir. (müselles gazel)
B) Bir gazelin en güzel beytine ---- denilmektedir.
(şah beyit)
C) ---- beyitleri arasında konu bütünlüğü bulunan
gazellerdir. (Yek ahenk gazel)
D) Birden fazla matla beytinin bulunduğu gazellere
---- denir. (musammat gazel)
E) ---- öğüt verici, öğretici nitelikteki gazellerdir.
(Hakîmane gazel)

	I. Grup	II. Grup
I.	Müselles	İki
II.	Kaside	üç
III.	Müsebbâ	dört
IV.	Murabba	beş
V.	Tahmis	

Yukarıda verilen I. gruptaki nazım şekillerinden
hangisi, II. gruptaki nazım birimindeki mısra sa-
yılarından biriyle ilişkilendirilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Ey güzellik burcuna hûrşid olan yakma beni
Yırde kalmaz çün bilürsin dūd-ı âhı kimsenün
(hûrşid: güneş, dūd-ı âh: beddua.)

Bu beyit için aşağıdakilerden hangisi söylene-
mez?

- A) Şair "ey" sözcüğüyle sevgilisine seslenmiştir.
B) Bir gazelin ilk ya da son beyti olamaz.
C) Sevgilinin kayından duyulan acı dile getirilmiş-
tir.
D) İrsalimesel sanatından yararlanılmıştır.
E) "hûrşid" sözcüğü ile açık istiare sanatına başvu-
rulmuştur.

- Şairler genellikle gazelin son beytinde mahlaslarını (takma ad) kullanır. Bu yüzden mahla-
sın geçtiği bu son beyte "**mah-
las beyti**" de denir.
► Gazel söylemeye **tegazzül**, baş-
ka bir şairin gazeline aynı ölçü ve
kafiyede benzer bir gazel söyle-
meye **tanzir etme** ya da cevap
verme, bu gazele de **nazire** adı
verilir.
► İki ayrı şairin birer mısra veya be-
yit yazarak birlikte oluşturdukları
gazele **müşterek gazel** (ortak
gazel) adı verilir.
► **Fuzûlî, Bâkî, Nedim, Şeyh Ga-
lip, Taşlıcalı Yahya** gazel türü-
nün önemli isimlerindendir.

Bilgi

Konularına Göre Gazeller:

Âşıkane gazel: Aşkın verdiği mut-
luluk ya da acıyı dile getiren gazel-
lerdir, en güzel örneklerini Fuzûlî
vermiştir.

Rindâne gazel: Hayata karşı kayı-
sızlığı, yaşamaktan zevk almayı an-
latan gazellerdir, en güzel örnekle-
rini Bâkî vermiştir.

Şûhâne gazel: Doğrudan sevgili-
nin güzelliğinden ve ona duyulan
arzudan bahseden, çapkın edalı ga-
zellerdir, en güzel örneklerini Ne-
dim vermiştir.

Hikemî (hakîmâne) gazel: Ahlakla
ilgili öğütler veren, özdeyiş niteliğin-
deki sözlerle yer verilen gazellerdir,
en güzel örneklerini Nâbî vermiştir.

Sûfiyâne (ârifâne) gazel: Tasav-
vufî düşüncenin hâkim olduğu ga-
zellerdir.

Uyarı

Dize ortaları uyaklı olan ve dize-
leri ortadan ikiye bölünebilen ga-
zellere **musammat gazel**, bunların
mısra ortalarındaki kafiyelerine
"**ic kafiye**" adı verilir.

ÖRNEK:

Kamu bimarına canan deva-yı
derd eder ihsan

Niçin kılmaz bana derman beni
bimar sanmaz mı

(Fuzûlî)

Şiir Akımları - Divan Şiiri Sanatçıları

1. Divan şairleriyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Övgü ve yergi denince akla gelen ilk isimlerden olan Nefî, kasideleriyle tanınmıştır.
- B) Hikemî tarzı gazel türünün başarılı örneklerini veren Nâbî, mesnevi alanında da eserler vermiştir.
- C) Fuzûlî, üzüntü ve acılarını tasavvuf kavramlarından hareketle dile getirmiştir.
- D) Klasik şiirin son büyük ustalarından olan Şeyh Galip, imgesel anlatımıyla dikkat çekmiştir.
- E) Gazelleriyle ünlenen Bâkî'nin *Şehzade Mustafa Mersiyesi* de aynı bir önem taşır.

2. 17. yüzyılın önemli divan şairlerinden biri olan Nefî, kaside nazım biçiminin edebiyatımızdaki en önemli isimlerinden biridir. Özellikle yazdığı hicivlerle adından söz ettirmiş, bu tür şiirlerini *Tuhfetü'l-Uşşak* adlı yapıtında toplamıştır.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. • Türk edebiyatı tasavvuf düşüncesinin en önemli temsilcilerinden olup Afganistan'ın Belh şehrinde doğmuştur.
- Hakkındaki çalışmalar ve eserlerinden yapılan tercümeler vasıtasıyla bugün dünyada geniş bir kitleyi etkilemiştir.
- En tanınmış eseri olan *Mesnevi*'yi, dinî tasavvufi konuda 6 cilt ve 25.000 beyit olarak Farsça yazmıştır.

Bazı özellikleri verilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Fakih B) Mevlana
C) Sultan Velet D) Şeyhî
E) Hoca Dehhanî

4. • Fatih Sultan Mehmet'in hocalığını yapmış, kadılık ve kazaskerlikten sonra vezirlik görevinde bulunmuştur.
- Devrinde "sultânü's-şuarâ" unvanını alan sanatçı, kendinden sonraki şairler tarafından örnek alınmış, nazireciliği ve tarih düşürmeyi gelenek hâline getirmesiyle tanınmıştır.
- Fatih Sultan Mehmet'e yazdığı "güneş, kerem", Cem Sultan'a yazdığı "benefşe, ab" redifli kasideleri ünlüdür.

Bazı özellikleri verilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Süleyman Çelebi B) Bâkî
C) Taşlıcalı Yahya D) Ahmet Fakih
E) Ahmet Paşa

5. • Türkiibasit
• Hikemî tarz
• Sebkihindî

Aşağıdaki şairlerden hangisi, yukarıda verilen divan edebiyatı akımlarından herhangi biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Şeyh Galip B) Neşatî
C) Fuzûlî D) Nâbî
E) Tatavlı Mahremî

6. Aşağıdakilerden hangisinin, türkiibasit anlayışıyla yazıldığı söylenemez?

- A) Bir kişi kim Tanrı buyruğun tuta
Her işi kolay eder Tanrı ona
- B) Güzeller dudağın gözlerse gözüm
N'ola tatlı severler hep bebekler
- C) Ayb-ı fukara eder ale'l-fevr zuhur
Mestûr kalır hayli zaman ayb-ı kibar
- D) Her eylük iden hep eyü anılır
Yaramazlık iden işin yanılır
- E) Gördükçe gönül ol güzeli yüz sürüyü var
Düş ayağına hem elin öp delü olma

Not

Aynı şair tarafından yazılmış beş mesneviye "hamse", bu şaire de "hamse sahibi şair" denir.

- Türk edebiyatında ilk hamse sahibi **Ali Şir Nevayî**'dir.
- Diğer önemli hamse sahibi şairlerimiz şunlardır: **Taşlıcalı Yahya, Hamdullah Hamdi, Lamî Çelebi, Kara Fazlî ve Nev'izâde Atâî**.

MESNEVİNİN BÖLÜMLERİ

1. Giriş Bölümü: Şu alt başlıklardan oluşur:

1. Dibâce
2. Tevhit
3. Münacat
4. Naat
5. Miraciye
6. Medh-i çihar-yâr-i güzîn (Dört Halife övgüsü)
7. Methiye
8. Sebeb-i telif

2. (Âğâz-ı dâstân): Asıl konunun işlendiği bölümdür.

3. Sonuç Bölümü (Hatime) Allah'a hamd veya dua edildikten sonra eserin adı, vezni, beyit sayısı gibi bilgiler verilir.

Bilgi

Mesnevîler konularına göre değişik isimler alır:

Gazavatname: Dini yaymak için yapılan savaşlar anlatılır.

Hilye: Hz. Muhammet'in iç (ruh) ve dış (fiziki) özellikleri anlatılır.

Mevlî: Hz. Muhammet'in doğumu anlatılır.

Sakiname: Aşk, şarap, kadın gibi konular işlenir.

Siyasetname: Devlet yöneticilerine verilen öğütleri içerir.

Menakıbnâme: Din büyüklerinin kerametleri anlatılır.

Surname: Doğum, sünnet ve evlilik törenleri anlatılır.

Şehrengiz: Şehirler ve şehirlerdeki güzeller anlatılır.

Kıyafetname: Dış görünüşten hareketle kişinin karakteri anlatılır.

Nasihatname (Pendname): Didaktik nitelikli şiirlerdir.

Divan Şiiri Sanatçıları

1. 16. asırda mesnevi edebiyatı en olgun dönemini yaşamıştır. Bu yüzyılda sanat yönü ağır basan mesnevilerin sayısında önemli bir artış dikkat çekmektedir. 17. yüzyılda Nâbî, Nevzade Atâî gibi mesnevi şairleri yetişmiştir. 18. yüzyıl mesnevilerinde gerçek yaşam ve sosyal çevre esas alınmış; sanatçılar mesnevilerinde döneminin sosyal, siyasal ve kültürel konuları hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna Enderunlu Fazıl'ı, Sünbülzade Vehbî'yi örnek verebiliriz.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Zâtî ve Nef'î, 16. yüzyıl mesnevi şairlerine örnek gösterilebilir.
B) *Surname-i Nâbî*, Nâbî'nin mesnevi türündeki eserlerindendir.
C) Nevzade Atâî, 17. yüzyılın hamse sahibi şairlerindendir.
D) 18. yüzyıl şairlerinden Nedim, mesnevi kaleme almamıştır.
E) *Defter-i Aşk*, Enderunlu Fazıl'ın; *Lutfiyye*, Sünbülzade Vehbî'nin mesnevi türündeki eserleridir.

2. Divan şiirinde şairlerin bugün bile önemsenip konuşuluyor ve tartışılıyor olmasında bazı eserlerin etkisi vardır. Bu eserler arasında Nef'î'nin hiciv türünde kaleme aldığı *Siham-ı Kaza*'sı, Fuzulî'nin Hazreti Muhammet'e övgü olarak yazdığı naat olan *Su Kasidesi*, Ahmedî'nin ünlü devlet adamı Makedonyalı İskender'in hayatını anlattığı *İskendername*'si ve Nedim'in *Yusuf ile Züleyha*'sı, Bağdatlı Ruhî'nin dönemin sosyal yaşamına getirdiği eleştirileri yansıtan *Terkibi-bent*'i sayılabilir.

Bu parçadaki altı çizili bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Divan şairleri ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Aynı zamanda bir Mevlevî şeyhi olan Neşatî, sebkihindi akımı denen kapalı anlatımın önemli temsilcilerindendir.
B) Nedim'in Lale Devri'nin zevk ve eğlence anlayışını yansıttığı şiirlerinde mahallileşme cereyanının izleri görülür.
C) Nâbî, tasavvufi etkilerden arınmış rindane gazelleriyle dönemin pek çok şairini etkilemiştir.
D) *Fakmâme* adlı bir mesnevisi bulunan Âşık Paşa, eserlerini sade bir dille yazarak Türkçenin Anadolu'da bir edebiyat dili olarak yerleşmesinde etkili olmuştur.
E) Sünbülzade Vehbî, *Sümbülîstan* adını verdiği, altı bölümden oluşan geniş hacimli bir *Divan*'a sahiptir.

4.	I. Grup	II. Grup
I.	Nevzade Atâî	<i>Mihnetkeşan</i>
II.	Nâbî	<i>Hezliyat</i>
III.	Taşlıcalı Yahya	<i>Hayriyye</i>
IV.	Keçecizade İzzet Molla	<i>Şem ü Pervane</i>
V.	Zâtî	

Yukarıda verilen I. gruptaki sanatçılardan hangisi, II. gruptaki eserlerden biriyle ilişkilendirilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. 17. yüzyılın divan şairlerinden olup Bâkî ile zirveye ulaşan biçim ve söyleyiş mükemmelliğine dayalı gazel yazma geleneğini devam ettirmiştir.
• Dinî kimliğine rağmen rindane ve âşıkane şiir tarzının en zirve örneklerini vermiştir.
• Şiirlerinde mahallileşme akımının izleri görülen sanatçı, gazelde rubai vezni kullanan ilk şairdir.

Bazı özellikleri verilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nevzade Atâî B) Bağdatlı Ruhî
C) Güvahî D) Şeyh Galip
E) Şeyhülislam Yahya

TUYUĞ

- Divan edebiyatına **Türkler tarafından kazandırılmıştır.**
► Daha çok, Azeri ve Çağatay sahalılarında kullanılan tuyuğ, tek dörtlükten oluşur.
► Kafiye düzeni, rubaide olduğu gibi genellikle **"aaxa"** şeklindedir.
► Dört mısra da birbiriyle uyaklı olan (aaaa) tuyuğlara **"musarra tuyuğ"** denir.
► Rubaiden en önemli farkı, tek aruz kalıbıyla (fâilâtün / fâilâtün / fâilün = 11 heceye karşılık) yazılmasıdır.
► Aşk, şarap, kadın, güzellik gibi bireysel konular yanında din, tasavvuf ve sosyal konularda da tuyuğlar yazılmıştır.
► Anadolu'da ilk örneklerini bu nazım biçiminde 119 şiiri bulunan **Kadı Burhanettin** vermiştir.
► Diğer önemli tuyuğ şairi ise 382 tuyuğu bulunan **Seyyit Nesimi**'dir.

ÖRNEK

Tuyuğ

Dil hod anundur velî cân aparur
Dini koymaz akl u îmân aparur
Gönli me girdi hayâlî dün gice
Zulmet içre âb-ı hayvân aparur

(Kadı Burhanettin)

BENTLERDEN OLUŞAN NAZIM BİÇİMLERİ

- Bent, edebiyat terimi olarak en az üç mısradan oluşan bir nazım biriminin adıdır.
► Bentlerle oluşan şiirlerin genel adı **"musammat"**tır.
► Musammatlardan en çok kullanılanlar; **murabba, şarkı, terki-bibent, terci-bent, muhammes, müselles**'tir. Bununla birlikte **tahmis, müseddes, tesdis, müsebbâ, tesbi, müsemmen, tesmin, mütessa, terbi, mu'aşşer, taş-tir** vb. nazım biçimleri de vardır.

Divan Şiiri Sanatçıları

1. Bu tür hikâyelerin kahramanları genellikle hayvanlardır. Bu hayvanlar, kendi özelliklerini korumakla birlikte, insan gibi konuşurlar. Masalımsı eserler arasında yer alan bu metinlerde, öğretici (didaktik) bir amaç güdülür; gündelik hayatla ilgili dersler verilir. Okurlar, çoğu zaman, verilen dersin veya öğüdün ne olduğunu anlamakta zorluk çekmezler.

Aşağıdakilerden hangisinin, bu parçada anlatılan metin türünün özelliklerini taşıdığı söylenebilir?

- A) Harnâme B) Hayrabad
C) Şem ü Pervane D) İskendernâme
E) Hayriyye

2. Aşağıdakilerin hangisinde Fuzûlî'ye ait eserler bir arada verilmiştir?

- A) Rind ü Zahid - İskendernâme - Feleknâme
B) Şikayetnâme - Hadikatü's-Süeda - Beng ü Bade
C) Hadikatü's-Süeda - Cemşid u Hurşid - Harnâme
D) Leyla ile Mecnun - Siham-ı Kaza - Şikayetnâme
E) Beng ü Bade - Hüsrev ü Şirin - İskendernâme

3. I. Grup II. Grup
I. Şeyyad Hamza	Divan şiirinin kurucusu olarak kabul edilme
II. Ahmedî	Türk edebiyatında ilk Yusuf ile Züleyha mesnevisini yazma
III. Kadı Burhanettin	Mesnevi biçiminde yazılan ilk Osmanlı tarihi kitabının (Destan-ı Tevarih-i Mülük-i Âl-i Osman) yazarı olma
IV. Hamdullah Hamdi	Türk edebiyatının Anadolu sahasında hamse sahibi ilk şairi olma
V. Hoca Dehhanî	

Yukarıda I. gruptaki sanatçılardan hangisi, II. grupta verilenlerden biriyle ilişkilendirilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Yüz kuşa irer isen bir murg ola
Kamusına padişah Simurg ola

Kuşlara yüz dürlü dürişmek gerek
Padişahlarına irişmek gerek

Kuşlara hüdhüd meger rehber ola
Kim bu kuşlar yoryalar ol yola

Bu dizeler aşağıdaki eserlerin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Mantıku't-Tayr B) Kelile ve Dimne
C) Hayrabad D) Harnâme
E) Gül ü Bülbül

5. • Divan şiirinin ve "sebkihindi" akımının öncülerinden, ilk temsilcilerindendir.
• Şarkı yazan ilk divan şairi olup şarkılarında diğer şiirlerinin aksine sade bir dil kullanmış, yerli ve mahallî söyleyişlere yer vermiştir.
• Bazı şiirlerinde hikmetli, ahlak ve nasihat ile ilgili güzel sözler içeren söyleyişlere de yer vermiştir.

Bazı özellikleri verilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Azmizade Halefî B) Nedim
C) Nâilî-i Kadim D) Şeyh Galip
E) Enderunlu Fazıl

6. I. Nâbî
II. Bâkî
III. Şeyhî
IV. Şeyh Galip
V. Şeyyad Hamza

Yukarıda verilen divan edebiyatı sanatçıları, yaşadıkları yüzyıllara göre kronolojik olarak sıralırsa hangisi baştan üçüncü olur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

DİĞER MUSAMMATLAR

- **Tardiye:** Her bendi beşer mısradan oluşan bir nazım şeklidir. Muhammesin özel bir biçimidir. Aruzun yalnız "mefûlû, mefâilün, faûlün" kalıbıyla yazılır.
- **Müseddes:** Her bendi altışar mısradan oluşan bir nazım şeklidir.
- **Müsebbâ:** Her bendi yedişer mısradan oluşan bir nazım şeklidir.
- **Müsemmen:** Her bendi sekizer mısradan oluşan bir nazım şeklidir.
- **Mütessa:** Her bendi dokuzar mısradan oluşan bir nazım şeklidir.
- **Muaşşer:** Her bendi onar mısradan oluşan bir nazım şeklidir.

Divan şiirinde, şairlerin başka bir şairin bir gazelinin her beytine aynı vezinde mısralar ekleyerek bent biçiminde yazdıkları şiirlere "**zami-me**" denir.

Zamimeler

- **Terbi:** Başka bir şairin bir gazelinin her beytinin üstüne aynı vezinde iki mısra eklenerek dört mısralı bentler biçiminde yazılan şiirlerdir.
- **Tahmis:** Bentleri bir gazelin beyitlerinin üst tarafına üç mısra eklenerek beşer dizeye tamamlanmasıyla oluşan nazım şeklidir.
- **Taştir:** Bir gazeldeki beyitlerin mısraları arasına başka bir şair tarafından asıl gazelle ölçü ve uyak bakımından uyumlu üç dize yazılmasıyla oluşan nazım biçimidir.
- **Tesdis:** Bentleri bir gazelin beyitlerinin altışar dizeye tamamlanmasıyla oluşan nazım şeklidir.

Divan Edebiyatında Düzyazı

1. Tezkireler, biyografi türünün divan edebiyatındaki karşılığıdır. Edebiyatımızda şairlerin yaşamını anlatan ilk tezkire örneği, Ali Şir Nevayî'nin, şairlerin yaşamlarını anlattığı "----" adlı yapıtıdır. Anadolu sahasında yazılan ilk tezkire ise Sehî Bey'in "----" adlı yapıtıdır. Latifi'nin şairlerin yaşamını anlattığı "----" adlı yapıtı ise yine önemli bir tezkiredir. Sinan Paşa'nın "----" adlı yapıtı da din büyüklerinin yaşamlarının yer aldığı önemli bir tezkire örneğidir.

Aşağıdaki yapıtlardan hangisi bu parçada boş bırakılan yerlerden herhangi birine getirilemez?

- A) Mecalisü'n-Nefais
B) Tezkiretü's-Şuara
C) Nihalistan
D) Heşt Behişt
E) Tezkiretü'l-Evliya

2. Aşağıdakilerin hangisinde eser ve içeriğiyle ilgili yanlışlık söz konusudur?

- A) Paris Sefaretnamesi - Savaş
B) Cihannüma - Coğrafya
C) Miratü'l-Memalik - Gezi
D) Mecalisü'n-Nefais - Biyografi
E) Tazarruname - Tasavvuf

3. Divan edebiyatında az da olsa bazı sanatçılar, nesri şiirden daha üstün tutmuştur. Bunlardan biri olan ----, şairlerin hayat hikâyeleri ve edebî kişilikleri hakkında bilgi verdiği Meşâiru's-Şuarâ adlı tezkiresinin ön sözünde şunları söyler: "Ayet ve hadislerin nesir formuyla ortaya konmuş olması, nesrin şiirden daha değerli ve tartışmasız olduğunun en güzel kanıtıdır. Gerçekten de nesir, öyle dipsiz bir denizdir ki kalem gemisi onda her rüzgârla sahile ulaşır."

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Âşık Çelebi
B) Nergisî
C) Latifi
D) Sinan Paşa
E) Sehî Bey

4. Ahiler, bazı yönleriyle gazileri hatırlatırlar; onlar da gözlerini budaktan sakınmayan yiğit kişilerdir. Fakat gayeleri savaş değil, barıştır. Çalışan esnaf sınıfını, şehir halkını dış ve iç düşmanlardan korurlar. Selçuklu Devleti yıkıldıktan ve devlet otoritesi yok olduktan sonra, esnaf tabakasına mensup olan gençler, kendi aralarında bir korunma teşkilatı kurmuşlardır. Onların başlıca özelliklerinden biri çalışan insanlar olmalarıdır. Sabahtan akşama kadar kendi işlerinde çalışırlar, ikinci vakti kazandıklarını şeyhlerine verirler, beraber yer, içer, ibadet eder ve eğlenirler. Ahiler, iyi Müslüman olmakla beraber, veliler gibi dünyadan el etek çekerek kendilerini tamamen din ve ibadete vermiş dervişler değildir. Onlar ibadet kadar, yeme, içme ve eğlenmeden hoşlanırlar. Hayat felsefeleri ve yaşayış tarzları çalışmaya, dostluğa ve yardımlaşmaya dayanır.

Aşağıdaki divan nesri türlerinden hangisi, bu parçada sözü edilen "Ahiler"le ilişkilendirilebilir?

- A) Pendname
B) Seyahatname
C) Kıyafetname
D) Surname
E) Fütüvvetname

5. ---- Osmanlı sarayının ve toplumun belirli günlerdeki hayatını, zevk ve eğlence anlayışını, kıyafetlerini, törenlerini, musikisini, oyun ve eğlence şekillerini, dönemin geleneklerini anlatması kültür tarihi, sosyoloji ve halk bilimi için kaynak değeri taşımaktadır. Yazıldığı devrin kelime, deyim ve terim varlığını, kullanım özelliklerini göstermesi, bu yapıtları dil ve edebiyat bakımından da önemli kılmaktadır. Yazarın, padişahın ihsanına kavuşmak ya da hediye elde etmek amacıyla yazması, olayların abartılması, eğlencelerin haddinden fazla övülmesi, olağandan farklı ifadelerin kullanılmasına neden olmuştur. Ancak yine de bu tür yapıtlar, şenliğin gerçekleştiği dönemde ilgili değerli bilgiler sağlamaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Surnameler
B) Fütüvvetnameler
C) Gazavatnameler
D) Şehrengizler
E) Sefaretnameler

YÜZYILLARA GÖRE
DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

13. YY Şairler
Mevlâna, Sultan Veled, Hoca Dehhani

14. YY Şairler
Şeyyat Hamza, Ahmet Fakih, Gülşehri, Âşık Paşa, Hoca Mesud, Ahmed-i Dai, Kadî Burhaneddin, Seyyit Nesimi, Ahmedî

15. YY Şairler
Şeyhî, Ahmet Paşa, Süleyman Çelebi, Necati Bey
Nesirciler
Sinan Paşa, Mercimek Ahmet, Yazıcıoğlu Ahmet Bican, Âşıkpaşazade

16. YY Şairler
Fuzûlî, Bâkî, Zâtî, Bağdatlı Ruhi, Hayalî Bey, Taşlıcalı Yahya
Nesirciler
Sehi Bey, Lamîî Çelebi, Âşık Çelebi, Latîfî, Seydi Ali Reis, Piri Reis, Kemalpaşazade, Babür Şah

17. YY Şairler
Nâbî, Nef'î, Nailî, Nevizade Atai, Azmizade Haleti, Neşatî, Şeyhülislam Yahya
Nesirciler
Veysî, Nergisî, Evliya Çelebi, Kâtip Çelebi

18. YY Şairler
Nedim, Şeyh Galip, Sünbülzade Vehbi, Enderunlu Fazıl, Fitnat Hanım
Nesirciler
Yirmisekiz Mehmet Çelebi, İbrahim Müteferrika

19. YY Şairler
Enderunlu Vasîf, Yenişehirli Avni, Keçecizade İzzet Molla, Leyla Hanım

Divan Edebiyatında Düzyazı

1. Osmanlı Devleti'nde "vakayiname" adı verilen resmî tarih kitapları söz konusudur. Bununla birlikte resmî niteliği olmayan yapıtlar da söz konusudur. Tarih yazarına "müverrih", vakayiname yazarına da "vakanüvis" denir. ---, ---, --- ve --- bu türde eser veren önemli yazarlardan bazılarıdır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada boş bırakılan yerlerden birine getirilemez?

- A) Naima B) Kemalpaşazade
C) Peçevi İbrahim Efendi D) Âşık Çelebi
E) Âşıkpaşazade

2. Divan edebiyatında süslü nesrin ilk temsilcisi olarak kabul edilen ---, bu türdeki en ünlü eseri; münacat özelliği gösteren, süslü, secili cümleler kullanarak ağır bir dille yazdığı ---.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Nergisi'nin - *Habname*'sidir
B) Âşık Çelebi'nin - *Meşairü's-Şuara*'sıdır
C) Sinan Paşa'nın - *Tazarrurname*'sidir
D) Kâtip Çelebi'nin - *Cihannüma*'sıdır
E) Evliya Çelebi'nin - *Seyahatname*'sidir

3. Orta nesir terimi; halkın dilinden oldukça uzaklaşılsa, hüner gösterme özentisiyle söz sanatlarına başvurulsa ve Arapça, Farsça kelime ve terkiplere yer verilse de süslü nesre oranla anlaşılması daha kolay olan bir üslupla yazılmış eserler için kullanılır. Bu tür eserlerde öğreticilik amaçlandığından içerik ön planda tutulmuştur. Öğretici bir amaçla ortaya konan, bilim ve kültür konularında yazılmış eserlerin çoğu orta nesir niteliğini taşır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen özelliklere sahip bir eser yazmamıştır?

- A) Sinan Paşa B) Kâtip Çelebi
C) Lamii Çelebi D) Koçi Bey
E) Peçevi İbrahim

4. Yeniçeri Ocağında yükselerek sırasıyla çorbacı, muh-zırbaşı ve hâcegânlık rütbesiyle yeniçeri efendisi olan ---, ardından darphane nazırlığına getirilir. 21 Temmuz 1718'de Pasarofça Antlaşması'nın imzalanmasıyla Fransa'ya bir elçi yollanması talebi üzerine kendisi Veziriazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın desteğiyle bu göreve tayin edilir. Bu görevi esnasında tuttuğu notlarını *Paris Sefaretnamesi* adıyla yayımlamış, bu türün en önemli örneklerinden birini ortaya koymuştur. Bu eser, 18. yüzyıl için tarihsel bir belge olmanın ötesinde edebî, mimari ve sosyal bilimler bakımından önemli bir kültürel kaynaktır. Ziyaretleri ve bu ziyaretlerinde edindiği izlenimlerini anlatması, Osmanlı aydınlarının düşünsel ve mekânsal algılarında dönüşümlere yol açmış ve kültür dünyamızda büyük yankılar uyandırmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ahmet Vefik Paşa B) Veysî
C) Seydi Ali Reis D) Nergisi
E) Yirmisekiz Çelebi Mehmet

5. Doksan yedi buçuk derece boylam, otuz buçuk enlemelerinde bağı bahçesi çok, nahiye ve köyleri bayındır, düz yerde Sogod, Semerkant batısında meşhur bir şehir ve bayındır bir ticaret yeridir. Mugan sözlüğünde "ilim meclisi" anlamına "buhar" kelimesiyle aynı kökten türediği, farklı eserlerde kayıtlıdır. Geçmişte ismi "Mahles" idi. Bir kimse eski yerinden çıkıp etrafa baksa her tarafında göz alabildiğine yeşillik görür. Çok hoş yerdir. Bütün kırları yeşil bir yaygı gibi döşenmiştir. Yeşilliklerin arasında yer yer güzel köşkler ve binalar vardır. Çok yüksek ve benzersiz yapılmıştır. Sözü edilen binalar buranın "buhar"larının yeteneğini gösterir. Samanî binaları, yüksek kalesi, eşsiz sokakları, camileri ve surunun yedi kale kapısı vardır.

Günümüz Türkçesiyle verilen bu metin, biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında aşağıdaki yapıtların hangisinden alınmış olabilir?

- A) *Tazarrurname* B) *Heşt Behişt*
C) *Cihannüma* D) *Nihalistan*
E) *Kâbusname*

Seyyit Nesimî (?-1417)

- Azeri Türkçesinin büyük temsilcilerinden olan sanatçı, **Fazlulah-ı Hurûfî**'ye bağlandıktan sonra "Nesimî" mahlasını kullanmaya başlamıştır.
- Hurûfîlik'i yayma çalışmalarından dolayı Halep'te idam edilerek öldürülmüştür.
- Alevi-Bektaşîlerin "**Yedi Ulu Ozan**"ından biri olan şair, divan şiirinde "tuyuğ" denince **Kadı Burhanettin**'den sonra akla gelen ikinci isimdir.

Eserler

Divan (Türkçe), **Divan** (Farsça)
Mukaddimetü'l-Hakâyık

Ali Şir Nevayî (1441-1501)

- Çağatay edebiyatının yetiştirdiği en büyük şair olan sanatçı, aynı zamanda **büyük bir bilgin ve devlet adamı**dır.
- **Muhakemetü'l-Lügateyn** adlı eserinde Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu savunmuştur.
- **Mecalisü'n-Nefais** adlı eseri, Türk edebiyatının ilk şairler tezkiresidir.
- Türk edebiyatında ilk **Hamse** sahibi şairdir.
- Bilinçli bir Türk dili milliyetçisi olan sanatçı, divan şiirine Türk hayatından gelen millî ve mahallî unsurlar kazandırmıştır.

Eserler

Divan: 4'ü Türkçe, 1'i de Farsça olmak üzere 5 ayrı **Divan**'ı vardır.

Muhakemetü'l-Lügateyn, Mecalisü'n-Nefais, Mizanü'l-Evzan, Hamse

Divan Edebiyatı

PEKİŞTİRELİM

1. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen sanatçıyla uyuşmamaktadır?

- A) Kanuni'nin sohbet arkadaşı olan şair, "Sultan-ı Şuara" olarak anılmıştır. (Bâkî)
- B) Mesnevi alanında tanınan sanatçının İstanbul'u mekân olarak kullandığı *Şah u Geda* mesnevisi vardır. (Şeyh Galip)
- C) Kasideleriyle ünlü olan sanatçı, hicivlerini *Siham-ı Kaza* adlı eserinde toplamıştır. (Nefî)
- D) Tasavvufi etkilenen sanatçı, hikemî tarzın divan şiirindeki önemli isimlerindendir. (Nâbî)
- E) Halk arasında *Mevlî* adıyla bilinen *Vesiletü'n-Necat* adlı mesneviyi yazmıştır. (Süleyman Çelebi)

2. Gazelde hikemî tarzın etkili olduğu bir şiir ortamında yetişen şair, çok geçmeden kendi adıyla anılan bir tarz ortaya koymayı başarmıştır. Geliştirdiği yeni tarzın esasını söyleyiş mükemmelliği, yerlilik arzusu ve şuhane eda oluşturur. Kendisi de bir gazeline, "Malûmdur benim sühanım mahlas istemez / Fark eyler anı şehrimizin nüktedanları" diyerek üslup sahibi bir şair olduğunu ifade etmiştir. Dili kasidelerinde ağır, gazel ve şarkılarında ise oldukça sadedir. Kasideden çok, gazel ve şarkılarıyla ün kazanan şair, Lale Devri'nin zevk ve eğlence hayatını büyük bir ustalıkla yansıtmıştır.

Bu parçada tanıtılan divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bâkî
- B) Nefî
- C) Nâbî
- D) Nedim
- E) Fuzûlî

3. Aşağıdakilerden hangisi bir kasidenin fahriye bölümünden alınmıştır?

- A) Âyine oldu bir nige-i hayretinle âb
Billah ne saht âteş-i sûzansın ey gönül
- B) Câm-ı lebiyle mest edüp evvel edâların
Mestâne sonra gönderir âgûş-ı câna dek
- C) Açıldı gonce-i hâtır nesîm-i lütfun ile
N'ola ederse zebânım hezâr destânı
- D) Devletle sen o sadra ki teşrîf eyledin
Bir yana durdu fitne cihandan hemân o ân
- E) Var mı Nefî gibi bir şâir ki
Nazmına ede Nizâmî teslim

4. Divan edebiyatında bu türün 16. yüzyıla ait örneklerinin bir özelliği, ele aldıkları şairlerin büyük bölümünün kendi dönemlerinden önce yaşamış olmalarıdır. Bu yüzden biyografiler, toplanan bütün bilgileri içerdiğinden, uzundur. Buna karşılık örnek şiirler ortalama biyografinin üçte biri kadar bir bölümü kapsar. 17. yüzyıl örneklerinde ise yazarlar, daha çok kendi çağdaşlarını kaleme almışlardır. Bu yüzden şairler hakkında söylenen şeyler bilineni tekrarlamak anlamına geleceği için biyografiler kısaltmış; buna karşılık, verilen örnek şiir sayısı artmıştır.

Bu parçada sözü edilen eserlerin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyasetnâme
- B) Surnâme
- C) Tezkire
- D) Fütüvvetnâme
- E) Gazavatnâme

Zâtî (1471 - 1546)

- ▶ Başta Bâkî olmak üzere devrin pek çok yetenekli genç şairine hocalık etmiştir.
- ▶ Oldukça sade bir dil kullanan şairin şiirlerinde atasözleri, deyimler sıklıkla yer alır.
- ▶ *Şem ü Pervane* adlı mesnevisinde bir aşk hikâyesine yer vermiştir.

Eserler

Divan, Şem ü Pervane, Edirne Şehrengizi

Hayalî Bey (1499-1557)

- ▶ Kanunî Devri'nde saray çevresinde saygın bir şair olarak yaşamını sürdürmüştür.
- ▶ Şiirlerinde mahallî çizgiler, deyimler ve samimi söyleyiş göze çarpar.
- ▶ Devrinin tezkire yazarları onu "**Diyan-ı Rum'un Sultanı'ş-Suarası**", "**Meşhur**", "**Maruf Hayalî Bey**" şeklinde zikreder.

Taşlıcalı Yahya (1498-1582)

- ▶ Yeniçeri Ocağında yetişen şair, doğduğu yerin taşlık bir bölge oluşundan dolayı Taşlıcalı diye anılmıştır.
- ▶ Mahallîleşme akımının izlerinin görüldüğü mesnevileriyle tanınan sanatçı, Türk edebiyatında *Hamse* yazan şairlerdendir.
- ▶ Şehzade Mustafa'nın öldürülmesi üzerine yazdığı terkibibent şeklindeki *Şehzade Mustafa Mer-siyesi* çok ünlüdür.

Eserler

Divan, Hamse, Şehrengiz-i Edirne, Şehrengiz-i İstanbul

Divan Edebiyatı

1. • Uyak düzeni aa / bb / cc... biçimindedir.
• Beyit sayısı, konunun işlenişine göre değişir.
• Genellikle, aruz vezninin kısa kalıplarıyla yazılır.
• Fars edebiyatından Arap ve Türk edebiyatına geçmiştir.
• Olay anlatımına uygun olduğundan edebiyatımızda romanın olmadığı dönemlerde bu türe olan gereksinimi karşılamıştır.

Yukarıda bazı özellikleri verilen nazım biçimi, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gazel B) Murabba C) Kaside
D) Terciibent E) Mesnevi

2. Türk edebiyatında müstezat nazım biçimini ilk kez kullanan ve Hurufilik akımına mensup olan ----, "divan edebiyatının Yunus Emre'si" olarak anılır.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Seyyit Nesimî B) Gülşehrî
C) Nergisî D) Ahmedî
E) Şeyhî

3. Ol gönlümi alan güzelin gözleri badem
Şeftalü dudağı yanağı bir güzel alma
Gördükçe gönül ol güzeli yüz sürüyü var
Düş ayağına hem elin öp deli olma

Bu beyitler, divan şiiriyle ilgili aşağıdaki yargıların hangisiyle çelişir?

- A) Ölçüye önem verilir.
B) Bireysel duygu ve heyecanlar ağır basar.
C) Söz ve anlam sanatlarına sıkça başvurulur.
D) Anlamın, her beytin kendi içinde tamamlanmasına özen gösterilir.
E) Arapça ve Farsça sözcüklerle dolu ağır bir dil kullanılır.

4. ----, divan edebiyatında süslü nesrin ilk büyük temsilcisi olarak kabul edilir. ---- adlı eserinde kuvvetli, ahenkli ve sanatlı bir üslup kullanmıştır. Yoğun seci-lerle süslediği yazılarında kafiye başta olmak üzere şiirin birçok özelliğini düzyazıya taşımıştır. Bu eseriyle klasik edebiyatta süslü nesir çıkışını açmış, kendi adıyla bilinen bir üslup ortaya koymuştur. Aynı çağda yaşayan ---- ise Keykâvus'tan tercüme ettiği ---- adlı eseri ile sade nesrin en güzel örneklerinden birini vermiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Sinan Paşa – *Tazarrunâme* – Mercimek Ahmet – *Kâbusnâme*
B) Evliya Çelebi – *Seyahatnâme* – Sinan Paşa – *Tazarrunâme*
C) Nergisî – *Nihâlistan* – Gülşehrî – *Mantiku't-Tayr*
D) Fuzûlî – *Şikâyetnâme* – Veysi – *Habname*
E) Mercimek Ahmet – *Kâbusnâme* – Kâtip Çelebi – *Cihannüma*

5. Divan edebiyatı sanatçıları tarafından daha çok, din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan kasidelerin, I
gazel nazım biçimine benzer bir uyak örgüsü vardır. II
Beyit nazım birimiyle yazılan bu şiirlerde beyit sayısı genellikle 31 ile 99 arasındadır. Kasidelerin en güzel beytine "hüsn-i matla" adı verilirken şairin mahlasının yer aldığı bölüme "taç beyit" denir. IV
V

Bu parçadaki numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Nedim (1681-1730)

► **Mahallîleşme akımının** 18. yüzyıldaki en büyük temsilcisi olan şair, günlük dilen gelen konuşma kalıplarına ve deyimlere yer vermiştir.

► İstanbul hayatından (Sa'dâbâd) sahneler sunduğu için "İstanbul Şairi" olarak anılmıştır.

► İstanbul Türkçesini şiir dili hâline getiren sanatçı, bir şiirinde "**Malumdur benim sühanım, mah-las istemez**" diyerek özgün bir şair olduğunu belirtmiştir.

► **Şarkı türünün en önemli şairlerinden biri** olan sanatçı, "şuane gazel" in de başarılı bir temsilcisidir.

► Hece ölçüsüyle yazdığı koşmaları da olan şair, şiirde tasavvufi konulardan uzak durmuş; somut ve gerçekçi bir sevgiliden söz etmiştir.

► **Mesnevi nazım biçiminde şiir yazmamıştır.**

► Yaşadığı dönemden başlayarak sadece şarkıları değil, musammatları ve gazelleri de bestelenmiştir.

► **Lale Devri'nin eğlenceli sosyal yaşamını** şiirlerinde başarıyla yansıtmıştır.

► Şiirleri, *Divan*'ında toplanmıştır.

Divan Edebiyatı

SINAV PROVASI

1. Kuşlar ol esrârî çün iştîdiler
Cânların sîmurga îsâr itdiler

Kamudan sîmurga dutdılar karâr
Her birinün ışkı oldu sad hezâr

Çün belürdi hüdhüdün serverliği
Ol yola vü kuşlara rehberliği

Hüdhüdün başına bir tâc urdılar
Kuşların rahtını târâc itdiler

Hüdhüd eydür kimse bu yolda girü
Gelmedi kim eyde ne var ilerü

Bu dizelerin alındığı eserin şairi, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gülşehrî
B) Fuzûlî
C) Taşlıcalı Yahya
D) Nâbî
E) Şeyh Galip

2. Arap edebiyatı kaynaklı bir nazım biçimi olan gazellerde beyit sayısı genellikle 5-15 arasında değişir. Kafiye örgüsü, “aa / ba / ca / da...” biçimindedir. Genellikle aşk, ayrılıktan kaynaklı aşk acısı, şarap, güzellik gibi lirik konuların ele alındığı bu nazım biçiminde, bütün beyitleri aynı biçimsel güzelliğe sahip gazellere yek-ahenk gazel adı verilir.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. • Tasavvufî şiirler yazan sanatçı, naat türünde yazdığı *Su Kasidesi*, *Leyla ile Mecnun* mesnevisi, Kербela olayını anlatan *Hadikatü's-Süeda* gibi eserleriyle tanınmıştır.
- Daha yaşarken şairler sultanı (sultanu'ş-şuara) unvanını almış, daha çok din dışı gazel ve kasideleriyle tanınmış, Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümü üzerine *Kanuni Mersiyesi*'ni yazmıştır.
- Sebkihindi akımından etkilenmiş ve *Hüsn ü Aşk* adlı mesnevisiyle tanınmış, divan şiirinin son büyük temsilcisi kabul edilmiştir.
- Lale Devri'nin eğlence dolu dünyasını, İstanbul'un güzelliklerini dile getirdiği gazel ve şarkılar yazmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar aşağıdaki sanatçılardan hangisiyle ilişkilendirilemez?

- A) Fuzûlî B) Bâkî C) Nedim
D) Şeyh Galip E) Nâbî

4. • Bir şairin şiirine başka bir şair tarafından aynı şekil, vezin, kafiye ve redifle yazılan şiir.
- Çok kolay görünen ancak benzeri söylenmeye kalkınca zor olduğu anlaşılan, özlü söz söyleme.
- Divan şiirinde beyitleri arasında anlam ilişkisi olan gazel.
- Divan edebiyatında padişah çocuklarının doğum ve sünnet törenleriyle padişah kızlarının düğün törenlerini anlatan eserler.
- Çeşitli konularda düzyazıların toplandığı yapıtların genel adı.

Divan edebiyatıyla ilgili aşağıdaki kavramlardan hangisinin açıklamasına yukarıda yer verilmiştir?

- A) Yek-avaz B) Surname
C) Nazire D) Münşeat
E) Sehlümüteni

DİVAN EDEBİYATINDA NESİR (DÜZYAZI)

▶ Divan edebiyatında nesir, süslü ve yalın biçimlerde kendini gösterir.

Divan edebiyatında nesir (düzyazı) asla şiir kadar ön planda olmamıştır.

▶ Genellikle **secili (iç kafiye) uzun cümlelere** yer verilmiştir.

▶ Yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklüdür.

▶ Konu ve düşünceden çok, söyleyiş güzelliğine önem verilir.

▶ Söz sanatlarıyla bezenmiş olan secili nesir (düzyazı) yazmaya **“inşâ”**, eserlerini bu üslupta kaleme alan yazarlara **“münşi”** adı verilmiştir.

▶ Secili nesir (düzyazı) ürünlerinin bir araya getirildiği eserlere **“münşeat”** denir.

▶ Aynı zamanda şiir tadında süslü bir anlatıma sahip düzyazı metinlerine **“measure”**, bu tür eser yazarlara **“nasir”** de denmiştir.

▶ **Noktalama işaretleri kullanılmamıştır.**

▶ Metinlerde bir paragraf düzeni oluşturulmamıştır.

▶ Divan nesrinde daha çok; **tezkiye, tarih, seyahatname, sefaretname, gazavatname, siyer, mektup** gibi türlerde örnekler verilmiştir.

Divan Edebiyatı

1. ---- hem 16. yy.ın hem de Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biridir. Divan şiirinden etkilenmeyen şairin irticali söyleyiş yeteneği ve samimiyeti, şiirlerinin en önemli özellikleri arasındadır. Lirik, didaktik ve pastoral olmak üzere üç grupta toplanabilecek olan şiirlerinde aşk, ayrılık, gurbet, tabiat, yoksulluk, zamandan şikâyet gibi konular işlenmiştir. Şiirlerindeki dil ve söyleyiş güzelliği Türk halk şairlerinin pek çoğuna öncülük etmiş ancak bu güzelliğe az sayıda şair ulaşabilmiştir. Şiirlerinde maddi hazları ve güzellere düşkünlüğünü pervasızca dile getirmesi Lale Devri'nin güçlü şairi ---- hatırlatmaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Âşık Ömer - Nâbî'yi
B) Koroğlu - Taşlıcalı Yahya'yı
C) Dadaloğlu - Zâtî'yi
D) Karacaoğlu - Nedîm'i
E) Gevheri - Necati Bey'i

2. Din ve dinî yaşam, Osmanlı sosyal yaşamının içinde her zaman olmuştur. Dolayısıyla divan edebiyatı şairleri, duygu ve düşüncelerini anlatmak için yer yer dinî terimlere ve dinî yaşama yer vermiştir.

Aşağıdaki beyitlerden hangisi, bu parçada anlatılanları temsil eden bir örnek olamaz?

- A) Yedi iklimi musahhar idesin himmet ile
Emr-i Hakk ile melekler sana çün oldı cünûd
B) Münkir olma sûz u âh-ı âşık gel vâizâ
Korkaram bir şemmesi mescid ile minber yakar
C) Mey değil âteş-i ruhsârdadır gözlerimiz
Ceyş-i pervâneye cây olmaz ocâğ-ı yâkut
D) Ateş-i düzahla ey vâiz ko tehdidi yeter
Nâ-ümîd-i rahmet-i Rabb-i gafûr etdin beni
E) Sürübdür kûy-ı dilberden bizi dâne-i mansıbla
Felek şeytânı izlâl eyledi ayırdı cennetten

3. Aşağıdaki beyitlerin hangisi ayraç içinde verilen ifadeyi örneklemmez?

- A) Ektiğin biçmedesin resm ü reh-i hâk budur
Sen de madûnuna rahm eyle ki rahmet bulasın
(Doğru sözlü olma)
B) Bî-derk olan kusûrunu nâkıs kılar gider
Ayn-ı kemâl imiş kişi bilmek hatâsını
(Yapılan yanlışın farkında olma)
C) Riyâ esbâbını terk eyle Mecnûn gibi ey sôfi
Hazâna ugramış lâle gibi tâc u kabâdan geç
(İki yüzlü olmama)
D) Çok söyleyen değirmene benzer sebâtı yok
Uzun uzak sayıklama âb-ı revân gibi
(Az konuşma)
E) Âhir ecel tutar dilünü gözünü yumar
Noksân-ı halkı gözleme ayn-ı avân gibi
(Kimsede kusur aramama)

4. Arkasında büyük bir şiir, nesir, tarih ve ilim mirası bırakan ----, şiire lirik gazellerle başlamış, belli aralıklarla dört *Divan* yayımlamıştır. Bu yüksek seviyede lirik mirasından başka onun dünya edebiyatının büyük eserleri seviyesinde beş mesneviden meydana gelen *Hamse*'si de vardır. Türk edebiyatının ilk hamse yazarı olarak bu türü, İranlı şairlerden öğrenip miras almış ve onun Türkçesini yazmıştır. Bu, onun Türkçeye ve Türk milletine yaptığı büyük hizmettir. Devrinde Farsça ve Fars kültürünün, Türkçe ve Türk kültüründen üstün olduğunu açıkça savunanlara bu hamse, âdeta bir cevap niteliğindedir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ali Şir Nevayi
B) Nevzade Ataî
C) Nergisî
D) Sinan Paşa

E) Taşlıcalı Yahya

Bilgi

DİVAN NESRİ TÜRLERİ

Tezkire: Edebiyatçıların, sanatçıların ya da başka alanlarda ün yapmış kişilerin kısa hayat hikâyelerine ve özelliklerine yer veren biyografi kitaplarıdır. Türk edebiyatındaki ilk tezkire, **Ali Şir Nevayî**'nin *Mecalisü'n-Nefais*; Anadolu sahasındaki ilk tezkire ise **Sehi Bey**'in *Heşt Behiş* adlı eserleridir.

Seyahatname: Gezi notlarını içeren eserlerdir. Divan edebiyatında ilk gezi kitabı **Seydi Ali Reis**'in *Miratü'l-Memalik* adlı eseridir.

Sefaretname: Yabancı bir ülkeye elçi olarak gönderilen bir görevlinin o ülkenin siyasi yapısı, örf ve âdetleri, gelişmişlik düzeyi, değişik özellikleri hakkındaki izlenimlerine yer verdiği eserlerdir.

Tarih: Eski dönemlerde meydana gelen olayları, savaşları o dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak sebep ve sonuçlarıyla anlatan nesir türüdür. *Âşıkpaşazade Tarihi*, *Tacü't-Tevarih*, *Peçevi Tarihi*, *Tarih-i Naima*, *Tarih-i Cevdet*.

Fütüvvetname: Anadolu'da Ahilik diye bilinen dinî ve tasavvufî nitelikli lonca kuruluşu üyelerine yönelik yazılan öğüt kitaplarıdır.

Habname: Herhangi bir olayı, düşüncüyü veya kişiyi rüyada görmüş gibi anlatarak yazılan eserlerdir.

Siyer: Hz. Muhammet'in hayatını anlatmak üzere yazılan eserlerin ortak adıdır.

Münşeat: Mektupların, resmî yazıların, güzel yazı örneklerinin ve kısa mensur metinlerin bir araya toplandığı eserlerdir.

Menakıpname: Tarikat kurucularının ve evliyaların menkıbevi hayatlarını anlatan biyografik eserlerdir.

EDEBİYAT AKIMLARI VE DÜNYA EDEBİYATI

Edebiyat Akımları

KAVRAYALIM

1. • Tiyatroda üç birlik kuralına uyulmuştur.
• Kişiler, evrensel özellikleriyle ele alınmıştır.
• Kaba sözlere, küfür ve argoya yer verilmemiştir.
• Edebiyat ürünlerinde akıllı ve sağduyuyu egemen kılma amaçlanmıştır.

Bazı özellikleri verilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Realizm
B) Klasisizm
C) Romantizm
D) Parnasizm
E) Natüralizm

2. ---- akımına bağlı sanatçıların amacı, insan ve toplum yaşamını objektif bir şekilde ortaya koymaktır. Sanat eserine aktarılan gerçekler, toplumun her katmanında yaşanan iyi, kötü, güzel ya da çirkin tüm durumları içine alır. Her sınıftan insan, bu sanatçıların eserlerinde yer alsa da ağırlıklı olarak alt sınıf ve orta sınıftan insanların eserlerde yer aldıklarını söylemek mümkündür. Alt ve orta tabakadan seçilen karakterler bu akım içinde belli bir tip olarak ön plana çıkar. Tipleştirilen karakter salt kendine has özellikleri ile betimlenmez zira aynı zamanda o, mensup olduğu sınıfın özelliklerini temsil eder.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Klasisizm
B) Romantizm
C) Sürrealizm
D) Natüralizm
E) Sembolizm

3. ---- 1800 ve 1850 yılları arasında Avrupa'da edebiyatı, müziği, felsefeyi ve sanatı etkileyen entelektüel bir akımdır. Bir ölçüde Sanayi Devrimi'ne, Aydınlanma Çağı'na, aristokratik sosyal ve siyasi düzene, akılcılığa ve ---- tepki olarak doğan; doğaya ve duygulara verdiği önemle bilinen bir akımdır. Ortaya çıkışında ise 1789 Fransız İhtilali sonrasında toplumsal, siyasal ve düşünsel yapının etkileri vardır. Goethe, Lamartine, Hugo bu akımı benimseyen sanatçılar arasındadır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Romantizm - klasisizme
B) Klasisizm - hümanizme
C) Realizm - romantizme
D) Natüralizm - romantizme
E) Sembolizm - parnasizm

4. **Romantizm akımını benimseyen sanatçılarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Aklın rehberliğini reddederek duygu ve hayalleri ölçüt olarak kabul etmişlerdir.
B) Eserlerinde kişiliklerini gizlememişler, her türlü görüş ve düşüncelerini açıkça ortaya koymuşlardır.
C) İnsanı genetik özellikleriyle ele almışlar, insanın kişilik özelliklerinin soyundan geldiğine inanmışlardır.
D) İnsan ruhunun inceliklerine önem vererek iyi-kötü, güzel-çirkin, ak-kara gibi karşıtlıklardan yararlanmışlardır.
E) "Sanat, toplum içindir." anlayışını benimsemişlerdir.

EDEBİYAT AKIMLARI

Edebiyatta, sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni görüş ve hareket tarzına "akım" denir. Edebiyatta aynı sanat görüşüne sahip olan sanatçıların oluşturduğu topluluğa ise "edebiyat akımı" denir. Rönesans, XVII. yy. ortalarında klasisizm akımını doğurmuş, ardından birbirine tepki olarak edebiyat akımları ortaya çıkmıştır.

KLASİSİZM

- ▶ XVII. yy.da Fransa'da ortaya çıkmış bir edebiyat akımıdır.
▶ **Akla ve sağduyuya** önem verilmiştir.
▶ Eski Yunan ve Latin edebiyatı, esin kaynağı olmuştur.
▶ İnsandaki tabiata, **insanın iç dünyasına** önem verilmiştir.
▶ Konu değil, **konunun işleniş biçimi** önemsenmiştir.
▶ Sanatçılar, **kişiliklerini gizlemişler**; **sanat için sanat** anlayışını benimsemişlerdir.
▶ Bayağılıktan, argodan uzak, **seçkin bir dil** kullanılmıştır.
▶ Karakterler **soylu ve seçkin** insanlar arasından seçilmiştir.
▶ Tiyatroda **üç birlik kuralına** uyulmuştur.
▶ Eleştiride **Boileau**, şiirde **La Fontaine**, tragedyada **Racine** ve **Corneille**, komedyada **Moliere**, hitabet alanında **Bossuet**, romanda **Madame De La Fayette**, **Karakterler** adlı eseriyle **La Bruyere** bu akımın önemli temsilcileridir.

Edebiyat Akımları

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan yere **ayraç içindeki akım getirilemez?**

- A) ---- doğa değil, onun insan ruhunda bıraktığı izlenimler anlatılır. (Sembolizmde)
- B) ---- argo sözcüklere bolca yer verilmiş, "sokak dili" edebiyata o zamana dek görülmedik bir biçimde girmiştir. (Natüralizmde)
- C) ---- Orta Çağ efsaneleri, azizlerin hikâyeleri, Hristiyanlık mucizeleri, gerek tarihten gerek günlük hayattan esinlenilerek işlenmiştir. (Romantizmde)
- D) ---- içerik değil de içeriği ele alış biçimine değer verildiğinden aynı olay ya da konu birçok kez işlenmiştir. (Klasisizmde)
- E) ---- şaire düşen görev, dış dünyaya ait varlıkların görüntülerini olduğu gibi nesnel olarak anlatmaktır. (Empresyonizmde)

2. XX. yy. başlarında İspanyol ressam Picasso tarafından resimde uygulandıktan sonra edebiyatta kendini gösteren ve G. Apollinaire gibi sanatçıların bağlı olduğu sanat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sürrealizm B) Dadaizm
- C) Kübizm D) Fütürizm
- E) Letrizm

3. Bu akıma bağlı olarak yazılan romanda kişilerin mizaçları, soyları ve çevreleri bize gösterilmek yani kişileri harekete geçiren nedenler açıklanmak suretiyle olay, âdeta romancının iradesi dışında, kendi zorunlu sonucuna doğru yürür. Çevre, olayın bu yürüyüşünü etkileyen faktördür. Örneğin bir ırmak roman olarak yazılan *Rougon-Macquart* serisinde yazar, küçük bir ailenin toplum içindeki hareketini, nasıl gelişip kollara ayrıldığını, ne gibi evrelerden geçtiğini göstermek ister. Yirmi ciltlik bu eserde ilk bakışta kişiler arasında bir benzerlik kurulamaz. Ancak bilimsel bir inceleme onlar arasındaki sıkı bağı göstermektedir.

Bu parçada sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Natüralizm B) Klasisizm
- C) Sembolizm D) Realizm
- E) Romantizm

4. I. Realizm
II. Sembolizm
III. Klasisizm
IV. Parnasizm
V. Romantizm

Yukarıda verilen akımlardan hangilerinin "Sanat, sanat içindir." anlayışını benimsediği söylenemez?

- A) I ve III B) I ve V C) II ve IV
D) Yalnız IV E) Yalnız V

5. Bu sanatçılar önce şiirin biçiminde değişikliğe gitti. Çünkü onlara göre yepyeni duygular, eski nazım kurallarıyla anlatılamazdı. Bunun için durak, hece ve uyak anlayışını değiştirdiler. Şiir dilinde değişikliğe gittiler. Şiirde kelimelerle notalanan, kendine özgü bir musiki oluşturdular. Onlara göre şiir, musiki gibi açık ve seçik bir şey söylemediği hâlde pek çok şey sezdirmeli ve duyurmalıydı. Yine iyi bir şiirde sözcüklerin anlamları değil, ses bakımından değeri önemliydi. Önce aktarılacak his bulunmalı, sonra bir ahenk içinde onu sezdirecek kelimeler seçilmeliydi.

Bu parçada sözü edilen sanatçılar aşağıdaki akımlardan hangisinin içinde yer almıştır?

- A) Sürrealizm B) Parnasizm C) Sembolizm
D) Kübizm E) Empresyonizm

6. I. Sadece şiir alanında ortaya çıkma
II. "Sanat için sanat" düşüncesini savunma
III. Dış dünyayı nesnel biçimde anlatma
IV. Yaşama karamsar, melankolik bir bakış açısıyla yaklaşma
V. Söyleyişe, biçime önem verme

Yukarıda verilenlerden hangileri parnasizm ve sembolizmde ortak değildir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

SEMBOLİZM

XX. yy.da **parnasizme tepki olarak** doğan akımın ilkelerini **C. Baudelaire, Elem Çiçekleri** adlı yapıtında ortaya koymuştur.

"Sanat, sanat içindir." anlayışı benimsenmiş, **lirizm** şiirde önemli hâle gelmiş; parnasizmin şiirden kovduğu **duygu ve hayaller**, şiire geri dönmüştür.

Şiir, **sessiz bir şarkı olarak görülmüş, musiki yani ahenk** şiirin amacı duruma getirilmiştir.

Gerçekleri açıkça aktarmak yerine **doğaya bir tül perde ardından bakılarak kapalı bir anlam** tercih edilmiştir.

Durgun sular, loş ortamlar, alaca karanlık, tan vakti, perdede gezen gölgeler, gün batımı, akşam kıvılcığı gibi belli belirsiz an ve görüntüler yansıtılmıştır.

Dünya edebiyatında **Baudelaire, Rimbaud, Mallarme, Paul Valery, Verlaine, Edgar Allen Poe** bizde de **Cenap Şahabettin, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dranas** bu akımın önemli isimleridir.

EMPRESYONİZM

"**izlenimcilik**" diyebileceğimiz bu akım, XX. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmıştır.

Sembolizmle birlikte **gerçeküstücülüğü yani sürrealizmi hazırlayan** bir akım olarak ifade edilir.

Bu akıma göre sanatçı, **dış dünyayı olduğu gibi değil, onun kendi üzerinde uyandırdığı etki ve izlenimleri** anlatır.

Sanatçılar, iç dünyalarını dile getirmeye, duyularla edindikleri izlenimleri anlatmaya çalışmışlardır.

Dünya edebiyatında **Rainer Maria Rilke, James Joyce**; bizde ise **Ahmet Haşim, Ahmet Muhip Dranas, Cahit Sıtkı Tarancı** bu akımın etkisinde eser vermiştir.

Dünya Edebiyatı

1. Batı edebiyatının ana kaynağı olan Eski Yunan edebiyatında tragedya türünde Aiskhylos, Sophokles ve Euripides; komedya türünde Aristophanes ve Menandros; hitabet alanında Ennius; felsefe alanında Sokrates, Eflatun ve Aristoteles; tarih alanında Herodotos gibi büyük isimler yetişmiştir.

Bu cümledeki altı çizili sözlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Nerede doğduğu ve ne zaman yaşadığı kesin olarak bilinmemekle birlikte MÖ VIII. yy. da Ege kıyılarında yaşadığı sanılmaktadır. En yaygın görüş İzmir'de doğduğu, Sakız Adası'nda yaşadığıdır. Edebiyat tarihindeki önemi, sözlü gelenekte doğan ve Eski Yunan edebiyatının ana kaynağı olan *İlyada* ve *Odysseia* destanlarını derlemiş olmasından kaynaklanır. Bu iki büyük destan, Yunan mitolojisi için hem ilk hem de en büyük yazılı kaynaktır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Homeros B) Vergilius C) Eflatun
D) Herodotos E) Dante

3. Komedi, trajedi ve dram türündeki eserlerinde alışılmadık benzetmeler, kişileştirmeler ve etkileyici bir dil kullanan ----; arkadaşlık, kıskançlık, düşmanlık, miras kavgası, siyasi olaylar gibi her zaman geçerli olan konuları şaşırtıcı olaylar örgüsü içinde işlemiştir. Dünyada eserleri en çok bilinen, en çok basılan ve en çok sahnelenen sanatçıların başında gelir. Düşman iki ailenin çocuklarının birbirine aşkını anlattığı *Romeo ve Juliet*'te dünyanın en ünlü ve romantik ikilisi çıkar karşımıza. Yazarın "Olmak ya da olmamak! İşte bütün mesele bu!.." sözü, gündelik yaşamda insanların bir atasözü gibi sık kullandığı sözlerdendir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Geotie B) Moliere
C) Racine D) Corneille
E) Shakespeare

4. Hümanist düşünceleri İspanyol halk edebiyatı ile birleştiren sanatçı, dünya edebiyatının en önemli yazarlarından. Roman, şiir ve tiyatro türünde eserleri vardır. 1605 yılında hapishanede yazıp yayımladığı *Don Kişot* ile çağdaş romanın yolunu açmış, dünya çapında ün kazanmıştır. Şövalye olmaya özenen Don Kişot, Dulcinea del Toboso'ya âşıktır, kendi gibi zayıf, çelimsiz Rocinante adlı bir atı vardır. Seyisi, yardımcısı, dostu Sancho Panza ile atışır sık sık. Yel değirmenlerine savaş açar. Bütün yaşamı, "derin bir düş kırıklığı" sözüyle özetlenebilir.

Bu parçada sözü edilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Seneca
B) Rabelais
C) Cervantes
D) Lope de Vega
E) Miguel de Unamuno

5. Aşağıdakilerin hangisindeki açıklama ayraç içinde verilen sanatçıya ait değildir?

- A) Rönesans Dönemi İtalyan edebiyatının önemli ismi olan sanatçı, *İlahi Komedi* adlı yapıtıyla ünlüdür. (Dante)
B) Konsül sıfatıyla döneminde çok önemli bir rol oynayan sanatçı; felsefe alanında da önemli çalışmalara imza atmış, ünlü bir hatiptir. (Çiçero)
C) Roma İmparatorluğu'nun en büyük şairlerinden biri olan sanatçının en bilinen eseri Troyalı Prens Aeneas'ı anlattığı *Aeneis*'tir. (Vergilius)
D) Dünya edebiyatının ilk küçük hikâye yazarı olarak tanınan sanatçının en önemli eseri *Çılgın Orlando*'dur. (Boccaccio)
E) Rönesans Dönemi'nde İtalyan edebiyatının destan türündeki en büyük şairlerinden biri olan sanatçı, *Kurtarılmış Kudüs*'te Kudüs'ün alınışını anlatır. (Tasso)

DÜNYA EDEBİYATI

Dünya edebiyatının ilk ürünleri Eski Yunan ve Latin edebiyatlarında görülür.

ESKİ YUNAN EDEBİYATI

Batı edebiyatının kaynağı Eski Yunan edebiyatıdır. Eski Yunan edebiyatı, bugünkü Yunanistan, Ege adaları ve Batı Anadolu'da gelişmiş bir edebiyattır. Bu edebiyatın kaynağı **Homeros**'un ünlü *İlyada* ve *Odysseia* destanlarıdır. Eski Yunan edebiyatı kendi içinde dört başlık altında incelenebilir.

I. Destanlar Çağı

MÖ IX - VIII. yüzyıllar arasındaki bu dönemde *İlyada* ve *Odysseia* destanlarını yazıya geçiren **Homeros**'un yanı sıra didaktik şiiriyle ünlü **Hesiodos** yetişmiştir.

II. Lirik Şiir Dönemi

MÖ VII - VI. yüzyıllar arasındaki bu dönemde Eski Yunan edebiyatının en lirik şairi **Sapho** ve fabl türünün kurucusu **Aisopos (Ezop)** yetişmiştir.

III. Düşünce ve Sanatta

Altın Çağ

MÖ V - IV. yüzyıllar arasındaki bu dönem Eski Yunan edebiyatının en başarılı, en parlak dönemidir. Bu dönemin önemli sanatçıları şunlardır:

- **Tragedyada:** Aiskhylos, Sophokles, Euripides
- **Komedyada:** Aristophanes, Menandros
- **Hitabette:** Demosthenes
- **Felsefede:** Sokrates, Eflatun, Aristoteles
- **Tarih alanında:** Herodotos

IV. İskenderiye Çağı

MÖ III - II. yüzyıllar arasındaki bu dönem, İskenderiye'de gelişmiştir. Pastoral şiirin kurucusu **Theokritos** ve biyografi türünün öncüsü sayılan **Plutarkhos** bu dönemde yetişmiş önemli sanatçılardır.

Dünya Edebiyatı

1. Dünya edebiyatında ilk yetkin örnekleri Eski Yunan'da görülen tiyatro, yüzyıllar içinde farklı türlere ayrılarak gelişimini sürdürmüştür. Eski Yunan edebiyatında Aiskhylos'un Zincire Vurulmuş Prometheus, Sophokles'in Kral Lear, İngiliz edebiyatında Shakespeare'in Hamlet, George Bernard Shaw'un Kırgınlar Evi, Samuel Beckett'in Mutlu Günler adlı eseri bu türde verilmiş önemli yapıtlardır.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Romanda İlyas adlı bir kamyon şoförünün köylü kızı Aysel'le birbirlerini sevmeleri, çeşitli nedenlerle ayrılmaları ve sonra yollarının tekrar kesişmesi anlatılır. Yazar, bu romanında diğer eserlerinde de olduğu gibi halkın yaşantısından kesitler sunar. Kırgız yazarın bu romanı Türkiye'de sinemaya da uyarlanmış ve toplumun büyük bir beğenisini kazanmıştır.

Bu parçada sözü edilen roman, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kanlı Yıllar
B) Toprak Ana
C) Korkunç Yıllar
D) O Topraklar Bizimdi
E) Selvi Boylum Al Yazmalım

3. Fransız sanatçı Racine'in Andromak'ı beş perdelik bir trajedidir. Eski Yunan edebiyatında trajedileriyse tanınan Vergilius'un Aeneis adlı eserinden esinlenerek yazmıştır. Racine, bu eserinde kahramanlarının ruh hâllerini başarıyla yansıtmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Amerika'nın Alabama eyaletinin Monroeville şehrinde büyüyen yazarın 1956'da yazmaya başladığı Bülbül Öldürmek adlı romanının kaynağını otobiyografik hikâyeler oluşturur. 1960 yılında yayımlandığında okurlardan yoğun ilgi gören ve satış rekorları kıran roman, 1961'de Pulitzer Edebiyat Ödülü kazandı. Bir yıl sonra Gregory Peck'in başrolünü oynadığı bir filmde beyazperdeye aktarıldığında da Oscar aldı. Bu romanın böylesine büyük başarı sağlamasının nedeni, olayların çocuk ruhuna ve hayal gücüne uygun bir şekilde değerlendirilmesiydi. Bu romanından sonra uzun yıllar roman yazmayan yazar, ölümünden kısa bir süre önce Tespil Ağacının Gölgesinde adlı bir roman daha yayımladı.

Bu parçada sözü edilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Harper Lee
B) Mark Twain
C) William Faulkner
D) John Steinbeck
E) Ernest Hemingway

5. Fransız edebiyatının önde gelen yazarlarından Denemeler adlı eserinde insan ve insanlığı ilgilendiren konuları ele almıştır. İnsanın kendisini ne kadar tanıdığı, kendisi hakkında ne bildiği sorularından yola çıkarak bir insandan hareketle insanlığın bütün hâllerini sorgulamıştır. 1571'de kitaplarıyla birlikte çiftliğine çekilmesiyle başlayan bu yaratıcı süreç, onu önce okuduklarıyla ilgili notlar almaya itmiş; aynı notlar zamanla Denemeler'i oluşturmuştur. Kendisini, duygu ve düşüncelerini anlattığı eserinde akıcı, samimi ve kendisiyle konuşur gibi bir üslup kullanmıştır. İnsanlara ders vermeden doğruları göstermeye çalıştığı eserinin çok ilgi görmesinde bu samimi tutumu önemli rol oynamıştır.

Bu parçada sözü edilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Balzac B) V. Hugo
C) Voltaire D) Montaigne

- E) J. J. Rousseau

La Bruyere:

Gerçekçi gözlemleri ve eşsiz üslubu yazdığı Karakterler'de ahlakçı bir anlayışla ileri sürdüğü felsefi görüşler dikkat çeker. Kitapta yer alan özdeyişler, köylülerin sefaletini ve sömürülüşlerini gözler önüne serer.

Descartes:

Fransız matematikçi, bilim adamı ve filozoftur. Skolastik düşünceden sıyrılışın, bir başka deyişle modern felsefenin başlatıcısıdır. Klasisizmin düşünsel yönünü hazırlayan kişi olarak bilinir. Metafizik Üzerine Düşünceler, Yöntem Üzerine Konuşma gibi eserleri vardır.

La Rochefoucauld:

Edebiyat ve felsefe alanında eserler yazmıştır. Özdeyiş türünün kurucusu olarak ün kazanmıştır. Önemli kitapları arasında Ahlaki ve Sosyal Düşünceler, Maksimeler, Özdeyişler olarak sayılabilir.

Pascal:

Fransız matematikçi, fizikçi, filozof ve yazardır. Kendi kendine geometri öğrenmiş, ilk hesap makinesi sayılabilecek bir aritmetik makine tasarlamış, "integral" olarak adlandırılan yöntemi kullanmıştır. Ölümünden sonra basılan Düşünceler adlı kitabı, kendisini çağlar ötesine taşımıştır.

Chateaubriand: Romantizmin ilk kaynağı sayılır. Mezar Ötesinden Anılar, Atala, Paris'ten Filistin'e Yolculuk en önemli eserleridir.

Lamartine: Fransız edebiyatının şair ve romancılarındandır. Graziella, Raphael, Tefekkürler, Bir Meleğin Düşmanı gibi yapıtları vardır.

A. Dumas Pere: Polisiye romanlar ve serüven romanları yazmış, tarihî konuları işlemiştir. Üç Silahşörler, Monte-Kristo Kontu önemli eserleridir.

Victor Hugo: Şair, romancı ve dram yazarıdır. Cromwell adlı dramının ön sözünde romantizmin ilkelerini ortaya koymuş; Hernani piyesiyle romantizm, klasizme üstünlük sağlamıştır. Sefiller, Notre-Dame'ın Kamburu, Kral Eğleniyor, Hernani, Sonbahar Yaprakları, Akşam Şarkıları, Kral Eğleniyor en ünlü yapıtlarıdır.

Edebiyat Akımları ve Dünya Edebiyatı

PEKİŞTİRELİM

1. “İnsan kendi kendini seçer.” dediğimizde her birimizin kendi kendini seçmesini anlıyoruz. Ama insan kendini seçerken bütün insanları da seçer. Kendini seçmesi bütün öbür insanları da seçmesi demektir aynı zamanda. Olmak istediğimiz kimseyi yaratırken herkesin nasıl olması gerektiğini de tasarlarız. Hiçbir edimimiz yok ki olmasını zorunlu saydığımız bir insan tasarımı doğurmasın bizde.

Görüşlerini bu şekilde dile getiren bir sanatçı, aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisinin savunucusu durumundadır?

- A) Romantizm B) Natüralizm
C) Egzistansiyalizm D) Ekspresyonizm
E) Empresyonizm

2. Aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisi, karşısındakiyle ilişkilendirilemez?

- A) Sembolizm - Nesnel gerçekliğe önem verme
B) Sürrealizm - Psikanalizi edebiyata uygulama
C) Realizm - Gözlem ve belgelerden yararlanma
D) Romantizm - Sanatı toplumun emrine verme
E) Klasisizm - Akıl ve sağduyuyu önemseme

3. ---- şiiri, akıl ve mantığa uyan konuların güzel bir anlatımı olarak görmüşlerdir. ----, şiiri dizginsiz hayal ve heyecanların coşkun ifadesi saydılar. ----, dış âlemin olduğu gibi aktarılmasından doğan plastik güzelliğe şiir adı verdiler. Aslında bu görüşlerin hepsi, açık düşünceye dayanıyordu. ----, bütün bunların nesirle de yapılabileceğini iddia ettiler. Onlara göre şiir, bilgi vermeyi, açık ve anlaşılır olmayı değil; telkin etmeyi, duyulmayı amaçlamalıdır.

Bu parçada boş bırakılan yerlerden birine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Parnasyenler B) Sürrealistler
C) Klasikler D) Sembolistler
E) Romantikler

4. Edebiyat öğretmeni, derste edebiyat akımlarını anlattıktan sonra kimi öğrencilerden bu akımları temsil eden şairlerin ağızından akımın niteliklerini özetlemesini istemiştir. Öğrenciler, aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:

Sergen:

— Şiir, tabiatı bire bir yansıtmalıdır. Şair gördüğünü, müzikaliteyi ihmal etmeden ortaya koymalı, okura ders verme ya da bir fikri savunma basitliğinden kaçınmalıdır.

Zafer:

— Şiir dili mükemmel olmalı; şair, mantık ve sağduyuyla hareket ederek insanın evrensel doğasını ortaya koymalıdır.

Beyza:

— Şiirde anlam kapalı olmalı. Şair, sözcükler arasındaki müzikle şiirdeki anlamı duyurmalıdır. Simgeler, şairin bu anlamı duyuracağı araçlardır.

Tarık:

— Şiir, duygu ve coşkunun ifadesidir. Şair, bir toplum önderi, şiir ise o toplumu harekete geçiren bir işaret fişegidir.

Burcu:

— Şiirde makine sesleri duymak istiyoruz. Geleceğimizi kuracak olan, mükemmel işleyen bir üretim düzenidir. Şaire düşense bu düzenin savunuculuğunu yapmaktır.

Bu diyaloga göre aşağıdaki öğrencilerden hangisi, karşısında verilen akımın ilkelerini dile getirmemiştir?

- A) Burcu - Fütürizm
B) Zafer - Klasisizm
C) Tarık - Romantizm
D) Beyza - Sürrealizm
E) Sergen - Parnasizm

Jose Maria de Heredia: Fransız parnasyen şairlerdendir. *Ganimetler* adlı bir kitabı vardır.

François Coppee: Ahlak ve vatan-severlik konularını işlediği şiirleriyle ünlüdür. *Açıkgönlülükler, Kutsal Kalıntılar Konağı* adlı kitapları vardır.

Sully Prudhomme: Fransa'da parnasizmin en önemli temsilcilerindendir. *Kıtalar ve Şiirler, Sinamalar* yapıtlarının en ünlüleridir.

C. Baudelaire: Sembolizmin öncüsüdür. En önemli eserleri *Kötülük Çiçekleri, Yapma Cennetler, İşte Kalbim, Esrar ve Haşhaş*'tir.

Arthur Rimbaud: Sembolist şiirler yazan Fransız şair, daha sonra empresyonizmin öncülerinden biri olmuştur. *Sarhoş Gemi, İlhamlar, Cehennemde Bir Mevsim* önemli yapıtlarıdır.

Paul Verlaine: Müzikli ve kapalı anlatımıyla dikkat çeken şiirlerinde duygu ve görüntünün inceliklerini ortaya koymuştur. *Âşkların Bayramı, Zühal Şiirleri, Şiir Sanatı, Sözsüz Romanlar, Güzel Şarkı* en önemli eserleridir.

Stephane Mallarme: Sembolizmin etkisinde şiirler yazmış, şiirde kapalılığı savunmuştur. *Eski Tannılar, Saçmalar* en bilinen eserlerindendir.

Jean-Paul Sartre: Modern Fransız edebiyatının en ünlü yazarlarındandır. Denemeci, eleştirmen ve düşünürdür. *Diyalettik Akılın Eleştirisi, Duvar, Bulantı, Son Şans, Şeytan ile Tannı, Mezarlı Ölüler, Kirli Eller* en ünlü eserleridir.

Andre Gide: Fransız edebiyatının ünlü deneme ve roman yazarıdır. Düşündüğünü çekinmeden dile getirmesi bazı saldırılara uğramasına yol açmıştır. *Dünya Nimetleri, Kalpazanlar, Dar Kapi, Yeni Nimetler* en ünlü eserleridir.

Edebiyat Akımları ve Dünya Edebiyatı

1. Bu dünyaları onun için açtım bu balıkları tuttum
Bir sabah çıkmak güneşler, aylar bir sabah çıkmak
Bir ağacı bu evleri sarı ters bir kuşu düzeltmek
Edibe bu sokağı al götür görmek istemiyorum
Edibe bu evleri Edibe bu göğü bu güneşleri Edibe

A'lar V'ler U'larla olmak Paul Klee'de uyanmak

Bu şiirin son dizesi, aşağıdaki edebî akımlardan hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Sürrealizm B) Letrizm C) Dadaizm
D) Sembolizm E) Fütürizm

2. "Romancı bir bilim adamı gibi davranmalıdır. İnsan davranışlarını kalıtım ve çevresel etmenlerle incelemeli ve açıklamalıdır. Yaşamda gördüklerimizi yapıtına yansıtmakta tereddüt etmemelidir yazar. İğrenç, kötü, bayağı ne varsa romanda rahatlıkla okuyabilmeliyiz biz." **görüşünü ileri süren bir sanatçı, aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisinin savunucusu durumundadır?**

- A) Klasisizm B) Romantizm C) Natüralizm
D) Sembolizm E) Sürrealizm

3. Modernizmin dayattığı toplumsal kuralların ve sanayileşmenin getirdiği tek düze hayatın arasına sıkışan bireyin iç dünyasını açığa çıkarmak gerekir. İnsanın her eylemi, bir çeşit dışı vurumdur. Sanatın amacı, insan davranışları üzerinden insanı anlamaya ve anlatmaya çalışmak; onun iç dünyasının mümkün olduğunca dışı vurumunu sağlamaktır. Davranışların çözümlenmesi, psikoloji biliminin alanına girer. Bu bağlamda Sigmund Freud'un psikoloji alanında gerçekleştirdiği keşifler son derece önemlidir.

Bu görüşler aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisiyle en çok ilgilidir?

- A) Letrizm B) Dadaizm
C) Empresyonizm D) Ekspresyonizm
E) Egzistansiyalizm

4. • İtalyan şair Filippo Marinetti tarafından 20. yüzyılın başlarında başlatılmıştır.
• Dinamizm, hız ve değişimi önemseyen bir anlayışla eserler verilmiştir.
• Şiirlerde vezin ve kafiyeyle bağlı kalınmadan makiye, çark ve fabrika gürültüleri övülmüştür.

Yukarıda bazı özellikleri verilen edebiyat akımı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kübizm
B) Dadaizm
C) Fütürizm
D) Sürrealizm
E) Empresyonizm

5. Lirizm, şüphe, melankoli ve tabiat ---- akımının belli başlı unsurlarıdır. Doğa, onların ilham kaynağıdır. Lamartine doğada acılarını dindirir, Victor Hugo tevekkül ve sessizliği doğada arar. Bu sanatçılar, resmi yapılan, uzun uzun betimlemelerle anlatılan ve insanı çevreleyen doğayı işler. Ayrıntılı doğa tasvirleri, yoğun ruh durumlarını anlatan betimlemelerle birlikte eserlerde yer alır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) romantizm B) realizm C) natüralizm
D) egzistansiyalizm E) fütürizm

6. I. Klasisizm
II. Romantizm
III. Realizm
IV. Sembolizm
V. Parnasizm

Yukarıda verilen akımların hangilerinde "Sanat, sanat içindir." anlayışı doğrultusunda eser verilmiştir?

- A) I ve III B) II ve IV C) III ve V
D) Yalnız II E) Yalnız V

İNGİLİZ EDEBİYATI

Daniel Defoe: İngiliz edebiyatının önemli ismidir. En önemli eseri *Robinson Crusoe*'dir.

Lord Byron: İngiliz edebiyatının romantik şairidir. *Şövalye Harold, Don Juan, Chillon Mahpusu* gibi eserleri vardır.

Charles Dickens: İngiliz edebiyatının önemli romancılarındandır. *Oliver Twist, Antikacı Dükkânı, David Copperfield* en ünlü eserleridir.

Jonathan Swift: İngiliz edebiyatının en önemli hiciv yazarlarındandır. Bireylerin ve toplumların yozlaşmış yanlarını eleştirmiştir. En önemli eserleri *Gulliverin Gezileri, Alçak Gönlü Bir Öneri*'dir.

Oscar Wilde: İngiliz edebiyatının realist oyun yazarı, romancısı, kısa öykücüsü ve şairidir. En önemli eserleri *Dorian Gray'in Portresi, Poems, Önemli Bir Kadın, İdeal Bir Koca, Padova Düşesi*'dir.

AMERİKAN EDEBİYATI

Edgar Allan Poe: Amerikalı şair ve yazardır. Gazetecilik de yapmıştır. Şiirleri müzik, ritim ve teknik bakımdan başarılıdır. *Annabell Lee, Altın Böcek, Mork Sokağı Cinayeti, Kuzgun, Çanlar* en tanınmış eserleridir.

Mark Twain: Amerikalı mizahçı ve roman yazardır. *Huckleberry Finn'in Maceraları* adlı romanı Amerikan edebiyatının ilk büyük eseri sayılır. Daktiloyla roman yazan ilk yazardır. *Tom Sawyer'in Maceraları, Çalınan Taç, Yurtdışında Bir Serseri, Mississippi'de Yaşam* gibi eserleri vardır.

Jack London: Romanlarında çağının sefaletini, gemicilerin ve işsizlerin hayat kavgasını, işçi sınıfını anlatmıştır. En tanınmış eserleri *Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş, Deniz Kurdu*'dur.

E. Hemingway: Amerikalı yazar ve gazetecidir. *Silahlara Veda, Çanlar Kimin İçin Çalıyor* en ünlü eserleridir.

J. Steinbeck: Amerikan edebiyatının en büyük romancı ve hikâyecilerindendir. *Fareler ve İnsanlar, Kırmızı Midilli, Gazap Üzümleri, Sardalya Sokağı* en ünlü eserleridir.

Edebiyat Akımları ve Dünya Edebiyatı

SINAV PROVASI

1. Bu akımın “gerçek” anlayışı bizi nesneleri olduğu gibi değil, olması gerektiği gibi, nesnenin kendisini değil de manalarını vermeye çalışan bir gerçekçilikle yüz yüze getirir. Bu da doğal olarak soyutlama ve simgelemenin kapısını aralar. Zira dışarıdan görünen gerçek, özgün olamaz. Gerçek bizim tarafımızdan yaratılmalıdır. Nesnenin anlamı onun görünümlerinin arkasında saklıdır. Bir olaya inanarak, onu düşleyerek veya belgeleyerek doyuma eremeyiz. Gerçeği sanatkarın iç dünyasında bulan ve bu sebeple iç gözlem üzerinde yoğunlaşan bu sanat akımı, doğal olarak bütünüyle ferdiyetçidir. Bu noktada insanı içinde yaşadığı toplumdan hatta kendinden bile soyutlar. Geriye sadece iç ben/ruh kalır.

Bu parçada söz edilen edebî akım aşağıdakilerin hangisidir?

- A) Ekspresyonizm B) Realizm
C) Natüralizm D) Klasisizm
E) Egzistansiyalizm

2. Andre Breton; realist romanı, tasvirleri ve ele aldığı insan tipleri bakımından eleştirir. Realizmde roman türünün gelişmiş olmasını okuyucunun mantığına cevap vermesine bağlı olarak açıklar. Ona göre mantık artık günümüz insanının ihtiyaçlarına cevap verememektedir. İnsanı anlayabilmek için bugüne kadar yararlanılan kaynakların yanı sıra şuuraltı, rüya, hayal gücü gibi kaynaklara da ihtiyaç vardır. Bu yüzden sanatçının malzemesi akla dayanmamalıdır. Sanatçının malzemesi aklın ve iradenin dışında kendiliğinden, otomatik olarak meydana çıkan ruhsal olaylar, rüyalar ve bilinçaltından gelen çağrışımlar olmalıdır.

Bu parçaya göre Andre Breton aşağıdakilerden hangisinin savunuculuğunu yapmaktadır?

- A) Klasisizmin
B) Sürrealizmin
C) Egzistansiyalizmin
D) Fütürizmin
E) Romantizmin

3. Aşağıdakilerin hangisinde, belirtilen özellik birlikte verildiği akımla ilgili değildir?

- A) Duygu ve hayaller yerine gözlem ve belgelere önem verme (Realizm)
B) Akla, sağduyuya, insan doğasına, insandaki tabiata önem verme (Romantizm)
C) Şiirdeki güzelliğin, anlam açıklığında değil, kapalılıkta olduğunu savunma (Sembolizm)
D) Davranışların kaynağını çevresel etkilere ve soya çekime bağlama (Natüralizm)
E) Akıl ve mantığın etkisinden kurtularak bilinçaltı ortaya çıkarmaya çalışma (Sürrealizm)

4. Yazar, her detayı, âdetâ bir deneyin çıktısı olarak romanına aktarmaya çok önem vermiştir. Dr. Larivière’i, tanınmış bir doktor olan babasını örnek alarak yaratmıştır. Emma’nın öldüğünü anlatan manzarayı yazarken küçükken yaşadıkları hastanenin pencerelerinden otopsilerin yapıldığı yerde gördüklerini yazdığı hatta Emma’nın intiharını anlatabilmek için kendisini arseniğin tadına bakacak kadar yoğun bir çalışmaya verdiği ve bu yüzden hasta olduğu söylenir.

Buna göre, parçada sözü edilen yazarın aşağıdaki edebî akımların hangisinden etkilendiği söylenebilir?

- A) Natüralizm B) Romantizm C) Klasisizm
D) Varoluşçuluk E) Postmodernizm

5. Niyetim, kendi hayal âlemimde şekillendirdiğim ve gerçeğin kıyısından köşesinden geçmemiş konuları anlatmak değil. Zaten doğadaki devinim benim için yeterli. Yeter ki ben o devinime Stendhal gibi bir ayna tutayım. Ne varsa dışarıda, tuttuğum o aynada görülecektir. Benim romanım da öyle olsun, ne varsa dış dünyada romanımda görünsün. Doğayı yeter ki ıskalamayayım. Romantiklerin ihmal ettiği şey, gerçeğin ta kendisiydi zaten.

Bu düşüncede bir yazarın benimsediği edebî akım, aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Parnasizm B) Klasisizm C) Realizm
D) Egzistansiyalizm E) Dadaizm

Fyodor M. Dostoyevski: Rus ve dünya edebiyatının en ünlü romancılarındandır. *Karamazov Kardeşler, Suç ve Ceza, Ölüler Evinden Anılar, İnsancıklar, Kumbarbaz, Budala, Ecinniler, Delikanlı, Yeraltından Notlar* önemli eserleridir.

Lev Tolstoy: Özellikle köylülerin dünyasını çok iyi anlatan büyük Rus yazardır. *Savaş ve Barış, Anna Karenina, Serge Baba, Kazaklar, İvan İlyiç’in Ölümü, Hacı Murat, Diriliş, İnsan Ne İle Yaşar* en ünlü eserleridir.

Anton Çehov: Durum hikâyesinin kurucusu olan Rus yazardır. *Köylüler, Hikâyeler, Altı Numaralı Koşuş, Tiyatro: Marti, Üç Kız Kardeş, Vanya Dayı, Vişne Bahçesi, Bozkır, Bukalemun* en bilinen eserleridir.

Maksim Gorki: Eski Rus edebiyatı ile Sovyet Rusya arasında bir köprüdür. *Ana, Çocukluğum, Benim Üniversitem* önemli eserleridir.

ÖSYM

Aşağıdakilerin hangisinde, belirtilen özellik birlikte verildiği akımla ilgili değildir?

- A) Gözlem ve belgelere önem verme (Realizm)
B) Konuya değil, onun işleniş biçimine önem verme (Romantizm)
C) Güzelliğin, anlam açıklığında değil, kapalılıkta olduğuna inanma (Sembolizm)
D) Sanat, doğanın kopyası olmalıdır, ilkesini benimseme (Natüralizm)
E) Bilinçaltını akıl ve mantıktan üstün tutma (Sürrealizm)

ÇÖZÜM

Konuya değil, onun işleniş biçimine önem verme romantizmin değil, klasisizmin bir özelliğidir.

Cevap B

Edebiyat Akımları ve Dünya Edebiyatı

1. I. Her türlü edebî geleneğe, edebî ve estetik kurallara karşı çıktılar.
II. Kendilerinden önceki şiir birikimine isyan ettiler ve onu alaya aldılar.
III. Şiirde serbest çağrışımlara dayanmaya, şaşırtıcı imajlar kullanmaya çalıştılar.
IV. Sözcükleri alışılmış anlamlarının dışında kullanarak alışlagelmiş şiir dilinden uzaklaştılar.
V. Tristan Tzara'nın şiir yazış tarzını açıklarken söylediği "ilkesizlik ilkesi"ni kuralsızlığı kural hâline getirmek olarak da anlamak mümkündür.

Yukarıda bazı özellikleri verilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kubizm
B) Fütürizm
C) Dadaizm
D) Letrizm
E) Hümanizm

2. Şiirde imgelere dayalı bir anlatım vardır. Gerçek, olduğu gibi anlatılmaz, başka kavramlar ve olgular üzerinden anlatılır. Anlamanın kapalı olması tercih edilir. Dil, mecazlarla ve imgelerle yüklüdür. Bu akımın temel felsefesinden biri de sanatın sanat için olmasıdır. Ahenge önem verilir. Temsilcileri arasında Valery, Verlaine gibi önemli sanatçılar vardır.

Bu parçada özellikleri verilen akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Realizm
B) Natüralizm
C) Sembolizm
D) Parnasizm
E) Sürrealizm

3. Aşağıdakilerden hangisi modernizmi esas alan yapıtların belirleyici özelliklerinden biri değildir?

- A) Kronolojik bir zaman dilimine bağlı kalınarak okurun, olayları kolayca takip etmesi sağlanır.
B) Bireyin bunalımı, yalnızlığı, huzursuzluğu, toplumla çatışması, topluma yabancılaşması konu edilir.
C) Olay, kişi ve çevre önemsizleştirilirken imge, simge ve çağrışım önem kazanır.
D) Dil ve anlatımda geleneksel tekniklerin dışına çıkılarak iç konuşma, bilinç akışı gibi tekniklerden yararlanılır.
E) Bireyin iç dünyasının karmaşıklığından hareketle gerçekliğe ulaşmaya çalışılır.

4. ---- akımında gerçeğin doğaya uygun biçimde yansıtılması amaçlanır. Doğada iyi, kötü, güzel, çirkin, bayağı ne varsa her şey eserde yerini alır. ---- akımında ise sanat eserinin değerini, gerçeğin olduğu gibi aktarılması değil, duygu ve düşüncelerin, işaret ve biçimlerin uygunluk içinde aktarılması belirler. Kelimelerin müzik ve simge değerine dayanılarak en anlatılmaz duygular bile sezdirilmeye çalışılır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Klasisizm - Romantizm
B) Realizm - Romantizm
C) Sürrealizm - Sembolizm
D) Natüralizm - Sembolizm
E) Romantizm - Natüralizm

5. I. Akımın kurucusu kabul edilen Boileau, "Akli seviniz, eserleriniz değerlerini akıldan alır." der.
II. İnsan kişiliğinin oluşumunda çevrenin etkisi vardır ve çevre tasvirlerine önem verilmelidir.
III. Determinizm görüşü edebiyata uygulanmış, böylece edebiyatın deneysellliği ve laboratuvar mantığı gelişmiştir.
IV. Modern toplumdaki insanın umutsuzluğu, bunalması, başkaldırıları ele alınır.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde aşağıdaki akımlardan herhangi birine ait özellikler verilmemiştir?

- A) Klasisizm
B) Romantizm
C) Realizm
D) Natüralizm
E) Varoluşçuluk

6. Ben bir hakikat arayıcısı değilim. Gerçeği yansıtmak ya da var olanı şiirleştirmek gibi bir gayem olmadı hiç. Benim yaptığım ve diğer kalem erbabından beklediğim, kişisel yorumu önelemektir. Eğer anlattıklarım benim duygularımın, kişiliğimin kısacası dış dünyadan aldıklarımın iç dünyamdaki yansıması değilse ne diye bir büyük sanatın peşinde koşayım?

Görüşlerini bu sözlerle aktaran bir şairin aşağıdaki edebî akımların hangisinden etkilendiği söylenebilir?

- A) Dadaizm
B) Klasisizm
C) Parnasizm
D) Sürrealizm
E) Empresyonizm

Modernizmi Esas Alan Eserler

- Modernist eserlerde, toplumla birlikte birey de önemsenmiştir.
- İnsan, duygu ve düşünceleriyle karmaşık ve çok yönlü bir varlık olarak görülmüş; bireyin iç dünyasının karmaşıklığından gerçeğe ulaşmaya çalışılmıştır.
- Geleneksel dil ve anlatım tekniklerinin dışına çıkılarak bilinç akışı, iç konuşma, geriye dönüş gibi teknikler kullanılmıştır.
- Olay, karakter, çevre öğeleri yerine; simge, imge, bakış açısı, ironi ve çağrışım önem kazanmıştır.
- Bireyin bunalımı, toplumla çatışması, yalnızlığı, huzursuzluğu, topluma yabancılaşması anlatılmıştır.
- Sıradan bir zaman akışı yerine kişilerin aynı zaman dilimi içinde değişik zaman dilimlerini yaşadığı bir dünya kurgulanmıştır.
- Türk edebiyatında **Oğuz Atay, Ferit Edgü, Vüs'at O. Bener, Demir Özlü, Bilge Karasu, Orhan Pamuk, Adalet Ağaoğlu, Nezihe Meriç, Pınar Kür, Latife Tekin, Yusuf Atılgan** gibi sanatçıların eserlerinde modernizmin izleri görülür.

Postmodernizmi Esas Alan Eserler

- Modern sonrası** anlamına gelen postmodernizmde okur metnin içine çekilerek metnin bir parçası yapılmaya çalışılmıştır.
- Metinler arasılık, kolaj, pastiş, üst kurmaca, parodi gibi anlatım teknikleri kullanılmıştır.
- Olaylar, birbirinden kopuk biçimde verilerek okurun, parçaları birleştirmesi istenmiştir.
- Gerçeklik duygusu uyandıran ayırtılardan bilinçli bir şekilde kaçınılarak metnin kurmaca olduğu okura hissettirilmeye çalışılmıştır.
- Edebiyatımızda **İhsan Oktay Anar, Orhan Pamuk, Bilge Karasu, Pınar Kür, Oğuz Atay, Selim İleri, İnci Aral** gibi sanatçıların eserlerinde postmodernizm akımının etkileri görülür.

TANZİMAT EDEBİYATI

Tanzimat Edebiyatının Oluşumu ve Öğretici Metinler

KAVRAYALIM

1. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatının oluşmasında etkili olan faktörlerden biri değildir?

- A) *Tanzimat Fermanı*'nin ilan edilmesi
- B) Tercüme Odasının kurulması
- C) Gazetecilik faaliyetlerinin başlaması
- D) Batı edebiyatından çeviri ve uyarlamaların yapıl-maya başlanması
- E) Milliyetçilik akımının etkisiyle dilde sadeleşme çabalarının hız kazanması

2. Bir konuda bilgi vermek, halkı aydınlatmak için yazılan makale, edebiyatımıza Tanzimat Dönemi'nde gazeteyle birlikte girmiştir. 1860 yılında Şinasi'nin yazdığı ----, Türk edebiyatındaki ilk makaledir. Ziya Paşa'nın 1868'de yazdığı ---- dönemin önemli edebi makalelerindendir. Namık Kemal, 1876'da yazdığı ---- adlı makalesinde edebiyatın, toplumu eğitme-deki işlevinden söz eder.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakile-rin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) *Yeni Lisan - Talim-i Edebiyat - Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar*
- B) *Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar - Tercüman-ı Ah-val Mukaddimesi - Şiir ve İnşa*
- C) *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi - Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar - Talim-i Edebiyat*
- D) *Şiir ve İnşa - Yeni Lisan - Lisan-ı Osmani'nin Ede-biyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir*
- E) *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi - Şiir ve İnşa - Li-san-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâ-hazatı Şamildir*

3. 3 Kasım 1839 tarihinde ---- tarafından bir "hatt-ı hü-mayun" olarak ilan edilen ----, pek çok alanda olduğu gibi edebiyat alanında da etkisini gösterir. Bu dönem-de Batı edebiyatından yapılan çeviri ve uyarlamalar yoluyla Türk edebiyatında yeni türlerde eserler verilmeye başlanır. 1839'dan Ağâh Efendi ile İbrahim Şinasi'nin birlikte çıkardığı ---- gazetesinin yayın ha-yatına başladığı 22 Ekim 1860'a kadar geçen süre-de edebiyat açısından bir "hazırlık dönemi" yaşanır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakile-rin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) Ziya Paşa - *Islahat Fermanı - Takvim-i Vekayi*
- B) Namık Kemal - *Kanun-ı Esasi - Ceride-i Havadis*
- C) Sadrazam Midhat Paşa - *Tanzimat Fermanı - Tas-vir-i Efkâr*
- D) Mustafa Reşit Paşa - *Tanzimat Fermanı - Tercü-man-ı Ahval*
- E) Sadrazam Ali Paşa - *Islahat Fermanı - Tercüman-ı Hakikat*

4. Tanzimat edebiyatından önce de eleştiri yazıları var-dır ancak Batılı anlamda eleştiri Tanzimat Dönemi'n-de ortaya çıkmıştır. Tanzimat'ın ilk döneminde Namık Kemal, Ziya Paşa'nın antoloji niteliğindeki bir eserin-de dile getirdiği görüşlerini ---- ve ---- adlı eserlerin-de eleştirir. Tanzimat Dönemi'nde yapılan eleştirilerin temelinde ise eski-yeni mücadelesi vardır. Dönemin ünlü ismi Recaizade Mahmut Ekrem, ---- adlı eserin-de eski edebiyat geleneğini eleştirir. Muallim Naci de ---- adlı eseriyle yenilik taraftarlarını eleştirir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada boş bırakılan yerlerden herhangi birine getirilemez?

- A) *Takip*
- B) *Harabat*
- C) *Zemzeme*
- D) *Demdeme*
- E) *Tahrib-i Harabat*

TANZİMAT EDEBİYATI

Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa, 3 Kasım 1839'da Gülhane Mey-danı'nda Tanzimat Fermanı'nı ilan eder. "**Düzenlemeler**" anlamına ge-len "Tanzimat", Osmanlı İmparator-luğu'nun bazı kurumlarıyla Batı'ya yöneliş demektir. Bu dönemde Os-manlı aydını Batı ile daha yakın te-mas kurmuş, Batılılaşma çabaları hız kazanmıştır. Bu değişimden ede-bî hayat da etkilenmiştir. Çağlar bo-yu süren İslam dininin etkisindeki Türk edebiyatı, yerini Batı uygarlı-ğı etkisinde gelişen Türk edebi-yatına bırakmıştır. Ancak edebiyatta bu yeni dönem, *Tanzimat Ferma-nı*'nin ilan edildiği 1839'da hemen başlamamış, bir "hazırlık dönemi" yaşanmıştır.

Hazırlık Dönemi

Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği 3 Kasım 1839'dan İbrahim Şinasi ve Ağâh Efendi'nin *Tercüman-ı Ah-val* gazetesini çıkardıkları 22 Ekim 1860'a kadar geçen süreye "**ha-zırlık dönemi**" denir. Bu dönemde Batı edebiyatından çeviri ve uyarla-malar yapılmış, *Tercüme Odası* ku-rulmuş, Batı ile temaslar sıklaştırıl-mış ve Tanzimat edebiyatında çok önemli bir yeri olan gazetecilik faali-yetleri başlamıştır. 11 Kasım 1831'de ilk resmî gazete *Takvim-i Vakayî*, 31 Temmuz 1840'da William Churchill tarafından çıkarılan yanı resmî *Ceri-de-i Havadis* yayın hayatına başlar. Şinasi ve Ağâh Efendi'nin 22 Ekim 1860'ta çıkardıkları *Tercüman-ı Ah-val* gazetesi ise Osmanlı toplumun-da çıkan ilk sivil yani özel gazetedir. Bu gazetenin çıkmasıyla Tanzimat edebiyatı başlar.

Tanzimat Edebiyatının Oluşumu ve Öğretici Metinler

1. Türk edebiyatında gazete ve dergilerin yaygınlaşmasıyla makale türünün de önemli örnekleri verilmeye başlanmıştır. İbrahim Şinasi'ye ait ----, Ziya Paşa'ya ait ----, Ömer Seyfettin'e ait --- bunlardan bazılarıdır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi* - Edebiyat ve Hukuk - Renan Müdafaaamesi
B) *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi* - Şiir ve İnşa - Yeni Lisan
C) *Şiir ve İnşa* - *Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şâmil* - Şiir ve İnşa
D) *Edebiyat ve Hukuk* - *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi* - *Yeni Lisan*
E) *Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şâmil* - Şiir ve İnşa - *Yeni Lisan*

2. ---- Tanzimat Dönemi'nde edebiyat teorisi üzerine fikir yürüten bir sanatçımızdır. Onun ---- adlı makalesi eski şiir üzerine yapmış olduğu tenkitler bakımından oldukça mühimdir. *Harabat* ön sözünde şairin sonsuz bir okyanus diye vasıflandırdığı Arap edebiyatını okuduktan sonra divan edebiyatına ait eserlerin mükemmelliğini anlamış bulunması, onu bu makalesindeki birtakım görüşlerinden uzaklaştırmıştır. Bundan dolayı da zaten yakın arkadaşının eleştirilerine maruz kalmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Ahmet Mithat Efendi - *Dekadanlar*
B) Recaizade Mahmut Ekrem - *Zemzeme Mukaddimesi*
C) Ziya Paşa - *Şiir ve İnşa*
D) Şinasi - *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi*
E) Namık Kemal - *Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şâmil*

3. Şinasi, Tanzimat edebiyatının öncülerindendir. Edebiyatımızda ilk tiyatro eserini yazmak, ilk kez noktalama işaretleri kullanmak, ilk şiir çevirilerini yapmak gibi birçok ilki gerçekleştirmiştir. Ayrıca dil ve tarih üzerine de çalışmalar yapmıştır. Türk atasözlerinin alfabetik ve karşılaştırmalı olarak ilk sistematik derlemesi olan ---- adlı eseri bunlardan biridir. Bu eser, halk düşünce ve birikimini değerlendirmede, folklor araştırmalarında yol açıcı bir çalışma niteliğindedir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) *Durûb-ı Emsâl-i Osmâniyye*
B) *Kamus-ı Türkî*
C) *Şecere-i Türkî*
D) *Müntehabât-ı Eş'âr*
E) *Defter-i Amal*

4. *Tercüman-ı Hakikat*'te sık sık çıkan eski tarz gazelleri divan şiirine bağlı bir zümreyi harekete geçirdi. Daha ziyade genç şairlerin bu gazellere yazdığı yüzlerce nazire ve tahmis kısa sürede gazete sütunlarını eski edebiyat taraftarlarının merkezi hâline getirdi. Gazete sütunları aşk, şarap ve meyhaneye konulu manzumelerle dolmaya başladı. Bu sırada kendi şiirlerine de takma adla nazire yazmaya başlayınca yeni edebiyat taraftarları harekete geçti. Gazetede kendisine yönelik eleştiriler yayımlanmaya başlanınca arkadaşlarıyla beraber gazeteden ayrıldı. Bu eleştirilere *Sadet* gazetesinde *Demdeme* başlığı altında ağır bir cevap verdi. Öyle ki verdiği cevaplar, çok ağır bulunarak hükümet tarafından olaya müdahale edildi.

Aşağıdaki yapıtlardan hangisi bu parçada sözü edilen sanatçıya aittir?

- A) *Zafername*
B) *Takdir-i Elhan*
C) *İstilahat-ı Edebiyye*
D) *Sabr u Sebât*
E) *Talim-i Edebiyat*

Uyarı

- ▶ Tanzimat edebiyatı bir "ilk"ler edebiyatıdır. Bu ilklerden bazıları şunlardır:
- ▶ İlk roman çevirisi, Yusuf Kâmil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği *Telemak*'tır.
- ▶ İlk yerli roman Şemsettin Sami'nin yazdığı *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*'tır.
- ▶ İlk edebî roman Namık Kemal'in *İntibah* adlı romanıdır.
- ▶ İlk tarihî roman Namık Kemal'in *Cezmi* adlı romanıdır.
- ▶ İlk yerli tiyatro eseri Şinasi'nin *Şair Evlenmesi* adlı yapıtıdır.
- ▶ Sahnelenen ilk yerli tiyatro eseri, Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* adlı oyunudur.
- ▶ İlk hikâye kitabı Ahmet Mithat Efendi'nin *Letaif-i Rivayat* adlı eseridir.
- ▶ İlk şiir çevirisi, Şinasi'nin *Müntehabât-ı Eş'âr* adlı eseridir.
- ▶ İlk kez noktalama işaretleri bu dönemde kullanılmıştır.
- ▶ İlk makale Şinasi'nin *Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi*'dir.
- ▶ İlk mizah dergisi Teodor Kasap'ın çıkardığı *Diyojen* adlı dergidir.
- ▶ Batılı anlamda ilk eleştiri Namık Kemal'in *Tahrib-i Harabat* ve *Takip* adlı eserleridir.
- ▶ Batılı anlamda ilk günlük Di-rektör Ali Bey'in *Seyahat Jurnali*'dir.
- ▶ İlk köy romanı Nabizade Nazım'ın *Karabibik* adlı eseridir. (II. Dönem)
- ▶ İlk realist roman, Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası*'dir. (II. Dönem)

Tanzimat Edebiyatında Şiir

1. Yazdığı şiirler, devrinde derin etkiler uyandırmıştır. O güne kadar görülmemiş tarzdaki söyleyişi, duygularını yansıtırma biçimi, Batılı tarz şiirin ilk habercisi olmuştur. Batı edebiyatında yaygın olarak kullanılan doğa betimlemeleri, onun *Sahra* adlı eserinde de görülür. Farklı türde eserler yazan sanatçının tiyatroları sahne tekniğine uygunluğu bakımından tartışılmıştır. Bu yönüyle onun tiyatroları, oynanmaktan çok, okunmak için yazılmış izlenimi uyandırmaktadır. Sanatçı, *Validem* adlı şiirinde de kafiyesiz ve ölçüsüz bir ifade biçimini tercih ederek ayrı bir yeniliğe kapı açmıştır.

Bu parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ziya Paşa
B) Nabizade Nazım
C) Sami Paşazade Sezai
D) Abdülhak Hamit Tarhan
E) Namık Kemal

2. Şiirlerinde pastoral unsurlara yer veren şairin amacı tabiatı aynen resmetmek değil, sıradan bakışlarla onda görülemeyenleri göstermeye çalışmaktır. Buradan felsefi bir boyuta giren şair, artık her şeyi sorgulayarak asıl gerçeğe ulaşmaya çalışır. Onun için ölüm, hayatın zıddıdır ve o, ölüm karşısında sorgulayıcıdır. Bunda eşini kaybetmesinin verdiği sarsıcı etki de önemli rol oynar. Onun şiirlerindeki güzellik de işte bu zıtlıklardan meydana gelir. Bu yüzden şiirlerinde göze çarpan en önemli özelliklerden biri tezatır.

Bu parçada sözü edilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ziya Paşa
B) Namık Kemal
C) Tevfik Fikret
D) Recaizade Mahmut Ekrem
E) Abdülhak Hamit Tarhan

3. Dil ve içerik özellikleri dikkate alınırsa aşağıdaki dizelerden hangisinin Tanzimat Dönemi şairlerinden birine ait olduğu söylenebilir?

- A) Âşık olanın ışık odından nişan gerek
Bağrı kebâp gözlerinin yaşı kan gerek
B) Milliyet-i nisyân ederek her işimizde
Efkâr-ı Fireng'e tabaiyyet yeni çıktı
C) Gözler görüp o mâhî kulaklar işitmemiş
Guft u şenîdi âleme her gâh tâzedir
D) Nedir bu gizli gizli ahlar çak-i giribanlar
Aceb bir şuha sen de âşık-ı nalan mısın kafir
E) Beni cândan usandurdu cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhumdan murâdum şem'i yanmaz mı

4. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi'nde Batı edebiyatından yaptığı şiir çevirilerini bir kitap olarak yayımlamıştır?

- A) Şinasi
B) Ziya Paşa
C) Namık Kemal
D) Abdülhak Hamit Tarhan
E) Recaizade Mahmut Ekrem

5. Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizelerin Tanzimat'ın ikinci kuşak şairlerinden birine ait olduğu söylenebilir?

- A) İslam imiş devlete pâ-bend-i terakki
Evvel yoğ idi işbu rivâyet yeni çıktı
B) Âmâlimiz efkârımız ikbâl-i vatandır
Serhadimize kal'a bizim hâk-i bendedir
C) Tükendi sabr u tahammül, üzüldü can güzelim
Bu naz ise yetişir artık el-aman güzelim
D) Cihan namındaki bir maktel-i âma yolum düştü
Hükûmet derler anda bir nice salhaneler gördüm
E) Ne gam pür-âteş-i hevl olsa da kavgâ-yı hürriyet
Kaçar mı merd olan bir cân içün meydân-ı gayretten

İntibah: Romanın başkahramanı Ali Bey, bir gün Çamlıca'da gezintiye çıkan Mahpeyker adında bir kadınla tanışır. Bu kadın, Suriye'de kötülükler yaparak zengin olan Abdullah Efendi ile dostane bir hayat sürmektedir. Ali Bey'in annesi oğlunu ondan uzaklaştırmak için eve Dilaşup adlı güzel bir cariye alır ama oğlunu vazgeçiremez. Ali Bey, bir gün Mahpeyker'in Abdullah Efendi ile birlikte olduğunu öğrenir. Dilaşup ile ilgilenmeye başlar. Mahpeyker, Dilaşup'a iftira atar; Ali Bey sinirlenir ve Dilaşup'u döver. Ali Bey hastalanır ve Dilaşup'u bir köle tacirine satar. Dilaşup'u Mahpeyker alır. Mahpeyker, Ali Bey'i öldürmek için bir plan yapar. Dilaşup, Ali Bey'e haber verir. Ali Bey'in paltosunu giyen Dilaşup, Ali Bey zannedilerek öldürülür. Ali Bey, Dilaşup'un ölümünü kabul edemez ve Mahpeyker'i öldürür.

ÖSYM

Namık Kemal, *Zavallı Çocuk*'ta, genç I
bir kızın kendisinden oldukça yaşlı
biriyle görücü yoluyla evlendirilmesine karşı çıkışını; *Akif Bey*'de, vatan II
sevgisinin kişisel mutluluktan önce geldiğini; *Gülîhal*'de, baskıya karşı III
şı duyduğu tepkiyi; *Cezmi*'de, Kırım IV
Hanı Adil Giray'ın yaşamını; *Celalettin Harzemşah*'ta İslam birliği düşün- V
cesini anlatır.

Bu parçada Namık Kemal'in numaralanmış yapıtlarından hangisi tür bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM

Cezmi, Namık Kemal'in tarihî bir romanıdır. Diğer eserlerin türü tiyattordur.

Cevap D

Tanzimat Edebiyatında Roman ve Hikâye

1.

Yazar	Eser	Kahraman
I	<i>Sergüzeşt</i>	Dilber
Namık Kemal	II	Mahpeyker
Recaizade Mahmut Ekrem	<i>Araba Sevdası</i>	III

Bu tabloda numaralanmış yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

	I	II	III
A) Şemsettin Sami		<i>Cezmi</i>	Dilaşup
B) Nabizade Nazım		<i>Gülrihal</i>	Lamia
C) Sami Paşazade Sezai		<i>İntibah</i>	Periveş
D) Ahmet Mithat Efendi		<i>Akif Bey</i>	Perihan
E) Mizancı Murat		<i>Zavallı Çocuk</i>	Perihan

2.

Bu romanın en dikkat çekici özelliği, kurgusundaki iddiası ve anlatım tekniğindeki özgünlüğüdür. Roman- da yazar, kendi adıyla olay örgüsünün kahramanla- rından biridir, yazma sürecine roman kahramanlarını dahil eder, kurguya müdahale edip olayların yönünü değiştirir. Bu durumu “Daha garibi şu ki güya ben de roman kahramanlarından biriymişim gibi romana ka- rıştırılmaktayım. Böyle yazarın, velev ki yalnız seyirci ve tanık şeklinde olsun, romana karışması Avrupa’da dahi görülmüş şeylerden değil.” sözleriyle savunur. Natüralist bir roman ortaya koymak için yola çıktığı- nı söyler ve bazı noktalarda natüralist romanın tem- silcisi olan Emile Zola ve arkadaşlarını eleştirir.

Bu parçada sözü edilen roman ve yazarı aşağı- dakilerden hangisidir?

- A) Nabizade Nazım - *Karabibik*
- B) Ahmet Mithat Efendi - *Müşahedat*
- C) Sami Paşazade Sezai - *Sergüzeşt*
- D) Recaizade Mahmut Ekrem - *Araba Sevdası*
- E) Mizancı Murat - *Turfanda mı yoksa Turfa mı?*

3.

Tanzimat’ın I. dönemiyle II. dönemdeki roman ve hikâye anlayışına ilişkin aşağıdaki karşılaştı- rmalardan hangisi yanlıştır?

- A) İlk dönemde görülen teknik kusurlar ikinci dö- nemde azaltılmıştır.
- B) İlk dönemde romantizmin, ikinci dönemde ise realizm ve natüralizmin etkileri görülür.
- C) İlk dönemde konular tarihten ve İstanbul’dan se- çilirken ikinci dönemde Anadolu’da bir köy ilk kez romana girmiştir.
- D) Her iki dönemde de benzer tip ve karakterlere yer verilmiştir.
- E) İlk dönemde divan düzyazısında görülen ağır ve süslü anlatım etkisini gösterirken ikinci dönem- de daha yalın bir dil kullanılmıştır.

4.

Daha büsbütün sabah olmamıştı ki odaya bir kadın girerek Dilber’i yatağından kaldırdı. Dilber, “Ne isti- yorsunuz?” diye sorduğu zaman, “Kalk bohçanı top- la. Yaşmağını yap. Senin bu evde kısmetin bu kadar- mış.” cevabını verdi. Dilber perişan saçlarıyla yatağın ayak ucunda durup, sevgi sabahı gibi yeni uyanan gözlerini elleriyle ovuşturarak ve büyük bir şaşkınlık- la, “Ne söylüyor bu? Anlayamıyorum!” diyordu. Zi- ra bu genç zihin iki gün evvelki saadet gününü böy- le bir matem sabahının takip edeceğini anlamaktan aciz idi. Bu kadın bir idam mahkûmunu ölüm yerine davet eden bir gardiyan gibi, kızın başucunda her türlü hissiyattan uzak olarak duruyor ve sürekli, “Ça- buk ol! Sabah olmadan bu evden çıkacağız. Efendi- lerinin emri böyle.” sözünü tekrar ediyordu.

Bu parça aşağıdaki romanların hangisinden alın- mış olabilir?

- A) *Araba Sevdası*
- B) *İntibah*
- C) *Sergüzeşt*
- D) *Felatun Bey ile Rakım Efendi*
- E) *Henüz On Yedi Yaşında*

ÖSYM

Onun için, edebiyat bir araçtır. Hal- kın kültürel düzeyini yükseltmek için, halkın anlayabileceği bir dille yazdık- larını biçimlendirir. Nitekim roman- larındaki öğreticiliğin özünde böyle bir kaygı vardır. Ayrıca romanların- da özellikle ahlak, toplumsal adalet kavramlarına ağırlık verir.

Bu parçada sözü edilen Tanzimat Dönemi sanatçısı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şinasi
- B) Ahmet Mithat Efendi
- C) Abdülhak Hamit Tarhan
- D) Muallim Naci
- E) Recaizade Mahmut Ekrem

ÇÖZÜM

Edebiyatı bir araç olarak gören, hal- kın kültürel düzeyini yükseltmek için, halkın anlayabileceği bir dille yazan, romanlarını öğreticilik kaygısıyla ya- zan Tanzimat sanatçısı Ahmet Mit- hat Efendi’dir.

Cevap B

Ahmet Cevdet Paşa

- Tarih ve hukuk alanındaki çalış- malarının yanında edebiyat ile de ilgilenmiştir.
- Anlattığı olayların tarafsız bir bi- çimde aktarılmasına önem ver- miş, dilde sadeleşmenin gerek- liliğini savunmuştur.
- Peygamberlerle ilgili *Kıyas-ı En- biya* adlı eseri, sadeleşme ça- balarına iyi bir örnektir.
- En önemli eseri *Tarih-i Cevdet* olan yazarın *Belagat-ı Osmaniye* ve *Kavaid-i Osmaniye* adlı eser- leri edebiyat ve dil bilgisi alanla- rındaki çalışmalarının ürünüdür.

Tanzimat Edebiyatında Roman ve Hikâye

1. Tanzimat Dönemi'nde birçok romanda, Batılılaşma çabasını sadece zevk ve eğlencede arayan züppe tipler işlenmiştir. Bu tipler arasında öne çıkan ---- ve ---- "Paris-İstanbul" şehirleri arasında hem babalarını kaybetmiş bir mirasyedi hem de kültürel değerlerinden kopmuş birer tiptir. Onlar, öz değerlerine muhalifleşen, muhalifleştiçe yabancılaşan birer "tutunamayan"dır. Sahte, aldatıcı, gülünç, yapmacık, hayalî, yalan, serap bir hayattır onların. Belli başlı kusurları; taklit hastalığı, tüketim hastalığı, gösteriş hastalığı, hayranlık hastalığı, aylaklık hastalığıdır. Özellikle hayranlık, gösteriş, taklitçilik mikropları bünyelerini kasıp kavurmaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) Ali Bey - Efruz Bey
B) Bihruz Bey - Rakım Efendi
C) Müştak Bey - İslam Bey
D) Felatun Bey - Bihruz Bey
E) Suphi Bey - Adil Giray Bey

2. Tanzimat Dönemi öykü ve romanlarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kişiler, dönemlerini yansıtan tipler olmaktan çok, kendilerine özgü nitelikleri olan karakterler.
B) Yazarlar anlattıkları olayların kahramanlarını tarihten ya da içinde yaşadıkları toplumdan seçmiştir.
C) Özellikle toplumu eğitmeyi kendine amaç edinen ilk dönem yazarlarının yapıtları teknik açıdan kusurludur.
D) İkinci dönemde -sınırlı sayıda da olsa- köy, köylü sorunlarının konu olarak işlenmeye başlandı görülmür.
E) Öne çıkan tiplerinin temsil ettikleri sosyal konular arasında kadının toplumdaki yeri, Batı'yı yanlış anlamış kişilerin düştüğü durumlar ve kölelik sayılabilir.

3. Tanzimat edebiyatıyla birlikte edebiyatımızda roman ve tiyatro türünün ilk örnekleri verilmiştir. Bu eserlerde bazı tipler, belirgin bir şekilde ön plana çıkmıştır:

- **Budala Tipler:** Batı'yı yanlış anlayan, bu yüzden de sürekli komik duruma düşen, karikatürize edilmiş tiplerdir.
- **Çelme Takan Tipler:** Olayların olumsuz gelişmesine bizzat kötücül fikir ya da olumsuz tavırlarıyla etkide bulunan tiplerdir.
- **Koltuk Değneği Tipler:** Kötülükle iyiliğin karşılaşmasında iyiler sürekli acılara maruz kalıp savrulurken iyi nitelikli asıl kahramanların ayakta kalmasını isteyen, onlara yardım eden ve bir tür "koltuk değneği" olan kahramanlardır.
- **Kanatsız Melek Tipler:** Verdikleri kararlarla melek rolünü üstlenen, iyi nitelikler taşıyan ve bu nitelikleriyle fazlaca idealize edilen tiplerdir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen tiplerden birini örneklenmez?

- A) *İntibah* romanındaki Dilaşub
B) *Zehra* romanındaki Suphi Bey
C) *Araba Sevdası* romanındaki Keşfi Bey
D) *Şair Evlenmesi* tiyatrosundaki Hikmet Efendi
E) *Felâtun Bey*'le *Râkım Efendi* romanındaki Felâtun Bey

4. Birinci görüşmeden önce "Periveş Hanım'ı tanırım, bizim köyden belki de bizim mahalledendir." sözü yalandı. Bihruz Bey bahçede Periveş Hanım'ı izlerken "Haset, haset!" diye haykırması da yalandı. "Bu gece mehtap pek parlak olacak." demesi de gerçek değildi. Periveş Hanım'ın tifoya tutulup vefat ettiğini, ailesinin Kızıltoprak'ta kira ile bir köşkte bulunduklarını, kendi kardeşinin köşke gidip hanımla görüşüğünü söylemesi de koca başlı ve eli ayaklı yalandı.

Bu parçada "yalan söylediği" ifade edilen roman kahramanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Keşfi Bey
B) Felatun Bey
C) Atif Bey
D) Ali Bey
E) Mesut Bey

Recaizade Mahmut Ekrem

- Şiir, roman, hikâye, tiyatro, makale ve eleştiri gibi türlerde yapıt vermiştir.
- Güzel olan her şeyin şiirin konusu olabileceğini söyleyerek şiirin konusunu alabildiğine genişletmiştir.
- Yenilikçi olmasına rağmen *Nağme-i Seher* adlı kitabında topladığı ilk şiirlerinde divan şiirinden etkilendiği görülür.
- İkinci dönemin otorite ismi olan sanatçı, yenilik taraftarlarının lideri durumundadır.
- Öğrencisi Tevfik Fikret'in *Servet-i fûnun* dergisinin başına geçmesini sağlayarak Servet-i fûnun topluluğunun oluşmasında önemli rol oynamıştır.
- Eskiye karşı yeniyi güçlü bir şekilde savunmuş, Muallim Naci ile tartışmalara girmiş, *Zemzeme* adlı eserinde şiirle ilgili fikirlerini açıklamıştır.
- Daha çok aruz vezni tercih eden şairin şiirlerinde çocuklarının zamansız ölümünün etkisiyle hüznü bir hava hâkimdir.
- Yarım yamalak bir öğrenim görmüş, mirasyedi, alafraza bir tip olan Bihruz Bey'in maceralarını anlattığı *Araba Sevdası* adlı yapıtı edebiyatımızdaki ilk realist romandır.

Eserler

Şiir: Nağme-i Seher, Yadigâr-ı Şebâb, Zemzeme, Tefekkür, Pejmürde, Nijad Ekrem, Nefrin

Roman: Araba Sevdası

Hikâye: Şemsa, Muhsin Bey yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi

Oyun: Afife Anjelik, Atala yahut Amerikan Vahşileri, Vuslat yahut Süreksiz Sevinç, Çok Bilen Çok Yanılır

Eleştiri: Takdir-i Elhan

Edebî Bilgiler: Talim-i Edebiyat

Tanzimat Edebiyatında Tiyatro

1. Namık Kemal, Gülnihal adlı tiyatro eserinde Kaplan I Paşa'nın halka çektiği eziyetler karşısında verilen mücadeleyi; Zavallı Çocuk'ta gençlerin aile baskısıyla II evlendirilmesinin yanlışlığını; Vatan yahut Silistre'de III kuşatma altındaki kaleye yardıma koşan gönüllüler ve bunlardan İslam Bey ile Zekiye'nin aşkını; Kara Bela'da Doğu saraylarında harem ağalarının çevir-IV diği entrikaları; Akif Bey'de Moğollara karşı verilen V bağımsızlık mücadelesini anlatır.

Yukarıdaki numaralanmış yapıtların hangisiyle ilgili açıklama yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. • Tanzimat Dönemi'nin en büyük şairi sayılan ve uzun yıllar "şairiâzâm" sıfatıyla anılan sanatçı, Türk şiirine Batılı bir anlayış ve nazım yenilikleri getirmiştir.
- Türk şiirinin kendine özgü bir kimlik kazanması gerektiğini her fırsatta dile getirmiş, vezin ve ka-fiye konusunda divan şiirinin getirdiği tüm sınırlandırmaları reddederek serbest bir tavır sergilemiştir.
- Geniş bir coğrafyayı tanıma fırsatı bulan sanatçı; önemli bölümünü manzum olarak kaleme aldığı tiyatro eserlerinde Türk, Arap, Asur, Yunan tarihinde geçen olayları konu almıştır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda bazı özellikleri verilen sanatçıya aittir?

- A) Muhsin Bey
B) Nesteren
C) Celalettin Harzemşah
D) Zafernâme
E) Sergüzeşt

3. **İslam Bey** (*Pencereden girerek*) — Ben gönlümü meydana çıkarabilirim. Ne yapayım ki içindeki esrar yine sana görünmez.

Zekiye — (*İslâm Bey'i görünce, nihayet derece bir telaş ile yanına koşmak ister fakat yine kendini toplar. Bir sükût-ı müteşiranedan sonra, kendi kendine hitap ederek ve sözünü iştirek et*)

— Ya şimdi her gün Allah'tan ölümümü istediğimde hakkım yok mu? Biri gördüyse bana ne der?

İslam Bey — Kimsenin görmek ihtimali yoktur. Bu kadar günler, bu kadar gecelerdir kendimi göstermek için topraklarda yuvarlanıyorum... Sabah açılıyor, gözler hâlâ açılmaya başlamadı. Gece bitiyor, uyku daha yeni başladı... Her gece buraları dolaşıyorum, tecrübeme itimat et.

Zekiye — (*Memnuniyetini setrederek soğuk bir şekilde*) — Sizi davet eden mi var idi?

İslam Bey — Allah aşkına ellerini yüzüne tutma. Dünyayı hepi topu bir gün gördüm. Çünkü bana dünyadan murat sensin. Bir daha göreceğim miyim? Orasını Allah bilir...

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin alındığı yapıtın yazarına ait tiyatro eserlerinden biridir?

- A) Heder
B) Gülnihal
C) Nesteren
D) Çok Bilen Çok Yanılır
E) Besa yahut Ahde Vefa

4. I. Ömer'in Çocukluğu
II. Yedigöller Şebap
III. Avrupa'da Bir Cevlan
IV. Şair Evlenmesi
V. Sergüzeşt

Yukarıda verilen eserlerin ait olduğu edebî türlerin hangilerinde, Tanzimat'tan önceki dönemde eser verilmemiştir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

ÖSYM

Şair, Tanzimat'tan sonra Divan edebiyatına ilk fakat usta bir söyleyişe kavuşmuş şuurulu bir dönüşü temsil etmektedir. Yeni şiirin sadece Batı'ya değil millî örneklerle de bağlanmasını istemiştir. Şair, *Köylü Kızların Şarkısı* adlı şiiri ile edebiyatımızın ilk ve şaşılacak kadar yeni olan ahenkli köy şiirini ortaya koymuştur. Bu şiirde köylülerin konuşmaları, yaşayışları ve duygulanışları aruz vezni içinde canlı bir üslupla yansıtılmıştır. Ayrıca Fransız şiirinden başarılı tercümeler de yapmıştır. Şiirlerini *Ateşpâre*, *Şerâre* ve *Füruzan* isimli kitaplarda toplamıştır.

Bu parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nabizâde Nâzım
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) Ziya Paşa
D) Şemsettin Sami
E) Muallim Naci

ÇÖZÜM

Köylü Kızların Şarkısı şiiri ile *Ateşpâre*, *Şerâre* ve *Füruzan* isimli şiir kitapları Muallim Naci'ye aittir.

Cevap E

ÖSYM

Tanzimat Dönemi'nde aşağıdaki sanatçılardan hangisinin, divan edebiyatına karşı eleştirel bir tavır aldığı söylenemez?

- A) Şinasi
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) Ziya Paşa
D) Namık Kemal
E) Muallim Naci

ÇÖZÜM

Muallim Naci, divan edebiyatına karşı eleştirel bir tavır almamış, yenileşmenin divan şiirine bağlı bir şekilde gerçekleşmesini istemiştir.

Cevap E

Tanzimat Edebiyatı

PEKİŞTİRELİM

1. Tanzimat edebiyatıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sanat anlayışı bakımından kendi içinde iki döneme ayrılır.
- B) Edebiyatımızın Batılılaşma ve yenileşme sürecinin ilk dönemidir.
- C) Edebî faaliyetlerde gazetelerin etkili olduğu bir dönemdir.
- D) Şiirde parnasizm ve sembolizm, düzyazıda realizm ve natüralizm akımları etkilidir.
- E) Dilin sadeleşmesi gerektiği söylenmiş ancak bu düşünce tam olarak gerçekleştirilememiştir.

2. Tanzimatın “Şinasi, Sami Paşazade Sezai, Ziya Paşa”nın etkiliği olduğu ilk dönemde sanatçılar, yapıtlarında toplumsal yarar gözetmiş; Abdülhak Hamit Tarhan, Namık Kemal ve Recaizade Mahmut Ekrem’in etkili olduğu ikinci dönemde ise sanatın sanat için yapılması gerektiği görüşü benimsenmiştir. Hemen her konuda pek çok eser veren ve “yazı makinesi” olarak ün kazanan Ahmet Vefik Paşa ise kendi adıyla anılan bir roman çıkışı başlatmıştır. Moliere’den yaptığı uyarlama ve çevirilerle dikkat çeken Ahmet Mithat Efendi ise tiyatroya katkılarını yalnız eser vermekle sınırlamamış, bir tiyatro binası yaptırarak Türk halkına tiyatroyu sevdirmek istemiştir.

Bu parçadaki numaralanmış adlardan hangilerinin yerleri değiştirilirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

- A) I ile IV, II ile V
- B) II ile V, III ile VI
- C) II ile V, VII ile VIII
- D) III ile VI, IV ile VII
- E) IV ile VII, VI ile VIII

3. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi Türk şiirinin genel özelliklerinden biri değildir?

- A) Şiire ayrı başlık verme anlayışı başlamıştır.
- B) Hak, hukuk, hürriyet, kanun, vatan, millet, adalet gibi yeni kavramlar girmiştir.
- C) Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalara yer verilmeye devam edilmiştir.
- D) Halk şiirindeki somut dünya algısının yerine şiire soyut bir dünya algısı getirilmiştir.
- E) Gazel, kaside, murabba, terciibent, terakibent gibi divan şiiri nazım biçimlerinde yeni konu ve kavramlar işlenmiştir.

4. Aşağıdaki yapıt-tür eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Ateşpare* - öykü
- B) *Gülnehal* - tiyatro
- C) *Hasan Mellah* - roman
- D) *Nağme-i Seher* - şiir
- E) *Takip* - eleştiri

5. Aşağıdakilerin hangisinde Tanzimat edebiyatı sanatçılarıyla ilgili bilgi yanlıştır?

- A) Ahmet Mithat Efendi, halkı eğitmek ve bilgilendirmek için eserler yazdığı için ona “Hace-i Evvel” unvanı yakıştırılmıştır.
- B) Edebiyatımıza getirdiği yeniliklerden dolayı kendisine “İlklerin adamı” denen Şinasi, ilk defa noktalama işaretlerini kullanan kişidir.
- C) Sözlük çalışmalarıyla bilinen Şemsettin Sami, ilk yerli roman olan *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*’ı da yazmıştır.
- D) Ansiklopedik eserler de yazan Muallim Naci, *Defter-i Amâl*’de çocukluk anılarını yalın bir dille anlatır.
- E) Nabizade Nazım, *Zehra*’da sevgi ve şefkatten yoksun zengin bir aile kızının sinirli, kıskanç ve geçimsiz hallerini anlatır.

Karabibik: Antalya’nın Kaş ilçesine bağlı Beymelik köyünde yaşayan Karabibik, babasından kalma arazisinin dört dönümünü komşusuna satmış. Kalan sekiz dönümü Yosturoğluna kaptırmamak için direnmektedir. Otuzunu geçkin ve çirkin kızı Huri ile aç kalacaklardır. Bu sırada Karabibik hastalanır ve baharda ancak kendine gelebilir. Kızını, Koca İmam’ın kayını Sarı İsmail’e verirse onun öküzlerinden yararlanabileceğini düşünür.

ÖSYM

Nabizade Nazım’ın Karabibik adlı eseri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Edebiyatımızda realizmin başarılı bir örneğidir.
- B) Kırsal kesim gerçeğine ilk kez değinilmiştir.
- C) Romandan çok, uzun hikâye özelliklerine sahiptir.
- D) Kişilerin bulundukları çevreye göre yazılmış başarılı ilk eserdir.
- E) İlk psikolojik roman örneğidir.

ÇÖZÜM

Nabizade Nazım’ın *Karabibik* adlı eseri edebiyatımızda realizmin başarılı bir örneğidir. Kırsal kesim gerçeğine yani köy konusuna ilk kez değinilmiştir. Romandan çok, uzun hikâye özelliği gösteren eserde kişilerin bulundukları çevreye göre konuşturulmuştur. Ancak bu eser ilk psikolojik roman örneği değildir.

Cevap E

Tanzimat Edebiyatı

1. Edebî açıdan güçlü yapıtlar verme kaygısı ve çabası içinde olmadım hiçbir zaman. Çünkü benim amacım toplumun geniş kesimlerine hitap etmek, onları aydınlatmaktır. Edebî yönü güçlü yapıtlar vermeye kalemin müsait değildi, zamanım da yoktu zaten. Bunun içindir ki ben haddimi hududumu çizdim, çizmeden yukarı çıkmadım. Edebiyat yapmayı devrin ünlü kalemelerine bıraktım. Ne yalan söyleyeyim, elimde olsaydı, o devirde onları da edebiyat yapmaktan menederdim. Toplumun büyük çoğunluğunun okuyup yazmadığı bir memlekette, henüz en basit ve açık fikirleri bile sökemyen kimselere edebî eser vermek, boşa bir çabaydı bana göre.

Aşağıdakilerden hangisinin edebiyat anlayışı, bu parçadaki yazarla örtüşür?

- A) Nabizade Nazım
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Sami Paşazade Sezai
D) Abdülhak Hamit Tarhan
E) Recaizade Mahmut Ekrem

2. Tanzimat sonrası Türk edebiyatının yenileşme sürecinde, ismi etrafında büyük gürültüler koparılan şahsiyetlerden biridir. Batı etkisiyle şiire yeni bir anlayış getiren şairlerle yaşadığı sert polemikler nedeniyle eski edebiyat anlayışının bayraktarı olarak tanınmıştır. Fakat o, körü körüne eskiye saplanıp kalan bir yazar ve şair değildir. Yeniyi tümünden reddetmemiş; taklitle düşecek kadar Batı şiiri hayranlığına karşı çıkmıştır. Unutmamak gerekir ki Türk edebiyatında eski-yeni mücadelesinin daha bilinçli ve faydalı bir devreye girişi, onun ortaya çıkışından sonra başlar. Devrinin en kuvvetli şiir tercümelerini yapacak kadar iyi Fransızca öğrenmiş, yeni tarzdaki sade ve samimi manzumeleriyle karşıtlarının da takdirini kazanmıştır. *Ömer'in Çocukluğu* isimli anılarını zamanının en sade ve doğal Türkçesiyle kaleme almıştır.

Bu parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Recaizade Mahmut Ekrem
B) Nabizade Nazım
C) Şemsettin Sami
D) Muallim Naci
E) Ziya Paşa

3. Türk edebiyatına getirdiği yeniliklerden biri, o güne kadar İstanbul dışına çıkmayan Türk romanını İstanbul dışına çıkarmasıdır. Türk edebiyatı tarihinde kendisine asıl şöhretini kazandıran, Antalya'nın Kaş ilçesindeki Beymelik köyünde geçen olayları anlattığı romanında Anadolu köylüsünün hayatından kesitler aktarmıştır. Roman kişilerini kendi seviyelerine ve mahallî dilleriyle konuşturmadaki başarısıyla dikkat çekmiştir. Romanın ön sözünde, "Hakîkiyyûn mesleğinde yazılmış roman mütalaa etmemiş iseniz işte size bir tane ben takdim edeyim." diyerek realist roman anlayışına uygun bir eser ortaya koyma çabası içinde olduğunu ifade eder.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Muallim Naci
B) Şemsettin Sami
C) Nabizade Nazım
D) Ahmet Mithat Efendi
E) Sami Paşazade Sezai

4. • Tanzimat Dönemi'nde, divan edebiyatına karşı eleştirel bir tavır takınmamış; yenileşmenin geçmiş şiir geleneğimiz üzerinde yapılması gerektiğini savunmuştur.
- Anadolu köylüsünün eğitimsizliğini, yoksulluğunu, ağalar ve tefeciler ile ilişkilerini ilk kez Türk romanına taşımıştır.
- Eski-yeni tartışmalarında yenilikçilerin öncüsü olmuş, düşünsel açıdan Edebiyat-ı Cedide Topluluğu'nun hazırlayıcısı olmuştur.
- Türk romanının romantizmden realizme geçişinde bir köprü işlevi gören romanında Kafkas kökenli esir bir kızın yaşadıklarını anlatır.
- Devrinde büyük akisler uyandıran *Sahra* adlı şiirinde biçim ve içerik bakımından yaptığı yeniliklerle Türk şiirinin yenileşmesi yolunda önemli bir eşiğin aşılmasını sağlamıştır.

Aşağıdaki sanatçılardan hangisi yukarıdaki açıklamalardan biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Nabizade Nazım
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Sami Paşazade Sezai
D) Abdülhak Hamit Tarhan
E) Recaizade Mahmut Ekrem

Abdülhak Hamit Tarhan

- Tanzimat'ın ikinci dönem temsilcilerinden olan sanatçı; "**Tezâatlar Şairi**", "**Şair-i Azam** (En Büyük Şair)" gibi unvanlarla anılmıştır.
- Döneminin siyasal koşullarının etkisiyle daha çok bireysel konulara yönelmiş; **ölüm, hayat, tabiat, aşk, metafizik** vb. temalarda kişisel duyarlılıklarını yansıtan şiirler yazmıştır.
- Türk şiirini biçimsel açıdan gerçek anlamda yenileştirmiş, **divan edebiyatını sona erdiren şair** olarak ünlenmiştir.
- Türk şiirinin Batılılaşması konusunda sadece kurallar öne sürmekle yetinmemiş, bunun nasıl olması gerektiğini yazdığı şiirlerle örneklemiştir.
- Eserlerinde bir yandan **Fuzuli**'nin, **Şeyh Galip**'in, **Hafız**'ın, Hayyam'ın etkileri görülürken diğer yandan **Shakespeare, Hugo** gibi Batılı sanatçıların etkisi görülür.
- Hayal gücünün enginliği, duygularının zenginliği yönünden yenileşme devri edebiyatımızın lirik şairleri arasında yer almıştır.
- Sahne tekniğine uygun olmayan tiyatroları sahnelenmek için değil, okunmak için yazılmış gibidir.
- Yeni şiirimizin **ilk pastoral şiiri** sayılan **Sahra** ile **eşi Fatma Hanım'ın ölümü üzerine yazdığı Makber** adlı şiirleri ünlüdür.
- Tiyatrolarının bazılarını hece vezniyle bazılarını aruz vezniyle bazılarını manzum bazılarını nazım-nesir karışık olarak yazmıştır.

Eserler

Şiir: Sahra, Makber, Ölüm, Bunlar Odur, Divaneliklerim yahut Belde, Hacle, Hep yahut Hiç

Tiyatro: Macera-yı Aşk, İçli Kız, Duhter-i Hindu, Tarık, Nesteren, Tezer, Eşber, İlhan, Turhan, Finten, Liberte, Cünun-ı Aşk, Hakan, Sabr u Sebat, Zeynep, Yedigâr-ı Harp, Sardanapal

Tanzimat Edebiyatı

SINAV PROVASI

1. Şiirin dışında roman türünde de eserler kaleme almakla birlikte en çok eser verdiği edebî tür, tiyatrodur. 6 tiyatro oyunu kaleme alan yazar, çeşitli yazılarında en sevdiği türün tiyatro olduğunu sık sık vurgulamıştır. Ona göre tiyatro en faydalı eğlence, ahlak ve lisan mektebidir. Bu nedenle oyunları, belli bir tezin işlendiği bir dava tiyatrosu özelliği taşımaktadır. *Celal Mukaddimesi*'nde ilk defa "tiyatro" türü üzerinde detaylıca durmuştur.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Namık Kemal
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Sami Paşazade Sezai
D) Ahmet Vefik Paşa
E) Abdülhak Hamit Tarhan

2. Yazar, bu romanında ---- mazur görülecek değil, merhamet duyulacak bir tarafını dahi bulamamaktadır. Roman boyunca genç kadın hakkında kullandığı, "habise", "hinzire", "melune", "iblis", "melek kıyafetine girmiş bir şeytan" gibi sıfatlardan, romancının bu kadın kahramanı hakkındaki hissiyatı açıkça anlaşılmaktadır. Nitekim Dilaşup; cariye olarak satıldıktan sonra, böyle bir kadının yanında dahi bütün baskılara rağmen iffetini canı pahasına korumayı başarmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Perişev'in
B) Canan'ın
C) Sırrıcemal'in
D) Dilber'in
E) Mahpeyker'in

3. **Recaizade Mahmut Ekrem'le ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Tanzimat'ın ikinci kuşağında yer alan sanatçı, yeni edebiyat taraftarlarının lideri durumundadır.
B) Natüralizm akımından etkilenecek yazdığı kısa hikâyelerini; *Yadigârlarım*, *Hâlâ Güzel* ve *Haspa* adlı yapıtlarında toplamıştır.
C) *Zemzeme* kitabının III. cildinin ön sözünde ve *Takdir-i Elhan* adlı yapıtında yeni edebiyata dair görüşler ileri sürmüştür; edebiyatla ilgili teorik bilgileri, *Talim-i Edebiyat* adlı yapıtında bir araya getirmiştir.
D) Türk edebiyatının ilk realist romanı sayılan *Ara-ba Sevdası*'nda yanlış Batılılaşma olgusunu trajikomik bir kurgu içinde başarıyla ele almıştır.
E) Şiirde romantizmden etkilenecek daha çok aşk ve doğa konularını işleyen şair, "Güzel olan her şey şiirin konusudur." diyerek şiirin konusunu genişletmiştir.

4. Tiyatro türünde de çok sayıda yapıt vermesine rağmen daha çok şiirleriyle tanınmış; "şairiazam" unvanıyla anılmıştır. Yeni şiiri, zevk ve hayal dünyasıyla Batı şiirine yaklaştırmayı başaran şairin şiirlerinde içerik ve şekil bakımından büyük yenilik ve zenginlikler görülür. Manzum ve mensur olarak yazdığı tiyatro türündeki yapıtlarında da şairane bir üslup göze çarpar. Sahne tekniği bakımından zayıf olan tiyatro eserlerinin oynanmak için değil, okunmak için yazıldığı söylenir.

Bu parçada söz edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Namık Kemal
B) İbrahim Şinasi
C) Ahmet Mithat Efendi
D) Abdülhak Hamit Tarhan
E) Recaizade Mahmut Ekrem

ÖSYM

----, Türk edebiyatında ---- tarzda yazılmış ---- tiyatrodur. Yapıtın ---- (1859) ve ---- (1860) yıllarda Türkiye'de Türkçe oyunlar oynanan tiyatro yoktu.

Yukarıda boş bırakılan yerlere, sırasıyla aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi gerekir?

- A) *Zavallı Çocuk* – özgün – bir – beğenildiği – yayıldığı
B) *Afife Anjelik* – yeni – son – bilinmediği – tanınmadığı
C) *Şair Evlenmesi* – batılı – ilk – yazıldığı – basıldığı
D) *Hasan Mellah* – bilinen – gerçek – övüldüğü – yerildiği
E) *Aşk-ı Memnu* – modern – klasik – okunduğu – sevildiği

ÇÖZÜM

Şinasi'nin 1859'da yazıp 1860'ta yayımladığı *Şair Evlenmesi*, edebiyatımızda Batılı anlamda ilk tiyatro eseridir.

Cevap C

ÖSYM

Ziya Paşa, tiyatrodaki "eğlence" ile I "sosyal fayda"yı II birleştirip tiyatroyu III "faydalı bir eğlence" olarak ni-IV telendirmiştir. Onun tiyatro hakkındaki düşüncelerini bazı makaleleri ile *Celâleddin Harzemşah Mukaddimesi*'nden V öğrenmek mümkündür.

Bu cümledeki altı çizili sözlerden hangisinde bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM

Parçada sözü edilen sanatçı Ziya Paşa değil, Namık Kemal'dir

Cevap A

Tanzimat Edebiyatı

1. Periveş Hanım'ın önu sıra giden Çengi Hanım bu aralık arkasına dönüp bakarak ve alaycı bir gülümsemeyle "Küçük bey, ihtiyar olmadan benim gibi bu namış galiba!" dedi. Bihruz Bey de Çengi Hanım'ın Çamlıca görüşmesinden kulağında kalan sesini çok iyi tanıdı. Onun üzerine hanımların yanında, mahcubiyetini hafifletecek bir mazeret aradı ve tekrar söze başladı:

- Ah! pardon! Mil pardon! Kabahat benim değil, Keşfi Bey söyledi. Beni o aldattı.
- Zararı yok! Bari bundan sonra sevdiklerinizi çabuk çabuk mezara göndermeyin!
- Ah! pardon! Fakat niçin landonuzla gezmeyip de böyle yaya geziyorsunuz?
- Nasıl lando?
- Hani sizi bahçede ilk gördüğüm günkü güzel, süslü arabanızla gezmeli değil misiniz?
- Ha! O araba bizim değildi, biz onu kira ile tutmuştuk.
- Vah vah!

Yukarıda sonuç bölümünden kısa bir metin alınan romanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Namık Kemal
- B) Nabizade Nazım
- C) Ahmet Mithat Efendi
- D) Sami Paşazade Sezaî
- E) Recaizade Mahmut Ekrem

2. Bu roman, konusunu XVI. yüzyılda, II. Selim Dönemi'nde başlayıp aralıklarla devam eden Osmanlı-İran savaşlarından alır. Romanda başkahramanın gösterdiği kahramanlıkların yanı sıra Adil Giray'ın savaşta esir düştükten sonra Perihan ve Şehriyar ile olan ilişkilerine de yer verilir. Romantizmin etkilerinin görüldüğü romanda kahramanlık teması işlenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen romanın yazarına ait yapıtlardan biridir?

- A) *Zavallı Çocuk*
- B) *Zafername*
- C) *Füruzan*
- D) *Muhsin Bey*
- E) *Yeniçeriler*

3. Ahmet Vefik Paşa'nın 1859 yılında Fransız yazar Fenelon'dan divan edebiyatının sanatlı, ağıdalı anlatımıyla özet olarak dilimize çevirdiği *Telemak*, Türk edebiyatında Batılı roman türünün ilk örneği olarak kabul edilir.

Bu parçadaki bilgi yanlış aşağıdaki değişikliklerden hangisiyle giderilebilir?

- A) "Ahmet Vefik Paşa'nın" yerine "Yusuf Kamil Paşa'nın" sözü getirilerek
- B) "Fransız" sözcüğü yerine "İtalyan" sözcüğü getirilerek
- C) "Telemak" sözcüğü yerine "Kamelyalı Kadın" sözcüğü getirilerek
- D) "çevirdiği" sözcüğü yerine "uyarladığı" sözcüğü getirilerek
- E) "Fenelon'dan" sözü yerine "Victor Hugo'dan" sözü getirilerek

4. Aşağıdaki sanatçı-yapıt-tür eşleştirmelerinden hangisi doğrudur?

- A) Ziya Paşa - *Celalettin Harzemşah* - tiyatro
- B) İbrahim Şinasi - *Defter-i Amal* - Hatıra
- C) Ahmet Mithat Efendi - *Henüz On Yedi Yaşında* - Hikâye
- D) Recaizade Mahmut Ekrem - *Nağme-i Seher* - Tiyatro
- E) Muallim Naci - *Ateşpare* - Şiir

5. İçerik ve biçim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, aşağıdakilerin hangisinde verilen dizelerin Namık Kemal'e ait olduğu söylenebilir?

- A) Â mâlimiz efkârımız ikbâl-i vatandır
Serhadimize kal'a bizim hâk-i bendedir
- B) Hayat bende mücerred seninle kaimdir
Neşat ü lezzet ü şevkim seninle daimdir
- C) Farkı yoktur giryeden rûy-ı çemende jâlenin
Hûn-ı hasretle dolar câm-ı safâsı lâlenin
- D) Misbâh-ı bekâ pertev-i işret ki aşkım
Yanmakla tükenmem per pervâne miyim ben
- E) Nasıl şerheyleyim ben derdimi, icâd nâkâfi
Dua nâkıs, tazarru bi-eser, feryâd nâkâfi

ÖSYM

Aşağıdaki dizelerin hangisinde Felâtn Bey ile Râkım Efendi adlı eserde de dile getirilen dönemin yaygın sosyal sorunu eleştirilmektedir?

- A) Ey vatan ver elini bir sıkayım!
Elimizden gidiyorsun adiyö...
Çeşm-i şefkat ile baktıkça sana
Beni mahzun ediyorsun adiyö.
- B) Yorgan döşek demez satar
Tiyatroda loca tutar
Gider evde yerde yatar
Şık beylerde olan hâlet
Kabul olunmaz rezalet
- C) Hür olmak ister isen olma cihanın
Zevkinde safasında gamında kederinde
Canan gide rindan dağıla mey
ola rızan
Böyle gecenin hayr umulur mu
seherinde
- D) En ummadığın keşfeder esrar-ı derunun
Sen herkesi kör âlemi sersem mi sanırsın
Bir gün gelecek sen de perişan olacaksın
Ey gonca bu cemiyeti her-dem mi sanırsın

- E) Bir damla inciydi kirpiklerinde,
Aşkın ızdırabla dolu rüyası
Bir başka güzellik var kederinde
Bir başka âlem ki ruhunun yası,
Sessiz incileşir kirpiklerinde.

ÇÖZÜM

Ahmet Mithat Efendi'nin *Felâtn Bey ile Râkım Efendi* adlı romanında Felâtn Bey, giyimine düşkün, hesapsızca harcamalar yapan bir kişi olarak eleştirilmektedir. B'deki dizeler buna uygundur.

Cevap B

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI-FECRİATİ EDEBİYATI Servetifünün Edebiyatının Oluşumu ve Öğretici Metinler

KAVRAYALIM

1. Recaizade Mahmut Ekrem'in önerisiyle 7 Şubat 1896 tarihli 256. sayısından itibaren Tevfik Fikret, Servetifünun dergisinin sanat ve edebiyat yöneticiliğine getirilir. Bu tarih, Edebiyatıcedide'nin kuruluş tarihi kabul edilir. 1901 yılında Hüseyin Suat Yalçın'ın Fransızca'dan çevirdiği Edebiyat ve Hukuk adlı makaleden dolayı derginin kapatılmasıyla Servetifünün Dönemi sona erer.

Bu parçadaki altı çizili sözlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. (I) Türk edebiyatında anı türünün ilk örneği Babür Şah'ın yazdığı *Babürname* adlı eserdir. (II) Sonrasında vakayınameler, menakıpnameler, gazavatnamelerde anı türü diğer türlerle iç içe geçmiştir. (III) Anı türünün diğer türlerle iç içe geçtiği Tanzimat Dönemi'nde Ziya Paşa'nın *Defter-i Amal*, Muallim Naci'nin *Ömer'in Çocukluğu* bu türde verilen yapıtlardır. (IV) Servetifünün Dönemi'nde Halit Ziya Uşaklıgil'in *Kırk Yıl* adlı eseri, Batılı anlamda anı türünün ilk örnekleri arasındadır. (V) Tevfik Fikret'in *Saray ve Ötesi*, Mehmet Rauf'un *Edebî Hatıralar*, Hüseyin Cahit Yalçın'ın *Edebiyat Anıları* adlı eserleri, dönemin tanınmış anı örneklerindendir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Edebiyatıcedide Topluluğu'nun oluşumunda

- I. Tanzimat'ta başlayan Batılılaşma çabaları
- II. Recaizade Mahmut Ekrem'in görüş ve çabaları
- III. Tanzimat'ın II. döneminde eski-yeni tartışmalarının hız kazanması
- IV. Bazı sanatçıların milliyetçilik ve Türkçülük düşüncelerini dile getirmeleri
- V. Mehmet Emin Yurdakul'un *Cenge Giderken* adlı şiirinin edebiyat çevrelerinde yarattığı etki

yargılarından hangileri etkili olmamıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) III ve V E) IV ve V

4. Eski edebiyata karşı yeniliği ve yeni edebiyatı savunan ----, eski edebiyat taraftarlarıyla girdiği tartışmaları *Kavgalarım* adlı eserde toplamıştır. Hikâye ve romanda gerçekçi bir tutum benimseyen sanatçının eserlerinde teknik yön zayıftır. Bir makalesi yüzünden *Servetifünün* dergisi kapatılmış ve derginin yazar kadrosu dağılmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ahmet Şuayp
B) Cenab Şahabettin
C) Tevfik Fikret
D) Hüseyin Cahit Yalçın
E) Mehmet Rauf

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI

Türk edebiyatında, 1896-1901 yılları arasında faaliyet gösteren edebî topluluğa Servetifünün ya da Edebiyatıcedide Topluluğu denir. 1859'da Şinasi'nin *Tercüman-ı Ahval* gazetesini çıkarmasıyla başlayan yeni edebî faaliyetler, Batı'dan yeni türlerin alınması ve divan edebiyatına tepki ekseninde sürmüştür. Bu dönem için de zaman zaman "edebiyatıcedide" yani "yeni edebiyat" ifadesi kullanılmıştır.

1896'dan sonra Servetifünün dergisi etrafında toplanan şair ve yazarlar, yeni bir edebî akım başlattıklarını ifade ederek kendilerinden "edebiyatıcedide" diye söz ettiler. Bugün Servetifünün edebiyatı ya da Edebiyatıcedide sözü, 1896-1901 yılları arasında özellikle şiir, roman ve hikâye alanında eserler veren şair ve yazarlar topluluğu için kullanılmaktadır.

Edebiyatıcedide, Recaizade Mahmut Ekrem'in önerisiyle 7 Şubat 1896 tarihli 256. sayısından itibaren *Servetifünün* dergisinin başına **Tevfik Fikret**'in geçmesiyle başlar; 1901'de **Hüseyin Cahit Yalçın**'ın *Edebiyat ve Hukuk* adlı makalesi yüzünden derginin kapatılmasıyla sona erer.

Edebiyatıcedide Topluluğu'nda **Tevfik Fikret**, **Cenab Şahabettin**, **Hüseyin Siret Özsever**, **Ali Ekrem Bolayır**, **Ahmet Reşit Rey**, **Süleyman Nazif**, **Süleyman Nesib**, **Faik Ali Ozansoy**, **Celal Sahir Erozan**, **Hüseyin Suat Yalçın** gibi şairlerin yanı sıra **Halit Ziya Uşaklıgil**, **Mehmet Rauf**, **Hüseyin Cahit Yalçın**, **Ahmet Hikmet Müftüoğlu** ve **Safetî Ziya** gibi roman ve hikâye yazarları yetişmiştir.

Servetifünun Edebiyatında Şiir

1. Tevfik Fikret'in benimsediği yeni şiir; vezin, nazım şekilleri, tema, ifade ve dil konularında birtakım yeni buluşların, gelenekten fazlaca ayrılmadan tatbikine ve yeniliğin bu yolla teminine dayanan bir çabadır. Bu bakımdan onu, Tanzimat sonrasında oluşan yeni edebiyat arayışları içinde yüzünü bütünüyle Batıya dönmüş ve geleneği tamamen reddetme yolunu seçmiş bir şair olarak değerlendirmek doğru olmaz. Aksine o, bütün bu yenilikleri son derece bilinçli ve hassas adımlarla geleneğin içine taşımıştır. Bu sayede edebiyat tarihi içinde kendisine saygın bir yer edinmiş ve ---- gibi eserleri bugüne kadar değerlerinden pek az şey yitirmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada boş bırakılan yere getirilemez?

- A) *Rübab-ı Şikeste*
B) *Tamat*
C) *Şermin*
D) *Tarih-i Kadim*
E) *Haluk'un Defteri*

2. Tanzimat Dönemi şiiri ile Servetifünun Dönemi şiirinin karşılaştırılmasına ilişkin aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Tanzimat Dönemi şiirinde özellikle eski nazım biçimleri sürdürülmüş, Servetifünun Dönemi şiirinde ise yapı bakımından eski kalıplar yıkılmıştır.
B) Tanzimat Dönemi şiirinde toplumsal ve siyasi konular işlenirken Servetifünun Dönemi şiirlerinde genel olarak bireysel konular işlenmiştir.
C) Tanzimat Dönemi şiirlerinde parça güzelliği önemsenirken Servetifünun Dönemi şiirlerinde bütün güzelliğine önem verilmiştir.
D) Tanzimat Dönemi'nde tam gerçekleşmese de şiir dilinde sadeleşme eğilimi görülürken Servetifünun Dönemi'nde süslü, sanatlı, ağır bir dil kullanılmıştır.
E) Tanzimat Dönemi şiirlerinde klasisizm ve romantizm akımlarının etkisi görülürken Servetifünun Dönemi şiirlerinde parnasizm ve sembolizm akımlarının etkileri görülür.

3. Şiir yazmak merakı eğer ırsi bir şey ise bu bana anemden geçmiştir, diyen şairin edebiyat ve şiire olan ilgisi annesinin etkisiyle çok küçük yaşlarda başlar. Başlangıçta Vefa Lisesinden hocası olan Muallim Naci'nin etkisinde kalsa da daha sonra yenilikçi şairlerden etkilenmiştir. Aşk ve kadın temalarını hiçbir zaman ikinci plana atmamıştır. Bu yüzden de kendisi hakkında "aşk ve kadın şairi", "şair-i nisa" gibi tabirler kullanılmıştır. "Kadınlar olmasa öksüz kalır eş'arım." diyerek şiirinin asıl kaynağının kadınlar olduğunu kendisi de ifade etmiştir. En tanınmış yapıtları arasında *Beyaz Gölgeleler*, *Buhran*, *Siyah Kitap* sayılabilir.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hüseyin Siret Özsever
B) Hüseyin Suat Yalçın
C) Celal Sahir Erozan
D) Ali Ekrem Bolayır
E) Süleyman Nazif

4. — Bugün ağız yine evlatlarım, diyordu peder,
Bugün ağız yine; lâkin yarın, ümit ederim,
Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!
— Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim
Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;
Zavalılık yine kaç gündür işte hasta...
— Olur;

Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;
Ninen baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...

Çocuk düşündü şikâyetli bir nazarla: — Ya biz,
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?

Bu dizeler Tevfik Fikret ile ilgili

- I. Hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
II. Süslü, sanatlı, kapalı bir anlatımı vardır.
III. Kimi şiirlerinde toplumsal konulara değinmiştir.
IV. Manzum hikâye biçiminde yazdığı şiirleri vardır.

yargılardan hangilerini örneklendirir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) II ve IV
E) III ve IV

Cenap Şahabettin

- Servetifünun Dönemi'nin iki büyük şairinden biridir.
- Hece veznine karşı çıkmış, **bütün şiirlerini aruzla yazmıştır.**
- Şiirlerinde **siyasi ve sosyal konulardan uzak durmuş**, bireysel duyarlıkları yansıtmıştır.
- Genellikle serbest müstezat nazım biçimini kullanmış, ağır bir dil ve yeni mecazlarla aşk ve tabiat temalarını işlemiştir.
- Serbest müstezat tarzında yazdığı *Elhan-ı Şita* adlı ünlü şiirinde sözcüklerin ses değerleriyle ahenk oluşturmak istemiştir.

Eserler

Şiir: Tamat

Özdeyiş: Tiryaki Sözleri

Gezi yazısı-mektup: Hac Yolunda, Avrupa Mektupları, Suriye Mektupları, Afak-ı Irak

Makale: Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh

Tiyatro: Körebe, Yalan

Ali Ekrem Bolayır

- Türk-Yunan Savaşı sırasında yayımladığı *Vasiyet* adlı şiiri devrinde büyük bir yankı uyandırmıştır.
- Aruz ölçüsünü kullanmakla birlikte konuşma diliyle ve hece vezniyle de şiirler yazmıştır.
- Servetifünun şairleri arasında bireysel duyarlıklar çerçevesinde kalmayıp sosyal konulara da yer veren bir şair olarak dikkat çeker.

Eserler

Şiir: Kaside-i Askeriyye , Kırmızı Fesler, Ruh-i Kemal, Zılal-ı İlham, Ordunun Defteri, Ana Vatan, Şiir Demeti, Vicdan Alevleri, Tair-i İlahi

Dil ve Edebiyat: Tarih-i Edebiyat-ı Osmanîye, Lisân-ı Edebiyat Lisân-ı Osmanî, Nazariyyat-ı Edebiyye Dersleri, Lisanimız

Monografi: Recaizade Mahmut Ekrem Bey, Namık Kemal

Tiyatro: Baria

Servetifünun Edebiyatında Roman ve Hikâye

1. Akademisyenliğimin ilk yıllarında Servetifünun Dönemi'yle ilgili bir araştırma yapma fikrim vardı. Bu amaçla önce şiiri incelemeye başladım. Bu dönemin en güçlü şairinin *Mai Deniz* ve *Yağmur* adlı şiirlerini inceledim. Ardından dönemin bir diğer güçlü şairinin *Elhan-ı Şita* adlı şiiriyle ilgili detaylı bir tahlil yaptım. Roman ve öyküde ise sadece bir kitabı -*Mai ve Siyah*'ı- ele aldım. Bu dönem, roman-hikâye ve şiir ağırlıklı bir dönem olsa da eleştiri türü bu dönemde edebiyatımızdaki gerçek kimliğine ulaşmıştır. Özellikle okuduğum *Hayat ve Kitaplar*'daki eleştiriler, Batılı anlayıştaki ilk eleştiri yazıları diyebilirim. Ayrıca bu dönemde gezi yazısı türünün başarılı örnekleri verilmiştir. Bu dönemde yazılmış bütün gezi yazısı kitaplarını okudum.

Bu parçada söz edilen akademisyen hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İncelediği romanın kahramanlarından biri Behlül'dür.
- B) Mehmet Rauf, incelediği yazarlardan biri değildir.
- C) *Suriye Mektupları*'nı okumuştur.
- D) Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin'in şiirlerini incelemiştir.
- E) Yapıtlarını okuduğu yazarlar arasında Ahmet Şuayp da vardır.

2. Edebiyatımızdaki Batılı anlamda ilk roman olan ---- aynı zamanda ---- Dönemi'nin edebî beyannamesi niteliğinde olup genç bir şairin hayalleri ve hayal kırıklıkları üzerine kurulmuştur. Yazar, romanın başkisi ---- aracılığıyla o neslin özlemlerini, edebiyat ve hayat karşısındaki tavrını yansıtır. Duygusal bir şair olan roman kahramanı, yazdığı yeni tarz şiirleriyle çığır açmayı, tanınmayı, zengin olup üst sınıftan Lamia ile evlenmeyi hayal etmektedir. Ancak bunların hiçbirini gerçekleştiremez.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) *İntibah* – Tanzimat – Ali Bey
- B) *Araba Sevdası* – Tanzimat – Bihruz Bey
- C) *Eylül* – Servetifünun – Süreyya
- D) *Mai ve Siyah* – Servetifünun – Ahmet Cemil
- E) *Kiralık Konak* – Millî Edebiyat – Hakkı Celis

3. Romanlarında çevre asıl olarak İstanbul ve adalardır. Kimi zaman kenar mahallelerden söz edilse de asıl mekânlar; konak, yalı, köşk gibi büyük yapılarıdır. Bu mekânlar, roman kişilerinin hayat düzeyi ve biçimlerinin de bir göstergesidir. Onun karakterlerinde geçim derdiyle ekmek ve para kazanma kaygısı yoktur. Onlar sadece aşkı, giyim kuşamı, eğlenmeyi düşünürler. Çoğunlukla iyi eğitim almış ve gelir düzeyi yüksek olan bu kahramanlar; yabancı dil bilir, piyano çalar, şiirle ve edebiyatın diğer türleriyle uğraşmaktan zevk alır. Olayların başlama, gelişme ve son buluşunda zaman realist bir süreç olarak işlenir. Tesadüflere, oldubittilere rastlanmaz. Olayların ele alınışında gözlem esas alınır. Söz gelişi yazar, bir romanında döneminin toplumsal sorunlarından biri olan evlilik konusunu ele alır. Evlenecek çiftler arasındaki yaş farkının, yetişme biçimi, kültür düzeyi gibi eşitsizliklerin evlilik yaşamında ortaya çıkabileceği aksaklıkları anlatır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halit Ziya Uşaklıgil
- B) Sami Paşazade Sezai
- C) Mehmet Rauf
- D) Hüseyin Cahit Yalçın
- E) Recaizade Mahmut Ekrem

4. Aşağıdaki sanatçı-yapıt-tür eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Mehmet Rauf - *Son Emel* - hikâye
- B) Cenap Şahabettin - *Körebe* - tiyatro
- C) Safveti Ziya - *Kadın Pencesi* - roman
- D) Hüseyin Cahit Yalçın - *Gave Destanı* - şiir
- E) Halit Ziya Uşaklıgil - *Saray ve Ötesi* - anı

5. Aşağıdakilerden hangisi, Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarından biri değildir?

- A) *Nesl-i Ahir*
- B) *Bir Ölünün Defteri*
- C) *Ferdi ve Şüreâsı*
- D) *Kırık Hayatlar*
- E) *Hayal İçinde*

Mai ve Siyah: Ahmet Cemil'in, Mülkiyede son sınıfta okurken babası ölür ve ailenin sorumluluğu onun üzerine kalır. En büyük hayali ise ünlü bir yazar olmaktır. Arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin yardımıyla bir gazetede Fransızca çeviriler yapmaya başlar. Gazetenin sahibi Tevfik Efendi'nin oğlu Vehbi, Ahmet Cemil'in kız kardeşi İkbâl ile evlenir. Ahmet Cemil de Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşi Lamia'ya âşık olur. Lamia, Ahmet Cemil'in yeni yazdığı eseri beğenir. Ahmet Cemil çok mutludur ancak gazetede Raci, eseri yerden yere vuran bir yazı kaleme alır. Ahmet Cemil'in eniştesi ile arası açılır. Eniştesi, İkbâl'e de kötü davranmaktadır. Ahmet Cemil, bir süre sonra Hüseyin Nazmi'den Lamia'nın bir subayla evleneceğini öğrenir. Artık tutunabileceği bir dal kalmayan Ahmet Cemil, annesiyle birlikte İstanbul'u terk eder.

Aşk-ı Memnu: Lükse ve eğlenceye düşkün Firdevs Hanım; Peyker ve Bihter adlı iki kıızıyla yaşamaktadır. Zengin, kültürlü, kibar bir beyefendi olan Adnan Bey, eşini kaybetmiştir. Kızı Nihal ve yeğeni Behlül ile birlikte yaşamaktadır. Adnan Bey, gezinti sırasında gördüğü Bihter'i çok beğenir. Adnan Bey ile Bihter evlenir. Ancak Adnan Bey, Bihter'in gezmek, eğlenmek gibi ihtiyaçlarını tam karşılayamaz. Behlül, Bihter'le ilgilenmeye başlar. Bihter'le Behlül arasında yasak aşk başlar. Durumu fark eden Firdevs Hanım, Adnan Bey'in kızı Nihal ile Behlül'ü evlendirme fikrini ortaya atar. Bihter'den sıkılmaya başlayan Behlül, bu fikri kabul eder. Behlül ile Bihter arasındaki yasak aşkı, evin uşağı Beşir de bilmektedir; o da Nihal'i sevmektedir. Nihal bir gün Behlül ile Bihter'in konuşmalarını duyar, bayılır. Beşir, Adnan Bey'e her şeyi anlatır. Bihter, intihar eder; Behlül, kayıplara karışır.

Bağımsız Sanatçılar

1. Dönemindeki siyasi çatışmaların ve edebî tartışmaların dışında kalarak herhangi bir edebî akıma veya topluluğa dâhil olmayan yazar, kendine özgü bir üslup ve mizahi yönü olan tatlı bir İstanbul Türkçesi ile sohbet havasında yazılar yayımlamıştır. İstanbul'un günlük yaşamını canlı ve çarpıcı yönleriyle yansıtan, okurla sıcak ilişkiler kuran sanatçı, birçok farklı yazı türünde eser vermiştir. Roman ve hikâyelerinde Ahmet Mithat Efendi'nin yolundan gitmiş, onun gibi olay akışını bölerek okuyucuya bilgi vermiş, okurla diyaloglara giren bir anlatım tercih etmiştir.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ali Canip Yöntem
- B) Cevdet Kudret Solok
- C) Mithat Cemal Kuntay
- D) Ahmet Rasim
- E) Halit Ziya Uşaklıgil

2. • Romanlarında gündelik konulara yönelmiş, zaman zaman konuşma diline yer vererek mizah yardımıyla eğlenceli eserler kaleme almıştır.
- Eserlerinde mekân olarak İstanbul'u seçmiş; yaşadığı dönemin İstanbul'unu örf ve âdetleriyle, diliyle, inançlarıyla, eğlence kültürüyle canlı bir şekilde okuyuculara sunmuştur.
- Natüralizmden etkilenen sanatçı, *Mürebbiye* romanında Dehri Efendi'nin konağında öğretmenlik yapan Matmazel Anjel'in; *Şipsevdi*'de, Paris'ten döndükten sonra Batı'nın hayat tarzına özenerek yaşamaya çalışan Meftun'un; *Şık*'ta alafranga yaşama özenen Şöhret Bey'in başından geçen olayları anlatır.

Bazı özellikleri verilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hüseyin Rahmi Gürpınar
- B) Ahmet Rasim
- C) Halit Ziya Uşaklıgil
- D) Hüseyin Cahit Yalçın
- E) Mehmet Rauf

3. Servetifünuncularla aynı dönemde yaşamasına rağmen sanat anlayışı açısından onlardan bağımsız bir yol izledi. "Toplum için sanat" anlayışıyla eserler verdi. Araştırmacı ve gözlemci kişiliğini kendine özgü anlatımıyla birleştirerek İstanbul halkının yaşamını, bütün renkliliğiyle eserlerine yansıttı. Türk toplumunun XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başındaki yaşam biçimini, eserleri aracılığıyla gelecek kuşaklara aktardı. Edebiyatın farklı türlerinde eserler verse de fıkra, sohbet ve anı türündeki eserleriyle öne çıktı. *Eşkâl-i Zaman*, *Cidd ü Mizah*, *Muharrir Bu Ya*, *Gülüp Ağladıklarım* adlı eserleri fıkra türünün önemli örnekleri arasında yer aldı.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Haşim
- B) Ahmet Rasim
- C) Yusuf Ziya Ortaç
- D) Hüseyin Cahit Yalçın
- E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. Ahmet Mithat Efendi'nin Tanzimat yıllarında öncülüğünü yaptığı "popüler roman" çıkırını benimseyen ve bu roman tarzını çok daha derli toplu hâle getirmiş olan sanatçı, Servetifünun hareketinin dışında kalmış, II. Meşrutiyet sonrası dönemde hatta Cumhuriyet Dönemi'nde de kendine özgü sanat anlayışı doğrultusunda yapıtlar vermeyi sürdürmüştür. O, bireyin ve toplumun normal olmayan taraflarını mizahi bir üslupla ele alıp inceleyen, roman tekniğini bütünüyle "sosyal hiciv"e dayandırmış bir romancıdır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen romancının yapıtı değildir?

- A) *Gönül Ticareti*
- B) *Hazan Bülbulü*
- C) *Tesadüf*
- D) *Miskinler Tekkesi*
- E) *Sevda Peşinde*

Servetifünun Dönemi'nde Bağımsız Sanatçılar

Servetifünuncularla aynı dönemde eser verdiği hâlde onlara katılmayıp kendi yolunda **bağımsız** olarak eser veren **Ahmet Rasim** ve **Hüseyin Rahmi Gürpınar** gibi sanatçılar vardır.

Ahmet Rasim

- **Ahmet Mithat Efendi** çizgisine uygun olarak "**toplum için sanat**" anlayışıyla eserler vermiştir.
- Güçlü bir gözlem yeteneğine sahip olup eserlerinde yaşadığı dönemin **İstanbul'unu bütün renkleri, çeşitliliği ve canlılığıyla anlatmıştır**.
- Zengin bir söz dağarcığına sahip olan eserlerinde Türk toplumunun XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başındaki durumunu yansıtmıştır.
- Hikâye, roman, şiir, tarih, gezi yazısı gibi türlerde eser verse de asıl ününü fıkra, sohbet ve anı türündeki eserleriyle sağlamıştır.

Eserler

Fıkra: Eşkâl-i Zaman, Muharrir Bu Ya, Gülüp Ağladıklarım, Cidd ü Mizah

Sohbet: Ramazan Sohbetleri

Hatıra: Falaka, Gecelerim, Muharrir-Şair-Edip

Gezi Yazısı: Romanya Mektupları

Roman: İlk Sevgili, Tecrübesiz Aşk, Afife, Bir Sefilenin Evrak-ı Metrukesi, Sevda-yı Sermedî, Leyâl-i Izdırap...

Öykü: Güzel Eleni, İki Günahkâr, Gam-ı Hicran, Meşakk-ı Hayat, Numune-i Hayal...

Tarih: Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi

Monografi: İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi

Servetifünun Edebiyatı - Fecriati Edebiyatı

PEKİŞTİRELİM

1. I. Edebiyatımızda roman türünün Batılı anlamda ilk başarılı örneklerini vermiştir.
II. *Siyah İnciler* adlı kitabında mensur şiirlerini toplamıştır.
III. Nazmı nesre yaklaştırmıştır.
IV. Parnasizmin ve sembolizmin etkisinde kalmıştır.

Aşağıdaki sanatçılardan hangisi numaralanmış yargılardan herhangi biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Mehmet Rauf
B) Halit Ziya Uşaklıgil
C) Tevfik Fikret
D) Ahmet Rasim
E) Cenap Şahabettin

2. I. Aruz ölçüsünden yararlanma
II. Fransız edebiyatından alınan nazım biçimlerini kullanma
III. Toplumsal temalara ağırlık verme
IV. Romantizm akımından etkilenme
V. Arapça-Farsça sözcük ve tamlamalara yer verme

Yukarıdakilerden hangileri Tanzimat şiiriyle Servetifünun şiirinin ortak özelliklerindendir?

- A) I ve II
B) I ve V
C) II ve III
D) III ve V
E) IV ve V

3. Cenap Şahabettin, ince hayalleri dile getirmek için Arapça ve Farsçadan yeni sözcükler almış, bütün şiirlerini I aruz vezni ile yazmış, söyleyiş güzelliğini ön planda tutmuştur. II Divan şiirinin biçimsel kurallarına bağlı ka- III lan şair, sembolizmden etkilenmiştir. IV V

Bu parçadaki altı çizili bölümlerden hangisi bir bilgi yanlısına neden olmuştur?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

4. Servetifünun anlayışına bağlı şiirlerinde işlediği konular, özellikle aşk, doğa ve günlük yaşamda karşılaşılan bazı küçük olaylardır. Bu dönemde "sanat için sanat" anlayışını benimsemiştir. Servetifünun topluluğunun dağılmasından sonra yazdığı şiirlerde toplumsal konulara yönelmiştir. "Hürriyet" ve "vatan" bu şiirlerinin başlıca temalarıdır. Bilim, fen, teknik, insanlık gibi konuları da işlemiştir. "Toplum için sanat" anlayışını benimsemiştir, ilk dönem şiirlerindeki bireysel acıma, bu dönemde toplumsal başkaldırıya dönüşür.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen şaire ait değildir?

- A) Siste Söyleniş
B) Yağmur
C) Mai Deniz
D) Balıkçılar
E) Doksan Beşe Doğru

5. Şairler, bireysel sıkıntılarını toplumun diğer bireylerinden farklı duyumsar. Sözün büyüğü dünyası içerisinde fiziksel sınırları zorlayan şairlerin kaba realite içerisinde kendilerine yer edinmeleri bu nedenle güçtür. Dönem itibarıyla farklı yıllarda yaşayan fakat belirli şiir görüşleriyle birbirlerine benzeyen ---- ve ----, şiirlerinin bir kısmında olan ve olması gereken arasındaki çizgide kendilerine ütopyalar oluşturmuşlardır. Bu şairlerin gerçeklerden kaçarak hayaller âlemine sığınma arzuları *Rûbab-ı Şikeste*, *Piyale* gibi kitaplarındaki şiirlerine yansımıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Cenap Şahabettin - Emin Bülent Serdaroğlu
B) Celal Sahir Erozan - Tahsin Nihat
C) Cenap Şahabettin - Ahmet Haşim
D) Tevfik Fikret - Cahit Sıtkı Tarancı
E) Tevfik Fikret - Ahmet Haşim

Hüseyin Suat Yalçın

- Servetifünuncular içerisinde en çok tiyatro eseri yazan ve tiyatroya en çok ilgilenen sanatçıdır.
- Toplumda gördüğü önemli sosyal sorunları konu edindiği tiyatrolarının mizah yönü güçlüdür.
- Muallim Naci etkisinde yazdığı eski tarz şiirlerinin ardından **Cenap Şahabettin** ve **Tevfik Fikret** etkisinde yazdığı aşk ve kadın konulu lirik şiirleriyle tanınmıştır.

Eserler

Şiir: Lane-i Melal, Gâve Destanı

Tiyatro: Şehbal yahut İstibdad'ın Son Perdesi, Deva-yı Aşk, Kirli Çamaşırlar, Yamalar, Çürük Temel, Çifteli Mektuplar, Kayseri Gülleri, Ahirette Bir Gün, Tayyare.

Ahmet Hikmet Müftüoğlu

- Servetifünun sayfalarında çevirileri, yazıları, özellikle de hikâyeleriyle dikkat çekmiştir.
- Sonradan **Haristan ve Gülistan** adlı kitabında bir araya getirdiği bu hikâyeler onun iki dönem halinde ele alınan yazarlığının dil ve duyarlılıkta Edebiyatıcedide zevkine büyük oranda bağlı kaldığı birinci dönemini temsil eder.
- II. Meşrutiyet'in ardından Türkçülük akımının en harareti taraftarlarından biri olmuştur.

Eserler

Hikâye: Haristan ve Gülistan

Roman: Çağlayanlar, Gönül Hanım

Tiyatro: Kadın Oyuncak Değildir

Servetifünun Edebiyatı - Fecriati Edebiyatı

1. Servetifünun Topluluğu dağılana kadar bireysel, topluluk dağıldıktan sonra toplumsal konulara yönelen sanatçı; şiirde biçim kusursuzluğunu önemsemiş, nazmı nesre yaklaştırarak şiire serbestlik kazandırmıştır. Aruz veznini Türkçeye başarıyla uygulamasıyla tanınan şairin, aruz kalıplarını müzikalitesine göre sınıflandıran bir çalışması bulunmaktadır. Çocuklar için hece vezniyle yazdığı *Şermin* adlı kitabındaki şiirleri hariç bütün şiirlerini aruz vezniyle yazmıştır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cenap Şahabettin B) Süleyman Nazif
C) Faik Ali Ozansoy D) Tefvik Fikret
E) Ali Ekrem Bolayır

2. Modern anlamda Türk romanının kurucusu kabul edilen, mensur şiirin edebiyatımızdaki ilk örneklerini veren yazarımız aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hüseyin Cahit Yalçın
B) Mehmet Rauf
C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Namık Kemal

3. Türk edebiyatında "beyanname yayımlayan" ilk topluluktur. İddialı bir şekilde ortaya çıkan bu topluluk, kendilerinden öncekileri Batı'yı günü gününe takip etmemekle suçlar. Batı'daki önemli eserlerin Türkçeye çevrilmesi öncelikli hedefleri arasındadır. Sanatı "şahsi ve muhterem" olarak gören bu topluluk, iddialı çıkışına karşın edebiyat dünyasında pek bir varlık gösterememiş ve topluluğun içinde yer alan sanatçılar da birkaç yıl içerisinde dağılmıştır.

Bu parçada sözü edilen edebî topluluk veya dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanzimat B) Fecriati
C) Servetifünun D) Yedi Meşale
E) Millî Edebiyat

4. Ahmet Cemil, babasını kaybettikten sonra ailesinin geçimini üstlenir. Bir taraftan çalışırken diğer taraftan geleceğe yönelik hayaller kurar. Yazdığı şiirleri kitaplaştırıp ünlü ve zengin olmayı, iyi bir evlilik yapmayı hayal etmektedir. Kız kardeşi İkbâl'in de geleceğini de düşünmektedir. Arkadaşı Hüseyin Nazmî'nin kız kardeşi Lamia'ya âşık olan Ahmet Cemil, onunla evlilik hayalleri kurar. Ancak onun hayalleri bir bir yıkılır. Kız kardeşinin ölümü, şiir kitabının kendisini kıskananlar tarafından beğenilmemesi, Lamia'nın bir başkasıyla nişanlanması üzerine bütün ümitlerini yitirir; karamsar bir ruh hâline bürünür. Ahmet Cemil'in hayalleri, hayal kırıklıkları, titizlikleri, öfkesi kendi kuşağının yansımalarıdır aslında. Bir neslin özelliklerini toplamıştır kişiliğinde. Ahmet Hamdi Tanpınar, bu roman için, "Türkiye'de nesli namına konuşan ilk eser" değerlendirmesini yapar bu yüzden.

Bu parçada Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kastettiği neslin bağlı olduğu edebî dönem veya topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanzimat Edebiyatı
B) Servetifünun Edebiyatı
C) Fecriati Edebiyatı
D) Millî Edebiyat
E) Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı

5. Servetifünun Dönemi şiirleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kulak için değil, göz için kafiye anlayışı benimsenir.
B) Kimi zaman bir şiirde birden çok aruz kalıbı kullanılmıştır.
C) Şiir düzyazıya yaklaştırılırken mensur şiir örnekleri verilmiştir.
D) Batı edebiyatından alınan sone ve terza-rima nazım biçimleriyle birlikte daha çok, serbest müstetazat tercih edilmiştir.
E) Fransız şiirinin etkisiyle şiirde cümledeki anlamın dize ya da beyitte tamamlanmayıp sonraki dizelere sarktığı görülür.

Tahsin Nahit

- 1909'da girdiği Fecriati topluluğunda şiirden çok, **tiyatro alanındaki çalışmalarıyla öne çıkmıştır.**
- Aşk, kadın, tabiat, gece, ruh hassasiyeti ve güzellik duygusu temalı ilk şiirlerinde **Tevfik Fikret** ve **Cenap Şahabettin** etkisi hissedilir.
- Edebiyat çevrelerinde "**ada, kamer ve zühre şairi**" olarak ün kazanmıştır.

Eserler

Şiir: Rûh-ı Bî-kayd

Tiyatro: Hicranlar, Jön Türk, Fırrar, Kösem Sultan, Bir Çiçek İki Böcek

Hamdullah Suphi Tanrıöver

- Gençlik yıllarında daha çok **Namık Kemal**'in etkisi altında kahramanlık temalı şiirler yazmıştır.
- Gazete ve dergilerde şiir, hikâye, makale ve edebî eleştiri türlerinde eser veren sanatçının, şöhret bulduğu asıl alan **hitabettir.**
- Önceleri daha çok, **Tevfik Fikret** ve **Cenab Şahabettin**'in etkisinde çoğu aşk ve tabiat konulu şiirler yazarsa da sonraki yıllarda arkadaşı **Ahmet Haşim** ile **Yahya Kemal**'den etkilenir.
- 1911'de Fecriaticilerle **Yeni Lisans** hareketini savunan **Genç Kalemler** dergisi yazarları ile dilde sadeleşme konusunda tartışmaya girince **Genç Kalemler**'in yazı kadrosuna katılır.
- **Genç Kalemler**'e katıldıktan sonra aruzu terk edip hece vezniyle ve sade bir dille şiirler yazmıştır.
- En önemli eserleri arasında **Dağ Yolu** ve **Günebakan** sayılabilir.

Eserler

Makale: Günebakan

Hitabet: Dağ Yolu

Servetifünun Edebiyatı - Fecriati Edebiyatı

SINAV PROVASI

1. Edebiyatımızda ilk kez bir bildiri yayımlayarak ortaya çıkan Fecriati Topluluğu sanatçıları sanatın “kişisel ve saygıdeğer” olduğunu söylüyordu. Topluluğun önde gelen şairi Ahmet Haşim, *Piyale* adlı şiir kitabının ön sözünde yer alan *Şiir ve İnşa* adlı makalesinde şiirle ilgili görüşlerini ortaya koyar. Sembolizm akımının etkisinde kalan şair, şiiri söz ile musiki arasında, sözden çok musikiye yakın bir lisan olarak ifade eder.

Bu parçadaki bilgi yanlış aşağıdakilerin hangisinde belirtilmiştir?

- A) İlk kez bildiri yayımlayan topluluk Fecriaticiler değil, Edebiyatıcedidilerdir.
B) Fecriaticiler görüşlerini “sanatın kişisel ve saygıdeğer” olduğu biçiminde değil, “canlılık, samimiyet ve daima yenilik” sloganıyla ifade etmişlerdir.
C) Ahmet Haşim, “Fecriati”nin değil, “Edebiyatıcedide”nin önde gelen şairidir.
D) Ahmet Haşim, sembolizm akımının değil, parnasizm akımının etkisinde kalmıştır.
E) Ahmet Haşim’in makalesinin adı “Şiir ve İnşa” değil “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar”dır.

2. Servetifünun edebiyatı ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Fransız realist ve natüralist yazarların etkisinde kalınmıştır.
B) İfadeyi zenginleştirmek ve derinleştirmek için yeni imaj sistemi oluşturulmuştur.
C) Yeni duyguları ifade edebilmek için yeni kelime ve tamlamalar kullanılmıştır.
D) Şiir düzyazıya yaklaştırılmış, şiirlere ilk defa içeriğine göre başlık konmuştur.
E) Serbest müstezadın yanında Batı’dan alınan sonne, terza-rima gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.

3. • Halit Ziya Uşaklıgil
• Cenap Şahabettin
• Ahmet Haşim
• Tefik Fikret

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıdaki sanatçılarından biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Eski İstanbul yaşamının geleneklerini yansıtan romanlarında, natüralizm etkisi ve ince bir mizah göze çarpar.
B) Kapalı ve süslü bir anlatımla yazdığı şiirlerinde “saat-i semenfâm, çeng-i müzehhep, nay-i zümürüt” gibi söyleyişlere yer vermiştir.
C) Şiirlerinde duygusalığa, anlam kapalılığına önem veren sanatçı *Bize Göre*, *Gurebahane-i Laklakan* adlı düzyazı eserlerinde açık, anlaşılır bir üslup kullanır.
D) Romanlarında üst tabakanın elit yaşantısını işlemesine rağmen hikâyelerinde sıradan insanlara yer vermiştir.
E) Aruz ölçüsünü başarıyla kullanmış ve sadece *Şermin* adlı eserini hece ölçüsüyle yazmıştır.

4. Servetifünun edebiyatıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) “Sanat, sanat içindir.” anlayışını benimseyen sanatçılar, bireysel temalara ağırlık vermiştir.
B) Şiirde parnasizm ve sembolizm, romanda ise realizm akımının etkisinde kalmışlardır.
C) Şiirlerinde divan edebiyatı nazım biçimlerinden olan müstezattan geliştirdikleri serbest müstezadı kullanmışlardır.
D) Batı edebiyatının körü körüne taklit edilmesine karşı çıkmışlar, eserlerinde ulusal değerlere yer vermişlerdir.
E) Divan şairlerinin “göz için kafiye” anlayışını terk ederek “kulak için kafiye” anlayışını benimsemişlerdir.

ÖSYM

Edebiyatımızda, tabiat ve mizacını şiirlerine onun gibi yansıtabilen pek az şair vardır. Sevgi ve nefretleri, kırgınlık ve sevinçleri, umut ve bezginlikleri, fazileti ve gururu, buğuz ve istihzası, elle tutulurcasına şiirinden sezilir. Gerçekten de onun çok etkili ve mağrur bir kişiliği olduğu yargısı, hatıra yazan bütün arkadaşlarının ortak yargısını oluşturur. Yahya Kemal Beyatlı ise onun bu özelliğini *Portreler* adlı kitabında “Hırsını yenemeyecek derecede kindar.” cümlesiyle özetlemektedir. Özellikle İstanbul’a olan kinini anlattığı şiiri, Yahya Kemal’in bu cümlesine iyi bir örnektir.

Bu parçada mizacından ve şiirinden söz edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mehmet Âkif Ersoy
B) Süleyman Nazif
C) Cenap Şahabettin
D) Namık Kemal
E) Tefik Fikret

ÇÖZÜM

Tefik Fikret, edebiyatımızda tabiat ve mizacını şiirlerine yansıtmada çok başarılıdır. Yahya Kemal Beyatlı’nın onunla ilgili yargısına konu olan şiiri, *Sis*’tir. Bu şiirinde İstanbul’a kinini anlatır. Yahya Kemal de bu şiire karşı *Siste Söyleniş* adlı şiirini yazmıştır.

Cevap E

Sis

Sarmış yine âfâkını bir dūd-ı munnânîd,

Bir zulmet-i beyzâ ki peyâpey mütezâyid.

Tazyîkının altında silinmiş gibi eşbâh,

Bir tozlu kesâfetten ibâret bütün elvâh;

Bir tozlu ve heybetli kesâfet ki narlar

Dikkatle nüfûz eyleyemez gavrine, korkar!

Servetifünun Edebiyatı - Fecriati Edebiyatı

1. Romanın başkışısı Nezih, okuduğu romanların etkisiyle hayal dünyasında yaşar. Platonik aşkı İzmara ile ilgili uçsuz bucaksız hayallerinin, tasavvurlarının peşine düşer. İç dünyasında bir hayat kurmuştur ancak kendi iç dünyasında kurduğu hayat ile gerçekler birbirinden çok farklıdır. İzmara ile karşılaşp onu tanıdıktan sonra bu durumu fark eder. İlerleyen sayfalarda hayal dünyasından, hayatın hakikatlerini anlayarak ve olgunlaşarak uzaklaşır. Bu olgunlaşma sürecinin sonucunda Nezih'in, platonik aşkın yerine koyduğu değer ise vatana karşı duyduğu sorumluluk duygusudur. Bu bağlamda roman, Nezih'in hayalden hakikate doğru yolculuğunu anlatır.

Bu parçada sözü edilen roman, aşağıdaki yazarlardan hangisine aittir?

- A) Mehmet Rauf
- B) Halit Ziya Uşaklıgil
- C) Hüseyin Cahit Yalçın
- D) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
- E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. • Ömrü kısa olan Fecriati Topluluğu'nun en önemli şairidir ve topluluğun şiir anlayışına hep bağlı kalmıştır.
- Sembolizm akımından etkilenecek şiirlerinde söyleyişe önem vermiştir.
- Bütün şiirlerini aruz ölçüsü ile yazmıştır; bu şiirlerde ağır bir dil, kapalı bir anlatım vardır.
- Şiirlerini *Göl Saatleri* ve *Piyale* adlı kitaplarda toplamış, *Piyale*'nin ön sözü yaptığı *Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar* adlı yazısında şiirle ilgili görüşlerini dile getirmiştir.

Bazı özellikleri verilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Haşim
- B) Cenap Şahabettin
- C) Tahsin Nahit
- D) Yahya Kemal Beyatlı
- E) Emin Bülent Serdaroğlu

3. Batılı sanat anlayışını benimseyen bu şairimiz, şiirde dize ve beyit hâkimiyetini kırmıştır. Genellikle serbest müstezat biçimini kullanmış, aruz ölçüsünü Türkçeye başarıyla uygulamıştır. Şiirlerinde parnasizmin etkisiyle biçim mükemmelliğine, sembolizmin etkisiyle de müzikaliteye önem verdiği görülür. Ressamlık yanı da olan şairin şiirlerindeki betimlemeler bir tabloyu andırır. Şiirlerini *Rûbab-ı Şikeste*, *Haluk'un Defteri* adlı kitaplarda toplamıştır. *Balıkçılar*, *Han-ı Yağma*, *Tarih-i Kadim*, *Haluk'un Bayramı*, *Sis* en tanınmış şiirlerindendir.

Bu parçada sözü edilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Haşim
- B) Tefik Fikret
- C) Cenap Şahabettin
- D) Tahsin Nahit
- E) Recaizade Mahmut Ekrem

4. Aşağıdaki yapıtlardan hangisinin türü diğerlerinden farklıdır?

- A) *Hayal İçinde*
- B) *Kadın Ruhu*
- C) *Bir Aşkın Tarihi*
- D) *Hayat-ı Muhayyel*
- E) *Bir Muhtıranın Son Yaprakları*

5. İldırıp, aşk ve tabiat konulu manzumelerinde hüznü, içine kapanık ve ümitsiz bir hava hâkimdir. Sosyal içerikli ve millî özellikler taşıyan şiirlerinde ise Servetifünuncular'dan büyük ölçüde ayrılır. Bu şiirlerinde Tanzimat Dönemi şair ve yazarları gibi toplumsal sorunlara eğilmiş, 1908'den sonra vatan ve milletle ilgili konulara geniş biçimde yer vermiştir. Karakter bakımından Namık Kemal'in takipçisi gibidir. En tanınmış eserleri arasında *Gizli Figanlar*, *Firak-ı Irak*, *Malta Geceleri* sayılabilir.

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tefik Fikret
- B) Süleyman Nazif
- C) Ali Ekrem Bolayır
- D) Hüseyin Siret Özsever
- E) Ahmet Hikmet Müftüoğlu

ÖSYM

Çıkardıkları derginin adıyla anılan bir yazarlar topluluğunun üç büyük temsilcisinden biridir. Şiirlerinde kurduğu özgün imgelerle dikkat çeken, konularını daha çok doğadan alan, ülkemizde sembolizmin öncüsü sayılan bir şairdir. Şiir dışında yolculuk yazıları, piyesler, makaleler de yazmış olmasına karşın şiir ve özdeyişleriyle tanınan bir sanatçımızdır.

Bu parçada sözü edilen şair ve yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hamdullah Suphi
- B) Tefik Fikret
- C) Cenap Şahabettin
- D) Abdülhak Hâmit
- E) Süleyman Nazif

ÇÖZÜM

Cenap Şahabettin çıkardıkları *Servetifünun* dergisinin adıyla anılan Servetifünun Topluluğu'nun üç büyük temsilcisinden biridir. Sembolizmin etkisindedir.

Cevap C

ÖSYM

Aşağıdakilerden hangisi, Servetifünun şiirinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Şiirin konusu genişletilerek hemen hemen her şey şiirde işlenmiştir.
- B) Fransız şiirinden alınan sone, terzima gibi nazım şekilleri denenmiştir.
- C) Aşk teması, daha çok romantik bir atmosfer içinde ele alınmıştır.
- D) Hayal ve hakikat çatışması çokça işlenmiştir.
- E) Metafizik ve sosyal olaylara geniş yer verilmiştir.

ÇÖZÜM

Servetifünun şairleri şiirlerinde devrin koşulları gereği toplumsal konulara yer vermemişler, bireysel duyarlardan yansımışlardır.

Cevap E

MİLLÎ EDEBİYAT

Millî Edebiyat'ın Oluşumu, Öğretici Metinler

KAVRAYALIM

1. (I) Milliyetçilik hareketi, Nisan 1911'de Selanik'te çıkarılmaya başlanan *Genç Kalemler* dergisi ile edebiyatta da başladı. (II) "Millî Edebiyat" kavramı ilk olarak Ömer Seyfettin, Ali Canip gibi genç sanatçıların çıkardığı bu dergide ortaya atıldı. (III) Buna göre konuşmada İstanbul şivesinin esas alınması görüşü benimsendi. (IV) Arapça ve Farsça gramer kurallarının kullanılmamasına karar verildi. (V) Bunun yanı sıra Batılı şair ve yazarların eserlerinin çok yakından takip edilmesi noktasında fikir birliğine varıldı.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışlığı söz konusudur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. I. Yazı dilinde Türkçe dil kurallarının uygulanması
II. Bilim dilindeki yabancı sözcüklerin tümüyle atılması
III. Yazı dilinde İstanbul ağzının esas alınması
IV. Eski Türkçe sözcüklerden yeni sözcükler türetilmesi
V. Yabancı dillere özgü çoğul eklerinin atılması

Yukarıdakilerden hangileri *Genç Kalemler* dergisinde savunulan düşüncelerden değildir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) IV ve V

3. Aşağıdakilerden hangisi Millî Edebiyat akımını belirleyen özelliklerden biri değildir?

- A) Anadolu insanını ve yaşamını yansıtmaya
B) Şiirde beyit nazım birimini kullanmaya
C) Hece ölçüsüyle şiirler yazmaya
D) "Sanat toplum içindir." anlayışıyla eserler vermesi
E) Sade bir dille eserler kaleme alma

4. Türkçülüğe göre, edebiyatımız yükselebilmek için iki sanat müzesinde terbiye görmek mecburiyetindedir. Bu müzelerden birincisi halk edebiyatı, ikincisi Batı edebiyatıdır. Türkçü şairler ve yazarlar bir taraftan halkın güzel eserlerini, öte yandan Batı'nın şaheserlerini model olarak almalıdırlar. Türk edebiyatı, bu iki çiraklık devresini geçirmeden ne millî olabilir ne de tekâmül edebilir (gelişebilir). Demek ki edebiyatımız bir taraftan halka doğru, öbür yandan Batı'ya doğru gitmek mecburiyetindedir. Edebiyatımızın ikinci nevi modelleri de Homeros ile Vergilius'tan başlayarak bütün klasiklerdir. Yeni başlayan bir millî edebiyat için en güzel örnekler, klasik edebiyatın şaheserleridir.

Ziya Gökalp'in *Türkçülüğün Esasları* adlı eserinden alınan bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yazıldığı döneme göre sade bir Türkçe ile kaleme alındığı
B) Halk edebiyatının yeni edebiyat için önemli bir kaynak olduğu
C) Yeni bir edebiyatın, ancak yeni bir dil anlayışı benimsenerek oluşturulabileceği
D) Yeni Türk edebiyatının oluşumunda Batı'nın klasik eserlerinden yararlanılması gerektiği
E) Öğretici nitelikler taşıdığı

5. Aşağıdaki düşünce akımı-temsilci eşleştirmelerinden hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) Batıcılık - Tevfik Fikret
B) Osmanlıcılık - Ziya Paşa
C) Türkçülük - Ali Suavi
D) İslamcılık - Mehmet Akif Ersoy
E) Türkçülük - Yusuf Akçura

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ

1911- 1923 yılları arasında kapsayan, dil ve edebiyatta milliyetçilik temelinde gelişen döneme Millî Edebiyat Dönemi denmektedir. Bu, 1911'de çıkarılan *Genç Kalemler* dergisi ile başlayıp 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesine kadar devam eden bir dönemdir.

Millî Edebiyat Dönemi Düşünce ve Sanat Akımları

Osmanlıcılık

Osmanlıcılık akımı ile dil, din, mezhep, ırk ayrımı gözetmeden bütün vatandaşları, etnik grupları, milletleri Osmanlı milleti kabul ederek devletin, milletin ve ülkenin bütünlüğünü korumak amaçlanmıştır.

Temsilcileri: Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Ağaç Efendi, Mithat Paşa

Yayın organları: *Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkar, Muhbir, Hürriyet*

İslamcılık

II. Abdülhamit'in özellikle Balkanlardaki "Panislawizm"i etkisiz kılma, Müslüman toplulukların devletten ayrılmasını engelleme düşüncesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Temsilcileri: Mehmet Akif Ersoy, Sait Halim Paşa, Cevdet Paşa, Eşref Edip

Yayın organları: *Sırat-ı Müstakim, Sebülü'r-Reşat, Beyanü'l-Hak, Mekatipve Medaris, İslam*

Millî Edebiyat Şiiri

KAVRAYALIM

1. I. Halk şiiri nazım şekilleri kullanılmış, hece vezni millî vezin olarak görülmüştür.
II. Tablo ve resimlerin altına şiir yazma modası bu dönemde başlamıştır.
III. Süslü, özentili ve sanatlı söyleyişlerden kaçınılarak yalın bir dil kullanılmıştır.
IV. Nazım nesre yaklaştırılarak mensur şiirin edebiyatımızdaki ilk örnekleri verilmiştir.
V. Didaktik bir yaklaşımla, hitabet tonunun egemen olduğu şiirler yazılmıştır.

Millî Edebiyat Dönemi şiirleriyle ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) II ve IV C) III ve IV
D) Yalnız IV E) Yalnız V

2. I. Şiirlerinde duygularını anlatmaktan çok fikirlerini, düşüncelerini ve inançlarını dile getirmiştir.
II. Türk masal ve folklorü üzerine araştırmalar yapmış, şiirlerinde masallardan yararlanmıştır.
III. Türkçülük ve Turancılık idealinin en etkili savunucularından biri olan şair, Türkiye’de modern sosyolojinin kurucuları arasındadır.
IV. Şiirlerini *Ey Türk Uyan ve Turan’a Doğru* adlı yapıtlarında toplamıştır.
V. Yeni Lisan hareketinin öncülerinden biridir.

Yukarıda verilenlerden hangileri Ziya Gökalp’le ilgili olarak söylenemez?

- A) I ve II B) I ve III C) Yalnız II
D) Yalnız IV E) IV ve V

3. Biz o şiiri isteriz ki çifte giden babalar
Ekin biçen genç kızlarla odun kesen analar
Yanık sesin dinlerken gözyaşların silsinler

Mehmet Emin Yurdakul’a ait bu dizelerden hareketle Millî Edebiyat şiirine ilişkin aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Türk milliyetçiliği fikri yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.
B) Şairin duygu dünyasını yansıtmakla yetinilmemiştir.
C) Türk milletinin kendi öz değerlerine gönderme de bulunulmuştur.
D) Divan şiirinin temel temalarından uzaklaşılmasıdır.
E) Anadolu insanının hayatı sade bir dille ele alınmıştır.

4. ---, şiire Servetifünun ve Fecriati şairlerinin etkisinde, aruz ölçüsüyle başlamış; bireysel duygulanışlarını anlatmıştır. 1928’de yayımladığı ilk şiir kitabı *Şarkın Sultanları* bu etkileri yansıtmaktadır. Ziya Gökalp’in etkisiyle Birinci Dünya Savaşı yıllarından itibaren heceyle, millî duyarlılıkları dile getirmiştir. Sanatçının *Dinle Neyden* adlı kitabındaki heceyle yazdığı şiirleri bu etkiyle oluşmuştur.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Enis Behiç Koryürek
B) Yusuf Ziya Ortaç
C) Halit Fahri Ozansoy
D) Orhan Seyfi Orhun
E) Faruk Nafiz Çamlıbel

MİLLÎ EDEBİYAT ŞİİRİ

- ▶ Sade bir dil kullanılmıştır.
- ▶ Hece vezni kullanılmıştır.
- ▶ Halk şiirinin semai, koşma, destan gibi nazım şekillerinden yararlanılmıştır.
- ▶ “Sanat toplum içindir.” anlayışıyla halkın ve ülkenin sorunları işlenmiştir.
- ▶ Öğretici niteliği ağır basan şiirler yazılmıştır.
- ▶ Milliyetçilik ve Türkçülük fikrini işleyen, millî coşkuyu artırıcı nitelikte şiirler yazılmıştır.
- ▶ Şiirlerde yalnız dörtlülük değil, **değişik dize kümeleri** kullanılmıştır.
- ▶ Batı edebiyatı kaynaklı nazım şekillerinden yararlanılmıştır.
- ▶ Anadolu coğrafyası ve Anadolu insanı şiire girmiştir.

Uyarı

Millî Edebiyat Dönemi’nde sade dille ve hece ölçüsüyle yazılan şiirlerin yanında **Yahya Kemal** gibi büyük bir şair, öz şiir anlayışıyla ama millî duyarlılıkları dikkate alarak, şiirde ahenge ve ritme önem vererek şiirler kaleme almıştır. Yine **Mehmet Akif** gibi güçlü bir şair de aruz ölçüsüyle ve realist bir bakış açısıyla halkın yaşayışını ve değerlerini anlatan şiirler ve manzum hikâyeler yazmıştır.

Millî Edebiyat Şiiri

1. Tanzimat Dönemi sanatçıları tarafından ortaya atılan, “halk için halk diliyle yazma” anlayışını, Servetifünun anlayışının hâkim olduğu bir dönemde yeniden canlandırılan sanatçı, Mehmet Emin Yurdakul olmuştur. Şiirlerinde millî ve sosyal konulara ağırlık veren şair, şiirlerini Altın Destan, Kızıl Elma, Altın Işık gibi kitaplarda bir araya getirmiştir.

Bu parçada numaralanmış bölümlerden hangisi bilgi yanlısına neden olmuştur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Şiire Millî Mücadele yıllarında başlayan bir grup şair, Ziya Gökalp ile tanışmalarından sonra aruzu bırakıp heceyle şiir yazmaya başlamışlardır. Memleket edebiyatının örneklerini veren bu şairler; şiirlerinde kahramanlık, yiğitlik vb. konuları işlemişlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen şair topluluğunun eserlerinden değildir?

- A) *Ordunun Destanı*
B) *Tatlı Sert*
C) *İşte Sevgiğim Dünya*
D) *Varidat-ı Süleyman*
E) *Gülistan ve Harabeler*

3. Millî Edebiyat'ın dil ve edebiyat anlayışının en önde gelen savunucularından olan Ali Canip Yöntem, karışı görüşteki yazarlarla giriştiği tartışmalarda yazdıklarını Millî Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münakaşaları adlı bir kitapçıkta toplamıştır. Ona göre bu eleştiriler, daha ziyade Genç Kalemler dergisinde imzasız olarak yayımlanan Şiir ve İnşa makalesinde savunulan yeni dil ve edebiyat anlayışını sorgulayanlar tarafından yapılmaktadır.

Bu parçadaki altı çizili bölümlerin hangisinde bir bilgi yanışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Türk edebiyatının ilk dönemlerine inerek 13. yüzyılın büyük mutasavvırlarından Mevlana Celalettin Rumi ile Yunus Emre'nin şiirlerindeki içten söyleyişi, coşkulu, gizemli havayı şiirlerinde yaşatmayı amaçlayan “Nayi”ler 1914'te ortaya çıkmıştır. Şiirde iç musikiye önem veren, toplumsal yararı önceleyen bu sanatçıların, Millî Edebiyat akımının genç nesillerce benimsenmesinde etkileri olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen oluşumun temsilcileri arasında yer almaz?

- A) Enis Behiç Koryürek
B) Orhan Seyfi Orhon
C) Rıza Tevfik Bölükbaşı
D) Halit Fahri Ozansoy
E) Selahattin Enis

5. Aşağıdakilerden hangisi, Mehmet Akif, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'de ortaktır?

- A) Manzum hikâyeler yazma
B) Sembolizmden etkilenme
C) Şiiri düzyazıya yaklaştırma
D) Bireysel temaları öne çıkarma
E) Aruzu Türkçeye başarıyla uygulama

6. Biz iki genç sanatçı olarak bir hülyaya kapıldık. Bu, sanat ve edebiyat anlayışı bakımından İran'dan Yunan'a geçme düşüncesiydi. Estetikte, özellikle dil estetiğinde süslü ve boyalı Acem etkisinden “beyaz lisan” a dönecektik. Acem'in teşbihli ve istiareli sanatından Yunan'ın sağlam ve oturaklı cümlelerini benimseyecektik. Bu, bütün Avrupa'yı anlamak için gerekliydi. Yunanlara dönmeliyiz ki tam anlamıyla bir edebiyatımız olabilsin. Bunun için Eflatun'un şu sözünü rehber edindik: “Biz medeniler, Akdeniz etrafında bir havuzun kenarındaki kurbağalar gibiyiz.”

Bu sözleri söyleyen sanatçılar aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu - Tevfik Fikret
B) Yahya Kemal Beyatlı - Faruk Nafiz Çamlıbel
C) Halit Fahri Ozansoy - Ali Canip Yöntem
D) Yahya Kemal Beyatlı - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Enis Behiç Koryürek - Yahya Kemal Beyatlı

Faruk Nafiz Çamlıbel

- Şiire aruzla başlamış, daha sonra heceye geçmiştir.
- Şiirlerinde **halk şiiri geleneğinden** yararlanmıştır.
- Halkın yaşamından aldığı konuları halk şiiri nazım biçimleriyle ve halk diliyle anlatmıştır.
- “**Deli Ozan**” ve “**Çamdeviren**” takma adlarıyla mizahi şiirler yazmıştır.
- *Sanat* adlı şiiri memleketçi edebiyatın bir bidirisi niteliğindedir.
- Aşk, kahramanlık, yurt güzelliği ve sevgisi, Anadolu insanının sorunları gibi konuları işlemiştir.
- *Canavar*, *Özyurt*, *Akın*, *Kahraman*, *Ateş*, *Yayla Kartalı* gibi oyunlarla millî tiyatrunun başarılı örneklerini vermiştir.

Eserler

Şiir: Han Duvarları, Zindan Duvarları, Akıncı Türküleri, Akarsu, Bir Ömür Böyle Geçti, Heyecan ve Sükûn, Tatlı Sert, Gönülden Gönüle, Suda Halkalar, Çoban Çeşmesi, Dinle Neyden, Şarkın Sultanları, Elimle Seçtiklerim

Enis Behiç Koryürek

- Ulusal duygulara seslenen şiirler yazmış, hece ölçüsündeki kalıpların yapısında değişiklikler ile serbest ölçüye geçiş denemeleri yapmıştır.
- Konularını deniz savaşlarından, eski korsan hikâyelerinden alan manzumeler yazmıştır.
- “**Türk denizciliğini destanlaş-tran şair**” olarak tanınmıştır.
- Şiirde **farklı hece kalıplarını** denemiş, Japon haikularına benzer şiirler kaleme almıştır.

Eserler

Şiir: Miras, Güneşin Ölümü, Varidat-ı Süleyman

Millî Edebiyat'ta Roman ve Hikâye

1. *Sinekli Bakkal*, II. Abdülhamit Dönemi İstanbul'unun bir fotoğrafı gibidir. Olayların Aksaray'da eski gelenek ve göreneklerin yaşanmaya devam ettiği bir sokakta geçtiği romanda, dönemin ramazan geceleri, mevlit törenleri, Mevlevî düşüncesi, Karagöz oyunu, tulumbacılar ve hıdrellez eğlenceleri gibi çeşitli kültürel ve folklorik unsurların bir arada anlatılmasıyla bir bakıma Batı dünyasına Doğu'nun ilgi çekici yanları gösterilmeye çalışılmıştır. Romanda, İtalyan asıllı müzik hocası Peregrini'nin, içinde yaşadığı çevrenin de etkisiyle Müslüman olması ve Sinekli Bakkal Sokağı'nın Kuran ve Mevlit okuyan güzel sesli kızı Rabia ile evlenmesi, yazarın, Doğu'nun birçok yönden Batı'dan üstün olduğunu ispatlamak amacıyla yaptığı bir kurgu olarak yorumlanmıştır.

Bu parçada sözü edilen yapıtın yazarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) *Türk'ün Ateşle İmtihanı* ve *Mor Salkımlı Ev* adlı yapıtlarında anılarını toplamıştır.
- B) *Okun Ucundan* adlı yapıtında mensur şiirlerine yer vermiştir.
- C) Yapıtlarında idealize edilen güçlü kadınları anlatmıştır.
- D) *Tatarcık* ve *Sonsuz Panayır* adlı yapıtlarında toplumsal sorunlara yer vermiştir.
- E) *Ateşten Gömlek* ve *Vurun Kahpeye* adlı yapıtlarında Kurtuluş Savaşı'ndan söz etmiştir.

2. Efruz, insanların zayıf yönlerinden yararlanmasını çok iyi bilen ve bu yolla yükselme sevdasına kendini kaptıran şan, şöhret ve mevki heveslisi bir kişidir. İlk bir iki deneme ona cesaret verir, şımarır ve kendini hürriyet kahramanı ilân ediverir. Onu ancak olup bitişinden sonra haberdar olduğu hürriyet ve meşruiyet hareketinin kahramanı kesiliverirken tanırız. Efruz adını da çok kısa bir sürede günün adamı oluverdiği o sırada ve uzun bir araştırmadan sonra, asil kimliğini gizlemek için kendi kendine takar. Böylece her şeyden habersiz ve bilinçsiz halk yığınlarını kandırıp coşturur, peşinden sürükler. Herkesi inandırmakta son derece mahirdir.

Bu parçada kahramanından söz edilen romanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Refik Halit Karay
- B) Halide Edip Adıvar
- C) Reşat Nuri Güntekin
- D) Ebubekir Hazım Tepeyran
- E) Ömer Seyfettin

3. Zehra, çocukluğunda yaşadıkları nedeniyle acziyete ve duygusallığa kapalıdır. Babasını inkâr eder çünkü yaşadığı tüm olumsuzlukların temelinde onun olduğuna inanır. Okul yılları boyunca aynı sınıfı paylaştığı insanlarla hiçbir duygusal yakınlık kurmaz, yalnızca ders çalışır. Öğretmenlik yaparken başarısız öğrencilere karşı son derece acımasızdır, kılık kıyafetini beğenmediği öğrencileri okula almaz ve haklı gerekçelerini görmezden gelir. Geç kalan öğrencilere de aynı şekilde davranır. Okul bahçesindeki ağaçların dahi zayıf olanlarına tahammül edemez. Zehra, başkalarının mutsuzluğu için işleyen bir makine gibidir. Otuz yaşına geldiği hâlde evlenmemiştir ve hiçbir zaman evlenmeyeceğine söz vermiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada ana karakteriyle ilgili bilgiler verilen yapıtın yazarına ait değildir?

- A) *Kalp Ağrısı* B) *Eski Rüya*
- C) *Ateş Gecesi* D) *Değirmen*
- E) *Gençlik ve Güzellik*

4. **Aşağıdaki yapıt-yazar eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

- A) *Çete* - Refik Halit Karay
- B) *Döner Ayna* - Halide Edip Adıvar
- C) *Hep O Şarkı* - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- D) *Yayla Kızı* - Reşat Nuri Güntekin
- E) *Çağlayanlar* - Ahmet Hikmet Müftüoğlu

5. Yazarlığa mizahi öykülerle başlayan ----, Türk öykücülüğünde yeni bir sayfa açtı. Sürgün olarak gittiği Anadolu'da çeşitli kesimlerden insanları ele aldığı ---- adlı eseri 1919'da yayımlandı. Bu kitapla, o güne kadar konuları İstanbul'la sınırlı olan öykücülüğü Anadolu'ya taşıyan yazar, Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin tarafından "İstanbul Türkçesini en iyi kullanan yazar" ilan edildi.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler getirilmelidir?

- A) Reşat Nuri Güntekin - *Anadolu Notları*
- B) Ebubekir Hazım Tepeyran - *Küçük Paşa*
- C) Refik Halit Karay - *Memleket Hikâyeleri*
- D) Sabahattin Ali - *Kuyucaklı Yusuf*
- E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu - *Bir Serencam*

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

- Yazı hayatına Fecriati topluluğunda hikâye ve mensur şiirle başlamıştır.
- **Nev-Yunanilik** akımının kurucularındandır.
- Toplumsal değişimi karamsar bir bakışla yansıtan romanlar yazmıştır.
- Eserlerinde Türk toplumunun Tanzimat'tan Atatürk Türkiye'sine kadar olan dönemde nesillerin yaşadığı sosyal değişim ve krizleri, yaşayış ve görüş farklılıklarını, nesiller arası çatışmaları anlatmıştır.
- Daha çok, romancı yönüyle ön plana çıkmış, bu türün edebiyatımızdaki önemli temsilcilerinden biri olmuştur.
- Birbirini tamamlayan bireysel ve toplumsal hayatı anlatan romanları "**nehir roman**" özelliği taşımaktadır.
- *Sürgün*, II. Abdülhamit Dönemi'nin, *Hüküm Gecesi*, II. Meşrutiyet'in; *Kiralık Konak*, I. Dünya Savaşı öncesinin; *Sodom ve Gomore*, Mütareke yıllarının; *Yaban*, Kurtuluş Savaşı yıllarının; *Ankara*, Cumhuriyet'in ilk on yılının; *Panorama* Türkiye'nin 1923-1952 yıllarının işlendiği romanlardır.

Eserler

Roman: *Kiralık Konak*, *Nur Baba*, *Hüküm Gecesi*, *Sodom ve Gomore*, *Yaban*, *Ankara*, *Bir Sürgün*, *Panorama*, *Hep O Şarkı*

Öykü: *Bir Serencam*, *Rahmet*, *Millî Savaş Hikâyeleri*

Mensur Şiir: *Erenlerin Bağından*, *Okun Ucundan*

Oyun: *Nirvana*

Anı: *Zoraki Diplomat*, *Anamın Kitabı*, *Vatan Yolunda*, *Politikada 45 Yıl*, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*

Monografi: *Ahmet Haşim*, *Atatürk*

Millî Edebiyat'ta Roman ve Hikâye

1. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içindeki romanla ilgili değildir?

- A) Eski görenek ve ahlak anlayışına bağlı bir ailenin kültürel değişimlere ayak uyduramayarak dağılması Ali Rıza Bey, Şevket, Necla, Leyla gibi kahramanlarla anlatılır. (*Akşam Güneşi*)
- B) Kurtuluş Savaşı üzerine yazılan bu ilk romanda yazar, İzmir'in işgali üzerine şehri kurtarmayı amaçlayan Millî Mücadele kuvvetlerinin, hedeflerine nasıl ulaştığını Peyami'nin hatıralarından hareketle anlatır. (*Ateşten Gömlek*)
- C) Roman, Padişah II. Mahmut Dönemi ileri gelenlerinden ve padişaha yakınlığıyla tanınan Koca-baş Kazasker Şemsettin Molla'nın torununun hayatı üzerine kurulmuştur. (*Miskinler Tekkesi*)
- D) Refik Halit Karay bu eserinde Meşrutiyet öncesi zenginleriyle Meşrutiyet sonrasındaki güç ve servet sahiplerinin yaşam ve anlayışlarını İsmet, Kani, Fikri, Dilara gibi kahramanlardan hareketle yansıtmıştır. (*İstanbul'un İç Yüzü*)
- E) Bu romanda yazar, Yüzbaşı Murat ve nişanlısının bireysel serüveni çevresinde Millî Mücadele Dönemi'nin Ankara'sını ve Kurtuluş Savaşı yıllarını yansıtmıştır. (*Dikmen Yıldızı*)

2. Selma Hanım, romanın en önemli kişisidir. İlk bölümde Ahmet Nazif Bey'in iyi bir eğitim görmüş eşi olarak karşımıza çıkar. İlk eşiyle Kurtuluş Savaşı günlerinde, İnebolu üzerinden binbir güçlükle Ankara'ya gelir. Millî Mücadele başlayınca eşi savaştan uzak durur. Selma Hanım, eşinin karşı çıkmasına rağmen Eskişehir'de askeri bir hastanede hastabakıcılık yapar. Kurtuluş Savaşı sonrasında Selma Hanım, eski eşinden boşanarak Binbaşı Hakkı Bey'le evlenir. Ancak Millî Mücadele'den sonra Hakkı Bey'in de değişmesi, halktan ve ideallerinden uzaklaşması üzerine ondan boşanarak halkçı, devrimci ve ilerici Neşet Bey'le evlenir. O, eşiyle birlikte yaşadığı toplumun yükselmesi için durmadan çalışan ve didinen, bundan büyük mutluluk duyan bir aydın olarak yaşamını sürdürür.

Bu parçada kahramanlarından söz edilen roman aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Hüküm Gecesi* B) *Ankara*
C) *Panorama* D) *Yaban*
E) *Sodom ve Gomora*

3. Romanın ilk olay halkası Mebus Şerif Halil Bey ile Maarif Müdürü Tevfik Hayri Bey'in konuşmaları ile başlar ve Zehra'nın hasta babasını görmek üzere İstanbul'a doğru yola çıkışı ile sona erer. Mebus Şerif Ali Bey ile Maarif Müdürü arasındaki konuşma, aralarında yaşanan fikri çatışma sonucu merak unsurunun henüz romana dâhil olmayan Zehra üzerinde odaklanmasını sağlar. Zehra'nın babasının hastalık haberine kayıtsız kalışı, bir acıma duygusu içine girmemesi onunla Maarif Müdürü ve Tevfik Hayri arasında bir çatışma doğurur. Söz konusu çatışmada, Zehra kişisel olanı; Maarif Müdürü ve Tevfik Hayri ise genel ahlak kuralları doğrultusunda davrandıklarından sosyal olanı temsil ederler.

Bu parçada sözü edilen romanın yazarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Eserlerini realizm akımının ilkelerine bağlı olarak yazmıştır.
- B) *İstanbul Kızı* adıyla yazdığı piyesini daha sonra romanlaştırmış, bu romanı onun adıyla özdeşleştirecek kadar ünlenmiştir.
- C) Roman, hikâye ve tiyatro türlerinde kaleme aldığı pek çok eseriyle Türk edebiyatına büyük hizmet vermiştir.
- D) Toplumun aksayan yönlerini eleştirel bir bakış açısıyla eserlerine yansıtmıştır.
- E) Romanlarında Batılı bir anlayışla idealize edilmiş; güçlü karakterli ve kültürlü kadın kahramanlara ağırlıklı olarak yer vermiştir.

4. Sanatçı, yabancı hikâye kahramanlarının etnik kimliklerini belirgin bir şekilde öne çıkararak hikâyelerine dâhil eder. Balkan Savaşı'nın yarattığı acıklı olayları ele aldığı hikâyelerinde farklı milletlerden şahıslara da yer verir. Özellikle Bulgar, Yunan ve Rum asıllı kahramanlar, baskın millî unsurları öne çıkarılarak verilir. *Beyaz Lale*, *Tuhaf Bir Zulüm* gibi hikâyeleri bunlar arasındadır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Reşat Nuri Güntekin
B) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
C) Halide Edip Adıvar
D) Ömer Seyfettin
E) Refik Halit Karay

Aka Gündüz

- ▶ **Tezli romanlarıyla** topluma mesaj vermeyi amaçlamıştır.
- ▶ Memleket manzaralarını gerçekçi bir üslupla yansıtmıştır.
- ▶ **Popüler romanlar** yazmıştır.
- ▶ Teknik kusurlardan kurtulmadığı romanlarında romantik ve canlı diyaloglar kurmayı başarmıştır.
- ▶ Sade bir anlatımla kaleme aldığı yapıtlarında yer yer halk deyişlerine ve argoya da yer vermiştir.

Eserler

Roman: Dikmen Yıldızı, Bir Soförün Gizli Defteri, İki Süngü Arasında, Zekeriya Sofrası, Odun Kokusu, Tang-Tango, Üvey Ana, Aşkın Temizi, Kokain, Mezar Kazıcılar, Yayla Kızı, Bir Kızın Masalı, Eğer Aşk

Öykü: Türk Kalbi, Kurbağacık, Hayattan Hikâyeler, Bu Toprağın Kızları

Tiyatro: Beyaz Kahraman, Gazi Çocuklar İçin

Şiir: Bozgun

Ahmet Hikmet Müftüoğlu

- ▶ Servetifünun topluluğu içinde yer almış, daha sonra Millî Edebiyat anlayışını benimsemiştir.
- ▶ Romanında **Turancılık ideolojisi**ni işlemiştir.
- ▶ *Haristan ve Gülistan*'da, Servetifünun Dönemi'nde yazdığı hikâyelerini bir araya getirmiştir.
- ▶ Millî Edebiyat Dönemi'nde yazdığı hikâyelerini **Çağlayanlar**'da toplamıştır.
- ▶ *Gönül Hanım* romanını Millî Edebiyat anlayışıyla kaleme almıştır.
- ▶ Hikâye ve romanlarının yanında "Türkçülük" ve "Yeni Lisan" akımı etkisinde kaleme aldığı yazılarında yerli konuları millî bir dille, sade bir üslupla işlemiştir.

Millî Edebiyat

PEKİŞTİRELİM

1. Türkçülük hareketinin, II. Meşrutiyet Dönemi öncesinde, hazırlık olarak adlandırılabilir önemli bir maaalanma süreci vardır. Ancak II. Meşrutiyet Dönemi, hem yavaş yavaş Türkçe bilincinin uyanması hem de ele alınan konuların gittikçe halka ve halkın sorunlarına yönelmesi bakımından bu düşünce akımının daha bilinçli bir şekilde ortaya çıktığı bir zaman dilimidir. 1911-1923 yılları arasında ortaya çıkan; dilde sadeleşme, vezinde heceyi tercih etme, tema olarak başta Anadolu insanı olmak üzere toplumun alt katmanlarının sorunlarını dile getirme temel anlayışları üzerine kurulan bu edebiyat dönemi, Türkçülük hareketinin doğal bir parçası olarak görülebilir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen edebiyat döneminde eser vermiş yazarlardan birine ait değildir?

- A) Yaprak Dökümü
B) Kıralk Konak
C) Sinekli Bakkal
D) Genç Kız Kalbi
E) Bugünün Saraylısı

2. Millî Mücadele, taşıdığı tarihî önem itibarıyla Millî Edebiyat Dönemi romanında kendisine geniş bir yer bulmuştur. Neredeyse bütün sanatçılar Millî Mücadele'yi konu edinen romanlar yazmış, Türk tarihinin önemli bir dönemeci olan bu mücadeleyi çeşitli kahramanlar eşliğinde romanlarına taşımışlardır. Bunlara ---- karakterinin ön planda olduğu ---- romanı örnek gösterilebilir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisinde verilenler getirilemez?

- A) Ayşe - Ateşten Gömlek
B) Doktor Hikmet - Bir Sürgün
C) Ahmet Celal - Yaban
D) Şahin - Yeşil Gece
E) Neşet Sabit - Ankara

3. Kazanmak istersen sen de zaferi
Gürleyen sesinle doldur gökleri
Zafer dedikleri kahraman peri
Susandan kaçır da coşana gider

Yukarıdaki dördlük, Millî Edebiyat anlayışını sürdüren şiir anlayışıyla ilgili

- I. Halk şiirinin biçimsel etkilerini taşıdığı
II. Bireysel temaların öne çıktığı
III. Ahenk unsurlarından yararlandığı
IV. Günlük konuşma dilinden uzaklaştığı

özelliklerinden hangisiyle ilişkilendirilemez?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

4. (I) Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 1909 yılında Fecriati topluluğuna katıldı. (II) Aynı yıl Henrik İbsen'den esinlenerek ilk oyunu *Maske ve Ruh*'u kaleme aldı. (III) *Servet-i Fünun* dergisinde küçük öyküler, mensur şiirler kaleme aldı. (IV) Paris'ten dönen Yahya Kemal ile Nev-Yunanilik adını verdikleri bir çıkır başlattı, daha sonra Millî Edebiyat anlayışıyla hikâye ve romanlar yazdı. (V) Çamlıca'daki Bektaşî Tekkesi ile ilgili gözlemlerinden hareketle kaleme aldığı *Nur Baba* önemli romanlarındandır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Edebiyat tarihimizde Beş Hececiler olarak adlandırılan sanatçılar, Anadolu'ya romantik bir tutumla yaklaşmışlar; eserlerinde bireysel duyguları ve yurt güzelliklerini ele almışlardır. Halk şiiri geleneğinden yararlanan bu şairler, bütün şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmışlardır.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

BAĞIMSIZ SANATÇILAR

Millî Edebiyat Dönemi'nde eser vermiş olup şiirlerini bu akımın sanat ölçülerinden bağımsız olarak devam ettiren sanatçılardır.

Mehmet Akif Ersoy

Millî Edebiyat ve Millî Mücadele dönemlerinde yaşadığı hâlde, bu edebiyat akımlarının içinde yer almadığı ancak Millî Mücadele'ye yazı ve şiirleriyle destek vermiştir.

Millî konuları işleyen şiirlerinin yanı sıra; günlük olayları, sosyal konuları anlattığı manzum hikâyeleri ile de tanınır.

Manzum hikâyelerini **realist** yani **gerçekçi** bir görüşle yazmış, gözlemlerinden yararlanarak çok başarılı tasvirler yapmıştır.

Şiiri **düzyazıya** yaklaştırmış, aruzu Türkçeye başarılı bir şekilde uygulamıştır.

Manzum hikâyelerinde **konuşma dilinin özelliklerini** şiirimize yerleştirmiştir.

Bütün şiirlerini *Safahat* adlı kitabında toplamıştır.

Rıza Tevfik Bölükbaşı

Saz ve tekke şiiri geleneğinden faydalanan içten, lirik koşmalar, nefesler ve divanlar yazmıştır.

Halk şiiri ile aydınlar arasında köprü işlevi gören sanatçı, edebiyat, felsefe ve edebiyat tarihi konularında kitaplar yazmıştır.

Şiirlerinde didaktik olmaktan kaçınmış; aşk, anı, vatan hasreti, tabiat güzellikleri, gurbet gibi temaları işlemiştir.

Şiirlerini *Serab-ı Ömrüm* adlı kitapta toplamıştır.

Millî Edebiyat

1. Düşman yine öz yurduna el attı
Mezarından atan kılıç uzattı
Yürü diyor, hakkı zulüm kanattı

Attilâ'nın oğlusun sen unutma
Medeniyet deme, duymaz o sağır
Taş üstünde taş kalmasın durma kır

Koş, Pilevne yine al bayrak taksın
Gece gündüz Tuna suyu kan aksın
Yaksın kahrın, bütün Balkan'ı yaksın

Aşağıdaki eserlerden hangisi, bu şiirdeki tema ve bakış açısıyla ortak duygu ve düşüncelere sahip değildir?

- A) *Halas*
B) *Hep O Şarkı*
C) *Yeşil Gece*
D) *Sodom ve Gomore*
E) *Ateşten Gömlek*

2. I. Feride, düğün günü aldığı bir mektupla her şeyi yüzüstü bırakıp kaçır ve bu kaçışını, Anadolu'da öğretmenlik yapmaya karar vererek devam ettirir hatta kendini öğrencilerine adar.
II. Olayların Sultan Abdülaziz, V. Murat ve Abdülhamit'in başta olduğu dönemde geçen romanda Münire'nin yaşam öyküsü vardır. Eser, Münire'nin ağzından Münire ve Cemil adlı iki karakterin, mutsuz bir aşk hikâyesi olarak anlatılır.
III. Önce İzmir, ardından İstanbul'un işgali üzerine gelişen Anadolu hareketi Peyami, Ayşe ve İhsan üçgeninde aktarılır.
IV. Romanda Meşrutiyet öncesinin zenginleriyle Meşrutiyet sonrasındaki güç ve servet sahiplerinin yaşam ve anlayışları yansıtılmaktadır. İstanbul'da geçen olaylar, İsmet'in anıları verilir. Kani, Fikri ve Dilara da romanın diğer kahramanlarıdır.

Yukarıdaki cümlelerde aşağıdaki eserlerden hangisinin açıklamasına yer verilmemiştir?

- A) *Sinekli Bakkal*
B) *Çalıkuşu*
C) *Ateşten Gömlek*
D) *Hep O Şarkı*
E) *İstanbul'un İç Yüzü*

3. • "Toplum için sanat." anlayışına bağlı olan bu sanatçının şiirleri genel olarak İslami bir lirizme sahiptir.
• Eserlerinde Türk-İslam dünyasının içinde bulunduğu durumu, sosyal-siyasal ve kültürel hayatı realist bir bakışla dile getirmiştir.
• Aruzu Türkçeye başarıyla uygulayan sanatçı, manzum hikâye türünün edebiyatımızdaki önemli isimlerindendir.
• Eserleri arasında *Asım, Gölgele, Süleymaniye Kürsüsünde* önemli yer tutar.

Bazı özellikleri verilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yahya Kemal Beyatlı
B) Faruk Nafiz Çamlıbel
C) Mehmet Akif Ersoy
D) Mehmet Emin Yurdakul
E) Ahmet Haşim

4. **Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayrıca içindeki romanla uyummaz?**

- A) Server Bey, Mühendis Ragıp Bey, Halil Ramiz, Komiser Hamdi Bey gibi kahramanlar çerçevesinde, Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan olayların eski-yeni çatışması ile verildiği romanda Atatürk devrimlerinin yerleşmesi için daha fazla çaba harcanması gerektiği düşüncesi işlenmiştir. (*Panaroma*)
B) Romanın başkahramanı Rabia, Doğu ve Batı'nın mükemmel bir sentezini kendisinde toplamış, Doğu kültüründen uzaklaşmadan Batı kültürünün faydalı olan özelliklerini alabilmiştir. (*Sinekli Bakkal*)
C) Romanda, Ege Bölgesi'ndeki bir kasabada, idealist ve vatansever Şahin Öğretmen'in çağdaş eğitime karşı çıkan güçlerle verdiği mücadele anlatılır. (*Vurun Kahpeye*)
D) Romanda Kurtuluş Savaşı sırasında işgal altındaki İstanbul'da yaşananlar, iş birlikçilerin tavırları, ahlak ve toplum değerleri çerçevesinde sorulanır. (*Sodom ve Gomore*)
E) Şeref Bey, Seniha Hanım, Aziz Paşa gibi kahramanların olduğu bu romanda olaylar I. Dünya Savaşı yıllarında geçmektedir. Romanın yazılış amacı vurgunculuk ve nüfuz ticaretini eleştirmek ancak eser sansüre takılınca aşk romanına dönüştürülmüştür. (*Gizli El*)

Etkinlik

Aşağıdaki eserleri türleri ile eşleştiriniz.

1. *Anadolu Notları*

2. *Geçtiğim Yol*

3. *Anamın Kitabı*

4. *Sonsuz Panayır*

5. *Kahraman*

6. *Güneşin Ölümü*

7. *Bahar ve Kelebekler*

8. *Hep O Şarkı*

9. *Maske ve Ruh*

10. *Son Sığınak*

11. *Cenk Duyguları*

12. *Türk'ün Ateşle İmtihanı*

13. *Bugünün Saraylısı*

14. *Tanrı Misafiri*

15. *Minelbab İlelmihrab*

a. Hikâye

b. Roman

c. Tiyatro

d. Anı

e. Şiir

f. Gezi yazısı

Cevaplar

1. f 2. e 3. d 4. b 5. c
6. e 7. a 8. b 9. c 10. b
11. e 12. d 13. b 14. a 15. d

Millî Edebiyat

SINAV PROVASI

1. İlk şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmış, daha sonra hece ölçüsüne yönelerek memleketçi şiirin önemli temsilcileri arasında yer almıştır.
- Hem bireysel temaları hem de memleket meselelerini başarılı bir şekilde şiirlerinde işlemiştir.
- Canavar, Akın, Özyurt, Kahraman* gibi oyunlar kaleme almıştır.
- Şiirlerini *Dinle Neyden, Şarkın Sultanları, Çoban Çeşmesi, Sudaki Halkalar, Han Duvarları* gibi eserlerinde bir araya getirmiştir.

Bazı özellikleri verilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yusuf Ziya Ortaç
B) Ziya Gökalp
C) Ahmet Kutsi Tecer
D) Kemalettin Kamu
E) Faruk Nafiz Çamlıbel

2. *Himmet Çocuk*, yazarın *Dağa Çıkan Kurt* adlı kitabına aldığı en güzel öykülerden biridir. Yazar, bu hikâyesinde yeni bir anlatış ve yeni bir bakış tarzı ile karşılaşırız. Yazar, hikâyesini anlattığı şahsa Hüseyin Rahmi veya Halit Ziya gibi uzaktan seyredici bir gözle bakmıyor, daha ilk cümleden itibaren kendisi de anlattığı maceranın içine katılıyor. O da hikâye kahramanlarından birisi hatta en önemlisi. Zira yazar, söz konusu olan şahıslarla doğrudan doğruya temas geçiyor, bize onları tanıtıyor. Hatta sadece tanıtmakla kalmıyor, onlara karşı duymuş olduğu hisleri de açıkça belirtiyor.

Bu parçada hikâyesinden sözü edilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halide Edip Adıvar
B) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
C) Refik Halit Karay
D) Reşat Nuri Güntekin
E) Fahri Celal Göktulga

3. Millî Edebiyat Dönemi Türk edebiyatı gerek tema gerek dil ve anlatım bakımından pek çok yeniliği barındıran bir dönemdir. O zamana kadar Anadolu'ya mesafeli duran yazarlar, artık Anadolu'yu keşfetmeye başlamışlardır. Dönemin yazarları Anadolu gerçeğini dışarıdan bakan bir gözlemci olarak değil, bizzat bu coğrafyada yaşayarak anlatma yoluna gitmişlerdir. Anadolu, bu dönem hikâye ve romanına daha çok yoksulluk, cehalet, taassup gibi kavramlarla girer. Millî Mücadele de yine bu dönem roman ve hikâyesinde en çok işlenen temalar arasında yer alır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen yapıtlardan biri değildir?

- A) *Vurun Kahpeye* B) *Bir Sürgün*
C) *Yaban* D) *Dikmen Yıldızı*
E) *Millî Savaş Hikâyeleri*

4. Ey Türk vur vatanın bâkirlerine
Günahkâr gömleği biçenleri vur
Kemikten taslarla şarap yerine
Şehitler kanını içenleri vur
- Vur, çelik kolların kopana kadar
Olanca aşkınla, kuvvetinle vur
Son düşman, son gölge kalana kadar
Olanca kininle, şiddetinle vur

Vur, senin darbenden çıkacak ateş
İntikam isteyen bir milletindir
Alnında doğacak kırmızı güneş
Bu senin ilahi hürriyetindir

Aşağıdakilerden hangisinin bu dizelerde ortalaya konan şiir anlayışını savunduğu söylenemez?

- A) Ziya Gökalp
B) Ali Canip Yöntem
C) Mehmet Emin Yurdakul
D) Cenap Şahabettin
E) Rıza Tevfik Bölükbaşı

ÖSYM

Millî Edebiyat Dönemi'nde eser veren yazarların romanları üzerine birçok çalışma yapılmış ancak bu romanlarla aynı dönemde yazılan hikâye kitapları pek ilgi görmemiştir. Pek çok okur, Millî Edebiyat hareketinin nesirde "yıldız üçlüsü" olarak bilinen yazarlarımızın nispeten başarısız olan *Miskinler Tekkesi, Tatarcık* veya *Hep O Şarkı* gibi romanlarını dahi bilir ama *Sönmüş Yıldızlar, Dağa Çıkan Kurt* veya *Millî Savaş Hikâyeleri* gibi başarılı hikâye kitaplarını çok az duymuştur.

Bu parçada sözü edilen eserlerin yazarları aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?

- A) Ömer Seyfettin - Aka Gündüz - Müfide Ferit Tek
B) Reşat Nuri Güntekin - Halide Edip Adıvar - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
C) Yakup Kadri Karaosmanoğlu - Ömer Seyfettin - Refik Halit Karay
D) Mithat Cemal Kuntay - Halide Edip Adıvar - Aka Gündüz
E) Refik Halit Karay - Reşat Nuri Güntekin - Fali Rıfık Atay

ÇÖZÜM

Sönmüş Yıldızlar, Reşat Nuri Güntekin'in; *Dağa Çıkan Kurt*, Halide Edip Adıvar'ın; *Millî Savaş Hikâyeleri*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun hikâye kitaplarıdır.

Cevap B

Millî Edebiyat

1. 18 yıl Türk toplumunun sosyal ve kültürel yapısı üzerine çalışan yazar, bu çalışmalar sonucu elde ettiği birikimini, özellikle *Turan* şiiri ile dile getirmiştir. Yazarın 1908 yılından sonra Türk milliyetçileri arasına katılması ile milliyetçilik bir sistem hâline gelmiştir. Bilimsel bir Türkçülük anlayışı ortaya koyan yazar, eserlerinde Türkçülüğü "Türkçülük, Türk milletini yükseltmektir." diye tarif etmiştir. Ona göre Türkçülüğün yakın ve uzak olmak üzere iki hedefi vardır: Yakın hedefi "Oğuz ya da Türkmen Birliği"; uzak hedefi ise "Turan"dır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen yazarla ilişkilendirilemez?

- A) Kızıl Elma B) Yeni Hayat
C) Ey Türk Uyan D) Türk Töresi
E) Genç Kalemler

2. Bizler kalemi elimize aldığımız gün, Ziya Gökalp'i karşımızda bulduk. O bizim şiirimizi her yönüyle etkileyen kişiydi. Hece vezninin gizli kalmış şekillerini ondan aldığımız ilhamla arayıp bulduk. Türk mitolojisine, *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin hazinesine onun izinde yürüyerek kavuştuk. Halk edebiyatındaki millî motifleri onun yönlendirmesi ile aradık.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada kendilerinden "bizler" olarak söz eden sanatçılardan biri olamaz?

- A) Faruk Nafiz Çamlıbel
B) Yusuf Ziya Ortaç
C) Orhan Seyfi Orhon
D) Enis Behiç Koryürek
E) Ahmet Hamdi Tanpınar

3. *Yolpalas Cinayeti* romanındaki Sacide, Karagömrük'te oturan bir mahalle kızı iken zengin biriyle evlenerek Şişli sosyetesinde etkin bir isim olur. Alafrangalık özelliklerini en uç şekilde göstermenin yanı sıra her-kese tepeden bakar. Küçümseyen tavırları ve kendi ailesi başta olmak üzere çevresindeki güçsüzlere acımasızca muameleleri onu seilmeyen ama etkisinden de çıkılamayan bir çekim merkezi hâline getirir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada içeriğinden söz edilen romanın yazarına ait bir eser değildir?

- A) Maske ve Ruh B) Yeşil Gece
C) Sonsuz Panayır D) Son Eseri
E) Mor Salkımlı Ev

4. • Şiirlerinin temelini ses, ahenk ve tarih oluşturur.
• "İstanbul şairi" olarak anılmıştır.
• Aruzu Türkçeye ustalıkla uygulamıştır.
• Hece ölçüsüyle yazdığı tek şiiri *Ok*'tur.

Aşağıdakilerden hangisi bazı özellikleri verilen sanatçının eserleri arasında yer almaz?

- A) *Kendi Gökkubbemiz*
B) *Aziz İstanbul*
C) *Eski Şiirin Rüzgârıyla*
D) *Erenlerin Bağından*
E) *Eğil Dağlar*

5. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, ---- 1908-1918 arasında XIX. yüzyıl ortalarında başlayan "Avrupaileşme" değişimini, konak yaşamının büyük aile yapısında simgeleşen ortamında anlatır. Artık büyük ailenin geleneksel yapısı, sosyal ve siyasal nedenlerin yanında genç kuşaklarla eski kuşakların çatışması dolayısıyla çatırdamaktadır. Yazar bunu Naim Efendi, damadı ve torunu Seniha'dan hareketle gözler önüne serer.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) *Kıralık Konak*'ta
B) *Hüküm Gecesi*'nde
C) *Yaban*'da
D) *Sodom ve Gomora*'de
E) *Nur Baba*'da

6. *Servetifünun* dergisinde yazdığı şiirlerle edebiyata adım atan Mehmet Emin Yurdakul, şiirlerinde I aruz II ölçüsünü kullanmıştır. Türk-Yunan Savaşı sırasında yazdığı *Cenge Giderken* adlı şiirinde geçen "Ben bir III Türk'üm dinim cinsim uludur" mısrası onun sanat anlayışının bir manifestosu gibidir. Türkçülük akımı doğrultusunda yazdığı kimi şiirlerini *Türkçe Şiirler* ve *Turana Doğru* IV adlı yapıtlarında toplamıştır.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Halide Edip Adıvar Romanları

Yeni Turan: Romanda, II. Meşrutiyet'ten sonra basında yer bulan konular geniş ölçüde ele alınır. Türkiye'nin yirmi yıl sonraki durumu Oğuz ve Samiye (Kaya) arasındaki ilişki çerçevesinde işlenir. Türkçü düşüncüyü, Turancı anlayışı anlatan ilk romandır.

Ateşten Gömlek: Millî Mücadeleyi işleyen bir romandır. Eserde İzmir'in işgalinin ardından yaşanan umutsuzluklar ile Millî Mücadele'nin doğuşu ve zaferle sonuçlanması anlatılır. Ayşe ise romanda Millî Mücadele'nin sembol kahramanıdır.

Vurun Kahpeye: Millî Mücadeleyi işleyen bir romandır. İdealist İstanbullu öğretmen Aliye'nin Anadolu'da bir kasabaya gidişi ve bölgede Millî Mücadele'ye destek faaliyetleri konu edilmektedir. Tosun Bey'le nişanlanan Aliye'ye, Hacı Fettah ve Hüseyin düşman kesilir.

Sinekli Bakkal: İkinci Abdülhamit Dönemi'nde bir arka sokakta yaşayan insanların hikâyesi anlatılır. Sinekli Bakkal olarak anılan mekân farklı kültürlerin bir arada yaşandığı bir yerdir. Romanda Doğu'yu Emine ve Tefik'in kızları Rabia; Batı'yı ise piyano öğretmeni Peregrini (Osman) temsil etmektedir.

Tatarcık: Bu eserde Cumhuriyet Dönemi gençliğinin durumu işlenmiştir. Tatar Osman'ın kızına "Tatarcık" adı verilir. Romanda, karakterleri birbirlerinden farklı olan üniversiteli yedi genç aracılığı ile geleceğin Türkiye'si anlatılmaya çalışılır.

Handan: Mektup biçiminde yazılan romanda aşk konusu ele alınmış ve kadın psikolojisi yansıtılmıştır. Romanın kişileri: Refik Cemal, Neriman, Handan, Nazım, Hüsnü Paşa.

Yolpalas Cinayeti: 1900'lerin başında Şişli'de bir konakta işlenen cinayeti, o yılların İstanbul'una dair gözlemler anlatılır. Romanda öne çıkan kişiler, Sacide ve Murat'tır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI Şiir (Cumhuriyet Edebiyatına Giriş - Saf Şiir)

KAVRAYALIM

1. Cumhuriyet Dönemi Türk şiiriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Yeni Lisan akımının ortaya koyduğu dil anlayışına bağlı kalınmıştır.
- B) Cumhuriyet'in ilk yıllarında Atatürk ilke ve inkıplarının benimsenmesi düşüncesi şiirde kendine yer bulmuştur.
- C) İstanbul kökenli sanatçıların ağırlığı artmış, İstanbul'daki seçkinlerin yaşamı şiirlerde sıkça işlenmiştir.
- D) Köy Enstitülerinden yetişen sanatçılar, toplumcu gerçekçi çizgide kırsal kesimin sorunlarına odaklanmıştır.
- E) Hece ve aruz kullanılmaya devam etmekle beraber daha çok, serbest tarzda şiirler yazılmıştır.

2. --- şiirlerinde, insan sevgisi dolu bir kalbin terennümünü görürüz. Renk armonisindeki beyazlık, dilinin temizliği ve insan sevgisi onun şiirlerinin en belirgin nitelikleridir. Şiire, Baudelaire-vari bir bakışı vardır. Fransız şiirinin biçimlendirdiği bir anlayışla şiir iklimini oluşturur. Bu şiirin dili sürekli olarak saflaşma eğilimindedir. İzlek- sel imgenin masumiyeti ve biçimin kusursuzluğu şiirinin iki önemli özelliğidir. Şiirlerini *Sebil ve Güvercinler*, *Geçen Zaman*, *Nefes Almak* adlı kitaplarında toplamıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ziya Osman Saba'nın
- B) Behçet Necatigil'in
- C) Sedat Umra'nın
- D) Cahit Sıtkı Tarancı'nın
- E) Ahmet Muhip Dıranas'ın

3. Aşağıdaki dizelerden hangisinin saf (öz) şiir anlayışıyla ortaya konduğu söylenemez?

- A) Bu yekpare akış, durgun, derinden
Her aynada yalnız kendi görünen
Bu yüz ve şifasız hüznü eşyanın
Kendi cevherinde mahpus bir anın
- B) Ölü bir camdan ağlayan korku
İnliyor serseri ve boş geceye
Kaldırımlar bütün sükût, uyku
- C) Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi... sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nalan
Gün doğdu yazık arkalarında
- D) Ayağından çarıklar dökülür parça parça
Gözyaşların çürütür gömleğinin kolunu
Bir lokmanın ardında dolaşır haftalarca
Sürgün gibi gezersin kendi Anadolu'nu
- E) Nasıl bi sükûn sanki peyda olur o demde
Ve güneş uçuşumun üstüne gelir durur
Ebedî bir davanın saf marifeti budur
Zaman kıvılcım, hûlya bilmek olur âlemde

4. Cumhuriyet Dönemi'nde 1923'ten 1950 yılına kadar Türk şiiri önemli bir değişim ve dönüşüm içine girmiştir. Bu dönemde birçok edebî topluluk ve şiir anlayışı şiirin gelişiminde etkili olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen şiir anlayışı veya topluluğundan biri değildir?

- A) Hisarcılar
- B) Yedi Meşaleciler
- C) Beş Hececiler
- D) Garipçiler
- E) Toplumcu gerçekçiler

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ

Saf (Öz) Şiir

Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas, Asaf Halet Çelebi, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsnü, Behçet Necatigil

1923-1960 Arası Toplumcu Şiir

Nazım Hikmet, Ahmet Arif, C. Atuf Kansu, Arif Damar, E. Behzat Lav, Rifat Ilgaz, Maviciler (Attila İlhan)

Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir

Kemalettin Kamu, Zeki Ömer Defne, Ahmet Kutsi, Bedri Rahmi, O. Şaik Gökyay, N. Halil Onan, Ö. Bedrettin, Arif Nihat Asya, Behçet Kemal Çağlar, Hisarcılar

Garip Akımı

Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat Horozcu

İkinci Yeni

Cemal Süreya, Edip Cansever, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, Turgut Uyar, İlhan Berk, Ülkü Tamer

Dini-Mistik Şiir

Cahit Zarifoğlu, Ebubekir Eroğlu, Erdem Bayazıt

1960 Sonrası Toplumcu Şiir

İsmet Özel, Atıl Behramoğlu, Nihat Behram, Nevzat Çelik, Refik Durbaş

1980 Sonrası Türk Şiiri

Hüseyin Atlansoy, Lale Müldür, Haydar Ergülen, Küçük İskender

Cumhuriyet Dönemi Halk Şiiri

Âşık Veysel, Murat Çobanoğlu, Âşık Şeref Taşlıova, Abdurrahim Karakoç, Neşet Ertaş

Şiir (Cumhuriyet Edebiyatına Giriş - Saf Şiir)

1. Nihayet damlarda leylekler göründü
Upuzun gagalarını takırdatan
Vefasız sandığımız turnalar döndü
Geçen yıl gittikleri meçhul diyardan

Çiçek açmış ağaçlara bak ne güzel
Gel bizim olsun serçelerin neşesi
Gel seninle kırlara açılalım gel
Neler vadetmiyor akar suyun sesi

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Pastoral öğeler barındırdığı
B) Didaktik kaygılar taşıdığı
C) Yaşama sevinci temasının işlendiği
D) Uyak ve ölçüye önem verildiği
E) Saf şiire özgü duyarlılıkla yazıldığı

2. Görüşlerini 1928'de *Yedi Meşale* adlı kitabın ön sözünde açıklayan topluluk, Cumhuriyet Dönemi'nde öz şiiri benimseyen ve edebî anlayışlarını bir bildiri ile yayımlayan ilk edebî topluluktur. Sanat anlayışlarını "Canlılık, samimiyet ve daima yenilik!" sloganıyla özetlemişlerdir. Beş Hececilerin sanat anlayışını gerçekçi ve samimi bulmamış, şiirde yenilik arayışı içinde olmuşlardır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen toplulukta yer almamıştır?

- A) Ziya Osman Saba
B) Yaşar Nabi Nayır
C) Sabri Esat Siyavuşgil
D) Cevdet Kudret Solok
E) Ahmet Muhip Dırans

3. Aşağıdaki eser-sanatçı eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Gittin Taş Atarak Denizlerime* - Sedat Umran
B) *Sevgilerde* - Behçet Necatigil
C) *Cezayir Türküsü* - Ziya Osman Saba
D) *Om Mani Padme Hum* - Asaf Halet Çelebi
E) *Örümcek Ağı* - Necip Fazıl Kısakürek

4. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayrıç içindeki sanatçıyla ilişkilendirilemez?

- A) *Kapalı Çarşı, Çevre ve Evler* adlı eserlerinde divan ve halk şiiri geleneğini başarıyla sentezlemiştir. (Behçet Necatigil)
B) Kurtuluş Savaşı'nı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarını anlattığı *Üç Şehitler Destanı, Çakır'ın Destanı* gibi epik şiirlerinden dolayı destan şairi olarak anılmıştır. (Fazıl Hüsni Dağlarca)
C) Sembolizmden etkilenen sanatçı, "Sanat sanat içindir." anlayışı doğrultusunda bireysel temaları işlemiştir. (Cahit Sıtkı Tarancı)
D) Şiirlerinde zaman kavramına önem vermiş; *Burşa'da Zaman, Ne İçindeyim Zamanın* gibi şiirlerinde bunu göstermiştir. (Ahmet Muhip Dırans)
E) İlk şiirlerinde saf şiire yakın durmuş, *Büyük Doğu* dergisi etrafında şekillendirdiği sonraki şiirlerinde mistik bir yaklaşım benimsemiştir. (Necip Fazıl Kısakürek)

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Cevdet Kudret Solok, Ahmet Haşim etkisiyle yazdığı, saf şiirin başarılı örneklerini oluşturan şiirlerini *Birinci Perde* adlı kitabında toplamıştır.
B) Vasfi Mahir Kocatürk, hece ölçüsüyle yazdığı lirik şiirlerini *Tunç Sesleri, Geçmiş Geceler, Bizim Türküler* gibi eserlerinde bir araya getirmiştir.
C) Yedi Meşale topluluğunda yer almasına karşın şiirle ilgilenmeyen Kenan Hulusi Koray, Cumhuriyet Dönemi'nde korku türünde örnekler veren ilk hikâyecimizdir.
D) Şiirlerinde mutluluğa yaptığı vurgudan dolayı "Mutluluk Şairi" olarak tanınan Ziya Osman Saba, *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, Değişen İstanbul* adlı eserlerinde anı niteliği taşıyan öykülerini bir araya getirmiştir.
E) Yaşar Nabi Nayır, otobiyografik özellikler taşıyan *Süleyman'ın Dünyası* adlı roman üçlemesinde I. Dünya Savaşı sonrası 30 yıllık dönemi anlatmıştır.

Fazıl Hüsni Dağlarca

- Bildiri özelliği taşıyan Türkçe Kattında Yaşamak şiirinde "Türkçem benim ses bayrağımlı" diyerek dile verdiği önemi vurgulamıştır.
► *Çocuk ve Allah* adlı kitabı, şairin sezgi dönemini gösteren en önemli yapıtıdır.
► *Üç Şehitler Destanı, Çakır'ın Destanı* gibi şiirlerinden dolayı "Destan Şairi" olarak tanınmıştır.

Eserler

Şiir: Havaya Çizilen Dünya, Çocuk ve Allah, Daha, Çakır'ın Destanı, Taş Devri, Üç Şehitler Destanı, Toprak Ana, Aç Yazı, Sivaslı Karınca, Anıtkabir, Asu, Delice Böcek, Cezayir Türküsü, Türk Olmak, Yedi Memetler, Çanakkale Destanı, Dışarıdan Gazel, Kazmalama, Yeryağ, Vietnam Savaşımız, Kubilay Destanı...

Behçet Necatigil

- Şiirlerinde "ev" kavramına çok yer verdiği için "Evler Şairi" olarak anılmıştır.
► Şiirlerinde divan ve halk şiirlerini lirik bir söyleyişle birleştirmiştir.

Eserler

Şiir: Kapalı Çarşı, Çevre, Evler, Divançe, İki Başına Yürümek, Arada, Eski Toprak, Yaz Dönemi, Dar Çağ, En/Cam, Zebra, Sevgilerde, Beyler, Söyleriz, Kareler ve Aklar

Sedat Umran

- Eşyayı bir sembol olarak kullandığı *Leke* adlı şiir kitabından dolayı "Eşyanın Şairi" olarak tanınmıştır.
► *Gittin Taş Atarak Denizlerime* adlı kitabında "sevgi" temasına ağırlık vermiştir.

Eserler

Şiir: Meşaleler, Leke, Kış Dörtlükleri, Gittin Taş Atarak Denizlerime, Kara Işıldak, Parmak Uçlarımdaki Yangın...

Şiir (1923-1960 Arası Toplumcu Eğilimi Yansıtan Şiir)

1. Diyarbakır, Afyon, Kütahya fabrikada
Ümit işkencede mahzun
Emek işkencede mahzun
Tenim, ayaklarım üryan
Ekmek işkencede mahzun
Ve Divrik'in demiri arabada
İşçi-köylü ve işçi bir arada
Söyle türküler yadigârı kardeş
Söyle ağırlar yadigârı kardeş
Neden alın terleri
Nimetler, haklar haram oldu sana

Bu dizelerle ilgili olarak

- I. *Halk edebiyatı geleneğine uygun yazılmıştır.*
II. Sözcüklerin çağrışım gücünden yararlanılmıştır.
III. Serbest ölçüyle kaleme alınmıştır.
IV. Konuşma dilinin söz değerlerinden yararlanılmıştır.
V. Gözlem ve izlenimlere başvurulmuştur.

yargılarından hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve V
D) III ve V E) Yalnız IV

2. **Toplumcu gerçekçi anlayışı benimseyen şairlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Kalabalıkları harekete geçirmeyi amaçlamışlar, söylev havasına kaçan bir üslup benimsemişlerdir.
B) Toplumsal ilerlemeyi ve makineleşmeyi destanlaştıran fütürizm akımından etkilenmişlerdir.
C) Günlük konuşma dilini dışlayarak kurulu dilin yapısını bilinçli bir biçimde bozmuşlardır.
D) Şiirin geleneksel yapısına karşı çıkmışlar, serbest tarzda yazdıkları şiirlerde uyak, redif gibi ahenk unsurlarını önemsememişlerdir.
E) İşçilerin, emekçilerin, köylülerin sorunlarına odaklanmışlar; emek-sömür çatışması üzerine kurulu toplumsal sorunları dile getirmişlerdir.

3. Kimini vurguncu yaptı 39 harbi
Kimini karaborsacı
Laf olur diye dost çayı içmeyenler
Mahkemelik oldu rüşvet yüzünden
Gaz fişi, ekmek karnesi derken
Kimler karışmadı ki piyasaya
Kimini sefil etti 39 harbi
Kimini şair etti.

Biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında yukarıdaki dizelerin aşağıdakilerden hangisine ait olduğu söylenebilir?

- A) Rıfat Ilgaz
B) Ahmet Hamdi Tanpınar
C) Halit Fahri Ozansoy
D) Behçet Kemal Çağlar
E) Faruk Nafiz Çamlıbel

4. Kimi zaman şairin bir şiiri, adının önüne geçer, şairinden daha çok bilinir veya hemen şairini anımsatır. *Otuz Beş Yaş, Fahriye Abla, Ben Sana Mecburum, Kaldırımlar*; bu şiirler arasında sayılabilir.

Bu cümlede şiiri anılmayan şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cahit Sıtkı Tarancı
B) Attila İlhan
C) Necip Fazıl Kısakürek
D) Nazım Hikmet Ran
E) Ahmet Muhip Dıranas

5. I. Orhan Duru
II. Mehmet Çınarlı
III. Ahmet Oktay
IV. Attilâ İlhan
V. İlhan Berk

Yukarıdaki sanatçılardan hangileri, Maviciler topluluğu içinde yer almamıştır?

- A) I ve II B) II ve V C) III ve IV
D) Yalnız V E) IV ve V

Ceyhan Atuf Kansu

- ▶ Çocuk doktoru olarak Anadolu'nun birçok yerini gezmiş, gözlemlerini şiirlerinde kullanmıştır.
▶ Şiirlerinde evrensel insan sevgisi, Anadolu insanının yaşantısı, özgürlük ve ulusal bağımsızlık gibi konuları işlemiştir.
▶ *Sakarya Meydan Savaşı* adlı yapıtıyla Behçet Kemal Çağlar Şiir Ödülü'nü kazanmıştır.
▶ Dünyadaki devrimci hareketlere ilgi duymuş, devrim ve özgürlük şiirleri yazmıştır.

Eserler

Şiir: Bir Çocuk Bahçesinde, Bağ-bozumu Sofrası, Çocuklar Gemisi, Yanık Hava, Haziran Defteri, Yurdumdan, Bağımsızlık Gülü, Sakarya Meydan Savaşı, Buğday-Kadın-Gül ve Gökyüzü

Ercüment Behzat Lav

- ▶ Fütürizm ve sürrealizmden etkilenmiş, şairliği yanında sinema ve tiyatro oyunculuğuyla da tanınmıştır.
▶ Tüm şiirlerinde toplumsal konuları ele almış, ulusal ve evrensel sorunları irdelenmiştir.
▶ İlk kitabı *S.O.S.*'te yeni dünya düzenine ve geleneksel olana karşı çıkmıştır.
▶ *Kaos* adlı eserinde gerçek dünyayı bütün katı ve soğuk yönleriyle anlatmıştır.
▶ *Mau Mau*'da Afrika insanının emperyalist devletlerce sömürülmesini ve bağımsızlık mücadelesini işlemiştir.

Eserler

Şiir: S.O.S., Kaos, Açıl Kilidim Açıl, Mau Mau, Üç Anadolu

Tiyatro: Karagöz Stepte, Altın Gazap

Şiir (Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir)

1. (I) Cumhuriyet Dönemi'nde Millî Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren şairler öncelikli olarak halk kültürü ve folkloründen, dinî ve millî değerlerden yararlanmışlardır. (II) Bu şairler düşüncelerini gerçekleştirmeye çalışırken zaman zaman öğretici, yol gösterici bir tutum içine girmişlerdir. (III) Beş Hececilerin açtığı yolda ilerlediklerinden şiirlerinde ağırlıklı olarak hece ölçüsünü kullanmış ama yeni anlatım olanaklarını da denemişlerdir. (IV) Şiirlerinde yabancı sözcükleri kullanmada bir sakınca görmemişler, farklı dillerden aldıkları ve kendi uydurdukları sözcüklerle dili zenginleştirmeye çalışmışlardır. (V) Arif Nihat Asya, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu, Behçet Kemal Çağlar, Ömer Bedrettin Uşaklı gibi şairler bu anlayışın temsilcileri arasında sayılabilir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. I. Tanınmasında etkili olan *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor* adlı şiirinden dolayı edebiyatımızda "Bayrak şairi" olarak anılmıştır.
II. Naat ve rubailer yazan sanatçı, divan şiirinin anlatım olanaklarını modern biçimlerde yorumlamıştır.
III. Yakın arkadaşı Faruk Nafiz Çamlıbel'le birlikte *Onuncu Yıl Marşı*'ni kaleme almıştır.
IV. *Türk'ün Duası*, *İzmir Yollarında*, *İstiklâl Ordusu Şehitlerine*, *Zafer* gibi şiirleriyle Kurtuluş Savaşı yıllarını destanlaştırmıştır.
V. Şiirlerinde hece, aruz ve serbest ölçüyü kullanarak Cumhuriyet Dönemi şiirinde kendine özgü bir yer edinmiştir.

Arif Nihat Asya ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) II ve IV C) III ve V
D) III ve IV E) Yalnız V

3. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının ilk dönemlerinde birçok şairin, Millî Edebiyat zevk ve anlayışının bazı özelliklerini benimsediği görülür. Bu şairlerde yüksek bir dil bilinci ve Anadolu sevgisinin hâkim olduğu görülür. Bu zevk ve anlayışa sahip şairlerin eserlerinde Millî Mücadele'den sonraki Anadolu coğrafyası; insanı, tarihi, kültürü ve yaşama biçimiyle yeniden ele alınır. Şiirlerde millî duyarlılık ön plandadır. Vatan ve millet sevgisinin işlendiği bu eserler birçok dergi ve gazetede yayımlanmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen şairler arasında gösterilemez?

- A) Kemalettin Kamu
B) Arif Nihat Asya
C) Cahit Sıtkı Tarancı
D) Orhan Şaik Gökyay
E) Zeki Ömer Defne

4. İlk şiirlerini 1919 yılında yayımlayan sanatçı, Mütareke ve Millî Mücadele devrinde yetişen şairlerimizdendir. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti edebiyatının dil ve üslup ağırlığına bir tepki niteliği taşıyan Genç Kalemlerin başlattığı Yeni Lisan hareketinin geliştirdiği dil ve edebiyat akımının yakın etkileri ile yoğrulmuş bir şairdir. Bu nedenle onun sanat anlayışında ve edebî kişiliğinde Millî Edebiyat akımının sanat anlayışı ağır basmıştır. Şiirlerini *Nedim*, *Dergâh*, *Anadolu* dergilerinde yayımlayan sanatçı, sonradan bunları *Çakıl Taşları* ve *Bir Yudum Daha* adlı iki kitapta toplamıştır.

Bu parçada sözü edilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Necmettin Halil Onan
B) Ahmet Kutsi Tecer
C) Bedri rahmi Eyüboğlu
D) Bekir Sıtkı Erdoğan
E) Behçet Kemal Çağlar

MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞINI YANSITAN ŞİİR

- Millî Edebiyatçılar ve Beş Hececilerin etkisinde bir gelişim göstermiştir.
- Halk kültürü, folklor, dinî ve millî değerler temel kaynaklardır.
- Halk kültürünü tanıtmaya amaçlandığı için kimi zaman öğretici bir yaklaşım benimsenmiştir.
- Yerli ve millî konuları, romantik bir duyarlılıkla anlatmışlardır.
- Ağırlıklı olarak hece ölçüsünü kullanmışlar, bununla hece kalıplarında değişiklikler yapmışlardır.
- Dili koruyucu bir yaklaşım içinde olduklarından yalın bir dil kullanmışlar, yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarını kullanmaya özen göstermişlerdir.
- Biçimden çok, içeriği önemsemişlerdir.
- Kimi zaman söyleye kaçan bir anlatım kullanmışlardır.

Temsilcileri

Ahmet Kutsi Tecer, Arif Nihat Asya, Orhan Şaik Gökyay, Kemalettin Kamu, Zeki Ömer Defne, Behçet Kemal Çağlar, Necmettin Halil Onan, Halide Nusret Zorlutuna, Ömer Bedrettin Uşaklı, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Şükufe Nihal Başar, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Ali Mümtaz Arolat, İbrahim Alaattin Gövsa, İbrahim Zeki Burdurlu, Hisarcılar (Mehmet Çınarlı, Yavuz Bülent Bakiler, İlhan Geçer, Bekir Sıtkı Erdoğan, Coşkun Ertepinar, Mustafa Necati Karaer, Munis Faik Ozansoy, Gültekin Samanoğlu, Nevzat Yalçın, Feyzi Halıcı)

Şiir (Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir)

1. Cumhuriyet Dönemi'nde kimi şairler Millî Edebiyat'la ortaya çıkan şiir anlayışını sürdürmüştür. Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp gibi şairlerin açtığı yolda ilerleyen bu şairler, ----.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) halkın konuşma dilinden yararlanarak sade bir dili tercih etmişlerdir
B) söyleye kaçan bir anlatım kullanarak biçimden çok, içeriği önemsemişlerdir
C) şiirlerini ağırlıklı olarak hece ölçüsüyle yazmışlardır
D) Kurtuluş Savaşı yıllarını ve Anadolu insanının yaşamını konu edinmişlerdir
E) sürrealizm akımının etkisiyle toplumun bilinçaltına inmeyi amaçlamışlardır

2. Önceleri Tevfik Fikret'in etkisiyle aruz ölçüsüyle, sonraları Millî Edebiyat hareketine uygun olarak hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır. Duyarlı bir bakış açısıyla "ben merkezli" şiirler yazan sanatçının millî romantizmden sosyal realizme uzanan sosyal temli bir şiir macerası vardır. İstiklal Savaşı yıllarının içsel bireyci şiirine sosyal bir karakter kazandırır. *Hazan Rüzgârları* ve *Gayya* isimli şiir kitaplarında Anadolu insanıyla coğrafyasının genel görünümünü canlandırır.

Bu parçada sözü edilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şükûfe Nihal Başar
B) Halide Nusret Zorlutuna
C) Orhan Şaik Gökyay
D) Arif Nihat Asya
E) Bekir Sıtkı Erdoğan

3. Aşağıdaki eser-sanatçı eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Deniz Sarhoşları* - Ömer Bedrettin Uşaklı
B) *Denizden Çalınmış Ülke* - Zeki Ömer Defne
C) *Geceden Taşan Dertler* - Halide Nusret Zorlutuna
D) *Çakıl Taşları* - Necmettin Halil Onan
E) *Erciyes'ten Kopan Çığ* - Kemalettin Kamu

4. Ahmet Kutsi Tecer'le ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) *Kanatlar ve Gagalar* adlı yapıtıyla edebiyatımızda özdeyiş türünün önemli örneklerinden birini vermiştir.
B) *Orda Bir Köy Var Uzakta, Neredesin, Halay* gibi şiirleri sayesinde geniş kitlelerce tanınmıştır.
C) Ziya Gökalp'in etkisiyle hece ölçüsüne yönelmiş ama hecenin beş şairine bağlanmayarak kendine özgü bir yol çizmiştir.
D) Şiirlerinde halk edebiyatından, eski Anadolu medeniyetlerine ait motiflerden, folklorik unsurlardan yararlanmıştır.
E) *Köşebaşı* adlı tiyatrosunda değişen toplumsal değerleri İstanbul'un eski, köhne bir mahallesi üzerinden anlatmıştır.

5. • Körü körüne Batı taklitçiliği yapılmasına karşı çıkmışlar, millî ve manevi değerlerden uzaklaşmaktan şiirde yenilik aramışlardır.
• Sanatın bağımsız olması ve herhangi bir ideolojinin hizmetine girmemesi gerektiğini savunmuşlardır.
• Kendi dönemlerinde konuşulan ve yaşayan doğal Türkçenin, eserler yazılırken tercih edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Aşağıdaki şairlerden hangisi yukarıda özellikleri verilen edebî topluluğun temsilcilerinden biridir?

- A) Oktay Rifat Horozcu
B) Yavuz Bülent Bakiler
C) Atıf Behramoğlu
D) Edip Cansever
E) Haydar Ergülen

6. Aşağıdaki eserlerden hangisinin yazınsal türü diğerlerinden farklıdır?

- A) *Yayla Türküsü*
B) *Yıldızlar ve Gölgeler*
C) *Duvak*
D) *Satılık Ev*
E) *Destan Atatürk*

Halide Nusret Zorlutuna

- Şiirlerinde vatan, millet, bayrak, Anadolu, Kurtuluş Savaşı gibi konuları işlemiştir.
► *Git Bahar, Ağla Bahar, Gel Bahar, Bahar Geldi* şiirlerinde Kurtuluş Savaşı döneminin öncesi ve sonrasını "bahar" metaforuyla anlatmıştır.

Eserler

Şiir: Git Bahar, Gel Bahar, Geceden Taşan Dertler, Yayla Türküsü, Yurdumun Dört Bucağı, Ellerim Bomboş, Sevmek

Roman: Küller, Sisli Geceler, Gül'ün Babası Kim, Aşk ve Zaffer, Aydınlık Kapı, Büyükanne, Beyaz Selvi

Şükûfe Nihal Başar

- Millî Edebiyat anlayışına uygun olarak hece ölçüsüyle şiirler yazan sanatçı, kadın sorunlarını anlatan ilk yazarlardandır.
► Sinemaya da uyarlan *Domanîç Dağlarının Yolcusu* adlı romanında izlenimlerinden yararlanmıştır.

Eserler

Şiir: Yıldızlar ve Gölgeler, Hazan Rüzgârları, Gayya, Su, Şile Yolları, Sabah Kuşları, Yerden Göğe

Roman: Renksiz İldırıp, Yakut Kayalar, Çöl Güneşi, Yalnız Dönüyorum, Domanîç Dağlarının Yolcusu, Çölde Sabah Oluyor

Zeki Ömer Defne

- Halk şiirine özgü değerleri ve söyleyişi modern şiire taşımıştır.
► Şiirlerinde Anadolu'nun pek çok yerini tanıtmıştır.
► Öğretmenlik deneyimlerinin etkisini yansıtan *Ziller Çalacak* şiiriyile geniş kesimlerce tanınmıştır.

Eserler

Şiir: Denizden Çalınmış Ülke, Kardelenler, Nehir

Şiir (Garip Akımı - Bağımsız Sanatçılar)

1. Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım
Sen kurduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz

Bu dizeler Garip şiirine ilişkin aşağıdakilerden hangisine örnek oluşturmaz?

- A) Serbest ölçüyü kullanma
B) Günlük konuşma diline yaslanma
C) Şairâneliği reddetme
D) Belli bir uyak düzenine bağlı kalmama
E) Toplumsal yergiye yer verme

2. Memleket edebiyatı olarak adlandırılan edebi hareketin içinde de adı anılan ----, şiirlerinin özü itibarıyla milli romantik bir şairdir. Kültürlü bir aile muhitinin yanı sıra Sivas gibi halk şiirinin atılımlar yaptığı bir çevrede yetişmesi, onun şiir birikimine büyük katkıda bulunmuştur. O, milli kaynakları yorumlayış ve ifade ediş tarzı bakımından özgündür. Şiiri, sanat olma vadisinde değerlendiren sanatçı, onu en ön sıraya koyar. Onun *Adamın Biri*, *Yeşeren Otlar*, *Rüzgâr*, *Yangın*, *Süt* gibi eserlerinde Anadolu coğrafyasındaki Türk insanının maddi ve manevi hayatının geçit resmini görürüz

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Özdemiir Asaf
B) Cahit Külebi
C) Melih Cevdet Anday
D) Ahmet Kutsi Tecer
E) Sabahattin Kudret Aksal

3. • Şiirlerinde günlük yaşamdan kesitlere yer vermiş ama söz oyunlarına yaslanan, şiirsel bir söyleyişi ihmal etmemiştir.
• İki, üç veya dört dizeden oluşan, özlü bir anlatıma sahip, kısa, özdeyiş özelliği taşıyan şiirleriyle tanınmıştır.
• Şiirlerini *Dünya Kaçtı Gözüme*, *Sen Sen Sen*, *Lavinia*, *Çiçekleri Yemeyin*, *Yalnızlık Paylaşılmaz* gibi eserlerinde bir araya getirmiştir.

Bazı özellikleri verilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Behçet Kemal Çağlar
B) Sabahattin Kudret Aksal
C) Özdemiir Asaf
D) Orhan Veli Kanık
E) Asaf Halet Çelebi

4. Sabahattin Kudret Aksal ilk şiirlerinde Garip hareketinin etkisinde kalmış, *Şarkılı Kahve* adlı eserini bu doğrultuda yazmıştır. İlgili alanı şiirle sınırlı kalmayan sanatçının *Gazoz Ağacı* ve *Yaralı Hayvan* adlı ödüllü iki öykü kitabı da vardır. *Evin Üstündeki Bulut* ve *İçerdeki* gibi oyunlarında ise ruh tahlillerine önem vermiştir.

Bu parçada altı çizili sözlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. I. *Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda* - Cahit Külebi
II. *Lavinia* - Özdemiir Asaf
III. *Yenisi* - Oktay Rifat Horozcu
IV. *Adamın Biri* - Melih Cevdet Anday
V. *Gazoz Ağacı* - Sabahattin Kudret Aksal

Yukarıdaki eser-sanatçı eşleştirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

Oktay Rifat Horozcu

- Şiirlerinde iyimser bir bakışla, aşk, yaşama sevinci ve özgürlük konularını işlemiştir.
• *Yaşayıp Ölmek*, *Aşk ve Avarilik Üstüne Şiirler* gibi kitaplarında günlük yaşamı, *Aşağı Yukarı* ve *Karga ile Tilki* adlı şiir kitaplarında toplumsal sorunları gündeme getirmiştir.
• *Perçemli Sokak* adlı yapıtıyla II. Yeni denem akımı, imgeci şiire yöneltmiştir.

Eserler

Şiir: Güzelleme, Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarilik Üzerine Şiirler, Perçemli Sokak, Elleri Var Özgürlüğün, Denize Doğru Konuşma, Garip, Aşağı Yukarı, Karga ile Tilki, Bir Cigara İçimi, Aşk Merdiveni, Koca Bir Yaz, Dilsiz ve Çıplak, Çobanlı Şiirler

Tiyatro: Dirlik Düzenlik, Birtakım İnsanlar, Kadınlar Arasında, Oyun İçinde Oyun, Atlar ve Filler

Roman: Bir Kadının Penceresinden, Danaburnu, Bay Lear

Sabahattin Kudret Aksal

- İlk eseri *Şarkılı Kahve*'de Garip şairleri etkisinde, yaşamının tadını çıkarmaya bakan avarilik şiirleri yazmıştır.
• 1960'lardan sonra şiirinin ağırlık noktasını kişinin evrendeki yerini, değerini aramak oluşturmuş, felsefi düşünceye kaymıştır.

- *Gazoz Ağacı* ve *Yaralı Hayvan* adlı öykü kitaplarıyla ödül almış, öykülerinde çoğunlukla çocukluk, anılarından yararlanmıştır.

Eserler

Şiir: Şarkılı Kahve, Gün Işığı, Eşik, Çizgi, Duru Gök, Elinle, Batık Kent

Hikâye: Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan

Tiyatro: Evin Üstündeki Bulut, Şakacı, Bir Odada Üç Ayna, Kral Üşmesi, Tersine Dönen Şemsiye, Kahvede Şenlik Var

Şiir (İkinci Yeni Şiiri)

1. • 1950'li yıllarda Pazar Postası dergisinde şekillenmeye başlayan ve Türk şiirinin önemli kırılma noktalarından birini oluşturan bu yöneliş, kendisine gelinceye değin var olan şiir algı ve anlayışlarını yerle bir etmiştir.
- İnsanın bilinçaltına yönelen bu şairler, sürrealizm akımından etkilenmiştir.
- Dilin mantık dokusunu zorlayan söyleyişlere yer vermişler, alışılmamış bağdaştırma ve sözcüksel sapmalarla şiir dilini soyutlaştırmışlardır.

Aşağıdakilerden hangisi bazı özellikleri verilen yönelişe bağlı şairlerden birine ait değildir?

- A) Geceleyin Bir Koşu
B) Devlet ve Tabiat
C) Üvercinka
D) Tütünler Islak
E) Otağ

2. Ben uyandım bir aşk demekti bu dünyada
Sesin, bir gülü bırakmak gibi bir şeydi
Karaydım, kâğıt gibiydim yaşamalarda
Adım görseniz her gün o denizlerdeydi
Bin yıl bir M seşiydim aşağı Mısır'da

Ben vurdum sevilere belli değil miydi
Bin yıl seni açtım işte yalnızlığımda
Ne zaman aydınlığında adım geçti miydi
Bir aşk demekti bu dünyada

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kapalı, soyut bir anlatımı vardır.
B) İmgesel söyleyişlere yer verilmiştir.
C) Alışılmamış bağdaştırmalar vardır.
D) Ölçü, uyak gibi ahenk unsurlarına bağlı kalınmamıştır.
E) Eleştirel bir tutumla toplumsal yergiye yer verilmiştir.

3. İlhan Berk ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İlk şiir kitabı *Güneşi Yakanların Selamı*'nda, Ahmet Haşim, Necip Fazıl Kısakürek ve Nazım Hikmet etkisi vardır.
- B) *Pazar Postası*'nda Osman Mazlum imzasıyla yazdığı eleştiri ve denemelerini *Şapkam Dolu Çiçekle* ve *Günübirlilik* adlı kitaplarında toplamıştır.
- C) 1953 yılında yazdığı *Saint Antoine'ın Güvercinleri* isimli şiiriyle İkinci Yeni hareketinin kuruluşuna katılmıştır.
- D) *Şenliknâme* adlı eserinde Doğu şiirinin klasik kalıplarını denemiş; gazel, türkü biçimlerinden yararlanmışır.
- E) *Galile Denizi*, *Çivi Yazısı*, *Otağ* ve *Mısırkalyoniği* adlı şiir kitaplarında dilde aşırı ve beklenmedik denemelere girişmiştir.

4. İkinci Yeni içerisinde denenmemişleri deneyerek dilin aşırı uçlarında dolaşan ve geleneksel dili tahrip ederek kendine özgü yeni bir dil kurmaya çalışan --- şiir dili, okuyucuyu şaşırtma ve sarsma anlayışı üzerine kuruludur. Özgün imgelerinin ritmi, her türlü deneyimi kucaklayacak kadar çeşitlidir. Başarılı imge dönüştürümü ile okuyucuyu büyük bir paradoksun içerisine düşüren şair, özellikle de *Kınar Hanım'ın Denizleri*'nde sürrealist teknikleri şiirimize en ciddi biçimde uygulayan şairdir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Turgut Uyar'ın
B) Cemal Süreya'nın
C) Ece Ayhan'ın
D) Ülkü Tamer'in
E) Edip Cansever'in

İlhan Berk

- Şiirini sürekli yenilese de İkinci Yeni anlayışının en sadık şairi olarak bilinmiştir.
- *İstanbul*, *Günaydın Yeryüzü*, *Türkiye Şarkısı* kitaplarında Nazım Hikmet'in etkisindeki toplumcu şiirlerine yer vermiştir.
- *Köroğlu*, *Galile Denizi*, *Çivi Yazısı*, *Mısırkalyoniğe* kitaplarıyla birlikte İkinci Yeni anlayışına yönelmiştir.
- Şiirdeki arayışlarından dolayı Behçet Necatigil tarafından "şiirin uç beyi" olarak nitelendirilmiştir.

Eserler

Şiir: Güneşi Yakanların Selamı, Günaydın Yeryüzü, Türkiye Şarkısı, Galile Denizi, Çivi Yazısı, Otağ, Mısırkalyoniğe, Âşıkane, Şenliknâme, Taşbaskısı, İstanbul Kitabı, Kitaplar Kitabı, Deniz Eskisi, Delta ve Çocuk, Atlas, Galata, Kül, Pera, Şiirin Gizli Tarihi

Turgut Uyar

- Aşk, ayrılık, ölüm temalarını işlediği ilk şiirlerinde Garip akımının izleri de görülür.
- *Arz-ı Hal* ve *Türkiye'm* adlı kitaplarında toplumcu şiirlerine yer vermiştir.
- *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'yla birlikte, İkinci Yeni tarzı şiire geçiş yapmıştır.
- *Divan* adlı şiir kitabında divan şiirinin münacat, naat, kaside, rubai gibi biçimlerinden ve aruz kalıplarından esinlenmiştir.

Eserler

Şiir: Arz-ı Hal, Türkiye'm, Dünyanın En Güzel Arabistanı, Tütünler Islak, Divan, Büyük Saat, Kayayı Delen İncir, Her Pazartesi, Toplandılar, Toplu Şiirler, Dün Yok mu, Sevgim Acıyor, Kurtarmak Bütün Kaygıları, Göğe Bakma Durağı

Şiir (1960 Sonrası Toplumcu Eğilimleri Yansıtan Şiir)

1. Önce top mermileriyle dövüldü alan
Tarandı sonra mitralyözlerle
Sonra boğaz boğaza dövüldü
Ve sonra usulca indi gece

BİR MAVİ ÇİÇEK KALMIŞTI SADECE
AMA YOKTU KOKLAYACAK KİMSE

Sabaha karşı dindi iniltiler
Yan yana, üst üste yığılı ölümler
Ağaçlar devrilmiş, kavrulmuş çimenler
Boğulmuş yaşayan ne varsa bu yerde

BİR MAVİ ÇİÇEK KALMIŞTI SADECE
AMA YOKTU KOKLAYACAK KİMSE

**Biçim ve söyleyiş özellikleri dikkate alındığında
bu dizelerin aşağıdaki eserlerin hangisinden alındığı
söylenbilir?**

- A) *Bir Gün Mutlaka*
B) *Vazgeçemediğim*
C) *Bakışsız Bir Kedi Kara*
D) *Şarkılı Kahve*
E) *Sebil ve Güvercinler*

2. 1960 sonrası toplumcu şairlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Şiirin ideolojik ve düşünsel yönünü ön plana çıkarmışlar, eserlerini bir propaganda aracı olarak görmüşlerdir.
B) Sınıfsal farklılıklar, işçilerin sorunları, yoksulluk, kadın hakları ve kadınların sorunları, kentleşme sorunu gibi temaları işlemişlerdir.
C) Kapalı ve soyut söyleyişlerden uzak durmuş, anlamın açık ve anlaşılır olması gerektiğini savunmuşlardır.
D) Dilin, alıcıyı harekete geçirme işlevinden yararlanarak geniş kitleleri etkilemeye, yönlendirmeye çalışmışlardır.
E) Halk edebiyatı geleneğine bağlı kalarak ölçü ve uyağa bağlı şiirler yazmışlardır.

3. Haykır acını ey halk, baş eğme haykır
Bir yol kavşağındasın ve ancak
Yaraların, haykırışlarla onarılır
Bir yol kavşağındasın ve senin
Değişmek için çırpınıyor kaderin
Kuşan alnında biriken o kara teri
Sırtında şakırdayan kırbaçı kopar
Soluk al, ısıldat o mazlum yüreğini
Bak; korlaştı acıların, kozalandı
Ey halk, parçala şu nankör suskunluğunu
Baş kaldır artık
Sevginin ve öfkenin uğultusunu
Bağrına vura vura taşırken sana
Karşılık gözetmiyor o gencecik insanlar
Ne barbarın tehdidi, ne dişleri kıran elektrik
Dalga dalga yayılan o rüzgârı durdurabilir

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hitabet üslubundan yararlanılmıştır.
B) Okuru yönlendiren bir havası vardır.
C) Çağırışıma açık bir söyleyiş söz konusudur.
D) Direnme ve umut aşılama amaçlanmıştır.
E) Yalın bir anlatımla oluşturulmuştur.

4. İkinci Yeni'ye yakın bir havada fakat onun kararsızlıktan kurtulmuş, kaynak ve söylem itibarıyla daha net bir çizgiye oturmuş görünümüyle şiire başlayan ----, yeniden biçimlendirmek için üzerine yürüdüğü yaşam karşısında militanca durur. Radikal değişimlerin istendiği bu savaştı tavrı, giderek daha derin yapıda duyulan bir kent-kimlik ve kültür sorgulamasına dönüşür. Özellikle devrimci duyarlılığını yansıttığı *Evet İsyan* adlı eseri, somut ve nesnelci bir toplumsal eleştiri üzerine kuruludur.

Bu parçada boş bırakılan yere, aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Nihat Behram
C) Metin Altıok
B) Süreyya Berfe
D) İsmet Özel
E) Atıol Behramoğlu

1960 SONRASI TOPLUMCU
EĞİLİMLERİ YANSITAN ŞİİR

- ▶ *Halkın Dostları*, *Militan* gibi dergilerde bir araya gelerek örgütlenen Marksist şairlerin oluşturduğu toplumcu şiir anlayışıdır.
- ▶ Marksizm ve sosyalizm ideolojilerinden etkilenmişler, kendilerini toplumun sözcüsü kabul etmişlerdir.
- ▶ Günlük konuşma diline yaklaşan sade bir anlatıma yer vermişlerdir.
- ▶ Şiirlerinde serbest ölçüyü kullanmış, şiirin biçiminden çok içeriğini önemsemişlerdir.
- ▶ Yerleşik düzeni eleştiri, sınıf anlayışı, halk ve işçi sınıflarının sorunları, doğa ve diyalektik dil, kentleşme ve problemleri gibi konular üzerinde yoğunlaşmışlardır.
- ▶ Şiirde okuru harekete geçirmeyi amaçladıklarından söyleye kaçan bir anlatım benimsemişlerdir.
- ▶ Sanata, estetik kaygılardan çok, ideolojik ve düşünsel işlev doğrultusunda yaklaşmışlardır.

Temsilcileri

İsmet Özel, Atıol Behramoğlu, Nihat Behram, Kemal Özer, Süreyya Berfe, Can Yücel, Gülten Akın, Metin Eloğlu, Özdemir İnçe, Refik Durbaş...

Şiir (1980 Sonrası Türk Şiiri)

1. Göğsü ızgaralı kadın
Kalk artık
Acılardan bugünkü öğünü kotarmaya
Bebeler acıkmadan daha
Kalk artık
Gönlü yaralı kadın
Dağa güneşten önce tırmanmalısın

Kamyonlar boşalmadan kasabaya
Kalk artık
Sırtında odun yükü
Koynunda çağan
Koltuğunda peynir çıkın
Pazara sen başlamalısın

1980 sonrası Türk şiiri dikkate alındığında bu dizelerin aşağıdaki şiir yönelişlerinin hangisinin ilkeleri doğrultusunda yazıldığı söylenebilir?

- A) Yeni Garipçi Şiir
B) İmgeci Şiir
C) Mistik-Metafizik Şiir
D) Beatnik-Marjinal Şiir
E) Yenibütüncü Şiir

2. Sade, ince ve lirik bir duyusla insan-dünya ilişkisini ve insanın evrendeki temel varoluş problemi olan ölüm-dirim karmaşasını sorgular. Şiirlerinin ana izleğini başta ölüm olmak üzere, yalnızlık, yabancılaşma ve yaşamın kutsal akışına hayranlık derecesinde duyulan saygı oluşturur. Ölüm, bu kutsal akışın en büyük tehdididir. *Karşılığını Bulamamış Sorular, Üzgün Kediler Gazeli* adlı eserlerinde kendine özgü, zengin bir imge dünyası oluşturmuştur. *Kırk Şiir ve Bir* adlı kitabında bütün şiirleri tek bir dizayla bitirmiştir.

Bu parçada sözü edilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Haydar Ergülen
B) Enis Batur
C) Hüseyin Atlansoy
D) Lale Müldür
E) Murathan Mungan

3. • Çok zengin kaynaklardan beslenen şiirleri tarihe, coğrafyaya, Antik Çağ kültürlerine, kutsal metinlere, popüler kültüre göndermeler içerir.
• Yabancı şiirlerden ve şairlerden etkilenen sanatçı, şiirlerinde ve şiir isimlerinde bolca yabancı sözcük ve terimler kullanmıştır.
• Şiirlerini *Ultrason'da Ultrason, Buhurumeryem, Uzak Fırtına, Voyacı II, Divanü Lugat'it Türk* gibi eserlerinde bir araya getirmiştir.

Bazı özellikleri verilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Küçük İskender
B) Enis Batur
C) Metin Cengiz
D) Lale Müldür
E) Haydar Ergülen

4. 80 kuşağı şairleri içerisinde metafizik alana yönelen şairlerin en önemlilerinden biri olan ----, şiirleri aracılığıyla hem bu dünyayı hem de aşkın olanı sorgulamaktadır. Metafizik bir kaygıya sahip olan şair, metafizikle temas kurmadan önce fizikle ilişki kurmuş ve fiziği çözerek, fiziğin ayırıcı özelliklerini ortaya koyarak metafiziğe yönelmiştir. İlk kitabı *İntihar İlacı*'ndaki dünyayla hesaplaşma arzusunu *Balkon Çıkmazında Efendilik Tarihi* ile dünyayla, sözle ve şiirle hesaplaşmaya doğru dönüştürmüştür.

Bu parçada boş bırakılan yere, aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Küçük İskender
B) Seyyit Nezir
C) Haydar Ergülen
D) Sunay Akın
E) Hüseyin Atlansoy

5. **1980 sonrası Türk şiirindeki yönelişlerle ilgili aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?**

- A) Anlatımcı Şiir - Şavkar Altınal
B) İmgeci Şiir - Haydar Ergülen
C) Mistik-Metafizik Şiir - Tuğrul Tanyol
D) Yeni Garipçi şiir - Sunay Akın
E) Yenibütüncü Şiir - Seyyit Nezir

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

- 1980 İhtilali'yle birlikte iç hesaplaşmaya giren Türk şiirinde ideolojik şiir önemini kaybetmiştir.
- Söylevci anlayış ve toplumsal temalar geri plana itilmiş, şiirin estetik yönünü öne çıkaran şiir anlayışı önem kazanmıştır.
- Bazı şairler halk şiiri geleneğine tekrar dönüş yapmıştır.
- Bu dönemde İkinci Yenicilerin etkisi devam etmiş; yer yer kapalı, imgeci, süslü, sanatlı bir anlatım benimsenmiştir.
- 1980 şiirinde çok farklı şiir eğilimleri ortaya çıkmış, her eğilim, kendi temsilcisini yetiştirmiş; karşıt ve kutuplaşma yaşanmadan her anlayış kendi yolunda ilerlemiştir.

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

Mistik-Metafizik Şiir

İhsan Deniz, Hüseyin Atlansoy,
Lale Müldür

Yeni Garipçi Şiir

Sunay Akın, Oğuzhan Akay,
Metin Üstündağ, Akgün Akova

Folklorik Şiir

Yaşar Miraç, Adnan Özer,
Murathan Mungan

Gelenekselci Şiir

Vural Bahadır Baynı, Osman Hakan,
Sefa Kaplan

Anlatımcı Şiir

Roni Margules, Şavkar Altınal,
Turgay Başar

İmgeci Şiir

Haydar Ergülen, Tuğrul Tanyol

Yenibütüncü Şiir

Seyyit Nezir, Metin Cengiz

Beatnik-Marjinal Şiir

Küçük İskender

Şiir (Cumhuriyet Dönemi Halk Şiiri)

1.

I.

Bülbül olan aşık olur gülüne
Feryat ile dolanmaz mı iline
Felek dümenini almış eline
Vapurumuz vardır limanımız yok

Çobanoğlu sinem yara olacak
Gel el vurma pare pare olacak
Dedim dosttan bir gün çare olacak
Ümidimiz vardır gümanımız çok

II.

Kargalar, sakın anneme söylemeyin
Bugün toprak atılırken evden kaçıp
Harbiye Nezareti'ne gideceğim
Söylemezseniz size macun alırım
Simit alırım, horoz şekeri alırım
Sizi kayık salıncağına bindiririm kargalar
Bütün zıpzıplarımı size veririm
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıdaki numaralanmış dizelerin ortak özelliğidir?

- A) Halk edebiyatı geleneğine uygun yazılma
- B) Yalın bir dile sahip olma
- C) Toplumsal bir duyarlılık taşıma
- D) Ölçü ve uyağa önem vermeme
- E) İmgesel söyleyişe ağırlık verme

2.

- İlk şiirlerinde Çoban Osman mahlasını kullanan sanatçı, Çukurova âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yere sahiptir.
- Özellikle Karacaoğlu'nun etkisinde kalmış; güzellere, koçaklama, taşlama türleri başta olmak üzere çok sayıda şiir söylemiştir.
- Adına şenlikler düzenlenen sanatçının *Ahu Gözlüm, Gönül Sarayı, Sevgi Şehri* adlı şiir kitapları vardır.

Bazı özellikleri verilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Murat Çobanoğlu
- B) Âşık Feymani
- C) Âşık Veysel Şatıroğlu
- D) Neşat Ertaş
- E) Âşık Şeref Taşlıova

3.

Ömrünün belli bir bölümünde köy enstitülerinde öğretmenlik yapmıştır. Çifteler Köy Enstitüsünde iken meşhur *Toprak* şiirini yazmıştır. 1941-1946 yılları arasında pek çok sanat faaliyetine katılmış, okul ve kışlalarda sayısız konserler vermiştir. Yıldızı, Ahmet Kutsi Tecer'in, 5-7 Kasım 1931 tarihinde Sivas'ta yaptığı I. Sivas Halk Şairleri Bayramı'na katıldıktan sonra parlamaştır. Gözünün kör olması, şiirlerindeki tabii söyleyiş ve ezgilerinin orijinal oluşu, ona şöhret kazandırmıştır. Şiirlerini dörtlüklerle oluşturmuş, en çok yarım kafiye kullanmıştır. Ağır özelliklerini muhafaza ettiği, hemen her konudaki kendisine özgü şiirlerinde "aşk, tabiat, din, gurbet, gönül, yurt, fanilik" gibi temaları ele almıştır. İşlediği konular göz önünde tutulduğunda onun dert, tabiat, vatan-millet ve birlik şairi olduğunu söyleyebiliriz.

Bu parçada tanıtılan saz şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Âşık Feymani
- B) Âşık Murat Çobanoğlu
- C) Âşık Veysel Şatıroğlu
- D) Âşık Reyhani
- E) Âşık Şeref Taşlıova

4.

Orta Anadolu türkülerini ve bozlaklarını gerek sazı gerek sesi ile özgün bir şekilde icra eden sanatçı, abdal geleneğinin son büyük ustalarındandır. Sanatçının hayatı, sanatı ile o kadar iç içedir ki çalıp söylediği türkü ve bozlaklarında bütün bir hayat hikâyesini bulmak mümkündür. *Neredesin Sen, Gönül Dağı, Zülûf Dökülmüş Yüze* gibi hafızalara kazınmış türküler ile toplumun her kesiminden insanın duygu dünyasını yansıtmıştır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Neşet Ertaş
- B) Kemalettin Kamu
- C) Mahzuni Şerif
- D) Âşık Veysel
- E) Murat Çobanoğlu

Âşık Feymani

- Güzelleme, koçaklama, taşlama, nasihat, mektup, destan ve devriye tarzında şiirler söylemiştir.
- Dönemindeki sosyal sorunları eleştirdiği taşlamalarıyla ünlenmiştir.
- *Ahu Gözlüm* adlı şiir kitabıyla Kültür Bakanlığı Ödülü'nü almıştır.

Eserler

Şiir: Ahu Gözlüm, Gönül Sarayı, Sevgi Şehri

Âşık Mahzuni Şerif

- Bektaşî kültürüyle yetişen sanatçı, "*Asrın Pir Sultanı*" olarak tarif edilmiştir.
- *İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım* şiiriyle büyük üne kavuşmuştur.
- *Dom Dom Kurşunu, Dostum Dostum, Han Sarhoş Hancı Sarhoş, Fadimem, Gül Yüzlüm, Çeşm-i Siyahım* gibi şiirleri bestelenmiştir.

Eserler

Şiir: İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım, Dolunaya Tül Düştü, Dom Dom Kurşunu, Yuh Yuh, Bu Mezarda Bir Garip Var, Bizden Geriler

Neşet Ertaş

- "*Çağın Karacaoğlu'nı, Türkü Baba, Bozkırın Tezenesi*" gibi unvanlarla anılmıştır.
- Şiirde biçim ve içerik olarak aşık edebiyatına bağlı kalmıştır.
- *Kendim Ettim Kendim Buldum, Zahidem, Hata Benim, Neredesin Sen, Evvelim Sen Oldun, Yazımı Kışa Çevirdin* önemli şiirleri arasındadır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı - Şiir

PEKİŞTİRELİM

1. “Bu eser size her türlü zorluğa rağmen yalnız sanat aşkıyla çalışan birkaç gencin bir senelik edebî ürününü takdim ediyor. Yazılarımızda ne dünyanın mız-mız ve soluk hislerini ne son zamanların renksiz ve dar Ayşe, Fatma terennümünü bulacaksınız. Okurlar aynı duygu ve düşüncelerin değiştirile değiştirile kendilerine sunulmasından usandılar. İşte biz, edebiyatta bu çürük zihniyetle mücadele etmek istiyoruz. Canlılık, samimiyet ve daima yenilik! Bizi ortaklaşa bir eser yayımlamaya teşvik eden fikirlerimizi bu şekilde izah edebiliriz.”

Aşağıdakilerden hangisi, görüşlerini yukarıdaki metinde olduğu gibi ifade eden edebî topluluk içinde yer almış sanatçılardan biridir?

- A) Orhan Seyfi Orhon
- B) Yaşar Nabi Nayır
- C) Yusuf Ziya Ortaç
- D) Ahmet Kutsi Tecer
- E) Enis Behiç Koryürek

2. ---- düşünce dünyasının temelini oluşturan esaslar; millî değerler, Türklük şuuru ve millî kültürdür. O; sanatını, mazi ile hâl, hatta istikbal arasında bir köprü yaparak yeni yetişen nesillere; Türk'ün tarih içindeki büyüklüğünü ve yüceliğini, İslam'ın ruhlarda meydana getirdiği ürperti, töre ve geleneklerin insan hayatına verdiği disiplini göstermiştir. Edebiyatın çeşitli türlerinde başarılı eserler kaleme alan şairin 1946 yılında yayımlanan *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor* adlı şiir kitabı onu haklı bir şöhretin sahibi yapmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Necmettin Halil Onan'ın
- B) Orhan Şaik Gökyay'ın
- C) Halide Nusret Zorlutuna'nın
- D) Zeki Ömer Defne'nin
- E) Arif Nihat Asya'nın

3. **Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

- A) Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi şiirin en önemli temsilcilerinden biri olan Nazım Hikmet, *Temmuz Bildirisi* adlı yapıtında, yurt köşelerinden edindiği izlenimleri dile getirmiştir.
- B) 1930'lu yıllara kadar karamsar iç dünyasını ele alan Necip Fazıl Kısakürek, 1930'lardan sonra mistik şiire yönelmiş ve bu şiirlerini *Çile*'de toplamıştır.
- C) İkinci Yeni şiirinin en ayrıksı şairlerinden biri olan Ece Ayhan, *Devlet ve Tabiat*'ta otoriteyle çatışan bireyi ele almıştır.
- D) 1980 sonrası şiirinin önemli adlarından biri olan Hüseyin Atlansoy, *İntihar İlacı*'nda derin bir lirizmle ve ironik söyleyişlerle kaleme aldığı özgün şiirlerini toplamıştır.
- E) Türk edebiyatının en üretken şairi olan Fazıl Hüs-nü Dağlarca, *Çocuk ve Allah*'ta, mistik arayışlarına yer vermiştir.

4. *Üzgün Kediler Gazeli* adıyla sevilen bir kitap oldu, Üzgünlük ve kedi... Eh insanı bir şiir kitabını okumaya itecek ya da sevk edecek iki şey. Sonra şöyle düşünmeye başladım. Galiba bazı şiir kitapları da müzik albümleri gibi. Hani içlerinde 1-2 iyi şarkı olur, dillere dolaşacak şarkılar olur ama siz albümü alırsınız, diğer şarkıları da almış olursunuz böylece, pek dinlemesiniz de. Ayrıca filmlerde “mutlu son”u çok severim, ben de yazdığım şiir iyi bitsin diye kimi kitaplarımda özel çaba gösterdim, *40 Şiir Ve Bir* kitabım gibi. Şiir geleneğimizin de bunda etkisi, katkısı olmuştur diyebilirim.

Bu parçada kendinden söz eden şair, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cahit Zarifoğlu
- B) Hilmi Yavuz
- C) Haydar Ergülen
- D) Hüseyin Atlansoy
- E) Ataul Behramoğlu

Etkinlik

Aşağıda verilen eserlerle yazarlarını eşleştiriniz.

1. İkinci Üstü

2. Korku ve Yakarış

3. Duvar

4. Çakır'ın Destanı

5. Panzerler Üstüme Kalkar

6. Aşağı Yukarı

7. Karşılığını Bulamamış Sorular

Fazıl Hüs-nü Dağlarca

Haydar Ergülen

Edip Cansever

Enver Gökçe

Attila İlhan

Oktay Rifat Horozcu

Cahit Zarifoğlu

Cevaplar

1.c 2.g 3.e 4.a 5.d
6.f 7.b

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı - Şiir

1. Şair; destan tarzında kaleme aldığı şiirlerle girdiği edebiyat dünyasında, duyarlılık, bol imgeli, tasvirlerle ve benzetmelerle süslü, kendine has bir şiir dili geliştirmiştir. *Duvar* isimli ilk kitabında, Nâzım Hikmet etkisinin yanında, Dadaloğlu ve Karacaoğlu söyleyişini görmek mümkündür. Divan şiirindeki ahengi, serbest şiirde kendine özgü yöntemlerle uygulamaya özel bir önem veren sanatçı, Garipçileri, şiiri sanat olmaktan çıkarmakla suçlamıştır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ceyhan Atuf Kansu
B) Can Yücel
C) Necip Fazıl Kısakürek
D) Attilâ İlhan
E) Edip Cansever

2. ----, şiirlerinde tıpkı *Eski Sokak*'ta olduğu gibi eski sokakları, bu sokaklarda yaşayan sıradan insanları, onların geçim sıkıntılarını, en çok da yaşadıkları evleri anlatır. Bu halka, aile ve yakın çevre ile genişler ancak daha ileri gitmez. *Çevre* ve *Evler* kitapları, onun dünyasının sınırlarını belirler âdeta. Bir yandan halk ve divan şiiri geleneğine, öbür yandan modern Batı şiirine yaslanan sanatçı, yer yer kapalı ama içten bir söyleyişle kendine özgü bir şiir dünyası kurar.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Arif Nihat Asya
B) Behçet Necatigil
C) Kemalettin Kamu
D) Zeki Ömer Defne
E) Fazıl Hüsnü Dağlarca

3. Aşağıdaki eser-şair eşleştirmelerinden hangisi doğrudur?

- A) *Lamelif* - Asaf Halet Çelebi
B) *Yağmur Kaçağı* - Ercüment Behzat Lav
C) *Yayla Dumanı* - Zeki Ömer Defne
D) *Yan Yana* - Oktay Rifat Horozcu
E) *Yeşeren Otlar* - Sabahattin Kudret Aksal

4 - 5. SORULARI, AŞAĞIDA VERİLEN ŞİİRE GÖRE CEVAPLAYINIZ.

Bedava yaşıyoruz, bedava
Hava bedava, bulut bedava
Dere tepe bedava
Yağmur çamur bedava
Otomobillerin dışı
Sinemaların kapısı
Camekanlar bedava
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava
Kelle fiyatına hürriyet
Esirlik bedava
Bedava yaşıyoruz, bedava

4. Bu dizeleri yazan bir şairin,

- I. Konuşma dilinin sözcüklerini, günlük dildeki anlam yapısı içerisinde kullanmak
II. Dizeyi geleneksel işlevinden koparmak
III. Yinelemelere anlam vurgusunu oluşturan temel bir işlev yüklemek
IV. İroni, parodi gibi mizah öğelerine şiirde yer vermek
V. Ahenk ve ritmi; ölçü, uyak gibi öğelerle sağlamak

amaçlarından hangisi doğrultusunda hareket ettiği söylenemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Biçem ve içerik özellikleri dikkate alındığında yukarıdaki dizelerin aşağıdakilerden hangisine ait olduğu söylenebilir?

- A) Sezai Karakoç
B) Arif Nihat Asya
C) Orhan Veli
D) Edip Cansever
E) Cahit Sıtkı Tarancı

Etkinlik

Aşağıdaki cümlelerdeki boşluklara uygun olan sözcükleri yazınız.

1

Turgut Uyar imge yüklü şiirleriyle topluluğunun öncü isimlerinden biri olmuştur.

2

Garip akımının temsilcilerinden olan *Kolları Bağlı Odysseus* adlı eseriyle mitolojik unsurlara yönelmiştir.

3

"Rüya, zaman, hayal" gibi kavramlar, şiirlerinde sıkça yer almaktadır.

4

Ahmed Arif tek şiir kitabı Türk şiir geleneğinden ustaca yararlanmıştır.

5

1950'lerde ortaya çıkan topluluğu dildeki bozulmalara karşı çıkmış, millî ve yerli bir dil oluşturmak istemişlerdir.

Cevaplar

1. İkinci Yeni
2. Melih Cevdet Anday
3. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın
4. Hasretinden Prangalar Eskiğim'de
5. Hisar

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı - Şiir

SINAV PROVASI

1. Biri bir koca görür rüyasında
Yüz lira maaşlı kibar bir adam
Evlenir, sedire taşınırlar
Mektuplar gelir adreslerine
Şen Yuva Apartmanı, bodrum katı
Kutu gibi bir dairede otururlar
Ne çamaşıra gidilir artık ne cam silmeye
Bulaşıkla kendi bulaşıkları
Çocukları olur, nur topu gibi
Elden düşme bir araba satın alınır
Kızılay Bahçesi'ne gidilir sabahları
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz
Kibar çocukları gibi

Bu dizelerle ilgili olarak

- I. Saf şiire özgü nitelikler taşımaktadır.
II. Sözcüklerin çağrışım gücünden yararlanılmıştır.
III. Sıradan, günlük olaylara yer verilmiştir.
IV. Konuşma dilinin söz değerleriyle oluşturulmuştur.
V. Öyküleme tekniğinden yararlanılmıştır.

yukarıdakilerden hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

2. I. Garipçiler
II. Beş Hececiler
III. İkinci Yeniciler
IV. Yedi Meşaleciler

Yukarıdaki şiir topluluklarının kronolojik olarak ortaya çıkış zamanı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) III - IV - II - I B) I - II - IV - III
C) II - III - IV - I D) III - IV - I - II
E) II - IV - I - III

3. Aşağıdaki dizelerden hangisi diğerlerinden farklı bir şiir anlayışıyla oluşturulmuştur?

- A) Denize atılmış şiirdir bence
Yurtsayan, yurdu bilinmeyen bir yıldız
Şiirin deniz kıyısındaki sesine bırakılmış ölümdür
yanacak sarayların kestiği bir, yarım ay
B) Bir kırlangıç bir su birikintisi bir parça gök
Bir şiirden düşmüş olmalı bunlar
Böyle diyordu yoldan geçen biri
C) Sokaktaki adamların gözlerinde yitik
Nasıl oluyor bir türlü anlamıyorum
Arada bir barış arada bir gökyüzü
Her şeyin güzeli aşkla beraber
Kesik kesik
D) Mavi rüyalarla dolu göğün kovası
İçinden kana kana içtiğim
Bulut kokulu gelin bohçası
E) Her dakikasını ayrı hatırlarım
Erenköy'de geçen zamanımın
Rüyama girer bir arada
İstanbul bahar ve Türkân'ım

4. İsmet Özel, İkinci Yeni'den etkilenerek kaleme aldığı ilk şiirlerini Geceleyin Bir Koşu'da toplamıştır. Daha sonra Evet İsyan adlı eseriyle toplumcu şiire yönelen sanatçı, Gül Yordamı adlı eserinde bu tavrını sürdürmüştür. 1970'ten sonra kaleme aldığı Erbain adlı eseriyle İslami-mistik anlayışı benimsemiştir.

Bu parçada altı çizili sözlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÖSYM

- I. Gençlik gelip geçti bir günlük süstü
Ömrüm doymamaktan dünyaya küstü
Eser darmadağın emek yüzüstü
Gidiyorum işim acele
II. İşim gücüm budur benim
Gökyüzünü boyarım her sabah
Uyanır bakarsınız ki mavi

Aşağıdakilerin hangisinde, numaralanmış bu şiirlerin temsil ettiği şiir anlayışları sırasıyla verilmiştir?

- A) Yedi Meşaleciler – İkinci Yeni
B) Mistik şiir – Garipçiler
C) Yedi Meşaleciler – Toplumcu şiir
D) İkinci Yeni – Garipçiler
E) Mistik şiir – İkinci Yeni

ÇÖZÜM

Dünyanın faniliğinden bahseden I. şiir, mistik şiire; sıradan olayları alaycı bir şekilde anlatan II. şiir Garip şiirine örnek oluşturmaktadır.

Cevap B

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı - Şiir

1. Garip şiirine bir tepki olarak doğan ve 1960'lı yılların ortalarına kadar güçlü bir şekilde devam eden bu şiir akımı, Garip şiirinden daha çok tartışılmıştır. Cemal Süreya, Ece Ayhan gibi şairlerin öncülüğünde serbest çağrışıma dayanan bu şiir hareketinde şiir; bir anlam sanatı olmaktan çıkar ve bir görüntü sanatı hâline gelir.

Aşağıdaki dizelerden hangisi bu parçada sözü edilen şiir anlayışını örneklendirmektedir?

- A) Geçti istemem gelmeni
Yokluğunda buldum seni
Bırak vehminde gölgeni
Gelme, artık neye yarar
- B) Üzülme Aliş'im, sabana geçmezse hükmün
Ağanın davarlarına geçer
Kim görececek kepenek altında eksikliğini
Kapılansın boğaz tokluğuna
- C) Derdini, ekmeğini bölüştüğüm
Türküleriyle bizi ağlatan memleketlim
Karadeniz'in eşsiz yeşili
Bende türküler oldu ağlamaklı
Bende türküler oldu dizim dizim
- D) Ne hasta bekler sabahı
Ne taze ölüyü mezar
Ne de şeytan, bir günahı
Seni beklediğim kadar
- E) Bir elim omzunda seyrettikti uzun uzun
Dünyayı ve çiçekleri
Nedense durgunlaşıverdindi bir ara
Çok değil, en fazla birkaç dakika
Ve dedindi, mutluyken de boğulabilir insan

2. I. Sembolizmden etkilenme
II. Uyak ve ölçüyü önemsememe
III. Biçimsel kusursuzluğu önceleme
IV. Öğretici bir nitelik taşıma
V. Bireysel temaları işleme

Yukarıdakilerden hangileri saf (öz) şiirin özelliklerinden biri değildir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

3. **Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayrıç içindeki sanatçıyla uyusmamaktadır?**

- A) 1940-1950 yıllarını kapsayan Yeni Şiir akımında özel bir yer tutan şair, özellikle de *Sût* ve *Yeşeren Otlar*'da topladığı şiirlerinde aydın bir saz şairi içtenliğini yansıtır. (Atilla İlhan)
- B) Şiirlerinde ev ve ev içi imgelerini yalın biçimde şiirleştiren şair, şiirlerinin bir kısmını *Geçen Zaman* ve *Nefes Almak* kitaplarında toplamıştır. (Ziya Osman Saba)
- C) *Delikli Şiir*, *Pireli Şiir*, *Gelirli Şiir* gibi ironi ve kara mizahı başarıyla kullandığı şiirlerinde Garip şiirinin karakteristik özelliklerini yansıtmıştır. (Orhan Veli Kanık)
- D) *Kargayla Tilki*, *Çobanlı Şiirler* gibi kitaplarında topladığı şiirlerinde görselliği öne çıkaran sanatçı, dönemine göre renkli sayılabilecek bir şiir dili oluşturmuştur. (Oktay Rifat Horozcu)
- E) "Eşyanın metafiziğini araştıran şair" olarak anılmış, kimi şiirlerini *Leke* adlı yapıtında toplamıştır. (Sedat Umran)

4. Türk süreli yayın tarihinin uzun ömürlü dergilerinden biri olan *Hisar*, "fikir, sanat ve edebiyat dergisi" çerçeve başlığıyla, Ankara'da yayımlanır. *Hisar*, 1940'lı yıllarda Türk edebiyatının gelenekle zayıflayan bağını yeniden güçlendirmek, yazdıklarını sanat ve edebiyatseverlere ulaştırmak, sanat ve edebiyat hayatına seviye getirmek, "kökü mazide olan âti" çizgisinde eserler vermek gibi amaçlarla çıkarılır. Dergi, bu amaçlardan hiçbir zaman taviz vermeden yarım asra yakın yayımlanır. İlkeli yayımdan dolayı, T. Sait Halman 1950-1975 arasını "Hisar Çığırını" olarak niteler. --- gibi sanatçılar bu çığırda yer alanlar arasındadır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Mehmet Çınarlı
B) İlhan Geçer
C) Bekir Sıtkı Erdoğan
D) Kemal Özer
E) Feyzi Halıcı

ÖSYM

Garip çizgisinde başladığı şiir serüvenine; halk edebiyatı, divan ve Batı şiirinin özelliklerini ekleyerek sürekliliği, şiir için bir çıkış yolu olarak seçmiştir. Gurbet, hasret ve hikmet burçlarını keşfeden ve *Evler* isimli bir eseri de bulunan sanatçıya "evlerin öyküsünü yazan şair" de diyebiliriz. Ona göre ev, süreklilik arz eden kalıcı değerleri simgeler. *Bile/Yazdı* ve *Eski Toprak* kitaplarındaki şiirlerinde eskiyle yeni, biçimle izlek arasındaki uyum kendisini somut bir biçimde belli eder. Onun şiirlerinde kelimeyi aşan fakat şiir cümlesi içinde kalan kendine özgü alışılmamış bağdaştırmalar vardır. Şair, kendisine özgü bir çağrışım ağını oluşturacak özel bir dil kullanmakta ısrarcıdır.

Bu parçada kendisinden söz edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Atilla İlhan
B) Behçet Necatigil
C) Orhan Veli Kanık
D) Edip Cansever
E) Melih Cevdet Anday

ÇÖZÜM

Divan ve halk şiiri geleneklerinden yararlanan, şiirlerinde ev temasına yer veren, *Bile/Yazdı* ve *Eski Toprak* adlı eserleri yazan şairimiz, Behçet Necatigil'dir.

Cevap B

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı - Şiir

1. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayrıç içinde verilen sanatçıyla ilişkilendirilemez?

- A) *Sen Sen Sen* adlı şiir kitabında insan ilişkilerindeki çelişkileri "sen ben" ikileminde yansıtmıştır. (Özdemir Asaf)
- B) *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarlık Üstüne Şiirler* gibi kitaplarında günlük yaşamı ve sıradan insanları ele almıştır. (Oktay Rifat Horozcu)
- C) *Bir Ermeni General*'de imgesel ve soyut söyleyişlere yer veren sanatçı, *Bir Gün Mutlaka* ile yeni toplumcu şiirin etkileyici bir örneğini vermiştir. (Ataol Behramoğlu)
- D) "Otel" imgesini çokça kullandığı için "Oteller Şairi" olarak anılan şair, 1957'de yayımladığı *Yerçekimli Karanfil*'de İkinci Yeni akımı doğrultusunda yazdığı şiirlere yer vermiştir. (Cemal Süreya)
- E) Düşünür ve siyasetçi kimliğiyle bir "Diriliş" ekolü oluşturan sanatçı; *Körfez, Şahdamar, Hızır'la Kırk Saat* vb. eserlerinde metafizik problemlerin yanında kent uygarlığının ortaya çıkardığı bunamları işlemiştir. (Sezai Karakoç)

2. Amaçlarını, millî kültür ve edebiyatımızdan kopmadan yeni ve güzel bir şiir ortaya koymak olarak açıklayan ----, Garip akımına tepki olarak doğmuştur. Ölçü konusundaki dayatmalara karşı çıkarak aruzu da heceyi de serbest biçimli şiiri de kabul ettiklerini açıklamışlardır. Sanatta yeniliğin esas olduğunu ancak eserlerde, yaşayan Türkçenin kullanılması gerektiğini savunan topluluk, sanatçının herhangi bir ideolojinin sözcüsü olamayacağını belirtmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) İl. Yeniciler
B) Maviciler
C) Hisarcılar
D) Nayiler
E) Yedi Meşaleciler

3. — Üstat; sen "akşam, grup, fecir vakti, yalnızlık, ümitsizlik, leylekler, kuğular, yarasalar"la hayattan kaçtın hep. Ben kargaları sırdaş edinen kişileri, savaşa katılan gençleri, atom bombasını, ekmeğin karneye bağlandığı günleri, Süleyman Efendi'nin nasırını, keder içinde boğulurken bile İstanbul'da olmanın keyfini sürdürdüm. Kısacası şiiri topluma açtım, sokaktaki insanı şiire taşıdım. Sen hayatı "hayal havuzu"ndan seyrederken ben Galata Köprüsü'nden seyrettim, İstanbul'u dinledim ve geçim derdinde olan insanları taşıdım şiirime.

— A be evladım, bunları düzyazıyla da anlatabilirdin! Makaleler, fıkralar, söyleşiler bunu yapıyor zaten. Şiir bir şeyler anlatmaz, sezdirir. Şiir, bir açıklama vasıtası olmaktan ziyade bir telkin aracıdır.

Bu düşsel diyalogun aşağıdaki şairlerden hangileri arasında geçtiği söylenebilir?

- A) Nazım Hikmet Ran – Necip Fazıl Kısakürek
B) Yahya Kemal Beyatlı – Melih Cevdet Anday
C) Tevfik Fikret – Mehmet Akif Ersoy
D) Ahmet Haşim – Orhan Veli Kanık
E) Cahit Sıtkı Tarancı – Behçet Necatigil

4. Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim

Güzel ağacım
Sen kurduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz

Bu dizeler, Garip şiiriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine örnek oluşturmaz?

- A) Şiirde günlük yaşamın temel alındığı
B) Konuşma diline yaslanıldığı
C) Serbest ölçünün kullanıldığı
D) İmge ve çağırışımın sınırlı olduğu
E) Toplumsal yergiye yer verildiği

ÖSYM

Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Halk kültüründen gelen unsurları, Batı şiiri ile birleştirmiş olan Behçet Necatigil, son şiirlerinde divan şiirinin özelliklerinden de yararlanarak oldukça kapalı bir şiire ulaşmıştır.
- B) Şiirleri karamsar bir dünya görüşünü yansıtan İlhan Geçer'in içe dönmesi ve aşka sığınması, şiirlerinin bir yanını oluşturan yalnızlığa bağlıdır.
- C) Atilla İlhan'ın şiirlerine sadece şairlerin değil sinemadan resme, romandan toplumsal bilimlere değin şiir dışındaki bir sürü disiplinin de katkıları vardır.
- D) Cemal Süreya çıkardığı *Papirüs* dergisiyle İkinci Yeni hareketinin öncülerinden olmuştur.
- E) Turgut Uyar'ın şiirlerinde toplumsal değişime bağlı olarak ortaya çıkan değişimler asıl konuyu oluşturur.

ÇÖZÜM

E seçeneğinde Turgut Uyar'ın şiir anlayışıyla ilgili bilgi verilmiştir. Bu cümlede Turgut Uyar şiirlerinde toplumsal yapıdaki değişimi şiirlerine yansıttığı söylenerek yanlış bir bilgi verilmiştir. Turgut Uyar İkinci Yeni sanatçısıdır. İkinci Yeniciler toplumsal olaylara uzak durmuş, şiiri soyut ve kapalı bir zemine taşımıştır.

Cevap E

CUMHURİYET EDEBİYATI - ROMAN VE HİKÂYE

Millî ve Dinî Duyarlılığı Yansıtan Eserler

KAVRAYALIM

1. ----, öykülerinde çok yakından tanıdığı işçileri, emek sömürücülerini, para düşkünlerini, küçük devlet memurlarını anlatmıştır. “Küçük insan”ın iç dünyasına, ruh dokularına ince bir anlayış ve sezişle girmeyi başarmıştır. Alışılmış hikâye tekniğinin dışına çıkmayan, ahenkli ve sanatlı yazmaya çalışan yazarların aksine realist bir anlatım ve bakış açısıyla öyküler yazmıştır. Yazar, bu yönüyle Türk öykücülüğünde durum öykücülüğü adı verilen tarzın da ilk örneklerini vermiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Orhan Kemal
- B) Sabahattin Ali
- C) Faik Baysal
- D) Oktay Akbal
- E) Memduh Şevket Esendal

2. 1946 yılında yazılan *Bozkurtların Ölümü* romanı, Gök-türklerin yıkılış dönemini konu alan bir eserdir. 1949 yılında tamamlanan *Bozkurtlar Diriliyor* ise birinci kitabın devamı niteliğinde olup Çinlilere esir düşen Gök-türklerin bu esaretten kurtulma girişimlerini ve Gök-türk Kağanlığını yeniden kurmalarını bir aşk hikâyesi ile besleyerek anlatmaktadır. 1958 yılında tamamlanan *Deli Kurt* romanı, Yıldırım Beyazıt-Timur müca-delesi dönemi Anadolu'sunda geçmektedir.

Bu parçada içeriğinden söz edilen romanların yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bahaeddin Özkişi
- B) Nihal Atsız
- C) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
- D) Sevinç Çokum
- E) Münevver Ayaşlı

3. • Eserlerinde dinî ve millî konulara yönelmiş, tasavvufun yanı sıra modern çağın yol açtığı kültürel yozlaşma gibi konuları ele almıştır.
- *Köse Kadı* ve *Uçtaki Adam* yapıtlarında Osmanlı toplum yapısını, Osmanlı Devleti'nin teşkilatçılığını başarıyla anlatmıştır.
- Göç Zamanı adlı hikâye kitabı ile Türkiye Millî Kültür Vakfı Başarı Ödülü'nü kazanmıştır.

Bazı özellikleri verilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sevinç Çokum
- B) Mustafa Necati Sepetçioğlu
- C) Bahaeddin Özkişi
- D) Nahit Sırrı Örik
- E) Mithat Cemal Kuntay

4. Yazın yaşamına daha önce başlayan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar gibi yazarlar Millî Edebiyat anlayışını benimseyerek Cumhuriyet Dönemi'nde de bu anlayışı sürdüren eserler vermiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde Halide Nusret Zorlutuna, Emine İşinsu, Nihal Atsız gibi yazarlar da eserlerinde Millî Edebiyat çizgisini devam ettirerek millî duyarlılıkla eserler kaleme almışlardır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen yazarlardan birine ait değildir?

- A) *Aşk ve Zafer*
- B) *Dalkavuklar Gecesi*
- C) *Çiçekler Büyür*
- D) *Kızılıcak Dallar*
- E) *Sonsuz Panayır*

CUMHURİYET HİKÂYE VE ROMANI

Cumhuriyet hikâye ve romanı, Cumhuriyet öncesi başlatılan ve geliştirilen bir anlayışın üzerine kurulmuş; zaman içinde birbirinden farklı eğilimlerle gerek biçim gerek içerik olarak gelişim ve değişim göstermiştir.

Cumhuriyet Hikâye ve Romanında Görülen Eğilimler:

- 1. Millî ve Dinî Duyarlılığı Yansıtan Yazarlar
- 2. Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Yazarlar
- 3. Toplumcu Gerçekçi Çizgide Eser Veren Yazarlar
- 4. Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Yazarlar

Millî ve Dinî Duyarlılığı Yansıtan Eserlerin Özellikleri

- ▶ Türk tarihinin belli başlı dönemlerinin yanında Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele, ahlaki bozukluklar, yanlış Batılılaşma, Doğu-Batı karşıtlığı gibi konular işlenmiştir.
- ▶ Atatürk ilke ve inkılapları çevresinde oluşan konular işlenmiştir.
- ▶ Halkın ve Anadolu insanının yaşam tarzı konu edilmiştir.
- ▶ Hikâyelerde **Maupassant tarzı (olay öyküsü)**, benimsenmiştir.
- ▶ **Çehov tarzının ilk örnekleri** verilmeye başlanmıştır.
- ▶ Yapıtların **teknikğine önem verilmiş**, kurgusal açıdan başarılı yapıtlar yazılmıştır.

Millî ve Dinî Duyarlılığı Yansıtan Eserler

1. Bu sanatçının bütün romanları, asil ailelerin, Osmanlı Devleti'nin yıkılışı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu süresince İstanbul-Ankara hattında yaşadıkları değişimi ele alan dönem eserleridir. Değişen hayat tarzı, buna ayak uyduranlar yahut ayaklar altında kalanlar bu romanlarda hikâye edilir. Yazar romanlarında, değişime karşı olmamakla birlikte, değişimin zararlı etkilerinden söz etmeyi de ihmal etmez. Medeniyet değiştirirken yaşanan kültürel travmaların toplumda nelere yol açtığını çizdiği karakterler üzerinden yansıtan yazarın şahıs kadrosu oldukça geniştir. Romanlarında kendini gizleme gereği duymayan yazar, bazen karakterlerle, bazen okuyucuyla konuşur. Hatta bazen romandan ayrılarak siyasi yorumlara da girer. *Pertev Bey'in Üç Kızı* adlı eseri nehir roman niteliği taşımaktadır.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halide Nusret Zorlutuna
B) Seviç Çokum
C) Samiha Ayverdi
D) Münevver Ayaşlı
E) Halide Edip Adivar

2. *Çırpıntılar* romanında Avustralya'ya göç etmiş üç kişilik bir ailenin hayat hikâyesi anlatılır. Tekin ve Esra, oğulları Erhan'ın ölümünden sonra yeni bir hayata başlamak ve Esra'nın yaşadıklarını atlatabilmesi için İstanbul'dan Avustralya'ya göçerler. Esra buradaki yaşama uyum sağlamakta güçlük çekmez ve düzenini kurar. Oğlunun iyi bir eğitim almasını isteyen Esra, burada yaşamaktan memnundur ancak Tekin Avustralya'ya alışma konusunda sıkıntı çekmektedir. Sürekli geçmiş günlerini ve İstanbul'daki yaşamını hatırlayan Tekin, ülkesine dönüp oğlunun kendi gelenekleri ile yetişmesini arzulamaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada içeriğinden ve kahramanlarından söz edilen romanın yazarına ait değildir?

- A) *Eğik Ağaçlar*
B) *Azap Toprakları*
C) *Bizim Diyar*
D) *Karanlığa Direnen Yıldız*
E) *Gece Kuşu Uzun Öter*

3. ---, Türk edebiyatının en önemli yapıtlarından biri sayılır. Roman, dilinin yalınlığı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan toplumsal değişimi yansıtmaya açıksından dikkat çekici bir eserdir. Romanda bir banka memuru, rastlantı sonucunda taşındığı bir apartmanın dokuz odalı katında birlikte yaşadığı kişileri ve tanık olduğu olayları anı biçiminde anlatır. Pansiyon olarak değerlendirilebilecek mekânda Hasan Bey, Şefik Bey, İskender, Haki ile kumarbaz eşi Turan, ticaretle uğraşan Abdülkerim ile eşi İffet Hanım gibi kişiler vardır. Roman, anlatıcının bakış açısına giren kişilerle gittikçe genişler ancak bu genişleyen yapı içinde ahlaki bakımdan gittikçe çürüyen bir zeminin açığa çıktığı görülür.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) *Küçük Dünya*
B) *Vassaf Bey*
C) *Ayaşlı ve Kiracıları*
D) *Sisli Geceler*
E) *Ankara*

4. Hüseyin Nihal Atsız, bu romanını iki farklı olay örgüsü üzerine kurgulamıştır. Bunlardan ilki, romanın hemen başında anlatılan Uygur masalına atıfken diğeri asıl olay örgüsünü oluşturur. Romandaki asıl olay örgüsü, Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra Selim Pusat adlı bir yüzbaşının, Cumhuriyet rejimine bağlı olarak şekillendirilen yeni Türk ordusunu yetersiz bulması sonucunda ordudan ihraç edilmesi ve Gütülü'ye duyduğu aşkın kendisini nasıl tükettiği üzerinedir. İdealist bir yapıya sahip olan Selim Pusat, eski rejim taraftarı olduğu için vatan hainliğiyle suçlanır ve toplum tarafından dışlanır. Bütün bunları kendisine yediremeyen Selim Bey, içine kapanır ve dış dünya ile ilişkisini keser.

Bu parçada sözü edilen roman, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Ruh Adam*
B) *Köse Kadi*
C) *Ak Topraklar*
D) *Deli Kurt*
E) *Bozkurtlar Diriliyor*

Mithat Cemal Kuntay

- Yazmaya şiirle başlamış; çeşitli dergilerde yayımlanan ve aruzu ustaca kullandığı, ulusal duyguları ön plana çıkardığı, vatan ve millet konularında yazdığı epik lirik şiirleriyle tanınmıştır.
- Millî Edebiyat akımının değerlerini benimsemiş, Mehmet Akif'le tanışması, sanat ve düşünceleri üzerinde etkili olmuştur.
- Meşrutiyet Dönemi'ni konu alan edebiyat araştırmalarıyla tanınmıştır.

Eserler

Şiir: Türk'ün Şehnamesinden

Antoloji: Nefais-i Edebiye

Oyun: Kemal, Yirmi Sekiz Kânun-ı Evvel

Roman: Üç İstanbul

Biyografi: İstiklal Şairi Mehmet Akif, Namık Kemal, Sarıklı İhtilalciler Ali Suavi

Emine İşinsu

- Daha çok, ele aldığı tarihî konularla tanınmaktadır.
- Türkiye dışında yaşayan Türklerin karşılaştığı sorunları işlemiştir.
- Tasavvufî nitelikler de taşıyan romanlarında insan psikolojisi- ni öne çıkarmıştır.

Eserler

Roman: Küçük Dünya, Azap Toprakları, Ak Topraklar, Tutsak, Sancı, Çiçekler Büyür, Canbaz, Kaf Dağı'nın Ardında, Alparslan, Atlı Karınca, Cumhuriyet Türküsü, Nisan Yağmuru, Havva, Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Bukacı, Hacı Bayram, Hacı Bektaş Veli

Öykü: Bir Gece Yıldızlarla

Oyun: Bir Yürek Satıldı, Bir Milyon İğne, Adsız Kahramanlar, Ne Mutlu Türk'üm Diyene

Deneme: Dost Diye Diye

Toplumcu Gerçekçi Eserler

1. Ben romanlarımı çalışırken günlük tutmam ama kısa kısa notlar alırım. Bir sürü gereci, ayrıntıyı; çağrışım, gözlem, dinleme, duyma yoluyla ufak ufak kâğıtlara yazar biriktiririm. Biçim ararım. *Yılanların Öcü*'nde de benzer durum yaşadım. Önce bir küçük yazı olarak yayımlamıştım 1956'da. Isparta'da çıkan *Demet* dergisinin derlemelerinde vardır. O yıllarda böyle bir yazı türüne çalışıyorduk arkadaşlarla. Köy gerçeklerini öykü boyundan küçük yazılara döküyorduk. Kalkıp Sivas'a, Hafik'e gittim. Döndü durdu kafamda Bayram'ın kuzusu, köy odasında dövülmesi ve ailenin yaşamındaki o ilginç yılan motifi.

Bu parçanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fakir Baykurt
- B) Refik Halit Karay
- C) Adalet Ağaoğlu
- D) Sabahattin Ali
- E) Necati Cumali

2. ---, eserlerinde toplumun geniş bir kesiminin sorunlarını dile getirerek, hayatı her yönüyle gözler önüne serme amacını güder. Bunun için de eserlerinde toplumsal bozuklukları, haksızlıkları, fırsatçılığı, bürokrasiyi, yanlış değer yargılarını eleştirir. Bu eleştirilerini çok geniş toplulukların kolayca sevebileceği canlı, hareketli, dolambaçsız bir anlatımla gözler önüne serer. Burada gülmecenin önemli bir yeri vardır. Onun öykü, roman ve oyunlarının çıkış noktası, yine toplumsal gerçeklikleri gözler önüne sermede eleştirel gülmeye başvurmaktır. O; *Yedek Parça*, *Toros Canavarı*, *Gol Kralı*, *Zübük* gibi eserlerinde okuyucusunu bir yandan güldürürken diğer yandan da duygulandırır, düşündürür.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Muzaffer İzgü
- B) Rıfat Ilgaz
- C) Sabahattin Ali
- D) Aziz Nesin
- E) Samim Kocagöz

3. 1930'lu yıllardan itibaren edebiyatımızda görülen toplumcu gerçekçi akımın roman ve hikâyede ilk ürünleri, *Vakit* gazetesinde yazan birkaç yazar tarafından verilmiştir. *Çıkrıklar Durunca*, *Kuyucaklı Yusuf* gibi yapıtlar bu dönemin başarılı toplumcu yapıtlarıdır. 1950'li yıllardan itibaren toplumcu gerçekçilik "köy edebiyatı"na evrilmiştir. Köy edebiyatının fitilini ateşleyense Mahmut Makal'ın kendi izlenimlerine dayalı notlarını yayımlamasıdır. Bu notlar hem köye gerçekçi bakmayı sağlamış hem de köy edebiyatının ilk nitelikli ürünlerinin verilmesinde kılavuz olmuştur. Nitekim Köy Enstitülerinde yetişen kimi yazarlar *Kaplumbağalar*, *Sarı Traktör* gibi başarılı yapıtlar yazmışlardır. Köy Enstitüsü mezunu olmasa da Çukurova gerçeklerini destansı bir dille anlatan ya da Çukurova pamuk işçilerinin yaşadıklarını dile getiren yazarlar da bu yıllarda başarılı yapıtlar vermiştir. Aynı dönemlerde kimi yazarlar toplumcu gerçekçi anlayışı sağ-sol çatışması biçiminde işlemiştir. *Onbinlerin Dönüşü* bu anlayışla yazılan önemli bir yapıttır.

Bu parçadan yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) 1930'lu yıllarda yazılan yapıtlar sırasıyla Sadri Ertem ve Sabahattin Ali'ye aittir.
- B) Toplumcu gerçekçiliği *Onbinlerin Dönüşü* adlı yapıtında sağ-sol çatışması ekseninde ele alan yazar, Kemal Tahir'dir.
- C) Köy Enstitülerinde yetişen yazarlara ait sözü edilen yapıtlar sırasıyla Fakir Baykurt ve Talip Apaydın'a aittir.
- D) Mahmut Makal'ın sözü edilen köy notları, *Bizim Köy* adlı yapıttadır.
- E) Çukurova gerçeklerini destansı bir anlatımla yazan yazarlardan biri Yaşar Kemal'dir.

4. **Sabahattin Ali ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Türk edebiyatında kasaba gerçekliğini yansıtan romanlar kaleme aldı
- B) Halk şiirinden esinlenerek heceyle şiirler yazdı
- C) *Değirmen*, *Kağrı*, *Ses* gibi Çehov tarzı öyküleriyle tanındı
- D) *Marko Paşa* dergisinde mizahi yazılar yazdı
- E) Romanlarında kahramanlarını, kendilerini etkileyen ve yönlendiren çevreden soyutlamadan verildi

Toplumcu Gerçekçi Eserlerin Özellikleri

- Nazım Hikmet ile şiirde başlamış, zamanla edebiyatın bütün alanlarına yayılmıştır.
- 1930'larda işçilerin yaşamının Marksist ve sosyalist anlayışla anlatılmasıyla başlamıştır.
- Edebiyat, **görüşleri yaymanın bir aracı olarak görülmüş**; "sanaat toplum için" anlayışı benimsenmiştir.
- 1950'lerde Mahmut Makal'ın *Bizim Köy* adlı çalışması ile yeni bir boyut kazanmış, Köy Enstitüsünden mezun olan yazarlarla **"köy edebiyatı çağı"** başlatılmıştır.
- Halkın yaşamı, köy hayatı, köylülerin sorunları ele alınmış ve toplumsal sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.
- Ağa-köylü, zengin-fakir, öğretmen-imam, halk-yönetici, güçlü-güçsüz, aydın-cahil çatışmaları, işsizlik, kentlerde ezilen insanlar, ideolojik kutuplaşmalar üzerinde durulmuştur.
- Eserler çoğunlukla halkın anlayacağı konuşma diliyle, **kahramanların bölgesel ağızları** dikkate alınarak yazılmıştır.
- Realizm ve natüralizmin etkisi söz konusudur.

Bilgi

Toplumcu Gerçekçi Yazarlar:

Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Kemal Bilbaşar, Abbas Sayar, Samim Kocagöz, Talip Apaydın, Dursun Akçam, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Faik Baysal, Aziz Nesin, Necati Cumali, İlhan Tarus, Rıfat Ilgaz, Muzaffer İzgü, Bekir Yıldız, Atilla İlhan, Orhan Hançerlioğlu...

Toplumcu Gerçekçi Eserler

1. Tıkanmış yaşamlarında bireysel çıkış arayan küçük insanları anlatan "Küçük Adam'ın Romanı" dizisinin birinci kitabı olan roman, yazarın yokluk içinde, aile baskısıyla geçen çocukluğunun, ilk gençliğinin öyküsüdür. İsmi verilmeyen bir anlatıcı etrafında şekillenen kitap, anlatıcının çocukluk yıllarından gençlik yıllarına kadar yaşadığı olayları, özellikle de fazlasıyla sert ve otoriter bir adam olan babası ile ilişkisini merkeze koyar.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada sözü edilen romanın yazarına ait bir eser değildir?

- A) *Murtaza*
B) *Kardeş Payı*
C) *Ağrıdaki Efsanesi*
D) *Bereketli Topraklar Üzerinde*
E) *İspinozlar*

2. • Irazca'nın, Kaymakam Orhan'ın da yardımıyla ev yeri konusunda Muhtar Cimbildak Hüsnü ve Hacı'ya karşı üstün gelmesi; Bayram'ın düşmanlarıyla barışması,
• Neşesiyle düşmanlarını çatlatan Kara Ahmet'in, Deli Hacı'nın evinin önünden geçerken sanki Fatma için söylüyormuş gibi "Merdine de deli gönül merdine" türküsünü söylemesi ve Fatma'nın da kendi kendine bu türkünün devamını getirmesi,
• Deli Hacı'nın Bayram'dan intikam almak için plan yapması,
• Bayram'ın çocukları okutma fikrini Haçça'yla paylaşması ve sonrasında fasulyeleri sularken Fatma'yla karşılaşması

Yukarıda olay örgüsünden bir bölüm verilen romanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşar Kemal
B) Kemal Tahir
C) Fakir Baykurt
D) Rifat Ilgaz
E) Samim Kocagöz

3. Eleştirmen:

— Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçekliğin, 1930-1940 yılları arasında toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başladığını görüyoruz. Sadri Ertem ve Sabahattin Ali, toplumcu gerçekçiliği bilinçli bir biçimde savunan, 1950'den sonra yetişen yazarlara öncülük eden yazarlar olarak görünüyorlar. Sadri Ertem, adını kamuoyuna duyuran ilk romanında bir yandan Avrupa'dan ucuz malların gelişi, öte yandan endüstride başlayan gelişme nedeniyle dokuma tezgâhlarının durmasının yarattığı işsizlik sonucu köyden kente başlayan göçü ele almıştır. Bir başka romanında ise Abdülmecit-Mustafa Reşit Paşa Dönemi'nden başlayıp Millî Mücadele'nin sonuna kadar olan devreyi rüya ve masal tadında anlatır.

Yazar:

— Evet, bu dönemde benim örnek aldığım yazarların başında gelen Sabahattin Ali de ilk kasaba romanı olan ilk romanında bir kasabanın toplumsal yapısını, aşk öyküsüyle süsleyerek verir. Bu eserin ardından yazdığı romanında ise Ömer ve Macide aşkı üzerinden II. Dünya Savaşı öncesi İstanbul'daki aydınlar arasında geçen fikir ayrılıklarını aktarır.

Yukarıda geçen diyalogdan hareketle

- I. Eleştirmenin sözünü ettiği Sadri Ertem'in ilk romanı, *Çıkrıklar Durunca*'dır.
II. Sadri Ertem'in masal tadında olduğu söylenen romanı, *Bir Varmış Bir Yokmuş*'tur.
III. Yazarın sözünü ettiği ilk kasaba romanı, *Rahmet Yolları Kesti*'dir.
IV. Sabahattin Ali'nin, Ömer ve Macide aşkını anlattığı eseri, *İçimizdeki Şeytan*'dir.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) Yalnız III
E) III ve IV

4. Aşağıdaki yazar-eser eşleştirmelerinin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) Kemal Bilbaşar - *Anadolu'dan Hikâyeler*
B) Kemal Tahir - *Çamaşırcının Kızı*
C) İlhan Tarus - *Doktor Monro'nun Mektubu*
D) Samim Kocagöz - *Telli Kavak*
E) Cevat Şakir Kabaağaçlı - *Gülen Ada*

Yaşar Kemal

► Folklor araştırmalarıyla yazı hayatına başlamış, şiirler yazmış, röportaj, roman tiyatro ve senaryolarıyla ün kazanmıştır.

► Halk edebiyatımızın ağıt, türkü, tekerleme, atasözleriyle Toros efsaneleri ve deyişlerine dayalı, zengin sözcüklü, kısa cümleli, kendine özgü, canlı, diri, tap-taze bir dili vardır.

► Torosları, Çukurova'yı, Çukurova insanının yaşamını, ezilişini, eşkıyaların ve ağaların yaptıklarını, işçilerin, halkın sömürülüşünü, kan davasını, açlık ile toprak sorununu işlemiştir.

► Roman ve hikâyelerini **röportaj havasıyla ve masalsi anlatımla** yazmıştır.

► Yapıtlarındaki temel kişiler, ana çizgilerle belirginlik kazanan, psikolojik çözümlemelerle yeterince tanınmayan köy ve kasaba tipleridir.

► Onu asıl özgün kılan, anlatımına coşkulu ve şiirsel bir renk katan **doğa betimlemeleri ve halk edebiyatından beslenen** anlatımdır.

Eserler

Öykü: Sarı Sıcak

Roman: Teneke, Beyaz Mendil, İnce Memed, Yılanı Öldürseler, **Dağın Öte Yüzü Üçlemesi** (Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu), **Akçasazın Ağaları Üçlemesi** (Demirciler Çarşısı Cınayeti, Yusufçuk Yusuf), **Kimsecik Üçlemesi** (Yağmurcuk Kuşu, Kale Kapısı, Kanın Sesi), Üç Anadolu Efsanesi, Ağrı Dağı Efsanesi, Çakırcalı Efe, Al Gözüm Seyreyle Salih, Kuşlar da Gitti, Höyükteki Nar Ağacı, Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Karınca, Allah'ın Askerleri, Deniz Küstü, Kale Kapısı, Bir Ada Hikâyesi

Röportaj: Yanan Ormanlarda Eli Gün, Çukurova Yana Yana, Peri Bacaları, Bir Bulut Kaynıyor, Allah'ın Askerleri, Nuh'un Gemisi

Toplumcu Gerçekçi Eserler

1. Romanda olaylar genel olarak Eskişehir civarındaki Özeler köyünde geçmektedir. Köy halkının maki-neleşmenin insan hayatına girmesiyle birlikte köy-de ilk traktör sahibi olan Yakup'un Ali'nin traktörüne hayranlık duyarak Arif adlı başkahramanın, babası Muhtar İzzet Ağa'ya bir traktör aldirtmaya çalışma-sını konu edinmektedir. Yazarın toplumcu gerçekçi bir dille aktardığı, sosyal ve ekonomik problemlerin ön plana çıktığı bu eserde köylünün makineleşme-yi istediğini konu edinir. Romanın başından sonuna kadar Arif'in, babasına traktör aldirtmaya çalıştığı ve traktöre olan tutkusunu dile getirmektedir.

Bu parçada içeriğinden ve kahramanlarından sözü edilen romanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Talip Apaydın B) Yaşar Kemal
C) Faik Baysal D) Fakir Baykurt
E) Dursun Akçam

2. Aşağıdaki yapıtlardan hangisi türü bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) *Ekmek Kavgası*
B) *Sırça Köşk*
C) *Toros Canavarı*
D) *Yer Bakır Gök Bakır*
E) *Merhaba Akdeniz*

3. • Edebiyata şiirle başlayan sanatçı, felsefe ve ekonomi alanında kaleme aldığı *Felsefe Sözlüğü*, *Ekonomi Sözlüğü*, *Ticaret Sözlüğü* gibi sözlük çalışmalarıyla tanınır.
• *Yedinci Gün*, *Karanlık Dünya*, *Büyük Balıklar* gibi "ben" merkezli romanların konularını, çoğunlukla öğretmen olarak görev yaptığı Anadolu'nun çeşitli kasaba ve kentlerindeki gözlemlerinden almıştır.
• Hikâyelerini *İnsansız Şehir* adıyla kitaplaştırmıştır.

Bazı özellikleri verilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Muzaffer İzgü B) İlhan Tarus
C) Necati Cumalı D) Faik Baysal
E) Orhan Hançerlioğlu

4. Türk edebiyatında köy romanı, 1950'li yıllarda ---- *Bizim Köy* adlı yapıtının yayımlanmasıyla başlar. Köy Enstitülerinden yetişen yazar kuşağı, köyü ve köylünün sorunlarını ele alarak dikkatleri, köydeki çatışmalara yönelir. ---- Burdur'a bağlı Karataş köyündeki küçük çıkarlar çevresinde çatışan insanların hayatından gözleme dayalı kesitler sunduğu *Yılanların Öcü*; ---- köylünün yaşadığı toprak sorununu işlediği *Ortakçılar*; ----, Cumhuriyet'in kuruluşu, bu süre içinde meydana gelen politik, sosyal ve ekonomik değişikliklerin köylü üzerindeki etkisini anlattığı *Yediçinar Yaylası*; ---- romantik bir eşkiya tipi yaratarak ağa-köylü çatışmasını işlediği *İnce Memed* türün dikkat çekici yapıtları arasındadır.

Bu parçada boş bırakılan yerlerden birine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Talip Apaydın'ın
B) Yaşar Kemal'in
C) Samim Kocagöz'ün
D) Kemal Tahir'in
E) Mahmut Makal'ın

5. Yılıya bırakılan bir atın hikâyesini anlattığı romanıyla tanınan yazar, yapıtlarında köy insanının yaşantısını başarıyla sergilemektedir. Yarattığı anlatı dünyası, kimi zaman köylülerin toprak kavgalarına ya da yaşadıkları ekonomik sıkıntılara kimi zaman da bir dönem etkili olan Almanya işçiliğinin köylülerin yaşamlarında yol açtığı değişimlere uzanır. Yazar, yapıtlarında köy mekânını ve doğayı ustalıkla yansıtmaktadır. Her men her anlatısının konusu Yozgat yöresinde geçer. Yazar, yapıtlarında Yozgat yöresini anlatışına paralel olarak, inandırıcılığı sağlamak amacıyla Orta Anadolu yöresinin dil özelliklerine anlatılarını zenginleştirecek ölçüde yer vermektedir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen yazarın yapıtlarından değildir?

- A) *Can Şenliği*
B) *Köygöçüren*
C) *Dik Bayır*
D) *Anılarda Yumak Yumak*
E) *Çelo*

Samim Kocagöz

- "Sanat hayat içindir." görüşüne bağlı kalarak içinde doğup büyüdüğü çevreyi, daha çok hayatını emeğiyle kazanan insanları, toprak sorunlarını, toplumsal çatışmaları hikâye ve romanlarında yansıtır.
► Kurtuluş Savaşı'nı ve II. Dünya Savaşı'nı konu alan tarihî romanlar yazmıştır.
► *Sam Amca* öyküsüyle 1950'de yapılan Dünya Hikâye Yarışması'nda birincilik kazanmıştır.

Eserler

Roman: İkinci Dünya, Bir Şehrin İki Kapısı, Yılan Hikâyesi, On binlerin Dönüşü, Kalpaklılar, Doludizgin, Bir Karış Toprak, Bir Çift Öküz, İzmir'in İçinde, Tartışma, Eski Toprak

Öykü: Sam Amca, Alandaki Delikanlı, Yağmurdaki Kız, Telli Kavak, Sığınak, Cihan Şoförü, Ahmet'in Kuzuları, Yolun Üstündeki Kaya, Koca Tülü, Gecenin Soluğu

Kemal Bilbaşar

- Romanlarında daha çok ezen ve ezilen arasındaki çatışmayı yerel dilden hatta argodan yararlanarak anlatmıştır.
► Hikâyelerinde kasaba insanlarının yaşadığı sorunları hicivli bir dille işlemiştir.
► *Denizin Çağırışı* ile edebiyatımızda **psikolojik yabancılaşmanın ilk örneğini** kaleme almıştır.

Eserler

Öykü: Anadolu'dan Hikâyeler, Cevizli Bahçe, Pembe Kurt, Üç Bulutlu Hikâyeler, Irgatların Öfkesi, Pazarlık

Roman: Denizin Çağırışı, Ay Tutulduğu Gece, Cemo, Memo, Yeşil Gölge, Başka Olur Ağaların Düğünü, Kölelik Dönemeci, Bedoş, Zühre Ninem, Yonca Kız

Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Eserler

1. Bu sanatçının gerek şiirlerinde gerek düzyazılarında sergilediği sanat anlayışında başköşeyi “rüya”nın aldığını görürüz. Sürekli bir “yalnızlık” duygusu ile birleşen, çatıştığı her yerde gerçeğin ham ve yalın çıplaklığı karşısında rüyalara sığınıp kayan bir yaşama üslubunun hüznü havasını şiirlerinde, hikâye ve romanlarında buluruz. Rüyadan sonra eserlerine hâkim olan ögenin “zaman” olduğunu söyleyebiliriz. Bu, *Abdullah Efendi'nin Rüyaları* adlı hikâye kitabında ve *Bursa'da Zaman* şiirinde çok belirgindir.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarık Buğra
B) Abdülhak Şinasi Hisar
C) Selim İleri
D) Peyami Safa
E) Ahmet Hamdi Tanpınar

2. Geçmişe dönük yaşam ya da beğeniden etkilenen bir yazardır. Roman diye nitelenen ama roman tekniğine uymayan edebiyatımızdaki yeni tür yapıtlarında çocukluk ve gençlik yıllarında İstanbul'da geçen yaşamına ilişkin anılarını yansıtır. Yapıtlarında insanların alın yazısı, kişisel düşünce ve yargılar öne çıkar. Dil ve anlatımda kendine özgü bir yol çizmiş, şiirsel bir söyleyişe özenen, etkileyici bir anlatım biçimine yönelmiştir. Romanlarında Rumelihisarı, Büyüka, Çamlıca üçgenindeki varlıklı, gününü gün eden, sınırsız insanların yaşamlarını yansıtır. *Boğaziçi Mehtapları*, *Boğaziçi Yalıları* gibi anılarında önemle üzerinde durulan geçmiş özlemi, onun duygusal tutkusu olarak gözüktür.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarık Buğra
B) Abdülhak Şinasi Hisar
C) Bahaeddin Özkıçı
D) Vedat Nedim Tör
E) Samiha Ayverdi

3. Tarık Buğra ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Roman ve hikâyelerinde toplumsal, tarihî değer yargılarını sanatın insanı yüceltmesi gerektiği düşüncesiyle ele almıştır.
B) *Küçük Ağa* adlı romanında Kurtuluş Savaşı'na küçük bir Anadolu kasabasından bakmıştır.
C) *Yol Ayrımı* adlı romanında Kurtuluş Savaşı sonrası yaşanan iç mücadeleyi ele almıştır.
D) Gözlemleriyle oluşturduğu kahramanlarının iç dünyalarını ayrıntılı olarak anlatmıştır.
E) *Osmancık* adlı romanında Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarını ele almıştır.

4. *Yokuşa Akan Sular*, *Ortadaki Adam*, *Uzun Hikâye* gibi öykülerini “az söz, çok mana” anlayışıyla kaleme alan ---- kendine özgü alışılmamış cümle yapısı ile oluşturduğu başarılı bir üslup kullanmıştır. Genellikle Anadolu'nun acılarını, perişan halkını ve çeşitli politikalarla geri bırakılmış insanımızın yaşamını anlatan sanatçı, yabancılaşmanın karşısında olmuş ve her tür gelişimin tarihimizde, öz değerlerimizde olduğunu dile getirmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Recep Bilginer
B) Mustafa Kutlu
C) Oktay Akbal
D) Ferit Edgü
E) Rasim Özdenören

5. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanıyla aşağıdakilerin hangisi arasında konu yönünden bir benzerlik kurulamaz?

- A) *Esir Şehrin İnsanları*
B) *Yorgun Savaşçı*
C) *Üç İstanbul*
D) *Sodom ve Gomora*
E) *Yer Demir Gök Bakır*

Ahmet Hamdi Tanpınar

- ▶ Başarılı şiirlerinin yanında hikâye, roman, deneme, makale, edebiyat tarihi gibi alanlarda pek çok eser vermiştir.
- ▶ Merkezinde bireyin yer aldığı hikâye ve romanlarında “rüya”, “zaman” ve “musiki” temel öğelerdendir.
- ▶ Eski ile yeninin çatışması ve buna getirilecek çözüm, eserlerinin önemli konularından birini oluşturmaktadır.
- ▶ Romanlarında Batılılaşmanın hayatımızda oluşturduğu parçalanmalar ve yozlaşmalar üzerinde durur.

Eserler

Şiir: Bütün Şiirleri

Roman: Mahur Beste, Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Aydaki Kadın

Öykü: Abdullah Efendi'nin Rüyaları, Yaz Yağmuru

Deneme: Beş Şehir, Yaşadığım Gibi, Hep Aynı Boşluk

Samiha Ayverdi

- ▶ Eserlerinde Osmanlı'nın son dönemi, tarih, mistisizm, tasavvuf ve felsefe önemli bir yer tutar.
- ▶ Süslü ve sanatlı bir dille, teknik açıdan zayıf romanlar kaleme almıştır.
- ▶ Romanlarını Doğu-Batı, madde-ruh, sevgi-nefret gibi temel karşıtlıklar üzerine kurmuştur.

Eserler

Roman: İbrahim Efendi Konağı, Mesihpaşa İmamı, Aşk Bu İmiş, Batmayan Gün, Mabette Bir Gece, Ateş Ağacı, Yaşayan Ölüler, İnsan ve Şeytan, Son Menzil, Yolcu Nereye Gidiyorsun

Anı: Bir Dünyadan Bir Dünyaya, Hatıralarla Baş Başa, Rahmet Kapsı, Hey Gidi Günler Hey, Ah Tuna Vah Tuna, Ne İdik Ne Olduk, Bağ Bozumu

Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Eserler

1. Tiyatro, hikâye ve roman türündeki eserleriyle çeşitli ödüller almış verimli bir yazardır. Kurgu, tema ve dil bütünlüğü içerisinde oluşturduğu hikâyeleri ile Türk hikâyeciliğine yeni bir anlayış kazandırmıştır. *Yüksek Gerilim*, *Sessizliğin İlk Sesi*, *Hadi Gidelim* gibi hikâyelerinde sürekli şekilsel arayışlara girmiş; her yeni eserinde, hikâye üslubunu geliştirerek devam ettirmiştir. Hikâyelerinde, toplumun belli kesimlerinin temsilcisi olan bireylerin yaşamlarından hareketle toplumsal sorunları eleştirel bir tutumla ele almıştır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sabahattin Ali
B) Ferit Edgü
C) Adalet Ağaoğlu
D) Füzûzan
E) Sait Faik Abasıyanık

2. Ben *Cevdet Bey ve Oğulları*'nı 1974'ten itibaren yazmaya başladım. O sıralar Türk edebiyatında hâkim olan roman tarzı ve edebiyat ideolojisi köy romanı çerçevesindeydi. Şöyle bir hikâye anlatayım: *Cevdet Bey ve Oğulları*'nı yazıyordum, edebiyatla çok yakın ilgisi olmayan birisi bana, "Sen roman yazıyorsun ama köyü biliyor musun?" demişti. Onun için roman, köyde geçen bir şeydi. Türk edebiyatının son kırk yıllık tarihinde köy romanı o kadar önemli bir yer tutmuştu ki o, kendiliğinden böyle düşünüyordu. Bu olgu da dünya edebiyat tarihinde az rastlanan bir şey. Ta 1930'lardan 1970'lere kadar... Türkiye bu süre içinde şehirleştirdiği hâlde köyden çok özel bir biçimde söz eden bir edebiyatın, bir roman tarzının hâkim olması, üzerinde ayrıca düşünülmesi gereken bir şey. Ben ilk yazmaya başladığımda bunun ağırlığını duymuştum.

Bu parçada kendisinden ve edebiyat görüşünden söz eden sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Orhan Pamuk
B) Latife Tekin
C) Oğuz Atay
D) Yusuf Atılgan
E) Adalet Ağaoğlu

3. Cumhuriyet Dönemi'nde hikâye, bağımsızlaşarak başlı başına bir tür hâline gelmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ---- *Değirmen* adlı yapıtı kaleme alır. Bu yapıtta, olay hikâyesinin yazınımdaki en seçkin örneklerini bir araya getirir. 1930'lu yıllardan itibaren olay ögesi, hikâyelerde geri plana itilerek yaşamdaki belli başlı durumlar öne çıkarılır. ---- *Mendil Altında*'da bu hikâyelerin başarılı örneklerini toplar. 1940'lı yıllar hikâyenin içerik olarak toplumcu gerçekçi anlayışa kaydığı yıllardır. Bu dönemde ---- *Ekmek Kavgası*'nda, yaşanan yoksulluğu ve acıyı başarıyla dile getirir. 1950'li yıllarda hikâye, içerik ve teknik olarak gelişir. Bu dönemde modernizmin etkisiyle hikâyeler soyutlaşır. ---- *Dost* adlı yapıtında, ---- *Bozbulanık*'ta bu tarz hikâyelerin güzel örneklerine yer vermiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlerden birine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Vüs'at O. Bener
B) Yusuf Atılgan
C) Orhan Kemal
D) Sabahattin Ali
E) Memduh Şevket Esendal

4. İlk öyküsü "Haziranlarda" *Türk Dili* dergisinde yayımlanan İnci Aral, 1979'da ilk öykü kitabı *Ağda Zamanı*'nı çıkarır. Bu kitabıyla Akademi Kitabevi Öykü Başarı Ödülü'nü kazanır. 1983 yılında ikinci öykü kitabı *Kıran Resimleri* ile Nevzat Üstün Öykü Ödülü'nü alır. 1991 yılında, daha önce yazmış olduğu bir öyküsünden hareketle *Ölü Erkek Kuşlar* adlı romanını yazar. Bundan sonra edebî serüvenine romanla devam eden Aral, 1994'te *Yeni Yalan Zamanlar*, 1997'de *Mektup Aşkları* adlı romanlarını yayımlar.

Bu parçadaki bilgi yanlışlığı numaralanmış yerlerden hangisine "Aşk Hiçbir Ölüm" getirilerek giderilebilir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Eserler

Modernizm

- ▶ "Şimdi, yeni başlayan" anlamına gelen modernizm Batı'da 20. yüzyılın başlarında dünya savaşlarının yıkıcı etkilerinin etkisiyle ortaya çıkmış, başta edebiyat olmak üzere pek çok alanda etkili olmuştur.
- ▶ Modernizm, geleneksel olanı yeni olana tâbi kılma tavrı, yerleşik ve alışılmış olanı yeni ortaya çıkana uydurma eğilimi ve düşünce tarzıdır.

Modernizmin Özellikleri

- ▶ Geleneksel anlatım ve yapı reddedilmiştir.
- ▶ Yerleşik değerlere karşı çıkmıştır.
- ▶ Topluma ait değerleri yansıtmak amaçlanmamıştır.
- ▶ Çağrışıma çok yer verilmiş, şiirsel bir anlatım benimsenmiştir.
- ▶ Sinemadan alınan geriye dönüş tekniği kullanılmıştır.
- ▶ Bireyin bunalımları ve topluma olan çatışmaları anlatılmıştır.
- ▶ Alegorik (sembolik) anlatımdan yararlanılmıştır.
- ▶ Anlatımda klasik olay örgüsü (neden-sonuç ilişkisi) ortadan kaldırılmış, imge ve sembollere yer verilmiştir.
- ▶ Anlatılanlar kişilerin iç dünyasının süzgecinden geçirilerek verilmiştir.
- ▶ Kişilerin toplum içindeki yeri değil, psikolojik özellikleri öne çıkarılmıştır.
- ▶ Eserlerde belli bir tezin ya da dünya görüşünün savunuculuğu yapılmamıştır.

Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Eserler

1. Türk edebiyatında 1950'den sonra gelişen modernist romanlarla ilgili olarak konuşmacılar aşağıdaki bildirimleri sunmuştur:

I. Konuşmacı:

– Türk edebiyatında modernist nitelikleri taşıyan ilk roman, *Aylak Adam*'dir. Yapıt, edebiyatımızda âdetâ bomba etkisi yapmış, bu yapıttan sonra psikolojik yalnızlaşmayı başarılı biçimde anlatan romanlar yazılmıştır.

II. Konuşmacı:

– *Aylak Adam*'dan birkaç yıl sonra yayımlanan *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* de başarılı bir modernist roman örneğidir. Bu romandan sonra ironi, Türk edebiyatına bir anlatım biçimi olarak yerleşmiştir. Ondan sonra yazılan *Tutunamayanlar*'da ise bu teknik daha başarıyla kullanılmıştır.

III. Konuşmacı:

– Türk edebiyatında 1970'lerden sonra modernizm yerini postmodernizme bırakmıştır. Nitekim *Gece*, *Kara Kitap* gibi romanlar üst kurmacanın kullanıldığı, romanda anlatımdan ziyade oyunsuluğun öne çıktığı romanlar olarak dikkati çeker.

Yukarıda verilen konuşmalardan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) I. konuşmacı, Yusuf Atılgan'a ait bir yapıtın modernist romanların ilk örneklerinden biri olduğunu söylemiştir.
- B) II. konuşmacı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın edebiyatımızda ironik anlatımı başarıyla kullandığından söz etmiştir.
- C) Hiçbir konuşmacı, Adalet Ağaoğlu'nun bir yapıtından söz etmemiştir.
- D) III. konuşmacının ismini verdiği romanların karakterlerinden biri de Tarihçi Faruk'tur.
- E) III. konuşmacı, Bilge Karasu'nun metinlerinde oyunsu yönün öne çıktığına vurgu yapmıştır.

2. Aşağıdaki yapıt-yazar eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Anayurt Otel* - Yusuf Atılgan
- B) *Yorgun Savaşçı* - Kemal Tahir
- C) *Küçük Ağa* - Tarık Buğra
- D) *Mor* - İnci Aral
- E) *Yenişehir'de Öğle Vakti* - Pınar Kür

3. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Latife Tekin, *Sevgili Arsız Ölüm*'de Anadolu'daki köy yaşamını ve insanları masalımsı bir atmosferde anlatır.
- B) Nezihe Meriç, *Parasız Yatılı*'da yatılı okul yılları anılarından esinlenir.
- C) Nazlı Eray, yazdığı fantastik romanlarla büyülü gerçekliğin önde gelen temsilcilerinden oldu.
- D) Sosyal ve tarihî romanlar kaleme alan Sevinç Çöküm, hikâyelerinde İstanbul'un gelenekçi semtlerinin sosyal yapısından kesitler verir.
- E) Rasim Özdenören'in *Çok Sesli Bir Ölüm* ve *Çözümle* adlı hikâyeleri filme uyarlanmıştır.

4. *İnsan Kurdu*, *Kopuk Takımı*, *Kurşun Ata Ata Biter* başta olmak üzere hemen her romanında yaşamı konu almış ve insanların maddi durumu, emeklerin sömürülüşü gibi ana konular etrafında yoğunlaşmıştır. Namus uğruna işlenen cinayet, kaçak gecekond yapma, el emeği yapımının makineye yenilmesi, kadın-erkek ilişkileri, törelere bağlılık, zenginlerdeki asalet anlayışı, kız kaçırma, işçiler arasındaki dayanışma gibi toplumsal konuların yanında yalnızlık, iç dünya, insan psikolojisi gibi bireysel konuların da yer aldığı eserleri mevcuttur.

Bu parçada eserlerinden söz edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ferit Edgü
- B) Selim İleri
- C) Tarık Dursun K.
- D) Tahsin Yücel
- E) Bilge Karasu

5. Büyülü gerçekçi eserlerde zaman ve mekân öğeleri çarpıtılır ve bu öğeler arasında bir mantık ilişkisi kurulmaz. Gerçekleşen olaylar ne kadar mantık dışı olursa olsun eserin kendi mutlak gerçekliği içinde oldukça doğal ve sıradan karşılanır.

Buna göre, aşağıdaki eserlerden hangisi büyülü gerçekçi anlayışın etkilerini taşımaktadır?

- A) *Ruh Üşümesi*
- B) *Biz İnsanlar*
- C) *Denizin Çağırışı*
- D) *Gece*
- E) *Arzu Sapağında İnecek Var*

Yusuf Atılgan

- Edebiyat dünyasına şiirle girmiş, öyküyle gelişmiş, romanla gerçek gücünü göstermiştir.
- Köy ve kent izlenimlerini yoğun bir duyarlılıkla ve özgün bir dille anlatır.
- *Aylak Adam* ve *Anayurt Otel* adlı romanlarında **psikolojik yabancılaşma** ve **yalnızlık temasını** başarıyla ele almıştır.
- Hikâyelerinde modernizmin insan ruhunda açtığı yaraları işlemiştir.

Eserler

Roman: *Aylak Adam*, *Anayurt Otel*, *Canistan*

Öykü: Bodur Minarenden Öte, Eylemci, Bütün Öyküleri

Çocuk Kitabı: Ekmek Elden Süt Memeden

Nezihe Meriç

- Kadını duygusal yönüyle değil de mücadelecisi, sabırlı ve olaylar karşısında yılmayan özellikleriyle işlemiştir.
- İnsanların iç içe geçmiş bilinç ve bilinçaltı serüvenlerini işlemiş; son kitaplarında toplumsal ve siyasal çalkantılar ortasında ki insanları konu edinmiştir.
- Evlilik, kadın dünyası, özgürlük, aşk, göç, fakirlik, yaşama sevinci, 12 Mart, can sıkıntısı, mutluluk, kuşak çatışması gibi çok çeşitli temaları işlemiştir.
- Çocuk edebiyatına ağırlık vermiştir.

Eserler

Roman: *Korsan Çıkma*

Öykü: Bozbulanık, Topal Koşma, Menekşeli Bilinç, Dumanaltı, Bir Kara Derin Kuyu, Yandırma

Oyun: Sular Aydınlanıyordu, Sevdican, Çin Sabahta

Çocuk Kitapları: Alagün Çocukları, Küçük Bir Kız Tanıyorum dizisi, Dur Dünya Çocukları Bekle, Ahmet Adında Bir Çocuk

Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Eserler

1. ----, sanat hayatına 1952 yılında şiirle başlamış, ilk öyküsünü, *Yeni Ufuklar* dergisinde yayımlamıştır. "Bir Gemide" adlı öyküsü ile de 1979 yılında Sait Faik Armağanı'nı kazanmıştır. Şiir, öykü, deneme, roman ve eleştiri tarzında verdiği ürünlerle Türk edebiyatında yer edinen sanatçı, yazın ikliminde insanı merkeze almış, insanın yazıya dönüşmesini başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Eserlerinde insanın varoluşsal kaygı ve bunaltılarını ele almış, Türk edebiyatında küçürek öykü türünün en önemli temsilcilerinden olmuştur.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) İlhan Tarus B) Kemal Tahir
C) Ferit Edgü D) Tarık Buğra
E) Yusuf Atılgan

2. I. *Tütün Zamanı* - Zeliha
II. *Yaban* - Ahmet Celal
III. *Kara Kitap* - Avukat Galip
IV. *Anayurt Otel* - Zebercet
V. *Huzur* - Yusuf

Yukarıda verilen yapıt-kahraman eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. İlk kitabım *Kem Gözlere Anadolu*, bir öykü kitabı. Ancak ben kendi yazarlık miladımı bu kitapta değil, ilk romanım olan *Pinhan*'da buluyorum. Yazdığım tüm kitaplar içinde *Pinhan*'ın çok özel bir yeri var benim için. *Pinhan*'ı çok seven bir okur kesimi var ki onların bu kitapla kurdukları ilişki, diğer kitaplarımla kurdukları ilişkiden tamamen farklı. *Pinhan* bir edebî eser olmakla birlikte, bir vecd hâlidir aynı zamanda.

Bu sözleri söyleyen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Elif Şafak B) Ayşe Kulin
C) Sevgi Soysal D) İnci Aral
E) Nazlı Eray

4. "Ben kendi adıma, başkalarına iç dökmek için yazmıyorum. Zaten sanatın bir iletişim aracı olduğuna inanmıyorum; tersine, ilişkiyi koparma biçimi." "Meseleyi sadece insanlara hikâye anlatmak olarak görseydim yazmak beni zaten ilgilendirmezdi. Güzel anlatılmış pek çok hikâye var, birbirimize onları aktarırdık. Nihayetinde, ben kendimden yola çıkarak bu dünyada ne aradığımızı anlama çabası içindeyim. *Sevgili Arsız Ölüm*, *Unutma Bahçesi*, *Ormanda Ölüm Yokmuş* adlı romanlarım da hep bu çabanın ürünü."

Bu parçanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Elif Şafak B) Latife Tekin
C) İnci Aral D) Nazlı Eray
E) Adalet Ağaoğlu

5. I. Kemal Bilbaşar
II. Yusuf Atılgan
III. Ferit Edgü
IV. Oğuz Atay
V. Bilge Karasu

Yukarıdaki sanatçılardan hangileri edebiyatımızda modernizmi esas alan hikâye türündeki eserleriyle tanınmamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) II ve V
D) III ve IV E) IV ve V

6. *Kaçış*'la tanınan yazar, kadın sorunlarından çok, kadını yazan bir roman yazarı olarak dikkati çeker. Kadınları ele alırken siyasal yaşamımızda geçirilen evrelerden de uzak kalmaz. Bu bağlamda *Kaçış*'ta Demokrat Partinin son dönemini; *Islak Güneş*'te çok partili dönemin başlangıcını; *Cadı Ağacı*'nda 1971 öncesini, *Tutsaklar*'da 1971 olayını alttan alta verir.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Selim İleri B) Nazlı Eray
C) Orhan Kemal D) Ayla Kutlu
E) Sait Faik Abasıyanık

Haldun Taner

- *Epik tiyatronun* ülkemizdeki kurucusudur.
- Konularını güncel olaylardan alan *siyasal-sosyal taşlamaların ağır bastığı* oyunlar yazmıştır.
- *Türk orta oyunu ve tuluat tiyatrosu öğelerinden de yararlanarak* toplumsal olayları alaylı bir dille eleştirdiği oyunlarıyla büyük başarı kazanmıştır.
- Öykülerinde bireyin toplum içindeki yaşayış özelliklerinden yola çıkarak davranış ve düşünüş biçimlerinin aksak yanlarını ironi yüklü bir anlatımla işlemiştir.
- Eserlerinde eski ve yeni yaşam biçimleri arasında kalmış kişilerin, sonradan görme zenginlerin yaşayışlarını; varlıklı bir yaşam süren insanları, yeni yaşam koşullarına uyum sağlayamayan kişileri günlük yaşamdaki kaygıları, sevinçleri, alışkanlıkları, eksiklikleri yansıtmıştır.
- Gücünü gözlem, mizah ve yergi-den alan eserler kaleme almıştır.

Eserler

Öykü: Yaşasın Demokrasi, Tuş, Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu, Ayışığında Çalışkur, Onikiye Bir Var, Konçınalar, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü, Kızıl Saçlı Amazon, Yalıda Sabah

Oyun: Keşanlı Ali Destanı, Günün adamı-Dışardakiler, Ve Değirmen Dönerdi, Fazilet Eczanesi, Lutfen Dokunmayın, Huzur Çıkmazı, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım, Zilli Zarife, Vatan Kurtaran Şaban, Bu Şehr-i İstanbul ki, Sersem Kocanın Kurnaz Karısı, Astronot Niyazi, Ha Bu Diyar, Dün Bugün, Aşk-u Sevdâ, Dev Aynası, Yâr Bana Bir Eğlence, Ayışığında Şamata, Hayırdır İnşallah, Eşeğin Gölgesi

Anı: Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil

Diğer Yazarlar

1. *İstanbul Hatırası* romanının temasını, birbiri ardına işlenen seri cinayetler oluşturur. Romanda yedi cinayet, kurbanların öldürüldükten sonra, katilleri tarafından vücut şekilleri diğer kurbanların bırakıldıkları yeri gösterecek şekilde işlenir. İşlenen bu cinayetlerde, suçlular tarafından cesetlerin avuçlarına sikke sıkıştırılarak tarihî olaylara dikkat çekilir. Aynı zamanda cesetlerin tarihî mekânlara bırakılması, İstanbul'un tarihî mekânlarını ve betimlemelerini okuyucuyla buluşturur. Romanda tarihî yapılara ve tarihe önem veren insanlara karşılık, tarihî yapıları kendi çıkarları için yok etmeyi göze alan insanlar ele alınır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen romanın yazarına ait bir eser değildir?

- A) *Çıplak Ayaklıydı Gece*
B) *Elveda Güzel Vatanım*
C) *Kırlangıç Çılgılığı*
D) *Sultanı Öldürmek*
E) *Boğazkesen*

2. *Schrödinger'in Kedisi*, iki romandan oluşan bir dizedir. Yazar, dizinin ilk romanı *Schrödinger'in Kedisi Kâbus*'ta Türk toplumunun travmaya maruz bırakılmasını, Türkiye'nin küçük parçalara ayrılmasını ve ülkenin küresel tekeller tarafından işgal edilmesini distopya türüyle işlemiştir. İkinci roman *Schrödinger'in Kedisi Rüya*'da ise "Onarımcılar" adlı yurtsever bir örgütün çıkıp Türkiye'yi ve dünyayı kurtarmak adına küresel güçlerle giriştiği mücadele alegorik bir anlatımla verilir. Yazar romanda Türk halkının öze, kendi değerlerine döndüğünde ve uyanık olduğunda küresel tekellerin oyununu bozacağını anımsatır.

Bu parçada içeriğinden söz edilen romanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İskender Pala
B) Alev Alatlı
C) Nedim Gürsel
D) Ahmet Ümit
E) Tahsin Yücel

3. Esat Mahmut Karakurt'un romanlarında genellikle asıl kahramanlar erkeklerdir ve bunların çoğu, yurt dışında iyi eğitim görmüş, mesleklerinde başarılı kişilerdir. *Allahsızmarladık* romanındaki İzzet, İngiliz koleji mezunudur. İngiltere'de üç yıl staj görmüştür. *Ölünceye Kadar* romanındaki Bedri Nejat, Sorbonne Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ceza hukuku profesörüdür. *Hıçkırık* romanındaki Ferit, İsviçre'de psikiyatri eğitimi görmüştür. İstanbul'un en ünlü psikiyatridir. *İlk ve Son* romanındaki Mecdi, Kolombiya Üniversitesi Ziraat Enstitüsünden mezun olmuştur. *Sokaktan Gelen Kadın* romanındaki Selim Akpar, lise sonu Fransa'da okuduktan sonra, yine orada hukuk fakültesini bitirmiştir.

Bu parçadaki bilgi yanlışlığı numaralanmış yerlerden hangisine "Kadın Severse" yazılarak giderilebilir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Popüler aşk edebiyatının dikkat çeken isimlerinden olan yazar, yazı yaşamına şiir ve öyküleriyle 1937'de başlamıştır. Eserlerin çok sade bir dille, ince bir romantizmle ve akıcı bir üslupla kaleme alan yazar, *Aşk Hasreti*, *Samanyolu*, *Zambaklar Açarken* gibi romanlar kaleme almıştır. Romanlarından on dokuzu sinemaya uyarlanmıştır.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kerime Nadir
B) Muazzez Tahsin Berkant
C) Esat Mahmut Karakurt
D) Halide Nusret Zorlutuna
E) Peride Celal

Muazzez Tahsin Berkant

- Dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde öyküler yayımlamış olmakla birlikte ününü romanlarıyla sağladı.
- Özellikle kadın kahramanların etrafında gelişen romanlarında duygusallık ve aşk ön plandadır.

Eserler

Roman: Sönen Yıldız, Bülbül Yuvası, Küçük Hanımefendi, Mağrur Kadın, Gençlik Rüzgârı, Aşk ve İntikam, Günah Bende mi, Yılların Ardından, Sabah Yıldızı, Mulla, Kezban, Aşk Fırtınası, Sarmaşık Gülleri, Kıvılcım ve Ateş, Uğur Böceği

Kemalettin Tuğcu

- Romanlarında aile içi şiddet gören çocuklara yer vermiştir.
- İyilerin kazandığı, mutlu sonlarla biten kitaplar kaleme almıştır.
- Çocuk edebiyatı dalındaki pek çok eser yazmış, bu eserlerin birçoğu da filme alınmıştır.

Eserler

Roman: Üvey Baba, Baba Evi, Mercan Kolye, Altın Saçlı Kız, Ayşecik, Küçük Besleme, Çocuklar Adası, Eskici Baba, Sokak Çocuğu, Altın Bilezik, Garip, Evlatlık, Küçük Sanatçı, El Kapısı

Ahmet Ümit

- Şiir, hikâye ve roman türünde eserler yazmış, **polisye romanlarıyla** tanınmıştır.
- Birçok romanında **Başkomiser Nevzat karakterini** kullanmaktadır.

Eserler

Roman: Sis ve Gece, Kar Kusu, Patasana, Kukla, Beyoğlu Rapsodi, Bab-ı Esrar, Sultanı Öldürmek, Elveda Güzel Vatanım

Cumhuriyet Dönemi - Roman ve Hikâye

PEKİŞTİRELİM

1. “Yurdumun kalkınmasını, gelişmesini, Batı ülkeleri ayarında ülkeler seviyesine çıkmasını istiyordum. Bu neden olmuyordu? Nedenlerini, niçinlerini aradım. Bunu açmak beni birtakım sosyal problemlerle karşılaştırdı. Bu sosyal problemlerin daha derinlerine inerek gördüm, anladım ki ülkemde de bütün geri ülkeler gibi istismar hadisesi var... Bu büyük haksızlıkla savaşmak için kendimi hazırlıklı mı buldum? Gücüm yettiği kadar bunu belirtmek mi istedim? Bilmiyorum. Kalkınmanın köyden başlaması kanısına vardım. Bir romancı, yurt kalkınmasının köyden başlamasına inanmışsa romanlarında bunun müdafaa-sını yapacaktır. Bu tip romancının vazedeceği felsefe böyle olacaktır.”

Aşağıdaki eserlerden hangisi bu parçanın yazara ait olabilir?

- A) Sahnenin Dışındakiler
B) *Puslu Kıtalar Atlası*
C) *Baba Evi*
D) *Bir Tereddüdün Romanı*
E) *Kafamda Bir Tuhaflık*

2. Dursun Akçam, köyden gelen bir yazar olarak toplu-
I
lmcu gerçekçi bir anlayış ile doğup büyüdüğü Doğu
II
Anadolu insanının zor kış şartlarını, geçim sıkıntıları-
nı, acılarını, sevinçlerini, umutlarını tüm gerçekliğiyle
Köyden İndim Şehire, *Kafkas Kızı* gibi öyküleri; *Kurt*
III
Kanunu, *Ucu Ucuna Yaşam*, *Kafdağı'nın Ardı* gibi ro-
IV
manlarında dile getirmiş; köyün ve köylünün sorun-
V
larına çareler aramıştır.

Bu parçadaki bilgi yanlışlığı numaralanmış yerlerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan yere ayrıç içindeki sanatçı getirilemez?

- A) ---, *Sarı Sıcak* adlı eserinde topladığı hikâyelerinde zengin bir sözcük dağarcığı ile Çukurova insanını ele almıştır. (Yaşar Kemal)
B) Edebiyatımızda “küçürek (minimal/kısa) öykü”-nün önemli isimlerinden biri olan ---, hikâyelerini *Kaçınlar*, *Bozgun*, *Av*, *Bir Gemide*, *Çılgılık*, *Do Sesi* gibi yapıtlarında toplamıştır. (Ferit Edgü)
C) ---; *Ege'nin Dibi*, *Ege Kıyılarından*, *Merhaba Akdeniz*, *Yaşasın Deniz*, *Gülen Ada*, *Parmak Damgası* gibi öykülerinde deniz insanlarının yaşantılarını anlatmıştır. (Halikarnas Balıkcısı)
D) Toplumcu gerçekçi bir anlayışla köy ve kasaba hayatını anlatan ---, hikâyelerini *Kağrı*, *Ses*, *Sırça Köşk*, *Değirmen* gibi eserlerinde toplamıştır. (Talip Apaydın)
E) ---; *Bir Kucak Çiçek*, *Hava Parası*, *Temiz Sevgiler* adlı eserlerinde memur, bürokrat, esnaf ve ev kadını gibi tipleri içten bir dille anlatmıştır. (Memduh Şevket Esenal)

4. Türk romanı 1950'lere kadar toplumsal meselelerle, 1950-1980 arası dönemde siyasi konularla yakından ilgilirken 1980 sonrası bu özelliğini yitirir. Artık yazarlar, toplumsal meselelerden ziyade, biçim sorunlarına eğilir. ---, ---, ---, --- gibi dönemin yazarlarında roman artık bir araç olmaktan çıkmış; bir amaç haline gelmiştir. Tanzimat'tan itibaren Türk düşüncesinde toplumsal ve siyasi konuları anlatmak, düşünürlerin görüşlerini aktarmanın bir aracı olan roman artık bu işlevini yitirmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlerden birine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Orhan Pamuk B) Latife Tekin
C) Bilge Karasu D) Elif Şafak

E) Samim Kocagöz

Cahit Uçuk

- Yapıtlarında yurt ve doğa sevgisi, Anadolu kadını, kadın hakları, kadının toplumdaki yeri gibi temaları gerçekçi bir tutumla, temiz bir dil ve samimi bir anlatımla işlemiştir.
- Pek çok yeni basımı yapılan ve uluslararası ödül alan *Türk İki-zeri* adlı masal kitabı İngilizce, Japonca, Almanca, Farsçaya kadar birçok dile çevrilmiştir.
- Çocuk edebiyatına çok sayıda yapıt kazandırmıştır.

Eserler

Öykü: Cin Tayfası, Unutmayacak-tı, Artık Geçti, Cennet Bahçe, Altın Pabuçlar, Bir Işıklı Pencere, De-ğişen Sensin, Kurtların Saygısı

Romanları: Kızıl Pınar, Dikenli Çit, Kırmızı Balıklar, Sürü Çingirakları, Değirmen Taşı, Küçük Ev, Güneş Korkusu, Kanlı Düşün, Siyah Dantelli Şemsiye, Hep Yarın, Sabır Taşı, Gecenin Bu Saatinde, Özlem Şarkısı, Bıraktığı Yerden

Nahit Sırrı Örik

- Yaşadığı dönemde hiçbir edebi topluluğa katılmamıştır.
- Hikâyelerinde de genel olarak eski yaşayışımızı anlatmıştır.
- Yabancı kökenli sözcüklerle yük-lü bir dili vardır.

Eserler

Öykü: Kırmızı ve Siyah, Sanat-kârlar, Eski Resimler, Eve Düşen Yıldırım

Roman: Kiskanmak, Yıldız Olmak Kolay mı, Tersine Giden Yol, Sul-tan Hamid Düşerken

Cumhuriyet Dönemi - Roman ve Hikâye

1. Yazar:

— Peyami Safa'nın 1930'lu yıllardan sonra yazdığı, nitelikli romanlarının çoğunu okudum. İçlerinden etkilendiklerim oldu. Özellikle okuduğum bir yapıtındaki Nüzhet karakteri, benim romanımdaki Güler'e kişilik olarak çok benzemektedir.

Eleştirmen:

— Bu yorumunuzla beni şaşırttınız açıkçası. Ben yapıtınızda C.nin özlemine çektiği kişilerden biri olarak çizdiğiniz "Güler" karakterinizin Peyami Safa'nın Neriman'ını andırdığını düşünüyordum.

Yazar:

— Haklısınız. Güler, Neriman'ı andırıyor. Ancak C. Şinasi ya da Macit'i andırmaz. C., Doktor Ferit'le benzerlikleri olan biri. O da arayış hâlinde ama metafizik bir arayış değil bu.

Eleştirmen:

— Doğru. Metafizik arayış, Zebercet'te de C.de de yok. Ama bir arayış olduğu doğru. Ben, siz çok katılmasanız da C.nin Zebercet'e benzediğini düşünüyorum.

Yazar:

— Doktor Ferit karakteri özgün bir kişilik. Zebercet'e benzerliği bence söz konusu değil. Zebercet'in Peyami Safa'nın romanlarında bir örneği yok. Olsa olsa Gece romanındaki "Yazar"a benzediği söylenebilir. En azından akıbetleri benziyor.

Bu diyalogdan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Yazar, *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*'ndaki bir karakterin kendi çizdiği farklı bir kişiye benzediğini söylemektedir.
- B) Eleştirmen, *Aylak Adam* romanındaki Güler karakterinin, *Fatih-Harbiye*'deki Neriman'ı andırdığını düşünmektedir.
- C) Yazar, eleştirmene katılmakla birlikte C. karakterinin *Yalnız* romanındaki bir kişiye benzediğini söylemektedir.
- D) Eleştirmen, *Anayurt Oteli*'ndeki Zebercet karakterinin arayış içinde olduğundan söz etmektedir.
- E) Yazar, Zebercet karakterinin Bilge Karasu'nun romanındaki bir kişiye yaşadıkları sondan dolayı benzediğini söylemektedir.

2.

Yusuf nereye gitmek istediğini, evden niçin çıktığını unutmamıştı. Şu anda kafasında bir tek düşünce vardı: kaçmak, evden uzaklaşmak, oraya dönüp Muazzez'e şu suali sormamak: "Neyi canın isteyecek, neyi?" Fakat Şahinde'ye bir türlü güvenemiyor ve kızını onun elinde bırakıp gideceği için biraz da telaş ediyordu. Ne olurdu, artık hiçbir işiyle alakadar olmak istemediği bu dünyadan bu işi de temizleyip gitseydi?

Bu parça aşağıdaki yazarlardan hangisinin bir romanından alınmış olabilir?

- A) Sabahattin Ali B) Kemal Tahir
C) Sadri Ertem D) Fakir Baykurt
E) Yaşar Kemal

3.

Aşağıdaki yazar-yapıt eşleştirmelerinin hangilerinde yanlışlık yapılmıştır?

I.	Yaşar Kemal	<i>Göl İnsanları</i>
II.	Sabahattin Ali	<i>Kürk Mantolu Madonna</i>
III.	M. Şevket Esendal	<i>Mendil Altında</i>
IV.	Sait Faik Abasıyanık	<i>Son Kuşlar</i>
V.	Kemal Bilbaşar	<i>Kalpakkılar</i>

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve V
D) III ve IV E) IV ve V

4.

Yapıtında kadın konusunu tam merkezine alan ve ana kahramanın hayatını bu eleştiri üzerinden sunan bir hikâye anlatır. Roman, 1968 yılında romanın ana karakteri Aysel'in bir otel odasında kendi ile bir iç hesaplaşma içerisinde ölmeye yatması ile başlar. Ancak romandaki hikâyenin başlangıç noktası, 1938 yılında Ankara'nın küçük bir kasabasındaki bir ilkokul piyesinde yer alan çocukların o yıldan itibaren izi sürülen kişisel ve toplumsal hikâyeleridir. Roman, bu karakterlerin hayat hikâyeleri üzerinden Türkiye'nin yakın tarihine dair bir okuma yapma imkânı sunmaktadır.

Bu parçada sözü edilen yapıtın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Oğuz Atay B) Yusuf Atılgan
C) Bilge Karasu D) Adalet Ağaoğlu
E) Nezihe Meriç

Ayşe Kulin

- *Adı Aylın, Füreya, Türkan* gibi biyografik romanlarla tanındı.
- Güçlü, üreten kadın tipini ideal kadın olarak gördüğünden bu kişilikteki kadınların yaşamlarını yazmayı tercih etti.
- Romanlarında, anne-kız ilişkileri öncelikli olarak, zaman içinde değişen sosyal şartlar, kuşak farklılıkları ve insan ilişkilerini öne çıkardı.
- Romanları aracılığıyla toplumun görmezden geldiği sorunlara dikkat çekti, çözüm önerileri getirdi.

Eserler

Öykü: Güneşe Dön Yüzünü, Genç Zamanlar, Foto Sabah Resimleri, Bir Varmış Bir Yokmuş

Roman: Adı: Aylın, Sevdalinka, Füreya, Köprü, Nefes Nefese, Gece Sesleri, Veda, Bir Gün, Umut, Türkan, Kardelenler, Gizli Anların Yolcusu, Dönüş

Pınar Kür

- Sanat yaşamına oyunlar yazarak başlamış, öykü ve romanla devam etmiştir.
- Kişilerin iç dünyalarını yansıtan, onları kuşatan çevreyi, İstanbul'un yakın geçmişteki güzelliklerini öne çıkaran öyküler yazmıştır.
- Aşk-iktidar ilişkileri, cinsellik, kadın ve cinayet en çok işlediği konulardır.
- *Asılacak Kadın, Yarın... Yarın...* romanları sinemaya aktarılmıştır.

Eserler

Roman: Yarın Yarın, Bir Cinayet Romanı, Asılacak Kadın, Bitmeyen Aşk, Küçük Oyuncu, Sonuncu Sonbahar, Cinayet Fakültesi

Öykü: Akışı Olmayan Sular, Bir Deli Ağaç, Hayalet Hikâyeleri

Cumhuriyet Dönemi - Roman ve Hikâye

SINAV PROVASI

1. • Türk edebiyatında kadına farklı bir perspektiften yaklaşan yazar; tema, kurgu, ideoloji, dil ve anlatımda yenilikçi yönelimler göstermiştir.
- Sait Faik'ten etkilenen yazar, olaya değil; yaşamdaki kimi durumlara dayalı hikâyeler yazmıştır.
- *Bozbulanık* ve *Topal Koşma*'da etraflarında olup bitenleri yakından izleyen, içinde yaşadığı topluma bakıp düşünen, ters giden işlerin farkında olan, bozuk düzenden rahatsız olan kadınları anlatmıştır.

Bazı özellikleri verilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nezihe Meriç
B) Adalet Ağaoğlu
C) Füzûzan
D) İnci Aral
E) Sevinç Çokum

2. • İlk yapıtlarında kendi yaşamından seçtiği olayları, gerçekçi bir anlatımla ele almıştır.
- Çukurova pamuk işçilerinin acı dolu yaşamlarını ele aldığı toplumcu gerçekçi romanlarıyla adını duyurmuş, bu yapıtlarında diyaloglara ağırlık vermiştir.
- Eserlerini ağa-ırgat, patron-işçi, amir-memur, zengin-yoksul gibi uç zıtlıklar üzerine kurması, çatışmalarda taraf olması ve her olaya ekonomik açıdan yaklaşması ile yoğun eleştirilere hedef olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda bazı özellikleri verilen yazara ait değildir?

- A) Murtaza
B) Avare Yıllar
C) Devlet Kuşu
D) Köyün Kamburu
E) Bereketli Topraklar Üzerinde

3. “Dünyada beklelikten zor zanaat var mı acaba? Ol-
sa olsa bir sığır çobanlığı ama beklelik zorlukta onu
da geçer. Ona göre, köy yerinde adamı sefillikten
kurtarmaya elli dönüm toprak yeter de artar. Elli dö-
nümün iki dönümü, bir dönümü su basar olur. Bağ
bahçe çevirirsin. Geri kalanın yarısı ekin, yarısı na-
das. Ortasından bölünüp ayağa gitmedikten sonra
bol bol yeter. Adamın ineği, öküzü olur. Dört koyu-
nu, on tavuğu, bir eşiği olur. Artık kendini muhtara
irezil ettirmez, üyeye azarlatmazsın. Sırtın gömlek-
siz, ayağın çaraksız gezmezsın...”

Aşağıdakilerden hangisinin romancılık anlayışı,
bu parçadaki anlatım özelliklerine daha uzaktır?

- A) Mahmut Makal
B) Fakir Baykurt
C) Peyami Safa
D) Yaşar Kemal
E) Talip Apaydın

4. Aşağıdaki yargılardan hangisi parantez içindeki
sanatçıyla ilgili değildir?

- A) *Fahim Bey ve Biz* adlı romanı hem kişisel hem toplumsal nedenlerden dolayı gerçeğe ilişkisi hastalıklı hâle gelen bunalımlı bireyi anlatan bir eserdir. (Abdülhak Şinasi Hisar)
- B) Dar ve kapalı mekanlarda az sayıda kahraman ve basit olay örgüsü ile kurduğu *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, *Yalnızız gibi* başarılı psikolojik romanlarıyla tanınmıştır. (Peyami Safa)
- C) *İbiş'in Rüyası* adlı romanı bir sanatçının iç dünyasını anlatması bakımından önemlidir. (Tark Buğra)
- D) *Tütün Zamanı*, *Yağmurlar*, *Acı Tütün* gibi romanlarında Ege köylülerinin ve tütün işçilerinin yaşamını gözler önüne sermiştir. (Orhan Kemal)
- E) Doğu-Batı karşılaştırmasının kendini hissettirdiği *Huzur* romanında Mümtaz, İhsan ve Nuran; Doğu ile Batı'nın iyi yönlerini alarak kendileri için kültürel bir ortam oluşturabilen karakterlerdir. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

ÖSYM

“Boğaziçi medeniyeti” ifadesini edebiyatımıza kazandıran ----, üç romanı ve denemeleriyle, hatıralarını ve geçmiş zaman özlemini zengin bir Türkçeyi kayda geçiren yazarlardandır. Bazı yazarlar onu eskimiş ve geçmiş zamana takılı kalmış salsalar da günümüzün genç nesli onun eserlerinde, farklı sesler ve tatlar bulacaktır. O, üstat saydığı Yahya Kemal’le birlikte yeni ile büyülenen nesillere, eskinin güzelliklerini feda etmemeyi ve eskinin güzelliklerini yaşatmayı öğreten yazarlar arasında yer alır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ahmet Hamdi Tanpınar
B) Samiha Ayverdi
C) Abdülhak Şinasi Hisar
D) Nahit Sırrı Örik
E) Salâh Birsell

ÇÖZÜM

“Boğaziçi medeniyeti” ifadesini edebiyatımıza kazandıran; *Fahim Bey ve Biz*, *Çamlıca'daki Eniştemiz*, *Ali Nizami Beyin Alafrangalığı* ve *Şeyhliği* romanlarını yazan sanatçı, Abdülhak Şinasi Hisar’dır.

Cevap C

Cumhuriyet Dönemi - Roman ve Hikâye

1. Türk edebiyatında köy yaşamına tanıklık eden temel ürünler halk şairlerinin yapıtlarıdır. Köy çevresinden yetişmiş bu şairler doğayı, mevsimlik göçleri, tarım ve hayvancılıkla ilgili üretim biçimini ayrıntılarıyla yansıttılar. Halk edebiyatının ele aldığı bu konular, Tanzimat'tan sonra kentli ya da köyden yetişen yazarlarca canlı gözlemlerle romana konu edildi.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen romanlardan biri değildir?

- A) Nabizade Nazım'ın *Zehra'sı*
B) Ebubekir Hazım Tepeyran'ın *Küçük Paşa'sı*
C) Fakir Baykurt'un *Kaplumbağalar'ı*
D) Talip Apaydın'ın *Sarı Traktör'ü*
E) Kemal Tahir'in *Körduman'ı*

2. *Konak; Çatı, Üçler-Yediler-Kırklar* Üçlemesinin birinci kitabıdır. Buna göre ilk üç kitap, *Kilit, Anahtar, Kapı* Malazgirt'e geliş ve sonrasını hikâye eder. İkinci üçleme ise Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarını anlatır.

Bu parçada sözü edilen eserlerin yazarı aşağıdakilerden hangisidir

- A) Tarık Buğra
B) Kemal Tahir
C) Mustafa Necati Sepetçioğlu
D) Attila İlhan
E) Feridun Fazıl Tülbentçioğlu

3. Türk öykücülüğünde dil bilinci en yüksek yazarlarımızdan biridir. Özellikle atmosfer yaratma ve duygu aktarımında dili kusursuz kullanır. *Menekşeli Biling'*te bireysel hayatları yok sayan toplumsal baskıları, anlayışsızlıkları eleştirerek ülkemizde büyük baskı altında olduğuna inandığı kadınları özgürlük perspektifinden ele alarak öykülere taşımış; onların önünü açmaya çalışmıştır. Bunu yaparken de modern öykünün imkânlarını ve araçlarını pek çok öykücünden önce keşfedip öykülerinde uygulayarak Türk öykücülüğünde yol açıcı bir yazar kimliği oluşturmuştur.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ferit Edgü
B) Nezihe Meriç
C) Tomris Uyar
D) Orhan Duru
E) Necati Tosuner

4. Yazarlar roman kaleme alırken biyografi, otobiyografi, mektup, anı gibi edebî türlerin olanaklarından yararlanırlar. Söz gelimi ---- romanında Necati Cumalı biyografinin, ---- romanında Peyami Safa otobiyografinin, ---- romanında Reşat Nuri Güntekin anının, ---- romanında Halide Edip Adıvar mektup türünün olanaklarından yararlanmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) *Viran Dağlar*
B) *Handan*
C) *Acımak*
D) *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*
E) *Bir Bilim Adamının Romanı*

5. Modernist romanlarda neden-sonuç ilişkisi ortadan kalkmıştır. Roman, en baştan başlamak veya belirli bir biçimde bitmek zorunda değildir. Yazar, insan dışındaki dünyayı yalın biçimde yansıtmaktan kaçınır, geleneksel anlatımın dışına çıkar. Bu anlatımda yer yer alegoriden yararlanır, kelimelerin çağrışımlarından hareketle şiirsel bir dil kullanır.

Aşağıdaki sanatçılardan hangisi bu parçadaki roman anlayışı ile eser vermemiştir?

- A) Yusuf Atılgan
B) Nazlı Eray
C) Orhan Kemal
D) Ferit Edgü
E) Nezihe Meriç

6. 1970'li yılların başlarında arayış içinde olan Türk romanında ---- *Korsan Çıkmazı*'nda, ---- *Şafak*'ta yaşanan zamanı bir güne sıkıştırarak iç gözleme yönelmekle önemli bir adım atarken ---- *Bir Düşün Gecesi*'nde bilinç akışı anlatım tekniğini benimseyerek dış gözlemci anlatıcının fonksiyonunu asgari düzeye indirir. Aynı şekilde ---- *Odalarda*'da bilinç akışı ve iç gözlem yoluyla roman kişilerinin bunalıtlı ruh dünyalarını başarıyla sergiler.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada boş bırakılan yerlerin herhangi birine getirilemez?

- A) Kemal Tahir
B) Sevgi Soysal
C) Adalet Ağaoğlu
D) Nezihe Meriç
E) Erdal Öz

Etkinlik

Aşağıdaki eserleri türleri ile eşleştiriniz.

1. *İhtiyar Çilingir*

2. *Küçük Dünya*

3. *Kürk Mantolu Madonna*

4. *Bay Virgül*

5. *Yılanların Öcü*

6. *Ekmek Kavgası*

7. *Deniz Küstü*

8. *Turgut Reis*

9. *Sahnenin Dışındakiler*

10. *Yann Diye Bir Şey Yoktur*

11. *Yokuşa Akan Sular*

12. *Alemdağ'da Var Bir Yılan*

13. *Tehlikeli Oyunlar*

14. *Menekşeli Biling*

15. *Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı*

16. *Benim Adım Kırmızı*

17. *Bin Hüzünlü Haz*

18. *Tutkulu Perçem*

19. *Pasifik Günleri*

20. *Denge Uzmanı*

a. Öykü

b. Roman

Cevaplar

1. a 2. b 3. b 4. a 5. b
6. a 7. b 8. b 9. b 10. a
11. a 12. a 13. b 14. a 15. a
16. b 17. b 18. a 19. b 20. a

Tiyatro

KAVRAYALIM

1. I. Bu dönemde hem sahneleme tekniği hem de içerik olarak ciddi bir değişim görülmüş, tiyatro teknik açıdan gelişmiştir.
- II. Geleneksel tiyatro öğelerinden yararlanılmış, Batılı modern tiyatro türlerine uygun başarılı örnekler verilmiştir.
- III. Muhsin Ertuğrul'un tiyatroyla ilgili kurumsal çabaları ve Şehir Tiyatrolarının açılması, tiyatro türünün bağımsız bir tür olarak gelişmesine katkı sağlamıştır.
- IV. Trajedi ve komedi gibi klasik tiyatronun ilk örnekleri bu dönemde verilmiş; yazarlar, Eski Yunan ve klasik Fransız tiyatrosunun eserlerini yeni bir bakışla ele almıştır.
- V. Tiyatrolarda ağırlıklı olarak görücü usulüyle evlilik, kölelik-cariyelik sorunsalı ve toplumsal yozlaşma işlenmiştir.

Cumhuriyet Dönemi tiyatrosuyla ilgili olarak yukarıda verilenlerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) Yalnız III E) IV ve V

2. Aşağıdaki yazarlardan hangisinin tiyatro türünde yapıtı yoktur?

- A) Oktay Rifat Horozcu
B) Ahmet Muhip Dranas
C) Necip Fazıl Kısakürek
D) Ahmet Hamdi Tanpınar
E) Ahmet Kutsi Tecer

3. • "Türk tiyatrosunun Shakespeare'i" olarak tanımlanan yazar, konusunu tarihten ve yaşanan dönemin sorunlarından alan başarılı oyunları ile adından söz ettirmiştir.
- İlk oyunu *Tanrılar ve İnsanlar*'da, insanlığın mücadelesini dile getiren ve eski bir Sümer destanı olan *Gılgamış*'ı evrensel ve çağdaş bir efsane düzeyine çıkarmıştır.
- *Fadik Kız*, *Kocaoğlu*, *Korku*'da kadının yaşadığı sorunlara ve toplumda kadının yerine dair, eleştirel gözlemlerini dile getirmiştir.

Bazı özellikleri verilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Orhan Asena
B) Cevat Fehmi Başkut
C) Sabahattin Kudret Aksal
D) Haldun Taner
E) Turan Ofazoğlu

4. Aşağıdaki yapıtlardan hangisi türü yönüyle ötekilerden farklıdır?

- A) *Karayar Köprüsü*
B) *Asiye Nasıl Kurtulur*
C) *Denizin Çağırışı*
D) *Şili'de Av*
E) *Koçyiğit Köroğlu*

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK TİYATROSU

Cumhuriyet Dönemi'nde Türk tiyatrosu, önemli gelişmeler göstermiş, daha güçlü ve kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Özellikle Darülbeydinin açılması ve bu kurumun başına Muhsin Ertuğrul'un geçmesi tiyatrodaki köklü değişimlerin yaşanmasını sağlamıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK TİYATROSUNUN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ▶ Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetme amaçlandığından eğitici bir yol izlenmiştir.
- ▶ 1940'lı yıllardan itibaren tiyatrodaki konu alanı genişlemiş, aile dramları, değer çatışmaları, köy gerçekliği, toplumsal ve ekonomik adaletsizlikler ele alınmıştır.
- ▶ 1950-1970'li yıllarda yazarlar toplumdaki bozuklukların temelinde bireyin bilinçsizliğinin yattığı tezinden hareketle yapıtlar vermiştir.
- ▶ 1970'ten sonra 12 Mart askerî müdahalesi ve sonrasında yaşananlar, Almanya'ya gidenlerin yaşadığı kültürel çatışmalar işlenmiştir.

- ▶ Cumhuriyet Dönemi'nde kadınlar tiyatro oyunlarında geçmişe göre daha aktif rol almış, çocuk tiyatrosu çalışmaları hız kazanmıştır.

Tiyatro

1. Turgut Özakman, tiyatro türündeki yapıtlarıyla tanınmıştır. Pembe Evin Kaderi'nde değerler çatışmasını I ele almıştır. Güneşte On Kişi'de kamuoyunun desteğine II güvenerek toplumdaki yoz eylemlere karşı çıkan kahramanın öyküsünü anlatır. Ayak Bacak Fabrikası'n-III da yazarın, soğuk savaş ortamında yapılan sıcak savaş hazırlıkları karşısında duyduğu tepkiyi dile getirmiştir. Duvarların Ötesi, suçluluk olgusu bağlamında IV birey-toplum ilişkisini inceleyen bir gerilim oyunudur. Ocak'ta V ekonomik sıkıntıların aile bireyleri arasındaki ilişkilere yansımalarını ortaya koyar.

Bu parçada altı çizili tiyatro yapıtlarından hangisiyle ilgili bir bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Cumhuriyet Dönemi'nde başarılı tiyatro yazarları arasında yer alan Ahmet Muhip Dıranas, Gölgeler; Sabahattin Kudret Aksal, Reis Bey; Necati Cumalı Mine; Orhan Asena Korku; Refik Erduran Karayar Köprüsü adlı oyunlarında insanın kendi kendisiyle, herhangi bir kavram veya sorunla ve nihayet toplumla olan çatışmalarını ele almışlardır.

Bu cümledeki bilgi yanlışının giderilmesi için aşağıdaki değişikliklerden hangisi yapılmalıdır?

- A) I.nin yerine, "O Böyle İstemezdi" getirilmeli
B) II.nin yerine "Bir Odada Üç Ayna" getirilmeli
C) III.nün yerine, "Boş Beşik" getirilmeli
D) IV.nün yerine, "Fadik Kız" getirilmeli
E) V.nin yerine, "Cengiz Han'ın Bisikleti" getirilmeli

3. ALİ: Sana bir diyeceğim var. Kız ...

ZİLHA: Kese konuş öyleyse. Trafik memuru gibi uzatma yolu. (Alayla ilave eder.) Mihtar efendi...

ALİ: Mihtar efendi deme hana

ZİLHA: Hoşuna gitmiyor mu? Kibirinden durulmuş diyorlar mihtar seçiklin diye. Sinekli'nin efesi diyorlar ya sana. Daha ne istersin?

ALİ: Sana bir esrarımı açacağım Zilha ...

ZİLHA: İlaızım değil.

ALİ: Bunu dünyada benden, senden, bir de seyircilerden başka kimse bilmeyecek, anlaşıldı mı?

ZİLHA: He.

ALİ: Zilha.

ZİLHA: Ne var?

ALİ: Senin dayını ben vurmamış ...

ZİLHA: (Gülmeye başlar.) Bu mu idi söyleyeceğin?

Bu parçada bir bölümüne yer verilen yapıtın yazarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Modern hikâyenin öncüsü olan yazar, Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu'da topladığı hikâyelerinde mizahi bir dille toplumsal sorunlardan söz etmiştir.
B) Yapıtlarında ikiye bölünmüş, çıkarıcı, düzenbaz tiplerden hareketle toplumsal yozlaşmayı başarıyla anlatmıştır.
C) Edebiyatımızda epik tiyatronun ilk örneklerini vermiş, izleyiciyi/okuru uyarak toplumsal sorunlara dikkat çekmiştir.
D) Fazilet Eczanesi, Günün Adamı ve Ve Değirmen Dönerdi'de kimlik ve kültür değişiminin insanların yaşamındaki etkisi üzerinde durmuştur.
E) Bir Kilo Namus ve Açıl Susam Açıl'da yanlış Batılılaşmanın olumsuz etkilerinden söz etmiştir.

4. Aşağıdakilerden hangisi ötekilerden farklı bir yazara aittir?

- A) Keziban
B) Allah'ın Dediği Olur
C) Cem Sultan
D) Tohum ve Toprak
E) Yine Bir Gül Nihal

Turgut Özakman

► Oyunlarında günlük yaşamdaki tezatları, komik unsurları geleneksel Türk tiyatrosu öğelerinden yararlanarak sunmuştur.

► Pembe Evin Kaderi, Güneşte On Kişi, Duvarların Ötesi, Kanaviçe gibi yapıtlarında birey-çevre ilişkilerini anlatmıştır.

► Kurtuluş Savaşı sürecini anlattığı Şu Çılgın Türkler adlı romanı büyük beğeni toplamıştır.

Eserler

Tiyatro: Pembe Evin Kaderi, Mimar Sinan, Ak Masal Kara Masal, Kanaviçe, Fehim Paşa Konağı, Resimli Osmanlı Tarihi, Karagöz'ün Dönüşü, Berberde, Sarıpınar - 1914 (Reşat Nuri Güntekin'in Değirmen'inden uyarılama), Güneşte On Kişi, Duvarların Ötesi, Ocak, Paramparça, Ah Şu Gençler, Bir Şehnaz Oyun, Delioğlan, Töre, Hastane, Kardeş Payı, Danılmaca Yok, Ben Üç Destan, Töre, Ulusal Kolej Disiplin Kurulu

Roman: Şu Çılgın Türkler, Diriliş - Çanakkale 1915, Cumhuriyet - Türk Mucizesi, Çılgın Türkler - Kıbrıs, Korkma İnsancık Korkma, Romantika, Atatürk Yeniden Samsun'da

Oktay Arayıcı

► Geleneksel öğeleri, epik tiyatro öğeleriyle birleştiren sanatçı Rumuz Goncagül adlı eseriyle tanınmıştır.

► Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi adlı oyunuyla ödül almıştır.

Eserler

Tiyatro: Dışarıda Yağmur Var, Seferi Ramazan Bey'in Nafile Dünyası, Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi, At Gözlüğü, Rumuz Goncagül

Tiyatro

PEKİŞTİRELİM

1. Türk tiyatrosunun kurumsallaşmasında çok önemli bir rolü olan ---- Darülbeyin'in kuruluşunda görev üstlenmiştir. Bursa, İzmir, Adana ve Konya Devlet Tiyatroları sahnelerini açarak adeta tiyatrodaki bir devrim gerçekleştirmiştir. Küçük Tiyatro, Üçüncü Tiyatro ve Cep Tiyatrosunu kurarak, Ankara'yı bir tiyatro merkezi haline getirmiştir. İstanbul Şehir Tiyatrosu Baş Rejisörlüğü görevini de yürüten yazar, Brecht'in "Sezuan'ın İyi İnsanı" oyununu Türkiye'de ilk kez sahneye koyarak modern tiyatronun tanınmasını ve sevilmesini sağlamıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Musahipzade Celal
- B) Vedat Nedim Tör
- C) Turan Ofazoğlu
- D) Muhsin Ertuğrul
- E) Cevat Fehmi Başkut

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) Orhan Asena, *Hürrem Sultan*'da kendi çocuklarına saltanat yolunu açmak için Şehzade Mustafa'yı ortadan kaldıran Hürrem Sultan'ın yaşadığı pişmanlığı dile getirmiştir.
- B) Ahmet Kutsi Tecer'in *Köşebaşı* adlı yapıtı, bir mahallenin yirmi dört saatlik hayatında ölüm, doğum, evlenme gibi önemli olaylar ile dostluk, vefa, sadakat gibi duyguların dile getirildiği bir eserdir.
- C) Necip Fazıl Kısakürek, *Yusuf ile Menofis*'te edebiyatımızda ve mistisizmde büyük yer tutan "yaratılan-yaratılmış" arasındaki ilişkiyi başarıyla anlatmıştır.
- D) Cevat Fehmi Başkut, *Harput'ta Bir Amerikalı*'da II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaygınlaşan ve yer yer gülünçleşen Amerikan hayranlığını hicvetmektedir.
- E) Aziz Nesin, *Bir Şey Yap Met*'te toplumda küçük insan gözüyle bakılanların kendilerini kabul ettirip başkalarına yararlı oluşlarını anlatmıştır.

3. 1960-1970'li yıllar, Türk oyun yazarlarının en verimli ve olgun yılları olmuştur. Tiyatronun eğitici işlevinin yanı sıra eğlendirici ve estetik işlevlerini de hesaba katan, bireyin sorunlarına eğilen ve Türk tiyatrosunun köşe taşlarını oluşturan yazarlar yetişmeye başlar. Bu türde Sabahattin Kudret Aksal, Orhan Asena, Refik Erduran, Turgut Özakman, Haldun Taner gibi yazarlar bu dönemde ürün verir.

Aşağıdaki eserlerden hangisi bu parçada sözü edilen yazarlardan biriyle ilişkilendirilemez?

- A) *Akad'ın Yayı*
- B) *Cengiz Han'ın Bisikleti*
- C) *Pembe Evin Kaderi*
- D) *Tanrılar ve İnsanlar*
- E) *Ve Değirmen Dönerdi*

4.

	Yazar	Bilgi
I.	Orhan Asena	● <i>Sarıpınar</i> 1914'te Osmanlı İmparatorluğu'nda, İstanbul'da oturan yöneticilerle Anadolu'daki kopukluğunu anlatmıştır.
II.	Turgut Özakman	● <i>Çemberler</i> 'de yoksulluk yüzünden aile bireyleri arasındaki çözülmeyi anlatmıştır.
III.	Recep Bilginer	● <i>Ben Devletim</i> adlı oyununda vatandaşın devletle çatışmadan hakkını araması gerektiği üzerinde durmuştur.
IV.	Turan Ofazoğlu	
V.	Çetin Altan	

Yukarıdaki yazarlarla bilgiler eşleştirildiğinde hangi iki yazar dışta kalır?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve V
- D) III ve V
- E) IV ve V

ÖSYM

----; Batı'nın yalnızca maddeye ve teknik güce olan inancının değil, akla verdiği önemin de eleştirilmesinden yanadır. 1935'te yazdığı ilk oyunu *Tohum*'da görüşünü "her şeyin ve her hadisenin anahtarını ruhta ve göze görünmeyende bulan prensip" olarak tanımlamıştır. *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih*'te yüce gönüllülikle düzenbazlığın toplumda yanı yana yaşadığını gösterir. *Para*'da ise maddi çıkarlar için her türlü ahlaksızlığı mübah gören bir bankacının kendi hayat felsefesinin kurbanı oluşunu anlatmaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerin hangisi getirilmelidir?

- A) Cevat Fehmi Başkut
- B) Ahmet Kutsi Tecer
- C) Orhan Asena
- D) Necip Fazıl Kısakürek
- E) Sabahattin Kudret Aksal

ÇÖZÜM

Tohum, *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih*, *Para* gibi oyunlarında Batılı değerleri eleştiri süzgecinden geçirmek gerektiğini vurgulayan sanatçımız, Necip Fazıl Kısakürek'tir.

Cevap D

Tiyatro

SINAV PROVASI

1. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Cevat Fehmi Başkut; *Küçük Şehir*, *Koca Bebek* adlı oyunları Batılılaşmayla birlikte aile kurumunda ortaya çıkan modern yaşam biçimine karşı eleştirel bir yaklaşım sergiler.
- B) Haldun Taner; *Günün Adamı* ve *Dışardakiler* adlı oyunlarında siyaset dünyasını ve çok partili yaşama geçişle birlikte toplumsal yaşamda görülen değişimi ele alır.
- C) Tarık Buğra, *72. Koşuş* adlı oyununda bir cezaevi koşuşundan hareket ederek insanları suça toplum düzeninin ittiği düşüncesini ortaya koymaya çalışır.
- D) Turgut Özakman, *Pembe Evin Kaderi*'nde ve *Kaneviçe*'de kuşaklar arasındaki kopuşu, yabancılaşmayı ele alırken *Duvarların Ötesinde* adlı oyununda, toplumun suçlu insanları bir kenara itişini eleştirmiştir.
- E) Ahmet Muhip Dıranas, toplumumuzdaki geleneksel, ataerkil ailenin, değişen ve modernleşen değerler karşısında ortadan kalktığını ortaya koyduğu *Gölgeler* adlı oyunu ile tanınmıştır.

2. • Tiyatroyla kuramsal olarak ilgilenmiş, tiyatro üzerine yazdığı yazılarla adından söz ettirmiştir.
- İlk oyunları olan *İşsizler* ve *Fevkalasriler*'de toplumsal sorunlara değinmiştir.
- Tiyatrolarında hem toplumun hem bireyin yaşadığı çelişiklere yer veren yazarın özellikle *Değişen Adam*, *İmrâlinın İnsanları* ve *Sahte Kahramanlar*'da toplumsal temalara yer vermiştir.

Bazı özellikleri verilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Vedat Nedim Tör
- B) Başar Sabuncu
- C) Sermet Çağan
- D) Çetin Altan
- E) Refik Erduran

3. • *Geristanda Var Bir Polis* adlı oyununda dürüst bir polisin devletle yaşadığı çatışma ve sonunda pes edişinin öyküsünü anlatmıştır.
- *Huzur Çıkmazı*'nda değişen toplum koşulları karşısında bağnazca düşünceleri yüzünden yanlış bir ahlak düşüncesiyle yaşamdaki değişikliklere karşı çıkanları ele almıştır.
- *Çatıdaki Çatlak*'ta kimi romanlarıyla paralel olarak evlilik sorunlarına ve çağdaş dünyada evlilikle ilgili yaşanan kimi engellere değinmiştir.
- *Ayakta Durmak İstiyorum*'da özgürlükleri için savaşıyan insanların mücadelelerle dolu yaşamını ele almıştır.

Yukarıda verilen açıklamalar aşağıdaki yazarlardan hangisiyle ilişkilendirilemez?

- A) Cahit Atay
- B) Haldun Taner
- C) Adalet Ağaoğlu
- D) Recep Bilginer
- E) Tarık Buğra

4. Onun radyo oyunlarında şiirlerinde olduğu gibi semboller yoğundur. Söz gelimi, *Yıldızlara Bakmak*'ta sıradan yaşamının bir anında yıldızlara bakma ihtiyacı hisseden Yolcu ile onun yıldızlara bakmak için gittiği rasathanenin müdürü arasında geçen konuşmalar anlatılır. Yazar; yol, yolculuk, akıl, bilim, sezgi, olgunlaşmak gibi hem felsefi hem de mistik çağrışımları olan sözcüklerle oyununu zenginleştirir. *Gece Aşavı*'nda ise orta hâlli insanın günlük yaşama kapılıp iç dünyasını zenginleştirememesini işlemiştir.

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sabahattin Kudret Aksal
- B) Behçet Necatigil
- C) Nazım Hikmet Ran
- D) Oktay Rifat Horozcu
- E) Reşat Nuri Güntekin

ÖSYM

Aşağıdaki yapıtlardan hangisi türü bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) *Duvarların Ötesi*
- B) *Biz İnsanlar*
- C) *Günün Adamı*
- D) *Bir Adam Yaratmak*
- E) *Fadik Kız*

ÇÖZÜM

Duvarların Ötesi, Turgut Özakman'ın; *Günün Adamı*, Haldun Taner'in; *Bir Adam Yaratmak*, Necip Fazıl'ın; *Fadik Kız*, Orhan Asena'nın tiyatro türündeki eseridir. *Biz İnsanlar* ise Peyami Safa'nın bir romanıdır.

Cevap B

ÖSYM

Cumhuriyet Dönemi oyun yazarlarından. Edebiyata şiirle başlamış, daha sonra öykü ve tiyatro türünde de yapıtlar vermiştir. Edebiyattaki ününü tiyatrolarıyla kazanmıştır. Tiyatro alanında tanınmasını sağlayan yapıtı, konusunu Babil efsanesi *Gilgamesi*'tan alan *Tanırlar ve İnsanlar* piyesidir. Tiyatro yapıtları arasında *Hürrem Sultan*, *Karacaoğlan*, *Atçalı Kel Mehmet* ve *Ölü Kentin Nabzı* da sayılabilir.

Bu parçada tanıtılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Recep Bilginer
- B) Orhan Asena
- C) Necati Cumalı
- D) Refik Erduran
- E) Haldun Taner

ÇÖZÜM

Hürrem Sultan, *Ölü Kentin Nabzı* gibi tiyatrolarıyla tanınan yazarımız, Orhan Asena'dır.

Cevap B

Öğretici Metinler

KAVRAYALIM

1. I. Öğretici metinler (deneme, makale, eleştiri, fıkra, sohbet vs.) bakımından büyük ilerlemeler kaydedilmiş, önemli eserler verilmiştir.
- II. Günlük konuşma dilindeki Türkçe sözcükler kullanılmış, Arapça ve Farsça sözcüklere fazla yer verilmemiştir.
- III. Yaşanan olaylar, sosyal ve siyasi yaşamın etkileri eserlerde yer almıştır.
- IV. Sanatçılar, millete ve milletin kültürüne yönelmiş; Anadolu'yu ve Anadolu insanını işlemiştir.
- V. Batı edebiyatı sanatçıları örnek alınarak çeviri eserlere ağırlık verilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi öğretici metinleri ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) Yalnız II C) II ve III
D) IV ve V E) Yalnız V

2. Herhangi bir düşünceyi, konuyu; yazarın karşısında biri varmış gibi günlük, sıradan ve rahat bir dille anlattığı düşünce yazılarıdır. Yazarın, düşüncesini kanıtlama gibi bir derdi olmayan bu yazılar; sıcak bir üslup ve samimi bir söyleyişle oluşturulur. Yazar, ele aldığı konuda fazla derinleşmez, ileri sürdüğü görüşlerini ispatlama ve okura kabul ettirme yoluna gitmez, sadece sezdirmeye çalışır. Edebiyatımızda ----, ----, ----, ---- bu türün önemli yazarlarındandır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada boş bırakılan yerlerden birine getirilemez?

- A) Suut Kemal Yetkin
B) Orhan Veli Kanık
C) Ahmet Rasim
D) Nurullah Ataç
E) Şevket Rado

3. Gerek edebiyat tarihçiliğimizin gerek gezi edebiyatımızın önemli isimlerinden olan sanatçının edebiyat tarihi türündeki en önemli eseri, *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi*'dir. Sanatçı "Medhal", "Tanzimat Edebiyatı", "Servet-i Fünûn Edebiyatı", "Millî Cereyan Edebiyatı" adlı dört bölümden oluşan bu eserinde, Tanzimat Devri'nden başlayıp Cumhuriyet'e kadar ki dönemi ele almış ve ara ara Fransız edebiyatı ile Türk edebiyatı arasında karşılaştırmalar yapmıştır. Bununla birlikte *Tuna'dan Batıya ve Yurttan Yazılar* adlı eserleri, onun gezi edebiyatında da önemli bir isim olduğunu gösteren kitaplarıdır. Ayrıca 1933'te Avrupa seyahatine çıkan sanatçı, buradaki gezi yazılarını Cumhuriyet'te "Avrupa Seyahatinden Notlar" başlığı altında yayımlamıştır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sabahattin Eyüboğlu
B) Halikarnas Balıkcısı
C) İsmail Habip Sevük
D) Falih Rıfkı Atay
E) Şevket Rado

4. Aşağıdaki yazar-yapıt eşleştirmelerinin hangisinde bir yanlışlık vardır?

- A) Ahmet Rasim - *Ramazan Sohbetleri*
B) Şevket Rado - *Eşref Saat*
C) Suut Kemal Yetkin - *Edebiyat Konuşmaları*
D) Ahmet Haşim - *Bize Göre*
E) Refik Halit Karay - *Karalama Defteri*

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖĞRETİCİ METİNLER

➤ Öğretici metinler (deneme, eleştiri, röportaj, fıkra, gezi yazısı, biyografi, makale, anı) asıl önemli gelişimini Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirmiştir.

➤ Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında öğretici metinler, **Yeni Lisans ve Millî Edebiyat** hareketi sonucu oluşan metinlerin devamı gibidir.

➤ Cumhuriyet'in kurulmasıyla millet ve millî kültür anlayışı ön plana çıkmış; yazarlar, aydınlar ile **halk arasındaki uçurumun kapanması için** halka ve millî kültüre yönelmiştir.

➤ Özellikle ilk dönem öğretici metinlerde **Anadolu, Anadolu insanı ve millî unsurlar konu olarak** seçilmiştir.

➤ Bu dönemde **yazı dili konuşma diline yaklaştırılmış**, bu da yazarların geniş bir okur kitlesine ulaşmasını sağlamıştır.

➤ Öğretici metinlerde günlük konuşma dilindeki Türkçe sözcükler, halk söyleyişlerindeki tamamlamalar kullanılmış; Arapça ve Farsça sözcüklere fazla yer verilmemiştir.

➤ Gazete ve dergilerin yaygınlaşması, bu türlere verilen önemi artırmış, görüş ve düşünceler belli bir düşünsel planla anlatılmıştır.

Öğretici Metinler

1. Temel olarak hümanist olan yazar, özel yaşamında, öğretmenliğinde, yazarlığında dostluğa hep önem vermiş, paylaşmanın önemine inanmış biriydi. Onun için çıkarsız ilişkilerin yeri bambaşkaydı. Bu ilişkileri yaratanların, insanların asıl sözcüleri olan sanatçılar olduğuna inanıyordu. Kitabına *Mavi ve Kara* adını vermesi de bundandır. Mavi'yle "sanat", Kara'yla "para" demek istiyordu. Yazar, halka ve halkçılığa da büyük önem veriyor ve yurt ile halkı eş görüyordu. Onun düşüncesine göre halka yukarıdan bakmak yanlışır. Tam tersine halktan bir şeyler öğrenmeye çalışmak, halka güvenmek gerekir. Demokrasinin de ancak bu sayede yeşereceğini eserinde ifade etmiştir.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Semih Gümüş
B) Mina Urgan
C) Nedim Gürsel
D) Nurettin Topçu
E) Sabahattin Eyüboğlu

2. Edebiyat hayatına şiirle başlamasına karşın asıl ününü denemeleriyle kazanmıştır. Denemelerinin kaynaklarını şair ve yazarların hayatları, edebiyat-sanat dünyası ile kendi yaşantıları oluşturur. Onun denemeleri titiz ve uzun bir soluklu bir çalışmanın ürünüdür. Ele alacağı konuyu belirledikten sonra, konu hakkında derinlikli okumalar yapar. Denemelerinin başlangıç cümlelerini çok önemser çünkü bütün bir denemeyi bu cümle götürecektir. *Kahveler Kitabı*, *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu*, *Boğaziçi Şingir Mingir*, *Sergüzeşt-i Nono Bey* ve *Elmas Boğaziçi*, *İstanbul-Paris* adlı kitapları hem kişisel hem edebî birer tarih hem kent tarihi hem de gezi kitabı niteliği taşıyan denemelerdir.

Bu parçada sözü edilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Salah Bırsel
B) Hilmi Yavuz
C) Nurullah Ataç
D) İsmet Özel
E) Sabahattin Eyüboğlu

3. I. Cemil Meriç - *Deniz Aşırı*
II. Şevket Rado - *Hayat Böyledir*
III. Suut Kemal Yetkin - *Yokuşa Doğru*
IV. Fali Rıfı Atay - *Umrandan Uygurlığa*
V. Salah Bırsel - *Kahveler Kitabı*

Yukarıdaki yazar-eser eşleştirmelerinin hangisinde eser adları yer değiştirirse bilgi yanlış olur?

- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve III
D) III ve V
E) IV ve V

4. I. *Kırk Ambar*
II. *Mavi Sürgün*
III. *Çankaya*
IV. *Eşref Saat*
V. *Tek Adam*

Yukarıdakilerden hangileri, anı (hatıra) türünde kaleme alınmış eserlerdir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) III ve IV
E) IV ve V

5. • Edebiyat tarihi, eleştiri, deneme ve çeviri alanlarında yapıtlar vermiştir.
• Nurullah Ataç'ın öncülüğünü yaptığı öznel eleştiri anlayışına karşı çıkmış, nesnel eleştiriye savunmuştur.
• 1950 Sonrasında *Hikâyecilerimiz*, *Abdülhak Hamit*, *Bilimden Yana*, *Edebiyat Bahçesinde*, *Güle Dil Verenler*; eleştiri türündeki önemli eserlerinden bazılarıdır.

Bazı özellikleri verilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisiidir?

- A) Cemil Meriç
B) Nurullah Ataç
C) İsmail Habip Sevük
D) Asım Bezirci
E) Şevket Rado

Nurullah Ataç

- Deneme ve eleştiri türlerinin edebiyatımızdaki en önemli ismidir. **"Deneme" sözcüğünü ilk kullanan** yazardır.
- Eski Türk edebiyatıyla çağdaş Türk edebiyatını yakından incelemiş, denemeleriyle yeni bir kültür ve edebiyat arayışı içinde olmuştur.
- Denemeyi **"ben'in ülkesi"** olarak tanımlayan sanatçı, Türkçenin özleşmesi için çalışmış; Türkçedeki bütün yabancı kelimelerin atılması için çaba göstermiştir.
- "Günce" sözcüğünü "günlük" yerine kullanarak** dilimize kazandırmış; söyleşi türünde başarılı yapıtlar ortaya koymuştur.

Eserler

Deneme, eleştiri, inceleme: Karalama Defteri, Günlerin Getirdiği, Sözden Söze, Ararken, Diyelim, Söz Arasında, Okuruma Mektuplar

Günlük: Günce

Suut Kemal Yetkin

- Şiirlerini topladığı *Şi'r-i Leyal* adlı yapıtı ilgi görmesine karşın aldığı felsefe eğitiminin de etkisiyle deneme ve araştırma türünde yazmaya yönelmiştir.
- Denemelerinde sanat ve edebiyatla ilgili görüşlerini kişisel bir anlatımla ortaya koymuştur.
- İlk sanat tarihçisi olan yazar, Türkiye'nin güzel sanatlar konusundaki ilk dergisi olan *Ar* dergisinin yönetmenliğini yapmıştır.

Eserler

Şiir: Şi'r-i Leyal

Deneme: Düşün Payı, Yokuşa Doğru, Edebiyat Konuşmaları, Edebiyat Üzerine, Günlerin Gözlediği, Şiir Üzerine Düşünceler

İnceleme: Ahmet Haşim ve Sembolizm, Edebî Meslekler

Öğretici Metinler

PEKİŞTİRELİM

1. Anadolu ve Güneydoğu Anadolu ile ilgili yazdığı röportajlarla tanınmış, bu röportajlarını çeşitli kitaplarda toplamıştır. Sık sık Doğu Anadolu'ya giden sanatçı, kültürel derleme çalışmaları yapmış, derlediği bilgi ve belgeleri izlenimleriyle birlikte röportajlarında kullanmıştır. Aynı zamanda ressam olan sanatçı, eserlerinde kendi çizimlerine de yer vermiştir. *Ha Bu Diyar, Doğudan Gezi Notları, Bir Karış Toprak İçin, Uy Babo, Topraksızlar, Karasevdam Anadolu'm* belli başlı yapıtları arasında yer alır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşar Kemal
- B) Abdi İpekçi
- C) Yılmaz Çetiner
- D) Fikret Otyam
- E) Hikmet Feridun Es

2. Aşağıdaki yazar-eser eşleştirmelerinin hangisi yanlıştır?

- A) İsmail Habip Sevük - *Türk Teceddüt Tarihi*
- B) Sabahattin Eyüboğlu - *Nezleli Karga*
- C) Suut Kemal Yetkin - *Düşün Payı*
- D) Cemil Meriç - *Mağaradakiler*
- E) Nurullah Ataç - *Sözden Söze*

3. Aşağıdaki sanatçılardan hangisinin karşısındaki yazınsal türde eseri yoktur?

A) Mehmet Kaplan	-	Eleştiri
B) Oktay Akbal	-	Günlük
C) Salah Birsal	-	Deneme
D) İsmail Habip Sevük	-	Gezi
E) Eşref Rado	-	Anı

4. Çocukluğumdan beri kültürel değerlere ve sanat eserlerine olan ilgim beni hep uzak diyarlara sürüklemiştir. Özellikle üniversite arkadaşlarımızla toplanıp Deyrulzafaran Manastırı'na gitmeye karar verdiğimizde heyecanım giderek artmıştı. Deyrulzafaran Manastırı'nın konum olarak merkezi yaşam alanına uzak olması dolayısıyla kişisel araçlarımızla o bölgeye gitmeye karar verdik. Ben dâhil gezi grubumuz toplam beş kişi olduğundan tek bir araç yeterli olmuştu. Ağustos ayında olmamız ve havanın neredeyse 50 dereceye varan sıcaklığı nedeniyle yolculuğumuzu neredeyse yarım bırakmak zorunda kalacaktık. Neyse ki Deyrulzafaran Manastırı'nı görmek için duyduğumuz istek daha baskın geldi. Ana caddeden çıktıktan sonra engebeli, dar ve toprak bir yoldan yarım saat kadar gittikten sonra, bir tepenin üzerine kurulu olan Deyrulzafaran Manastırı'nı gördük.

Aşağıdakilerden hangisi, içerik ve biçim özellikleri dikkate alındığında bu parçanın alındığı eserle aynı türde yazılmış olabilir?

- A) *Yurttan Yazılar*
- B) *Edebiyat Konuşmaları*
- C) *Bu Ülke*
- D) *Hayat Böyledir*
- E) *Tek Adam*

5. Günümüzde kullanılan yazı türlerinin birçoğu, Tanzimat Dönemi'nde gazeteler aracılığıyla edebiyatımıza girmiştir. Cumhuriyet'ten sonra düzyazı türlerinin gelişimine farklı yazarlar öncülük etmiştir. Bu dönemde *Ateş ve Güneş*, anı türünde; *Karalama Defteri*, deneme türünde; *Eşref Saat*, söyleşi türünde; *Anadolu Notları*, gezi yazısı türünde yazılmış önemli ve öncü eserlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen yapıtlardan birinin yazarı değildir?

A) Şevket Rado	B) Falih Rıfkı Atay
C) Nurullah Ataç	D) Reşat Nuri Güntekin
E) Sabahattin Eyüboğlu	

Şevket Rado

- ▶ Sinema-Tiyatro dergisi *Ses, Resimli Roman, Hayat Spor, Ayna ve Hayat Tarih* gibi dergiler çıkarmıştır.
- ▶ Edebiyatımızın en önemli sohbet yazarı olan sanatçı, *Eşref Saat, Saadet Yolu* gibi yapıtlarında topladığı sohbetlerinde günlük yaşamla ilgili pek çok konuda kendi görüş ve düşüncelerini açıklamıştır.

Eserler

Şiir: Kördüğüm ve Ötekiler

Sohbet: Eşref Saat, Ümit Dünyası, Hayat Böyledir, Aile Sohbetleri, İnsan Severse Yaşar, Saadet Yolu

Gezi yazısı: 50. Yılında Sovyet Rusya

Şevket Süreyya Aydemir

- ▶ Yakup Kadri Karaosmanoğlu'yla birlikte *Kadro* dergisinin kurucularından biridir.
- ▶ Daha çok, yakın Türk tarihinde önemli rol oynayan kişilikleri inceleyen biyografik eserleri ile tanınmıştır.
- ▶ *Tek Adam* adlı yapıtında Atatürk'ü, *İkinci Adam* adlı yapıtında ise İsmet İnönü'yü ele almıştır.

Eserler

Roman: Suyu Arayan Adam, Toprak Uyanırsa

Biyografi: Tek Adam, Menderes'in Dramı, Üçüncü Adam, Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa

Öğretici Metinler

SINAV PROVASI

1. Yavuz:

— Falih Rıfkı Atay'ın anı türündeki kitaplarının tümünü okudum. Bunlardan en çok Atatürk'ü yakından tanıtan eserini çok beğendim.

Merve:

— Türk gezi edebiyatının oluşmasında önemli bir rolü olan bu yazarımızın ben de tüm gezi kitaplarını okudum. Ona neden "Cumhuriyet Dönemi'nin Evliya Çelebi'si" dendiğini daha iyi anladım.

Turgut:

— Ben Falih Rıfkı Atay'ın fıkra türündeki eserlerini inceledim. Dilindeki akıcılığa ve içtenliğe hayran kaldığımı söylemeden geçemeyeceğim.

Selim:

— Ben de bu yazarımızın anı türünde bir eserini okudum ve çok beğendim. Yazar, bu eserinde Birinci Dünya Savaşı'nda Cemal Paşa'nın özel kâtibi olarak bulunduğu Suriye-Filistin Cephesi'nde yaşadıklarını anlatmaktadır.

Sevim:

— Ben, onun günlük türünde çok başarılı eserler verdiğini biliyorum. Ama bu türdeki eserlerini hiç okumadım.

Yukarıda verilen görüşlerden aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Yavuz'un beğenerek okuduğu anı türündeki eser, *Çankaya*'dır.
- B) Sevim, yanlış bir bilgi vererek sanatçının günlük türünde eseri olduğunu söylemiştir.
- C) Turgut'un okuduğu ktpalar arasında *Pazar Konuşmaları* vardır.
- D) Selim'in okuduğu Suriye-Filistin Cephesi'nde yaşananları birinci ağızdan anlatan eser, *Ateş ve Güneş*'tir.
- E) Merve, gezi türünde yazılan *Mavi ve Kara* adlı eseri okumuştur.

2.

— Muhterem Nigar Hanım, size ilk şiir hevesini veren sebepler ve ilhamlar nelerdi? Okudum ki pek küçük yaşta ruhunuzu terennüm etmeye başlamışsınız.

— Bana ilk şiir hevesini veren yaradılışımdır. Çünkü ben on iki yaşında bir çocuktum, kardeşim bir kaza sonunda ölmüştü ve benim en evvel ki şiirim de maateessüf bir mersiye oldu. Türkçeyi ben Kadıköy'ünde, Fransız mektebinde iken okuyup öğrendim. Babam, bana öğretmen olarak Celal Sahir Bey'in kayın babası olan Ebüllisan Şükrü Efendi'yi seçmişti. İlk yazılarım çıkmaya başladığı zaman ben on dört yaşındaydım. Diyebilirim ki şairlik zevkini annemden almışımıdır çünkü annem, efendim, gayet çok şiir okurdu. Zavallı hasta olduğu zaman daima beyitler okurdu. Bununla beraber benim en büyük ilham kaynağım vatanımdır.

İçerik ve biçim özellikleri dikkate alındığında bu parçanın alındığı eserin yazarı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Eflatun Cem Güney
- B) Pertev Naili Boratav
- C) Nurullah Ataç
- D) Ruşen Eşref Ünaydın
- E) Nihat Sami Banarlı

3.

- I. *Karalama Defteri*
- II. *Anadolu Notları*
- III. *Bizim Akdeniz*
- IV. *Mavi ile Kara*
- V. *Kendimle Konuşmalar*

Yukarıdaki eserlerden hangileri, türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) IV ve V

Behçet Necatigil

► "Evler Şairi" olarak anılan sanatçı, *Eski Toprak*'taki şiirlerinde eski ve yeni şiirini birleştirmiş, modern bir senteze ulaşmıştır.

► Edebiyatımız üzerine araştırmalar da yapan sanatçı, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ve *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü* isimli yapıtlar yazmıştır.

► Radyo oyunlarında kadın-erkek ilişkilerini ele almış, modern Alman edebiyatından nitelikli çeviriler yapmıştır.

Rasim Özdenören

► İslami bir duyarlılığa sahip olan yazar, edebiyata dair deneme ve eleştirileriyle Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

► *Kafa Karıştıran Kelimeler*, *Red Yazıları*, *Yumurtayı Hangi Ucundan Kırmalı*, *Ruhun Malzemeleri*, *Destanlar ve Işıklar* deneme türündeki önemli eserlerinden bazılarıdır.

Ahmet Kabaklı

► 1978 yılında Türk Edebiyatı Vakfını kurmuş, ölünceye dek bu vakfın başkanlığını yapmış ve Türk Edebiyatı dergisini çıkarmıştır.

► *Türk Edebiyatı (5 Cilt)*, *Kültür Emperyalizmi*, *Müslüman Türkiye*, *Mehmet Akif*, *Yunus Emre*, *Mevlana*, *Temellerin Duruşması* eserlerinden bazılarıdır.

Fikret Otyam

► Anadolu ve Güneydoğu Anadolu ile ilgili yazdığı röportajlar ve gezi yazılarıyla tanınmıştır.

► *Uy Babo*, *Topraksızlar*, *Hu Dost*, *Bir Karış Toprak İçin*, *Oy Fırat Asi Fırat*, *Korku ve Kaymakam Babo*, *Can Pazarı*, *Vay Kurban*, *Hayvanlar ve İnsanlar* bu türdeki eserlerinden bazılarıdır.

AYT

DENEMELER

AYT

DENEMELER

1. Kendimi roman yazarı olarak görmüyorum, görmek istemiyorum. Kahramanı, olayları, menzili belli hikâyeler anlatmak bana çekici gelmiyor. Bu; biraz da zamanın döndüğüne, akıp giden zaman içerisinde anlattığım hikâyenin yalnızca bir parça olduğuna inandığımdan dolayı gerçekleşiyor. Ben tek bir hikâye, tek bir hayatı anlatmıyorum; birbiriyle iç içe geçmiş, sırlarıyla birbirini kovalayan hayatlar söz konusu. Dolayısıyla üç nokta koymak gerekiyor hikâyenin sonuna.

Bu parçada altı çizili sözle yazarın, eserleriyle ilgili olarak anlatmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sonuç kısmında okura mesaj verme kaygısı güttüğü
- B) Eserin okunması bittiğinde okurun zihninde etkisinin devam ettiği
- C) Okurun yorumuna imkân tanıyan bir sona sahip olduğu
- D) Sürpriz finaller yapmayı sevdiği
- E) Anlattığı olayları eserin sonunda birbiriyle ilişkilendirdiği

2. Aşağıdakilerin hangisinde nesnel bir yargıya yer verilmiştir?

- A) Sanatçının ilk yazı denemelerine genç yaşlarda başlamasında babasının İngilizce öğretmeni olmasının ve kitaplarla kurduğu ilişkinin payı büyüktür.
- B) Şiirleri henüz Türkçeye çevrilmeyen Thomas'ın iyi bir şair olduğu kadar, iyi de bir öykücü olduğunu söyleyebiliriz.
- C) Bu yazarımız yazılarına büyüdüğü coğrafyanın izlerini taşıyor hatta bu izi alır, büyütür ve yazın hayatının merkezine yerleştirir.
- D) Yalnız çıkılan tatillerde yazılan bu eserde bir şairin gelgitli, fırtınalar koparan duygusallığının, bildiğimiz dili kullanım ustalığıyla yazılmış şiirleri yer alıyor.
- E) Broadway'de oynanmak üzere üç oyun yazarı John Steinbeck, 62 yıllık yaşamında on altı roman, birçok kısa öykü, dört senaryo, üç gezi kitabı kaleme almıştır.

3. Ziya Osman Saba'nın dünyasında anılar, çocukluk ve hüznün egemendir. Fakat o, çok sevdiği dostu Cahit Sıtkı Tarancı gibi karamsar bir şair değil, umudu hüznün içinden sessizce geçiren, aydınlık ve duru dizelerin şairidir. Yaşama karşı kabullenişleri olan, onu anlamaya ve güzelleştirmeye çalışan, sevecen bir insandır Ziya Osman Saba. Arkadaşı Yaşar Nabi Nayır, ondan şöyle söz eder: "Tevazu, tevekkül, kanaat, feragat ruhu onun bütün varlığına sinmişti. Şöhretmiş, paraymış, mevkiymiş, hiçbir yeryüzü minnetine tutkusu yoktu. Öyle büyük büyük istekler de duymamıştı, azla yetinmişti."

Bu parçada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerin hangisiyle nitelendirilemez?

- A) Hayata pozitif bakan
- B) İnsanlara yardım etmeyi seven
- C) Alçak gönüllü
- D) Ufak şeylerle mutlu olan
- E) Hırslarının esiri olmayan

4. (I) Günümüzde ticari uçaklar pek çevre dostu sayılmaz. (II) Hatta toplam karbon salınımının %2'si ticari uçuşlardan kaynaklanıyor. (III) Üstelik yolcu sayısındaki ve hava kargo taşımacılığındaki artıştan dolayı 2050'ye kadar bu oranın en az üç katına çıkacağı tahmin ediliyor. (IV) Hâl böyle olunca elektrikli yolcu uçaklarının yaygınlaşması üzerine çalışmalar artıyor. (V) Elektrikli uçakların ilk örnekleri fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmak, daha az kirlilik ve maliyet için geliştirildi. (VI) Ancak 200-300 koltuklu jet uçaklara alternatif elektrikli uçakların geliştirilmesi pek kolay değil. (VII) Çünkü havacılık sektörü son derece tutucu ve yavaş değişen bir yapıya sahip.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) II
- B) III
- C) IV
- D) V
- E) VI

9. —, Türkçe ve Farsça *Divan*'larında yerine göre bazen üstü kapalı olarak, az da olsa bazen açıkça isim vererek düşmanlarını hicvetmiştir. Bu hicivlerinde karşısındakini küçük düşürücü ifadeler kullansa da hakaret ve sövğüye varan ifadeleri neredeyse hiç kullanmamıştır. Bu çerçevede bu eserlerindeki hicivleri "aristokrat hiciv" olarak görülebilir. Oysa ---- adlı eserinde hakaret ve yerginin oldukça fazla ve ağır olduğu bir gerçektir. Bunlar "ayak takımı hicvi" olarak görülebilir. Aslında böylesine ağır ifadeleri adını yaşatacak divanında yer almasını istemeyen şairin, bu eseri kaleme almış olması muhtemeldir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Nef'i - *Siham-ı Kaza*
- B) Şeyh Galip - *Hüsn ü Aşk*
- C) Şeyhî - *Harnâme*
- D) Nabî - *Hayriyye*
- E) Keçecizade İzzet Molla - *Mihnet-i Keşan*

10. (I) Orta oyunu; tuluata dayanan, müzik, dans, taklit gibi unsurlardan yararlanarak geleneksel halk tiyatrosu örneğidir. (II) Canlı oyuncularla oynandığı için bir gölge oyunu olan Karagöz'den temelde bir farklılığı bulunmasına karşılık, bu iki tür arasında oyun dağırcılığı, güldürme yöntemleri, kişiler ve yapı bakımından önemli benzerlikler bulunmaktadır. (III) Orta oyunu seyirciyle çevrili, üstü açık bir alanda oynanır ve genellikle daire ya da elips biçiminde olan bu alana "palanga" adı verilir. (IV) Orta oyunu, giriş, muhavere (söyleşme), fasıl ve bitiş bölümlerinden oluşurdu. (V) Bir müzik parçasıyla birlikte zurnanın çalmasıyla ilk bölüm başlar ve elindeki şakşakla (pastav) oyun alanına giren Kavuklu seyircileri selamlayarak oyunu başlatır ve yönetirdi.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

11. Tanzimat Dönemi romanlarında hürriyet ile esaret teması birlikte işlenir. Bu konunun işlendiği romanlarda genellikle, Kafkasya'dan kaçırılan ve sonra İstanbul'da satılan kız ve erkek çocukların yeni topraklarda efendileriyle olan ilişkileri, çektikleri ızdıraplar, daha çok acı sonla biten aşk hikâyeleri anlatılır. Çoğu zaman iyi huylu bir cariye kimliğiyle karşımıza çıkan esirlerin vatanlarına olan özlemleri, efendileriyle olan aşkları, romanlara duygusallık katar. ----, ----, ---- ve ---- Tanzimat Dönemi'nde esaret, kölelik, cariyelik izleklerinin yer aldığı romanlar arasında gösterilebilir.

Bu parçada boş bırakılan yerlerden birine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Zehra
- B) Felatun Bey'le Rakım Efendi
- C) İntibah
- D) Karabibik
- E) Sergüzeşt

12. Yulug Tigin isimli bir prens, Türklere hakan oldu. Yulug Tigin, Çinlilerle uzun savaşlar yaptı. Bu savaşlara son vermek için oğlu Gali Tigin'i bir Çin prensesi ile evlendirmeye karar verdi. Çinliler, prensese karşılık hükümdardan Tanrı Dağı'nın eteğindeki Kutlu Dağ adını taşıyan kayayı istediler. Gali Tigin kayayı verdi. Çinliler ufak parçalara ayırarak kayayı arabalarla Çin'e taşıdı. Memleketteki bütün kuşlar, hayvanlar kendi dilleriyle bu kayanın gidişine ağıladı. Bundan yedi gün sonra da Gali Tigin öldü. Kıtık ve kuraklık oldu.

Bu parçada sözü edilen destan aşağıdaki Türk boylarından hangisine aittir?

- A) Göktürkler
- B) Uygurlar
- C) Hunlar
- D) İskitler
- E) Kırgızlar

DENEMELER

1. Yılın büyük zamanı sıcak, susuz Akdeniz iklimine yerleşmeyi seçen, bu kıyılara hülyalı serinlikler, gölgeler bahşeden bir ağaçtır ılgın. Sessiz, ağır gelişir, gösteriş sevmeyen, bakım istemez. Güzel çiçekleri, bir o kadar kendine has narin kokusu, yetiştiği deniz kıyılarındaki tuzlu iyot kokusuna karışır. Tam bir sahil, kumsal, yaz, tatil ağacıdır. Kışın ne var ne yok döker üzerindeki, ne-redeyse kılcal incelikteki genç dalların fazlasını da atar. Tuzlu sudan rahatsız olmaz, kumsal kıyılarda sorunsuz yaşar; diken-si yapraklarında biriken tuz taneciklerini terleyerek atarken bazı kafelerin dış mekânlarında kullanılan su püskürtmeli soğutma sisteminden uygular kendine. Ondandır yarattığı serinlik; gölge-si, esintisi öyle sıcaklarının bunaltısını hafifletir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Farklı cümle türleriyle anlatımda canlılık sağlanmıştır.
B) Kişileştirmeye başvurulmuştur.
C) Anlatıcının duygusal etkilenmesini yansıtmıştır.
D) Tahmin dile getirilmiştir.
E) Betimleyici anlatımdan yararlanılmıştır.
2. (I) Zehirli ok kurbağası, Orta ve Güney Amerika'nın nemli ve tropikal yağmur ormanlarında özellikle nehirlerle yakın yerlerde yaşar. (II) Boyları 1,5-6 cm aralığındadır ve vücutlarındaki sarı, turuncu ve soluk yeşil renklemeler yaşadıkları yerlerde gizlenmelerine yardımcı olur. (III) Yağmur ormanlarındaki insan etkileri, yaşam alanlarını tehdit ettiği için soyları ciddi oranda tehlike altındadır. (IV) Pekî, bu küçük kurbağanın dünyanın en zehirli canlıları arasında yer alacağı aklınıza gelir miydi? (V) Zehirli ok kurbağasının derisindeki keselerde ürettiği zehir, yaklaşık 20.000 fare ya da 150 insanı öldürecek kadar etkilidir.

Zehirli ok kurbağasının ele alındığı bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede, yaşam alanlarıyla ilgili bir bilgi verilmiştir.
B) II. cümlede, fiziksel niteliklerinin kendilerini korumada sağladığı avantajdan söz edilmiştir.
C) III. cümlede, bir durum koşuluyla birlikte belirtilmiştir.
D) IV. cümlede, soru sorularak şaşırtıcı bir bilgiye dikkat çekilmiştir.
E) V. cümlede, verilen bilgi sayısal verilerden yararlanılarak somutlanmıştır.

3. Yazar; Marquez, Cortazar, Rulfo gibi Latin Amerikalı yazarların toplumsal acıları dillendirirken izledikleri büyümlü gerçekçilik yöntemine bağlı kalarak yazıyor öykülerini. Büyümlü gerçekçilik içinde başka boyutlar kazanan olay ve yaşantılar; öykü metninin masalsı atmosferinde etkili ve güçlü bir edebiyat estetiğine dönüşüyor. Metinlerinde doğaya, nesnelere, insan dışındaki varlıklara, kavramlara kişilik kazandırarak onları canlandırıyor. Kalemî sihirli değnek gibi kullanıyor ancak bunu sadece hüner sergilemek ya da metni süslemek amacıyla değil; hakikate yeni boyutlar ve derinlikler kazandırmak maksadıyla gerçekleştiriyor. Kişileştirme sanatının yanı sıra mecazlar, benzetmeler, istiarelerle anlatıma güç kazandırıyor. Dile kendince anlamlar ekleyerek metnin yazınsal değerini artırıyor.

Bu parçadan sözü edilen yazarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Yapıtlarında gerçeği, hayalî öğelerle iç içe anlattığı
B) Yapıtlarındaki kahramanların tümüyle insanlardan oluştuğu
C) Farklı söz sanatlarıyla renklendirdiği yoğun bir anlatımı olduğu
D) Bir yazınsal yönelişten etkilendiği
E) Sözcüklerin var olan anlamlarıyla yetinmeyerek dili anlam-sal olarak zenginleştirdiği

4. Edebiyatımızın önde gelen adlarından biri olan yazar, yeni romanı *Karaço* ile bir dönemin tarihine mercek tutuyor (detaylı bir biçimde eğiliyor). Yaşantıyı düşle harmanlayan (gerçeği gerçek dışı öğelerle birlikte ele alan) özgün bir yapıt koyuyor ortaya. Yazar, tarihi dile getirirken yan tutmamaya (tarafsız kalmaya) epeyce dikkat ediyor. Yalın, duru (gereksiz sözlerden kaçınan) ve akıcı diliyle romanın ilgiyle okunmasını sağlıyor. Yazar, kahramanlarının ruhsal derinliklerini anlatırken insanın değişmeyen (bilinen) yönlerine de eğiliyor.

Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Kalbim yine üzgün, seni andım da derinden
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden

Aşağıdakilerin hangisinde kullanılan uyak türü yukarıda verilen dizelerle aynıdır?

- A) Kardır yağın üstümüze geceden
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden
- B) Akdeniz, ayakları altında ordumuzun
Mavi bir atlas gibi serilmişti upuzun
- C) Çiçeği altın yaldız, suyu telli pulludur
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur
- D) Bu can ölüme gebe, yüreği suskun ağlar
Yolun sonuna geldim, kaderi örmüş ağlar
- E) Neden hiç çıkmıyor içimden bu ses
Tipi, çığ, fırtına...Donar her nefes

10. Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden

- I. Nida
II. İstifham
III. Tevriye
IV. Tenasüp
V. Hüsnütalil

Bu dizelerde yukarıda verilen söz sanatlarından hangileri yoktur?

- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve IV
D) III ve V
E) IV ve V

11.

Yazar	Yapıt	Tür
I	Köşebaşı	Tiyatro
Orhan Kemal	II	Hikâye
Necati Cumalı	Tütün Zamanı	III

Bu tabloda boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler sırasıyla getirilmelidir?

- A) Haldun Taner - *Bereketli Topraklar Üzerinde* - Roman
B) Orhan Asena - *Çamaşırcının Kızı* - Tiyatro
C) Necip Fazıl Kısakürek - *Devlet Kuşu* - Hikâye
D) Ahmet Kutsi Tecer - *Ekmek Kavgası* - Roman
E) Melih Cevdet Anday - *72. Koşuş* - Hikâye

12. Ademi balçıktan yoğurdun yaptın
Yapıp da neylersin bundan sana ne
Halk ettin insanı saldın cihana
Salıp da neylersin bundan sana ne

Bakkal mısın teraziye n'eylersin
İşin gücün yoktur gönül eğlersin
Kulun günahını tartıp n'eylersin
Geçiver suçundan bundan sana ne

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Telmih sanatına başvurulduğu
B) İronik bir söyleyişe yer verildiği
C) Şathiye nazım türüne örnek oluşturduğu
D) Kafiye ve rediften yararlanıldığı
E) Ahenk ögesi olarak nakarattan yararlanıldığı

DENEMELER

1. Atasözleriyle ilgili olarak üzerinde durulan noktalardan biri, atasözlerinin “kalıplaşmış” sözlere ve değiştirilemez söz dizimine sahip olmasıdır. İnsan ve toplum ilişkisi, atasözlerinin sık sık ele aldığı konular arasındadır. Hemen bütün kaynaklar, atasözlerinin bu özelliğini vurgulamaktadır. Bu yöremizdeki atasözü geleneği de hem tarihî hem de coğrafi genişliği içinde Türk atasözü geleneğinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Aşağıdaki açıklamalardan hangisi, bu parçadaki altı çizili sözlerden biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Önemle belirtilmek istenen düşünceye dikkati çekmek
- B) Bir çağ içinde belli özellikleri olan sınırlı süre
- C) Konu ile ilgili önemli bölüm
- D) Farklı yapıya ve görünüme geçirilebilmek
- E) Kısa zaman aralıklarıyla, çokça

2. Bir Amerikan yerlisi ve botanik bilimci olan Robin Wall Kimmerer, *Bitkilerin Ruhu*’nda kadim bilgilerle bilimin sesini birleştiriyor; bize yeniden doğanın sesini duymayı öğretiyor. Halkının öğretilerini ve bilimin sesini kendinde birleştiren Kimmerer, bu kitabında iki farklı bilgi merceğinden bakarak edindiği tecrübeleri bir araya getiriyor ve canlıların dünyasıyla kurduğumuz ilişkinin karşılıklı olması gerektiğini hatırlatıyor. Ona göre ancak diğer canlıların dillerini anlayabildiğimiz zaman dünyanın cömertliğini anlayabilir, bu cömertliğe karşılık kendi hediyelerimizi veremeyi öğrenebiliriz.

Bu parçadan sözü edilen kitapla ilgili olarak aşağıdakilerin hangisine ulaşılabilir?

- A) Yazarının bilim insanı yönünü ön plana çıkardığı
- B) Doğanın varlığını hissetmeyen insanların mutsuz olacağı düşüncesini ele aldığı
- C) Doğanın kirletilmemesi adına yapılacak çalışmalarındaki kriterlere yer verdiği
- D) Geleneksel ve modern öğretiler eşliğinde doğayı koruyucu bir duyarlılıkla yazıldığı
- E) Bitkisel tedavi yöntemlerinin arka planda kalan bilimsel yönlerinin açıklandığı

3. Ege’nin en samimi, en uysal ama aynı zamanda da en can alıcı ilçesidir Urla. Bu özelliğiyle her geçen zaman kıymetini artırmada, enfes yemeklerinin de payı büyük tabii. Deniz ürünlerinden Ege otlarına her türlü malzemenin müthiş bir işçilikten geçerek sunulduğu bir yer burası ancak en çok da türlü türlü servis edilen enginarıyla meşhur. 2016 yılından beri de bunu daha görünür kılmak adına mayıs ayı içinde Enginar Festivali düzenlenmekte Urla’da. Enginarlı boyoz, enginar döneri, enginarlı sushi, enginarlı baklava gibi enginarın aracı olduğu pek çok farklı lezzet, ziyaretçilere unutulmaz anlar yaşıyor festival günlerinde.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İnsana özgü nitelikler doğaya aktarılmıştır.
- B) Anlatıcı, duygularını yansıtmıştır.
- C) Görsel ve işitsel öğelerden yararlanılmıştır.
- D) Açıklayıcı anlatıma başvurulmuştur.
- E) Sayıp dökmelere yer verilmiştir.

4. Yunus Nadi ve Duygu Asena Roman Ödülleri sahibi Irmak Zileli tarafından kaleme alınan, bir gencin hayata tutunma ve ailesini arama serüvenini iki arkadaşın ağzından anlatan *Arkadaşım İçin* adlı roman; editörlüğünü Semih Gümüş’ün üstlendiği “Köprü Kitaplar Koleksiyonu”nun 26. kitabı olarak önümüzdeki hafta okurlarla buluşacak.

Bu cümleden aşağıdaki yargıların hangisi kesin olarak çıkarılabilir?

- A) “Köprü Kitaplar Koleksiyonu”nda, roman türünde birden fazla eser yer almaktadır.
- B) Yunus Nadi Roman Ödülü’nü kazanan sanatçıların hepsi, Duygu Asena Roman Ödülü’nü de kazanmıştır.
- C) Irmak Zileli, *Arkadaşım İçin* adlı eseri dışında da roman kaleme almıştır.
- D) *Arkadaşım İçin* adlı eser, Semih Gümüş’ün ilk editörlük deneyiminin ürünüdür.
- E) *Arkadaşım İçin*’de işlenen konu, yazarın başka eserlerinde daha önce ele alınmıştır.

9. Her subh-dem nida kildi kulakıma
Zıkr ayt dıdı zıkrın aytıp yördüm muna
İşksızları kördüm irse yolda kaldı ol
Sebebdin ışk dükkânın kurdum muna

(Sabahları kulağıma nida geldi / "Zikret!" dedi, zıkrını deyip yürüdüm işte / Aşksızları gördüm ise yolda kaldı / O sebepten aşk dükkânını kurdum işte)

Yukarıda günümüz Türkçesiyle birlikte verilen dörtlüğün içerik ve biçim özelliklerine bakılarak aşağıdaki eserlerin hangisinden alındığı söylenebilir?

- A) Kutadgu Bilig
- B) Muhakemetü'l-Lügateyn
- C) Divanü Lügâti't-Türk
- D) Divan-ı Hikmet
- E) Kitab-ı Dede Korkut

10. • Köroğlu
• Kayıkçı Kul Mustafa
• Dadaloğlu

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıda verilen şairlerin ortak özelliğidir?

- A) Yeniçeri Ocağı kökenli olma
- B) Aynı yüzyılda yaşama
- C) Epik şiirleriyle ön plana çıkma
- D) Kalem şairi olma
- E) Aruz ölçüsüyle şiir yazma

11. Romanda zaman olarak I. Dünya Savaşı'nın bitiminden Sakarya Savaşı'nın kazanılışına kadar olan süre alınır. Savaşta bir kolunu kaybetmiş İhtiyat Zabiti Ahmet Celal'in kişiliğinde tanırız yenilgiyi. Mekân ise adı verilmemekle birlikte Haymana Ovası'nın ortasında, Porsuk Çayı dolaylarında bir köydür. Anlatım biçimi olarak da anı türü seçilmiştir. Millî Mücadele'yi konu alan romanda, köyün ve köylünün durumu, Kurtuluş Savaşı'ndaki tavrı Ahmet Celal'in gözüyle verilir. Onun köylülerle ilişkisi halk-aydın kopukluğu biçiminde belirir.

Bu parçada sözü edilen romanın yazarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî Mücadele yıllarında *İkdam* gazetesinde yazdığı makalelerinden bazıları *Ergenekon* adı altında neşredilmiştir.
- B) 1909 yılında İstanbul'a geldikten sonra Fecr-i Ati Topluluğu'na katılmış, topluluğun dağılmasından sonra Millî Edebiyat anlayışında eser vermiştir.
- C) Hikâye, anı, mensur şiir, makale, deneme, tiyatro türlerinde eser verirken daha çok romanlarıyla tanınmıştır.
- D) Son romanı olan *Hep O Şarkı*'da Abdülaziz Dönemi'nin toplumsal yaşayışını konu edinmiştir.
- E) *Kıralık Konak* adlı romanında, savaş sonrasındaki İstanbul'u, İtilaf devletlerinin İstanbul'u işgal etme sürecini ve sarayın bu duruma karşı hiçbir şey yapmamasını ele almıştır.

12. Ölüm bize ne uzak, bize ne yakın ölüm
Ölümsüzlüğü tattık, bize ne yapsın ölüm

Bu dizelerde görülen edebî sanatlar aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Mübalağa - istifham - kinaye
- B) Tekrar - tezat - istifham
- C) İntak - telmih - teşbih
- D) Telmih - teşbih - kinaye
- E) Cinaz - teşhis - hüsnütalil

AYT

DENEMELER

1. Memurluk, bir yazarı kısırlaştırıcı (verimsizleştiren) bir iş. Ama yazma eylemine insanı sürükleyen bir yığın faktörden (etkenden) söz edecek olursak benim için bunlardan biri, içinde bulunduğum rutin (alışlagelmiş) hayat. İcra memurluğu yaparken gündüz çantayla sokak sokak alacak peşinde koşup gecikmiş ya da ödenmemişlerin çetelesini tutmak (kaydını yapmak) oldukça yıpratıcı ve tatsız bir işti. Belki de geceleri oturup yazarken onun tatsızlığını dengelemek (gidermek) gibi bir dürtü de oluştu içimde.

Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. İnsanda güzel duygular uyandıran, duygu düşünce ve hayal dünyasını zenginleştiren eserlere sanat eseri denir. Resim, müzik, mimari, heykel, şiir, edebiyat birer sanat dalıdır. Sanat eserleri görsel, fonetik ve dramatik olmak üzere üçe ayrılır. Resim, mimari, heykel, hat görsel; edebiyat ve müzik fonetik; tiyatro, dans, sinema, bale, opera da dramatik sanat dalına girer. Sanat eserinin amacı doğruluk ve fayda değil, güzelliştir. Sanat eserleri, insanların duygu ve düşüncelerini anlatır. Bilimsel eserler gibi bilgilendirici ve nesnel değildir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Tanımlamaya başvurma
B) Alıntıyla düşünceyi pekiştirme
C) Söylenenleri örneklerle zenginleştirme
D) Anlamca kesinlik bildiren cümleler kullanma
E) Karşılaştırmadan yararlanma

3. Bir akşamüstü asmalardan birinin gölgesinde otuyordum. Biraz önce pınardan doldurduğum serin çömleğe taze salkımları koymuştum. Hava kekik kokuyordu. Yaşadığım an, tatlı bir müzikal gibiydi. Yaprakların arasından sızan pembe akşam aydınlığına baktım. İçimde nedensiz bir genişlik vardı. Kendi kendime dedim ki: "Böyle anlar bize neden yetmiyor? Mutluluk bu değil mi? Nedir içimizdeki o obur şey ki zevkin doruğunda bile 'Daha, daha!' diye haykırır?"

Bu parçadan çıkarılacak en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Küçük zevkler, insanı her zaman mutlu eder.
B) Akşamın getirdiği güzellikler insana huzur verir.
C) İnsan, elde ettiği mutluluklarla yetinmesini bilmelidir.
D) İnsanoğlu, mutluluğun nerede olduğunu bilmez.
E) Mutluluk, yaşamdan hep daha fazlasını istemekle elde edilir.

4. Şiirde toplumsal bir konunun işlenmesi anlam ve üslubu sıradanlaştırmış; şiir inceliksiz, zarafetsiz, açık, her okuyanın anlayacağı bir şekil almış. Bu da şiiri bayağılığa götürmüştür. ----. Zaten şiirin ayırt edici yanlarından biri de budur. Tarih boyunca da böyle olmuştur. Gerçek şiir, sembolizmle, imge ve metaforlarla iç içe olmalıdır.

Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Şiirde anlam kapalılığını esas almak, şiiri halktan uzaklaştırmak demektir
B) Şiirde ne toplumsallık ne de bireysellik temel amaçtır
C) Şiirde bireyin dış dünyaya karşı duyduğu kin, öfke, sevgi, hasret veya hayret gibi tepkileri toplumdan kopmadan vermek gerekir.
D) Şiirde asıl olan anlam kapalılığı ve sanatlı söyleyiştir
E) Şiirde konu ve anlatım, bir parçanın iki yüzü gibi birbirinden ayrılmamalıdır

10. İç çözümleme, eser içerisinde varlığını sürdüren kahramanın, anlatıcı tarafından duygu ve düşüncelerinin, yaşanılan durum ve fikirlerinin okuyucuya en anlaşılır şekilde sunulmasıdır. İç çözümlemede söz, anlatıcıya aittir ve kahramanın iç dünyası bize onun tarafından anlatılır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki parçalardan hangisi iç çözümleme tekniğine örnek olarak gösterilebilir?

- A) Emir Bey'e baktı, yüzü gergin ama solukları düzgün. İki yıl önceki yangının son yuttuğu evi hatırladı. Aram Usta'nın oturduğu evi. Az yukarıda, üç yol ağzındaydı. Şimdi, artakalan yığıntıda kuzukulağı, hindiba yetişiyor. Evin tahta perdeyle sokaktan ayrılmış bahçesinden mimoza ve nisan gülü dalları sarkardı dışarı.
- B) Bilgiç bir yazar olarak tanınmak istemiyordu. Ama çok iyi biliyordu, okudukları, öğrendikleri ne yaparsa yapsın her zaman davetsiz konukları olacaktı yazılarının. Onları süpürüp atma konusunda çaresizdi; bir sarkaç gibi, ipinin boyuna uygun olarak salınıp duruyordu; bir sağa, bir sola... İpi uzatsa da kısaltsa da değişen bir şey olmayacaktı.
- C) Su yüzüne çıkar çıkmaz yine sahile baktım. Bir fındık kamyonu, beyaz yolda uzaklaşıyordu. Lokantadakiler uzakta, çok uzakta idiler. Bağırısam kimse beni duymaz, el sallasam kimse görmez, şimdi ne yapacağım? En iyisi yavaş yavaş kıyıya yüzeyim.
- D) Saate bakmadan saati bilişim, mektep arkadaşlarım arasındaydım. Saati olanlar saatlerini benimle düzeltiyor, olmayanlar dersin bitmesine kaç dakika kaldığını benden soruyorlardı. Benim bu marifetimi bilmeyenlerle bahse girip sırtımdan para kazanan açık gözler bile oldu.
- E) Evet, alsaydım artırmanın sonunu bekleyecek, parasını ödeyip beğendiğim ürünü teslim alacaktım. Hadi artık işin yoksa hamal ara, araba, kamyon ara. Durumu anlayınca onlar ağırdan alacaklardı. Fiyatı artıracaklardı.

11. Âşıkları genel olarak iki ana grupta toplayabiliriz: gezginci âşıklar ve yerel âşıklar. Gezginci âşıklar neredeyse yılın her mevsiminde köy köy, kasaba kasaba dolaşarak sanatlarını icra ederler. Yerel âşıklar ise çoğunlukla bulundukları yörede sanat uygulaması içindedir. Gezginci âşıklar, şiirlerini irticalen söyler. Yerel âşıklar ve özellikle de büyük şehirlerde yaşayanlar ise şiirlerini doğaçlama söylemek yerine düşünerek yazarlar. Bu durum âşıkların sosyal statülerini etkilediği gibi onların şiirlerindeki temayı da yakından etkilemiştir. Belli bir eğitimden geçmiş, aruz ya da hece ile şiir yazabilen bu yerel âşıklara "kalem şairleri" de denir. --- bu şairlere örnek gösterilebilir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Âşık Ömer
- B) Gevheri
- C) Bayburtlu Zihni
- D) Erzurumlu Emrah
- E) Karacaoğlan

12. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içindeki kavramla ilgili değildir?

- A) Gülşeniler tarafından ilahiye karşılık olarak kullanılan terimdir. (Tapuğ)
- B) Divan ve tekke edebiyatlarında Allah'ın varlığına ve birliğine dair yazılan manzum ve mensur eserlere verilen isimdir. (Tevhit)
- C) Alevi ve Bektaşî şairlerin, ayinlerde ve meclislerde ezgiyle okunan şiirleridir. (Nefes)
- D) Tarikata yeni giren dervişlere, tarikat adabını ve derecelerini öğretmek için söylenen şiirlerdir. (Şathiye)
- E) Ruhun âlemi dolaşmasını, mutlak varlıktan gelen insanın yine ona dönüşünü işleyen şiirlerdir. (Devriye)

AYT

DENEMELER

1. Sahafların son yıllarda pek çok kesime (insan grubuna) ulaşmakta işine yarayan (faydalı olan) internet üzerindeki satış platformları, bu salgın hastalık döneminde birçok sahaf arkadaşımla ayakta kalmasını sağlamıştır (faaliyetlerini sonlandırmasının önüne geçmiştir). Yine sosyal medyada sahaf dostlarının el birliğiyle (karşılık beklemeden) gerçekleştirdikleri yayın ve haberler, sahaflarımızı daha tanınır hâle getirmiştir. Çeşitli kurum ve kuruluşların düzenlediği festivaller sahaflara ilgiyi artırmış (niteliğinin doğru algılanmasını kolaylaştırmış), esnaflarımıza maddi ve manevi destek sağlamıştır.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangilerinin anlamı parantez içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I ve II B) Yalnız II C) III ve IV
D) IV ve V E) Yalnız V

2. (I) Günlük yaşamın içinde stres ve iş yoğunluğu çoğumuzu sarmalıyor. (II) Öyle ki yaşam enerjimizi diplerle çekecek kadar bizi olumsuz etkileyebiliyor. (III) Ne kadar bir çıkış kapısı arasak da o kapılar çoğu zaman bizim olduğumuz yerlerden uzakta kalıyor.

(IV) Ancak bazen hiç beklenmedik zamanda beklenmedik şeylerle karşılaşabiliyoruz.

(V) Hayatımızda karşılaştığımız bazı sürprizler, bizi geçmişe götürecektir nitelikte oluyor, işte o zaman gerçek anlamda içinde olduğumuz zamanın dışına çıkıyor ve bir rahatlama yaşayabiliyoruz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "koşula bağlılık" söz konusudur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Pamukkale travertenleri, 400 bin yıl önce bir dizi depremle Büyük Menderes Havzası'nda sıcak termal suların oluşturduğu bir görsel şölen. Denizli ili sınırları içinde yer alan Pamukkale, her yıl milyonlarca insanın ziyaret ettiği kar beyazı travertenleri, şifalı termal suları, büyüleyici Kleopatra Havuzu, Hierapolis Antik Kenti ve görkemli antik tiyatrosu ile bir cazibe merkezi. Pamukkale'de 1.000 yıldır kaplıca hizmeti veren bu doğa şaheserinin terasları, kaplıca suyundan çökelmiş karbonat minerallerinden oluşuyor. Kapadokya ile birlikte yabancıların Türkiye'de en çok görmek istedikleri doğal güzelliklerin başında gelen Pamukkale travertenleri, hem doğal hem kültürel özellikleriyle UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girebilmiş nadir kültür ve doğa miraslarımızdan biridir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birden çok duyuya hitap edilmiştir.
B) Tekdüzeligi kırmak için devrik cümlelere yer verilmiştir.
C) Anlatıcı, duygularını yansıtmıştır.
D) Açıklayıcı anlatımdan yararlanılmıştır.
E) Sayıp dökmelere yer verilmiştir.

4. Aldanma cahilin kuru lafına
Kültürsüz insanın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu, hedefi, yolu yalandır

Bu dizeler, içerik açısından aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Lirik B) Pastoral C) Didaktik
D) Epik E) Dramatik

9. Köroğlu'na ait bir "koçaklama"nın dörtlükleri şu şekildedir:

- I. Yiğit kendini öğende
Oklar menzili döğende
Şeş-per kalkana değende
Kalkan gümbür gümbürlenir
- II. Ok atılır kal'asından
Hak saklasın belasından
Köroğlu'nun narasından
Her yan gümbür gümbürlenir
- III. Şahlar şahı divan açar
Divan gümbür gümbürlenir
Merd dayanır na-merd kaçır
Meydan gümbür gümbürlenir

Bu dörtlüklerin şiirde yer alma sırası aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) II - III - I B) I - II - III C) II - I - III
D) III - I - II E) I - III - II

10. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi, ayraç içindeki eserle uyuşmamaktadır?

- A) Alegorik bir yapısı olan eser, dört ana karakter arasında geçen diyaloglardan oluşmaktadır. (*Atabetü'l-Hakayık*)
- B) Bir siyasetname örneği olan eser, mutluluk veren bilgi" anlamına gelmektedir. (*Kutadgu Bilig*)
- C) Türkçenin bilinen ilk sözlüğü olup yaklaşık 9.000 Türkçe kelimenin oldukça ayrıntılı Arapça açıklamasını içerir. (*Divanü Lügâti't-Türk*)
- D) Karahanlı Türkçesiyle yazılan eser, Hoca Ahmet Yesevî tarafından yazılan "bilgece söylenmiş söz" anlamına gelen adla anılan şiirlerden oluşur. (*Divan-ı Hikmet*)
- E) 15. yüzyılda yazıya geçirilen eserin yazarı belli değildir ve eserde nazım ile nesir iç içedir. (*Kitab-ı Dede Korkut*)

11. Şimdi birden yekdiğerine karşı yine düşman gibi söylemeye başlamışlardı. Bu iki kardeş çocuğunun arasında böyle her dakika çocukluktan beri tutuşmaya müheyya bir cidal şeraresi vardı.

Behlül sordu:

— Kim?

Nihal dudaklarını kısarak cevap verdi:

— O!

— Baban için "o" demek terbiyeye pek muvafık bir şey değil. Sen gittikçe büyüyeceğine günden güne şımarık bir çocuk oluyorsun, Nihal. Evin içinde bunu sana söyleyecek kimse yok da onun için ben söylüyorum. Mile de Courton şapkasının çiçeklerine, esvabının dantelalarına bakmaktan vakit bulamıyor ki... Dün akşam sofrada o ağlamak ne oluyordu, sanki?

Yukarıda bir bölümü verilen romanın yazarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) *Mai ve Siyah* adlı romanındaki Ahmet Cemil karakteri Servet-i Fünun edebiyatı sanatçılarını temsil eder.
- B) Annesinin ölümü dolayısıyla yazdığı *Mezardan Sesler* adlı eseri, mensur şiirin en güzel örneklerindendir.
- C) II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemlerinde eser vermeye devam etmiştir.
- D) *Kırk Hayatlar* ve *Nesli-i Ahir*'de, diğer romanlarından farklı olarak daha çok toplumun gerçekliklerini ve siyasi meseleleri ele almış; üslupta da sadeliğe yönelmiştir.
- E) *Ferdâ-yı Garâm*, *Genç Kız Kalbi*, *Karanfil* ve *Yasemin* romanlarında karşılıksız aşklar, kadın, evlilik, ihanet, kıskançlık vb. konuları ele almıştır.

**12. Gülmedi kim Şahinoğlu gülmedi
Aradı derdine derman bulmadı
Hiç gayriye dahi çare kalmadı
Yüreciğim sen yan gözüm ağlasın**

Bu dizelerle ilgili olarak

- I. Yarım uyak kullanılmıştır.
- II. Duraklarda belirli bir kurala uyulmuştur.
- III. Ulama yoktur.
- IV. Redif vardır.
- V. Düz uyak düzeniyle oluşturulmuştur.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve V
D) Yalnız IV E) IV ve V